

Et Gemma ampliavit Jacobus Caldwell.

3AAK
K 14
M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATA

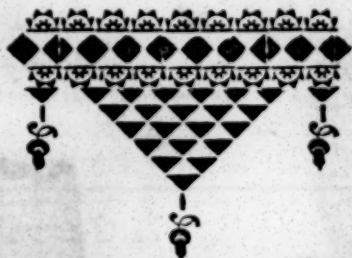
IN XII. LIBROS

DIGESTA:

UT UNI, SIC OMNIBUS POETIS,

FACEM PRAEFERENTE

IACOBO ELPHINSTONIO.

LONDINI:

Ex officina GALABIN et BAKER;

Veneunt (5s.) apud WHITE, DILLY, ROBSON,
WALTER, ELMSLY, BEW:

OXONIAE, apud PRINCE et COOK;

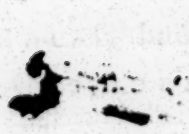
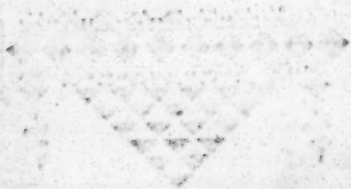
CANTABRIGIAE, apud DEIGHTON;

EDIMBURGI, apud CREECH et DICKSON.

M.DCC.LXXXIII.

Ibidem prostat (aureo, 21s.) MARTIALIS (eodem I. E.
interprete, et scholiaste) Anglicanis omnigenis concin-
natus versibus.

15

INTRODUCTIONIS AD POETAS

T A B U L A.

P A R S I.

	P.
MYTHOLOGIAE SYNOPSIS - - -	i
I. De Jano et Saturno.	
II. De Cybele - - - - -	ii
III. De Jove et Junone.	
IV. De Vesta et Vulcano - - - - -	iii
V. De Venere et Cupidine - - - - -	iv
VI. De Marte et Bellona - - - - -	vi
VII. De Pallade.	
VIII. De Apolline et Diana.	
IX. De Mercurio - - - - -	xiv
X. De Baccho et Cerere - - - - -	xv
XI. De Pane et Pale - - - - -	xvii
XII. De Laribus et Penatibus - - - - -	xviii
XIII. De AEolo - - - - -	xix
XIV. De Neptuno et Proteo.	
XV. De Vertumno, Priapo, aliisque - - - - -	xx
XVI. De Plutone et Proserpina - - - - -	xxi
XVII. De mortuorum judicibus: de Párcis, Gra- tiis, Furiis, Harpyiis, Gorgonibus, Hef- peridibusque - - - - -	xxiii
XVIII. De Fortuna aliisque - - - - -	xxv
XIX. De Gigantibus - - - - -	xxvi
XX. De Poenis infernis - - - - -	xxviii
XXI. De Zodiaco - - - - -	xxx

P A R S

P A R S II.

CONSPECTUS TERRESTRIS - xxxvii

XXII. De Heroibus Graecis.	
XXIII. De Romanis Magistratibus et Sacerdotibus	- xliii
XXIV. De Viis Romanis	- - - - - xlv
XXV. De Urbe Rōma	- - - - - xlvī
XXVI. De Festis Romanis	- - - - - xlviii
XXVII. De Vehiculis	- - - - - li
XXVIII. De Re Vestiaria.	
XXIX. De Apparatu Convivali	- - - - - lii
XXX. De Mensuris, Ponderibus, et Pecunia Romanorum.	
XXXI. De Temporis Romana ratione	- - - - - lv
XXXII. De Sacris et Religionibus	- - - - - lvii
XXXIII. De quibusdam Legibus et Formulis	- - - - - lviii
XXXIV. De Libris Sibyllinis	- - - - - lx
XXXV. De Libro, Codice, et Volumine	- - - - - lxi
XXXVI. De MARTIALE	- - - - - lxiii
XXXVII. De Metris poëticis	- - - - - lxv
XXXVIII. De nominibus tralatitiis et effictis	- - - - - lxxi

INTRODUCTIO

A
velo
omn
A
entia
riae
tur.
porea
tium
num,
Si
transi
fexus
deos
Ital
Creta

INTRODUCTIO

AD

POETAS:

PRAECIPUE AD

MARTIALEM.

PARS I.

MYTHOLOGIAE SYNOPSIS.

AD antiquos, praesertim poëtas, intelligendos ; norma eorum theologica et moralis, grato sub fabulae velo, quod Graecè *Μυθολογία* (*Mythologia*) dicitur, ante omnia est investiganda.

Ab effectibus causas indagavit ratio. Potentia, sapientia, benignitas ; boni, pulchri, beati operationes variae ; suos quaeque auctores actoresve indicare videbantur. A sensibus itaque ad ideas, à corporeis ad incorporea, à mortalibus ad immortalia ; ad omnium usque entium primum, optimum, maximum, omnipotens, aeternum, Natura sensim ipsa pervadebat.

Si heroës ita facilem atque indubium ad deos haberent transitum ; delicatior haud certè minùs quàm robustior sexus, indolem originemque perhibens divinam, homini deos pariter deasque indigitavit.

I. De JANO et SATURNO.

Italiae primi reges conjunctissimi, *Janus* et *Saturnus* (è Creta, ut ajunt, à Jove filio fugatus), temporis pacisque

a

cultores

cultores aemuli, terris, quibus adeò profecerint, relictis; in deos Italorum primos transiere. Ambo quidem aevi; ille, quippe prior, ineuntis; hic aurei, vel beati, colebantur Numina. De aurea aetate multi: aurea Ovidii carmina (Met. I.) nemo non edidicit.

Bellis citò, hominum imbecillitate ac superbiâ coortis; neque primùm cum Roma conditis; Jani simillimus, Numa Jano templum extruxit; quod, flagrante bello, apertum; extincto, clausum teneretur. Indè Janus *Patuleius* et *Clusius*. Anni exitum introitumque, omnia nec non spatia Janus contuens; hinc quatuor, prout illinc duabus, frontibus pingebatur. *Tempus edax rerum*. Saturnus (qui et *Cronus Chronusve*) ita prolem devorans, atque omnia demetens, falcem in manibus tenere fingitur. *Occasio elapsa irrevocabilis*. Fronte igitur capillatâ, et occipite senem calvo depingit Mythologia.

II. De CYBELE.

Saturni conjux *Cybele*, à montibus Phrygiae variis, *Dindymene*, *Berecynthia*, *Idaea*; à Pessinunte, Galatiae urbe, *Pessinuntia*; *Rhea*, quoque aut *Ops*, pro idea diversa; et *Magna* deorum *Mater* est adorata. Turribus coronata, leonibusque vecta, ad *Megalensia* seu *Megaleia* solennia pridie Nonas Apriles procedebat. Sacrificuli ejus evirati, in memoriam *Atyos* vel *Attidos*, pueri à *Cybele* adamati, sacrisque praepositi, in pinum denique (Ovid. Met. X.) conversi; tympana sive cymbala pulsantes, buxos inflantes, saltitabant, cursitabant, infantiebant: indè *Corybantes*, *Curetes*, *Idaei Dactyli*; et, Gallo, Phrygiae fluvio, *Galli* nuncupati. Ab Ida Phrygia in Idam Cretae devecti, infantulum Jovem aluisse tinnitibusque vagitu absorpto, à Titanibus conservasse feruntur. Buxus Opi, aequè ac pinus, fuit sacra: suis sexûs habuit sacerdotes. Magnae Matris simulacrum atro lapide exculptum, è Phrygia, Sibyllino monito Romam fuerat advectum. Advenientis in *Almonem*, hic illi sacratum, deae pompa quotannis celebrabatur.

III. De JOVE et JUNONE.

Saturnum Cybelenque depulerunt (id est, exceperunt) *Jupiter*, sororque et conjux *Juno*; à regno pariter Cretae, ad orbis (coeli terrarumque) imperium, vi poëtralatitii: et summis summi Numinis ita aucti sunt honoribus, humanâ fragilitate minimè liberi. Apud

etas Jupiter, quae permittit, fecit. Quinetiam vates sublimissimus: *Ecquid in urbe mali, neque fecit Dominus?* Jovis indè nefandos amores, judicisque inculpati injurias atque ineptias, pro ludibrio, ut pro arbitrio, effinxere: Junonem conjugis flagitia detestantem, aut consilia averfantem, pro *no-verca* habere haudquaquam dubitantes. Illi aquila cum fulminibus, et inter arbores quercus; huic pavo, et sceptrum, et lilia; energiae roborisve, castitatis majestatisque symbola, consecrantur. Si non ab errore arbiter supremus, neque à morte immortalium princeps exemptus, Jovis monumentum monstrare jactantes poterant *Cnosii*: qui *Cnosum*, (*Cnossium*, *Gnosum* *Gnossiumve*) Cretae caput, jamdiu ante Candiam conditam, occupavere. Per Jovem et Junonem, non modò variam Numinis providentiam, et humani arbitrii libertatem; sed et variam aëris temperiem poëtae inumbrabant. Illum, utpote nympharum et nuptiarum violatorem; illam earum vindicem, legitimique partûs patronam, sub nomine *Lucinae*, quasi in lucem proferentis, proferebant. Connubii deus *Hymen*, *Hymenaeus*, vel conjunctim; thalamique, *Thalassius* aut *Thalassus* invocabatur. *Thalassio*, sicut *Hymenaeus*, carmen perindè ac numen nuptiale designabat. *Thalassionem* vel *Hymenacum* (sermone pedestri, *Epithalamium*) praestabit Catullus:

*Collis ô! Heliconii
Cultor, Uraniae genus!
Qui rapis teneram ad virum
Virginem; ô Hymenaeë Hymen?
Ô Hymen Hymenaeë!
Cingè tempora floribus
Suave olentis amaraci.
Flammeum cape laetus: huc,
Huc veni, niveo gerens
Luteum pede soccum.
Excitusque hilari die,
Nuptialia concinens
Voce carmina tinnulâ,
Pelle humum pedibus: manu
Pineam quate taedam.
Namque Julia Manlio, &c.*

IV. De VESTA et VULCANO.

Junonis soror *Vesta* terram aliquando ipsam, igneam saepiùs puritatem adumbrare videtur; non solùm Ovidio, qui utramque sancit etymologiam: *Fast.* VI. 299.

cultores aemuli, terris, quibus adeò profecerint, relictis; in deos Italorum primos transiere. Ambo quidem aevi; ille, quippe prior, ineuntis; hic aurei, vel beati, colebantur Numina. De aurea aetate multi: aurea Ovidii carmina (Met. I.) nemo non edidicit.

Bellis citò, hominum imbecillitate ac superbiâ coortis; neque primùm cum Roma conditis; Jani simillimus, Numa Jano templum extruxit; quod, flagrante bello, apertum; extincto, clausum teneretur. Indè Janus *Patuleius* et *Clusius*. Anni exitum introitumque, omnia nec non spatia Janus contuens; hinc quatuor, prout illinc duabus, frontibus pingebatur. *Tempus edax rerum*. Saturnus (qui et *Cronus Chronusve*) ita prolem devorans, atque omnia demetens, falcem in manibus tenere fingitur. *Occasio elapsa irrevocabilis*. Fronte igitur capillatâ, et occipite senem calvo depingit Mythologia.

II. De CYBELE.

Saturni conjux *Cybele*, à montibus Phrygiae variis, *Dindymene*, *Berecynthia*, *Idaea*; à Pessinunte, Galatiae urbe, *Pessinuntia*; *Rhea*, quoque aut *Ops*, pro idea diversa; et *Magna* deorum *Mater* est adorata. Turribus coronata, leonibusque vesta, ad *Megalensia* seu *Megaleia* solennia pridie Nonas Apriles procedebat. Sacrificuli ejus evirati, in memoriam *Atyos* vel *Attidos*, pueri à *Cybele* adamati, sacrisque praepositi, in pinum denique (Ovid. Met. X.) conversi; tympana sive cymbala pulsantes, buxos instantes, saltitabant, cursitabant, insaniebant: indè *Corybantes*, *Curetes*, *Idaei Dactyli*; et, Gallo, Phrygiae fluvio, *Galli* nuncupati. Ab Ida Phrygia in Idam Cretae devecti, infantulum Jovem aluisse tinnitibusque vagitu absorpto, à Titanibus conservasse feruntur. Buxus Opi, aequè ac pinus, fuit sacra: suis sexûs habuit sacerdotes. Magnae Matris simulacrum atro lapide exculptum, è Phrygia, Sibyllino monitu Romam fuerat advectum. Advenientis in *Almonem*, hinc illi sacratum, deae pompa quotannis celebrabatur.

III. De JOVE et JUNONE.

Saturnum Cybelenque depulerunt (id est, exceperunt) *Jupiter*, sororque et conjux *Juno*; à regno pariter Cretae, ad orbis (coeli terrarumque) imperium, vi poëtralatitii: et summis summi Numinis ita aucti sunt honoribus, humanâ fragilitate minimè liberi. Apud

etas Jupiter, quae permittit, fecit. Quinetiam vates sublimissimus: *Ecquid in urbe mali, neque fecit Dominus? Jovis* indè nefandos amores, judicisque inculpati injurias atque ineptias, pro ludibrio, ut pro arbitrio, effinxere: Junonem conjugis flagitia detestantem, aut consilia averfantem, pro *noverca* habere haudquaquam dubitantes. Illi aquila cum fulminibus, et inter arbores quercus; huic pavo, et sceptrum, et lilia; energiae roborisve, castitatis majestatisque symbola, consecrantur. Si non ab errore arbiter supremus, neque à morte immortalium princeps exemptus, Jovis monumentum monstrare jactantes poterant *Cnosii*: qui *Cnosum*, (*Cnossum*, *Cnosum Gnossumve*) Cretae caput, jamdiu ante Candiam conditam, occupavere. Per Jovem et Junonem, non modò variam Numinis providentiam, et humani arbitrii libertatem; sed et variam aëris temperiem poëtae inumbrabant. Illum, utpote nympharum et nuptiarum violatorem; illam earum vindicem, legitimique partûs patronam, sub nomine *Lucinae*, quasi in lucem proferentis, proferebant. Connubii deus *Hymen*, *Hymenaeus*, vel conjunctim; thalamique, *Thalassius* aut *Thalassus* invocabatur. *Thalassio*, sicut *Hymenaeus*, carmen perindè ac numen nuptiale designabat. *Thalassionem* vel *Hymenaeum* (sermone pedestri, *Epithalamium*) praestabit Catullus:

Collis ô! *Heliconii*
 Cultor, *Uraniae* genus!
 Qui rapis teneram ad virum
 Virginem; ô *Hymenae* *Hymen*!
 Ô *Hymen Hymenae*!
 Cinge tempora floribus
 Suave olentis amaraci.
 Flammeum cape laetus: huc,
 Huc veni, niveo gerens
 Luteum pede soccum.
 Excitusque hilari die,
 Nuptialia concinens
 Voce carmina tinnulâ,
 Pelle humum pedibus: manum
 Pineam quate taedam.
 Namque *Julia Manlio*, &c.

IV. De VESTA et VULCANO.

Junonis soror *Vesta* terram aliquando ipsam, igneam saepius puritatem adumbrare videtur; non solùm *Ovidio*, qui utramque sancit etymologiam: *Fast.* VI. 299.

Stat vi terra sua, vi stando Vesta vocatur.
ut antea :

Nec tu aliud Vestam, quàm vivam intellige flammam ;

Nataque de flamma corpora nulla vides.

Jure igitur virgo est, quae semina nulla remittit,

Nec capit ; et comites virginitatis amat.

Siquidem ignis purioris Vesta, terrestris numen ignis, utcunque demissum, meritò colebatur *Vulcanus*. Artificum hic pater atque princeps in *AEtna*, *Vesuvio* (poëtice *Vesvio* aut *Vesevo*), *Caucaso* ; Siciliae, Italiae, Scythiae, montibus tremendis pariter ac trementibus ; ut et aliis idoneis locis, officinas ; ita in *Lemno*, insulâ maris *AEgaei* haud minimâ, propriam praecipuamque fabrorum sibi deus erexit. Vastis ibi antris, ministerio *Cyclopum*, coclitum, ingentium, informium, indefessorum ; fulmina, aegidas, arma, opera fabrûm omnia super humana, *Mulciber* fabricavit. Neque ullum ejus opus caste Lemniaco celebrius ; quo tenuissimo, subtilissimo, adamantino, *Martem*, (vel *Mavortem*, vel *Gradivum* quasi grassantem) belli deum praecipitem, furibundum ; et *Venerem*, voluptatis omnigenae, turpitudinis perindè ut pulchritudinis deam, Vulcanique ipsius conjugem infidelem, coelitem derisui cunctorum, nudos captos impotentes exposuit.

V. De VENERE et CUPIDINE.

Venus, amoris, et *Cupidinis*, amoris dei ; *AEneae*, Romae conditoris atavi ; aliorumque innumerorum diversimodè mater ; regionibus, insulis, urbibus, montibus fontibusque sibi iacrat ; ante alia numina, superbiebat. Illi sacra erant *Cythera* (in *AEgaeo*), sacra erat *Cyprus*, cum suis urbibus *Papho*, *Amathunte*, et *Idalio*, ad *Idali* radices : in Sicilia illi facerrimus mons fuit *Eryx* ; in Boeotia, (ad *Orchomenum*,) fons *Acidalius*, ubi sese *Gratiae* lavare dicebantur. Inter *Mercurium* orbemque nostrum erratilem, *Venus* *Solem* praevertens, *Phosphorus* *Laciferve* ; consequens verò, *Hesperus* aut *Vesper* vocabatur. Diei initio et fine, gaudio ac dolore, conterminis ; stella eadem errans manè vespèrique, *Venus* eadem *Libitina* voluptatibus funeribusque praefuit, ministravit. *Cestus* autem *Veneris* erat cingulum ; quo percussus percussave percutientis amore percelli censebatur. *Zonam* hanc à sponso sponsae aptatam, nuptae solvit maritus. Mater saeva *Cupidinum* olores, columbas, cumque

myrto

myrto rosam, sibi arrogabat. Spartanae, viris absenti-
bus, armatae; Messenios irrumpentes repulerant. Ve-
neri armatae constructa est aedes. Non soli Junoni,
manet altâ mente repostum Judicium Paridis; cum Juno,
Minerva, Venusque, de forma coram illo certarent. E-
pigramma Graecum Latinè reddidit Aufonius.

Armatam Venerem vidit Lacedaemone Pallas:

Nunc certemus, ait, iudice vel Paride.

Cui Venus: Armatam tu me, temeraria, temnis?

Quae, quo te vici tempore, nuda fui.

Cum archetypis contendat interpres adeò venustus: An-
geli Politiani *Amor Fugitivus Moschi* posset ipsius fusc-
tare invidentiam.

Cum Venus intento natum clamore vocaret,

Si quisquam in triviis errantem vidit Amorem,

Hic fugitivus, ait, meus est: pretium feret index.

Insignis puer est: totam hanc cognosce figuram.

Corpore non niveus, verum ignem imitatur: ocelli

Acres, flammeoli: mala mens, suavissima verba.

Quod loquitur, non sentit idem; vox mellea; sed, cum

Ira inflammatur, tum mens illi effera. Fallax,

Fraudator, mendax; ludit crudele puellus.

Crispulus est illi vertex, faciesque proterva;

Exiguaeque manus: procul autem spicula torquet:

Torquet in umbriferumque Acheronta, et regna silentium.

Membra quidem nudus, mentem velatus; avisque

More citans pennas, nunc hos, nunc advolat illos:

Saepe viri pressans praecordia, saepe puellae.

Arcum habet exiguum: super arcu imposta sagitta est:

Parva sagitta quidem; sed coelum fertur adusque.

Parva pharetra olli dependet, et aurea, tergo.

Sunt et amari intus calami, quibus ille protervus

Me quoque saepe ferit matrem. Sunt omnia saeva,

Omnia; seque ipsum multo quoque saevius angit.

Parvula fux olli: sed et ipsum Hyperiona vincit,

Verbere, si prenas, age: ne miserere puellum.

Si flentem aspicias; ne mox fallare, caveto.

Sin arridebit, magis attrabe: et oscula si fors

Ferre volet, fugito. Sunt oscula noxia: in ipsis

Suntque venena labris. Si fors ita dixerit, Heus tu!

Accipe; nempe tibi cuncta haec mea largior arma:

Nequicquam attigeris fallacia munera Amoris.

Omnia namque igni sunt infecta illius arma.

VI. De MARTE et BELLONA.

Dum Martis cum Venere amores à poëtis resonarentur, comparemque eum legitimum Venus saepe vindicaret; Martis conjux, virtus, gloria neglecta fuit *Neria*. Fratri, furore saltèm bellico simillima, facem flagellumve gestans, tumultûsque numen ipsum femineum; à sacerdotibus suis insanis, sibi lacertos incidentibus; et ab aliis aequè dignis cultoribus, *Enyo*, vel *Bellona*, salutabatur.

VII. De PALLADE.

Marti et Bellonae nihil magis oppositum, quàm *Palla* aut *Minerva*. Haec verè belli est dea: pacis enim verè conciliatrix. Hanc è Jovis cerebro profectam filiam haud absurdè fabulantur; quippe quae sapientia sit ipsa purissimique fontis purissima emanatio: studiorum indè artiumque liberalium, parens et patrona; ab ingenuarum rerum studiosis, ac fautoribus, perpetuò culta et colenda. Alium certè monuit Horatius:

Tu nihil invitâ dicas faciasve Minervâ.

Tritonis etiam et *Tritonia* est Pallas appellata, à Tritonide Libyae lacu, ubi primùm plantas posuisse suas, oleaeque hominibus usum impertivisse dicitur. Lotos ibi frequens Tritonidi fistulam, advenae fructum adedò prae-buit dulcem, ut loci omnis aliis memoriam deleverit. Bellatrix sapiens, hastâ in manu, noctuâ in casside, Gorgone in aegide, draconibusque ad pedes obvolutis, prae variis invictae sapientiae emblematis, depingitur. Stat. Theb. II.

*Divâ ferox, magni decus ingeniumque parentis,
Bellipotens! cui torva genis horrore decoro
Cassis, et asperso crudescit sanguine Gorgon.
Nec magis ardentes Mavors, hastataque pugnâ,
Impulerit Bellonâ tubas: huic annue sacra.*

VIII. De APOLLINE et DIANA.

Jovi *Latona*, uno partu, *Apollinem* et *Dianam*, in Delo (olim *Ortygiâ*,) maris AEGaei, Cycladumque centro edidisse fertur. Utrique templa surrexere subita: Delos praesertim in Delo; ubi deus quadrimus, è cornibus cernitur prearum.

prearum, quas jam transfixerat soror, aram certè divi-
nam compegit. Variè exhibebatur, ab Horatio :

Montium custos, nemorumque virgo.

à Catullo :

*Montium domina ut foret,
Silvarumque virentium,
Saltuumque recondito-
rum, amniumque sonantium.*

à Claudiano :

*Brachia nuda nitent. Levibus projecerat auris
Indociles errare comas ; arcuque remisso,
Otia nervus agit : pendent post terga sagittae.
Crispatur gemino vestis Gortynia cinctu,
Poplite fusa tenus.*

Gortyn autem, vel Gortys, aut Gortyna, Cretae fuit oppi-
dum venatoribus et venatoriis insignitum.

Ut montium, nemorum, triviarum, amnium ; ita casti-
tatis custodi, assurgebant arae : in Tauride, ad Maeo-
tim, celeberrima ; ubi, sicut Lacedaemone, instituentem
Lycurgo, adolescentes, matribus astantibus, jubentibus ;
in stultitiam luendam, et patientiam acquirendam, poe-
nas dederunt publicas. *Orestes* à *Pylade*, consobрино con-
iunctissimo, paternae ultionis crimine purgatus ; sororem
indè *Iphigeniam*, Dianae antistitem, deaeque ipsius simu-
lacrum lignorum fascie abditum, cum ara, in nemus *Ari-
cinum* transtulit. In viâ itaque *Ariciâ*, ad lapidem à
Roma decimum quintumque, *Diana Fascelis*, ut antea in
Tauride, adorabatur. Eâ forsan de causâ clivus *Arici-
nus* mendicis, ut crepidines omnes pontesque, scatebat.
Unde *Lucilius III.*

————— *Saepe quod antè
Optâstis ; freta, Messanen, Rhegina videbis
Moenia ; tum Liparas, Fascelidi' templa Dianae.*

Quid quod garriat Naso (Ep. Lean.) ?

Non finit Endymion te pectoris esse severi :

Fac subeant animo Latmia saxa tuo.

In Latmo, Cariae monte, pastor erat formosus *Endymion*,
quem assopitum Diana arsisse fertur : lunae etenim pri-
mus cursum indagavit.

Liparis igitur, et in Aventino, alibique superba erant
Triviae templa. Inter orbis verò miracula eminuit *Ephe-
sium* : cùm adhuc quasi in aëre penderet *Mausoli* Cariae
regis monumentum ; propriè *Mausoleum*, ab *Artemisia*
sua ad centum et quadraginta pedum altitudinem eve-
ctum ; columnis innixum, quadrigâque, equis volanti-
bus, coronatum : cùm adhuc starent *Semiramidis Muri*

Babylonici,

VI. De MARTE et BELLONA.

Dum Martis cum Venere amores à poëtis resonarentur, comparemque eum legitimum Venus saepe vindicaret; Martis conjux, virtus, gloria neglecta fuit *Neria*. Fratri, furore saltèm bellico simillima, facem flagellumve gestans, tumultûsque numen ipsum femineum; à sacerdotibus suis insanis, sibi lacertos incidentibus; et ab aliis aequè dignis cultoribus, *Enyo*, vel *Bellona*, salutabatur.

VII. De PALLADE.

Marti et Bellonae nihil magis oppositum, quàm *Palla* aut *Minerva*. Haec verè belli est dea: pacis enim verè conciliatrix. Hanc è Jovis cerebro profectam filiam haud absurdè fabulantur; quippe quae sapientia sit ipsa purissimique fontis purissima emanatio: studiorum indè artiumque liberalium, parens et patrona; ab ingenuarum rerum studiosis, ac fautoribus, perpetuè culta et colenda. Alium certè monuit Horatius:

Tu nihil invitâ dicas faciasve Minervâ.

Tritonis etiam et *Tritonia* est *Pallas* appellata, à *Tritonide* *Libyae* lacu, ubi primùm plantas posuisse suas, oleaeque hominibus usum impertivisse dicitur. *Lotos* ibi frequens *Tritonidi* fistulam, advenae fructum adedò prae-buit dulcem, ut loci omnis alius memoriam deleverit. *Bellatrix* sapiens, hastâ in manu, noctuâ in casside, *Gorgone* in aegide, draconibusque ad pedes obvolutis, prae variis invictae sapientiae emblematis, depingitur. *Stat. Theb. II.*

*Divâ ferox, magni decus ingeniumque parentis,
Bellipotens! cui torva genis horrore decoro
Cassis, et asperso crudescit sanguine Gorgon.
Nec magis ardentes Mavors, hastataque pugnâ,
Impulerit Bellonâ tubas: huic annue sacra.*

VIII. De APOLLINE et DIANA.

Jovi *Latona*, uno partu, *Apollinem* et *Dianam*, in *Delo* (olim *Ortygiâ*,) maris *Aegaei*, *Cycladumque* centrèdidisse fertur. Utrique templa surrexere subita: *Delos* praesertim in *Delo*; ubi deus *quadrivus*, è cornibus præparatur.

prearum, quas jam transfixerat foror, aram certè divi-
nam compegit. Variè exhibebatur, ab Horatio :

Montium custos, nemorumque virgo.

à Catullo :

*Montium domina ut foret,
Silvarumque virentium,
Saltuumque recondito-
rum, amniumque sonantium.*

à Claudiano :

*Brachia nuda nitent. Levibus projecerat auris
Indociles errare comas ; arcuque remisso,
Otia nervus agit : pendent post terga sagittae.
Crispatur gemino vestis Gortynia cinctu,
Poplite fusa tenus.*

Gortyn autem, vel Gortys, aut Gortyna, Cretæ fuit oppi-
dum venatoribus et venatoriis insignitum.

Ut montium, nemorum, triviarum, amnium ; ita cas-
tatis custodi, assurgebant arae : in Tauride, ad Maeo-
tim, celeberrima ; ubi, sicut Lacedaemone, instituyente
Lycurgo, adolescentes, matribus astantibus, jubentibus ;
in stultitiam luendam, et patientiam acquirendam, poe-
nas dederunt publicas. *Orestes* à *Pylade*, consobrino con-
junctissimo, paternae ultionis crimine purgatus ; sororem
indè *Iphigeniam*, Dianae antistitem, deaeque ipsius simu-
lacrum lignorum fasce abditum, cum ara, in nemus Ari-
cinum transtulit. In viâ itaque *Ariciâ*, ad lapidem à
Roma decimum quintumque, *Diana Fascelis*, ut antea in
Tauride, adorabatur. Eâ forsan de causa clivus *Arici-*
nus mendicis, ut crepidines omnes pontesque, scatebat.
Unde *Lucilius III.*

————— *Saepe quod antè
Optâstis ; freta, Messanen, Rhegina videbis
Moenia ; tum Liparas, Fascelidi' templa Dianae.*

Quid quod garriat Naso (Ep. Lean.) ?

Non finit Endymion te pectoris esse severi :

Fac subeant animo Latmia saxa tuo.

In Latmo, Cariae monte, pastor erat formosus *Endymion*,
quem assopitum Diana arsisse fertur : lunae etenim pri-
mus cursum indagavit.

Liparis igitur, et in Aventino, alibique superba erant
Triviae templa. Inter orbis verò miracula eminuit Ephe-
sium : cùm adhuc quasi in aëre penderet Mausoli Cariae
regis monumentum ; propriè *Mausoleum*, ab Artemisia
sua ad centum et quadraginta pedum altitudinem evec-
tum ; columnis innixum, quadrigâque, equis volanti-
bus, coronatum : cùm adhuc starent *Semiramidis Muri*
Babylonici,

Babylonici, ducenos pedes alti, quinquagenos lati, quadringenta et octoginta stadia cingentes: stantibusque, super omnia, staturisque, *Pyramidibus Memphiticis*; in delubra sepulcrave congestis, potius cumulatis; exemplaque vis ac vilitatis humanae sempiterna perhibentibus. Aliud iisdem tumuit temporibus superbiae inanis documentum, *Colossus Rhodius*; quem, septuaginta quamvis cubitos altum, Neronis statua superabat. Hujus autem capiti dejecto, Solis faciem Vespasianus substituit. Sed nec inanis nec inutilis Ptolemaei Philadelphi Aegypti regis doctissimi *Pharos*, quae per leucas amplius triginta navigantibus facem praebuit. E marmore Memphitico candidissimo, constructum illud opus eximium, inscripsit, jubente rege, architectus: ΣΩΤΗΡΑΤΟΣ ΚΝΙΔΙΟΣ ΔΕΞΙΦΑΝΟΥΣ ΘΕΟΙΣ ΣΩΤΗΡΕΙΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΠΛΩΖΟΜΕΝΩΝ. *Sostratus Cnidius, Dexiphanis F. Diis servatoribus navigantium.* Hic Ptolemaeorum facile princeps, Bibliothecam, Pharos (si fas est) utilitate ipsa celebriorem, septingentis voluminum millibus instruxit. Scripturae ibi Hebraeorum sacrae, per septuaginta-duos interpretes fidos è Syria accitos, Graecè rege favente redditae, novum hominibus effulsero lumen. Ejusdem erat, qui lucem ita variè propagavit veram, falsam restringere. *Zoilum*, Amphipoliten, qui *Homeromastix* dici voluit, quique *canis rhetorici* dici meruit, cum ignominia abjudicatum ejecit Ptolemaeus.

Pro imperio Solis et Lunae in orbem terrarum, Apollinis et Dianae cultus atque nomina variabantur. Lucis, ardoris, foecunditatis, sterilitatis, energiae ac temperiei, causae constantes, ferientes, ineluctabiles, animum humanum affectibus validissimis vicissim exercere debebant. In talia numina concilianda nihil reliquit inexpertum. Non templa modò, et seria; ludi omnigeni sacrabantur. Nulli deorum sacrationes ludi, quàm fiebant *Seculares*: neque centesimo, sed centesimo et decimo exacto anno, Sibyllinâ auctoritate, celebrati. In honorem fratris et sororis, lumen, luminisque omnia fausta, mortalibus die noctuque praestantium, *Carmina Secularia* condebantur. Hujusmodi extat specimen saltè Horatianum; quod, per choros ter novem puerorum totidemque virginum, in aede Apollinis Palatini resonabat. Ante tamen ludos hos magnos peragendos, omnes alii dei, Pluto imprimis et Proserpina, erant propitiandi. Horum delubrum, in campo Martio bene positum, aream, quacunque de causa, *Terentum* nominatam, occupabat.

*Ad ludos, clamavit praeco, omnes venite gentes; quos nemo
viventium antehac vidit, aut posthac videbit.*

Numinis utriusque idea effingebat nomen, nomenque
ideam referebat. *Apollo*, vibrator vel jaculator praepo-
tens; serpentis *Pythonis* (unde *Pythius*) omnisque noxii
dissipator atque peremptor. *Diana*, vel Jovis filia, vel
diei soror, dignoscitur. A Sole et Luna, in *Phoebum*
Phoebenque invicem lucentes, obvia est translatio. Ab
insula monteque natali, *Delius* et *Delia*, *Cynthius* et *Cyn-
thia Latonii* distinguuntur. Apollo etiam *Smintheus*, à
muribus in oppido quodam Phrygio extinctis; ut à Mi-
leto Delphisque, ubi oracula tenebat, *Milestus Delphicus*-
que cognominabatur. *Delphica* itidem eadem erat ac
Pythia, fallax oraculorum interpres; quae, ab Apollinis
tripode, responsa consulentibus ambigua efferebat.
Et frater atque soror, pro trinis regnis, trino gaudebant
nomine. Ille, apud superos, inferos, indigetes; *Phoe-
bus*, *Apollo*, *Bacchus*; haec variè triceps, *Trivia*, *Hecate*,
Diana colebatur. Unde Ovidius, (Fast. I. 141.)

Ora vides Hecates, in tres vergentia partes;

Servet ut in ternas compita secta vias.

et Virgilius:

Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianae.

de qua celebris correlatio:

Terret, lustrat, agit; Proserpina, Luna, Diana;

Ima, suprema, feras; sceptro, fulgore, sagittâ.

Hanc itaque videmus crescentis cornua lunae (unde *Lucina*
et *Lucifera*), nec non arcum sagittasque, gestantem; ver-
tago canibusve circum gestientibus: Apollinem, ut et
pharetrâ, lauro lyrâque insignitum. Hic supermeans,
Hyperion; expatians, *Titan*; percutiens, *Paeon*; intuens,
Horus (vel *Orus*) nominatur. Si non pater, patronus
certè est *Horarum*, quae, portis coeli reclusis, equos jun-
gunt Solis; et, ante currus praevententis etiam filiae *Au-
rorae*, rosas, dum saltitant, spargunt. Jupiter et The-
mis, ordinator ordinatrixque, sese earum parentes vin-
dicant saltatricularum, sapientibus aequè grandia atque
grata spargentium. Hae *Eunomia*, *Dice*, *Irene*; Ordo,
Fas, Concordia, aptissimè nuncupantur.

Aurora (quae et *Matuta*) complures praeter *Tithonum*
rapuit. Hunc verò, ante alios, eam adamâsse constat.
Tithoni filius *Memnon*, ab Aethiopia copiis ingentibus
Priamo in auxilium adductis, bello Trojano periit. Ge-
nitor autem, Aurorâ Musisque unâ faventibus, pacifi-
cus, felix, longaevis, corpore tandem defectus, in spi-
ritum, defectus dolorisve expertem, transiit.

Equorum

Equorum praedilectum suo *Titanis* nomine Phoebus dignabatur. Aurei quippe coloris, *Xanthum* secundum appellabat. *Pyroeis* vel *Pyrois*, et *Aethon*, et *Phlegon*, pectoris ardore inter se certabant. *Eous*, matutinus, ab oriente ducens originem, Euris ipsis velocitate aemulabatur. Quadrigis Sol vectus quotidianis, variis procul dubio equis utitur. Nec minù aptè ardentissimus *Aethon*; *Orphnaeus*, tenebrosus; *Nycteus*, nocturnus; et *Alastor*, vagabundus; Plutonis currum rapiebant. Apollinis equi marini, delphines, sub nomine *camparum*, nonnumquam celebrantur. Delphinas, hominis et harmoniae amicos, non sola asserit mira narratiuncula, quam referunt diversè sentientes Herodotus, Gellius, Plinius, Aelianus, Ovidius.

Arion, citharoedus, et poëta lyricus, Methymnâ (Lesbi urbe secundâ) ortus, à Periandro Corinthi rege, et Musarum patrono, Italiae visendae facultatem obtinuit. Opibus onustus, Corinthum remeans, in mare sine opibus jussus defiliit: non antè tamen, quàm jubentibus citharâ valedixisset. Modulamine allectus delphin, dorso exceptum modulatorem, Taenarum nave citius devexit. Peloponneso peragrato, Arion Periandrum stupefecit. Re demum rex exploratâ, diis conservatoribus grates, Arione modulante, dulces persolvit; praedonesque nautae poenas persolverunt. Periander unus erat Sapientum Graecorum, qui seculo ante Salomone Sapientiore ferè sexto claruere. Sex reliqui, *Solon* Atheniensis, *Chilo* Lacedaemonius, *Cleobulus* Lindius, *Pittacus* Mitylenaeus, *Bias* Prienensis, *Thales* Milesius.

Si Arionem ita dignè servavit Apollo; *Phaëthontem* filium temerarium, qui voluit esse currus auriga paterni, de periculo praemonuit; non tamen in Padum (Eridanumve) decidere vetuit. Neque fratrem luget solum (Met. II.) Ovidius. *Heliadas*, Solis filias; *Phaëthusum* praesertim et *Lampetien*; quae, in alnos populosve conversae, lacrymas non desiere succinas; desiere nondum desit.

Deos cum hominibus dotes quasdam partiri sentiens Mythologia; quin dii et homines eosdem fortirentur motus, minimè dubitavit. Animis coelestibus ita pariter affectis, non mirandum quòd, in Cyclopa, coelum fulguribus perturbantes, calor sit ipse calefactus. Vulcanus, ob ministros transfixos, adeò commovit coelites, ut Apollo in exilii novennium, apud Admetum Pheraeorum (in Thessalia) regem depelleretur. Ministerio exacto, grati in patronum pignus animi deus indiges relinquere voluit.

voluit. Parcas adeò demulfit, ut Admeti filum vitale, ad finem usque perductum, alio quoquam oblato filo foret commutabile. Redemptrix sola comparuit *Alceste* (seu *Alcestis*), quam pro conjugè mori, non conjux ipse prohibere valuit. *Evadne* autem, virum ad Thebas occisum redimere nequiens, in Capanei fese rogum furibunda coniecit.

Omnium, imprimis regum, intèrest opem in rebus arduis divinam atque humanam conciliare; opitulantibusque omnimodò gratiam referre par est. Laomedon, pater Priami, Trojae suae moenia fortissima circumdare cupiens, artifices Apollinem et Neptunum, pacto sibi pretio devinxit. Opère peractò, praemium opifices poposcere. Laomedon securus negavit. Incaluit pestis, ingruit diluvium. Respondit oraculum, non esse placanda numina, nisi virgo nobilis Trojana belluae marinae quotannis traderetur. Suà vice regis filia *Hesione*, Hercule adveniente, jacebat. Equos viator stipulatus coelestes, monstro interempto puellam liberavit. Pretium flagitantem liberatorem liberatae genitor derisit. Heros, animi (si fieri potest) impos, vim hominum coëgit; Trojâque expugnatâ, tyrannum morte mulctatus est. *Hesione* in uxorem Telamoni dedit socio, qui muros primus ascenderat. Troius haeres *Podarces*, à pedum velocitate, bellatori tunc temporis perquam necessariâ, nominatus; captus utcunque et redemptus, à redemptione *Priami* nomen accepisse creditur. Regno redintegrato, indiesque aucto, rex Asiae potentissimus habebatur; cùm filius *Paris*, Helenâ perfidè raptâ, funestum illud accendit bellum, quo Graecia universa, in Trojam conjurata, Priami Hecubaeque domum ac dominium ferro flammâque delevit.

Mentalis, prout visibilis fons lucis, non modò mythologorum commentis, sed et oraculorum fallaciis uberes rivos aperuit. Oraculum clarissimum, quippe obscuratissimum, Delphis ad Parnassum, in Phocide Achaicâ fulminabat. Hoc utique cum aliis, Sole verè divino oriente, stupens evanuit. Oracula nec evanescentia nec obmutescencia sunt novem MUSAË, Apollinis sorores suavissimae, dilectissimae. Natae quidem Jove et *Mnemosyne* (seu *Memoriâ*), vel Coelo Terrâque feruntur. 1. *Thalia*, vivida: 2. *Euterpe*, modulans; 3. *Terpsichore*, tripudians: 4. *Erato*, amatrix: 5. *Melpomene*, lugubris: 6. *Clio*, honorifica: 7. *Calliope* (vel *Calliopea*) heroica: 8. *Polyhymnia*, variè lyrica: 9. *Urania*, coelestis:

coelestis : figillatim vel conjunctim delectantes. Vetus eas concinnat epigramma, inter Virgiliana relatum.

Carmine Calliope libris heroica mandat.

Clio, gesta canens, transactis tempora reddit.

Dulciloquis calamos Euterpe flatibus urget.

Melpomene tragico proclamat moesta boatu.

Terpsichore affectus citharis movet, imperat, auget.

Plectra gerens Erato saltat, pede, carmine, vultu.

Signat cuncta manu, loquitur Polyhymnia gestu.

Uranie coeli motus scrutatur et astra.

Comica lascivo gaudet sermone Thalia.

Mentis Apollineae vis has movet undique Musas :

In mediò residens complectitur omnia Phoebus.

Apollini Musisque sacri in Graecia plurimi montes, fontes, fluvii. *Parnassus*, (*Cyrrhâ Nysâ*que) biceps, unde sonat *Castalia* ; *Helicon* Boeotius, unde *Permessus* ; *Pinus*, Macedoniam ab Aetolia, et Epirum à Thessalia ; sicut *Olympus*, Thessalam à Macedonia separans : ad radices *Acrocorinthis*, *Pirene*, dulcis ; *Heliconis*, *Aganippe*, aquas suas, non minùs inclytas, cum *lympha* miscens *Permesside*. Nec mirum, si à collibus rivisque suis sese Musae denominare gaudeant ; si, ab Aonia, Boeotiae regione montanâ, *Aonides* ; ab *Hippocrene*, fonte caballino, quem haud procul à *Pirene*, *Pegasi* equi alati ungula excussit, *Pegasides* ; à *Libethra*, Magnesia fonte, *Libethrides* ; à *Pimpla*, monte seu fonte Macedonio, *Pimpleae* vel *Pimpleides* ; à *Piero* (quocunque) *Pierides* ; si à *Castalia* *Castalides* nuncupentur.

Acheloides patrem agnoscunt *Acheloum* (fluvium), de quacunque matre ; *Terpsichore*, *Melpomene*, vel *Calliope*. AEquè variantur *Sirenes* ipsae : *Aglaope*, *Pisinoe*, *Thelxiopia* ; vel *Thelxiope*, *Molpe*, *Aglaophaena* ; vel denique *Leucosia*, *Ligea* (*Ligiave*), et *Parthenope* ; omnes suavitate, suadelâ, mulcedine, dulcedine qualicunque oris vocisque illicientes, illaqueantes. Vultu enim, et pectore mulieres, caetera pisces avesve ; fabulas aequè absurdas praebuere infinitas. *Orpheus* Sirenum abstulit carmen : mutae instrumenta in mare abjecerunt. *Ulysses* sese sociosque callidè eripuit : sese et *Sirenes* in undas projecere. *Parthenope* eò delata, ubi postea à Cumanis condita *Neapolis*, nomen novae urbi poeticum commodavit. *Scyllam* reliquerant juxta Pelorum in saxum conversam, petraeque fiebant ipsae in sinu Paestano *Sirensae* ; quae suavi murmure nautas pellicere videbantur. Longè aliae erant *Acheloides*, pariter quamvis trinae : *Callirrhoe*, *Dirce* et *Castalia*.

Ingenii

Ingenii scientiaeque pater, atque auctor, variam omni tempore agnovit sobolem : philosophos, medicos, musicos, poëtas, pictores, artifices. *Aesculapius* medendi artem, à Chirone acceptam ; Epidauri, Pergami, Romae, sagacitate adeò humanam superante exercuit ; ut templis non tantùm tribus medicinae deus coleretur. Hic tamen indiges, ob Hippolytàm Dianae carum in lucem restitutum, Plutone (ut fert fabula) querente, fulmine inter superos est sublatus. Filios reliquit *Machaona* et *Podalicium* ; filias *Hygeiam* (vel *Hygieam*), *Aeglen*, et *Panaeam*. Numinibus, sub quorum tutela operam navaverant, in templo cujusque suo votiva suspenderunt emeriti : Marti Herculive, arma miles ; Neptuno, salutis tabulas, aut reliquias, nautae ; ephebi capillos, *Aesculapio*.

Apollinis et Terpsichores filius, *Linus*, Thamyrae, Herculi et Orpheo praeceptorem se praestitit harmonicum. Thamyram, à Musis provocatis, cantu victum, oculisque lyrâque spoliatum ; sicut Pieri filias, in picas mutatas, poëtae fabulantur. Linum ipsum, quòd Herculem minùs peritè canentem, neque correctum, irrideret ; citharâ Herculeâ occidisse tradit Pausanias.

Phoebi Calliopesque proles celeberrima *Orpheus*, vel à patre mortali, fluviove (qui et Hebri genitor) *Oeagro*, *Oeagrius* cognominatur. Philosophiae harmoniaeque, poëtarum indè parentis (Homeri) patrem aut praeceptorem, Orpheum perhibet Mythologia. Modulanti igitur, flumina astantia, rupeculas saltitantes, ursosque cum ursulis manum lambentes, haud ampliùs mirabimur ; nedum Plutonem Proserpinamque, modulamine penè illo emollitos ; quo *Eurydicen* amissam, repetitam, reperditam, variaverat. Neque, quòd Threissae, prae insperata spretae, indè Maenades factae, spretorem dilaniaverint, in dubium revocabimus.

Si invidas vindicesque vidimus Musas, Apollinem re harmonicâ provocatoris impatientem, non est quin credamus. *Pana*, pastorum deum, tiliarumque septem imparium inventorem, tibiis Phoebò istis suffecit superare. *Marsyam* tibicinem Celaenaeum, cantu pariter provocantem, victumque, cuticulâ denudavit. In Celaenarum flumen liquavit infelicem ingeniosa Ovidii misericordia. Modesti homines fletibus astantium fluvium adimplerunt. In Foro Romano, sive altercationis, sive harmoniae campo proprio, Marsyae collocata est statua ; quam caussarum victores floribus coronârunt.

Midas,

genii

Midas, rex Phrygiae dives, Bacchum hospitio exceperat. Remunerandi cupidus deus, regem quicquid vellet, optare iussit. Optavit Midas, ut omnia sibi tangenda in aurum verterentur. Citò resipiscens votum Pactolo diluere iussus est. Neque tamen omnem Pactolus Midae abluit temeritatem. Certaminis Apollinei arbiter ultroneus, contra montem Tmolium constitutum iudicem, pro provocante, deo vel homine, (non enim inter doctos convenit,) pronunciare non verebatur. Affessori victor importuno aures penè inviolatas transtulit in afininas.

IX. De MERCURIO.

Nullum revera habuit aemulum Cynthius, nisi *Cyllenium*; à Cyllene ita, monte suo natali in Arcadia, *Arca-*
demque indè nuncupatum. Mercaturae bonarum artium, commeatûsque universi patronum, *Mercurium* Latini; ut, consilii in homines divini interpretem nunciumve, *Hermetem* Graeci nominârunt. Atlantis nepoti, Majaeque filio, qui Apollini testudinem lyramve, Apollo *caduceum* tradidisse fertur. Fratrum nobilium dona digna! Deos harmoniâ non minùs certè quàm homines oblectante; omnia animalia, dracones ipsos, in pacem vel soporem demulcebat virga praepotens; à morte nonnunquam animas in horulam reducens; per vitam mortemque deinceps in immortalia dirigens. Phoebus ingenium, Hermes acumen tribuit. Mentem ille illuminat, hic excolit; lumenve, quasi à fonte, in rivos deducit: sapientiae per eloquium usus commonstrans varios. In consilia itaque coelestia exequenda, hominique officia semper benigna praestanda, vitae praesertim semitas indigitando; Hermes, galero opertus, humeris talisque alatus; virgâ serpentes (prudentiae symbola) alligante armatus; viribus, venustate, juventute validus, sculpitur, pingitur, celebratur.

A *Theuth*, vel *Tboth*, vel *Toot*, ut Aegyptii suum *Trisnegistum* (ter maximum) vocabant Mercurium; et ab *ἄλσα* fatum, Mercurium et Martem (si non Plutonem) nominat Lucanus *Teutatem* et *Haesum*:

Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrensque feris altaribus Haesus.

Non hic tamen Majae filius; qui, sagacitatis ergo, canis capite Aegyptiacè pingebatur; et de quo Apuleius: *Ille superûm commeator, et inferûm; nunc atrâ, nunc aureâ facie sublimis; attollens canis cervices, arduus Anubis; laevâ caduceum*

caduceum ferens, dextrâ palmam virentem quatens. Statius
verò caduceum dextrae inserit. Imagines cernamus aemu-
las : AEn. IV. 238.

—— Ille patris magni parere parabat
Imperio : et primum pedibus talaria nectit
Aurea, quae sublimem alis, sive aequora supra,
Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.
Tum virgam capit : hac animas ille evocat orco
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit :
Dat somnos adimitque, et lumina morte resignat.

Theb. I. 303.

Paret Atlantiades dictis genitoris, et indè
Summa pedum properè plantaribus illigat alis :
Obnubitque comas, et temperat astra galero.
Tum dextrae virgam inseruit, qua pellere dulces,
Aut suadere iterum somnos ; qua nigra subire
Tartara, et exangues animare assueverat umbras.

X. De BACCHO.

Sub nominibus variâ regione variis, cultores telluris
praecipui numina vini frugumque increvere. *Bacchus* et
Ceres Graecorum et Romanorum, nil sunt nisi *Apis*, *Se-
rapis*, *Osiris*, et *Isis*, Aegyptiorum ; sicut *Orus* Apollo,
et *Hermes latrator Anubis*. *Osiris* ergo et *Bacchus*, idem
duplici nomine victor, à *Typhone* vel *Titane*, pariter
est dilaceratus. Omnibus, praeter unum, membris piè
recollectis, irreperiti membri desiderium *Dionysii* *Isia-*
eisque sacris ortum praebuit. Celebrius aut sanctius,
aut postremò insanius, nullum extitit festum, quàm *Dio-
nysium*. *Bacchus* ipse personatus, ederâ redimitus, cor-
niculis aptè corollam perforantibus ; cantharum dextrâ,
laevâ *thyrsus*, bacillum pampino ederâve cinctum, ges-
tans, titubabat. Alumno dignus *Silenus*, ab asino de-
jectus, ponè claudicabat. Cornuti asseclae *Pan* *Satyr-*
ique tripudiabant. Asinis *Bacchantes* consensu, hircos
(victimas) ductantes, cruda vorabant ; anguibus sese in-
torquebant. *Sistris*, cymbalis, tibiis, discordia cuncta
tinnientibus, clangentibus, stridentibus ; *Bacchae* crini-
bus passis, motibusque multimodis indecoris, promiscuè
tumultuabantur. Sacrificulos sacrificulasque nebrides,
sindones, mitrae, pampini, ederae, thyrsi, ferulae ; ante
omnia, *mystica vannus Iacchi* ; amiciebant, ornabant, ar-
mabant. Catul. Epith. Pel. et Thet.

Horum pars testâ quatiebant cuspide thyrsos :
Pars è divulso jactabant membra juvenco :

Pars

*Pars sese tortis serpentibus incingebant.
 Pars obscura cavis celebrabant orgia cistis;
 Orgia, quae frustra cupiunt audire profani.
 Plangebant alii proceris tympana palmis,
 Aut tereti tenues tinnitus aere ciebant.
 Multis raucifonos efflabant cornua bombos,
 Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.*

Eleusis erat Atticae urbs maritima, quod Ceres appulsa, terrae cultum attulisse credebatur. *Eleusinia* itaque Eleusine, Proserpinam ob raptam, inchoata sacra; Dionysiorum ridiculum aequè ac ineptum praebebant imitamen. Paria erant mysteria, pares sacerdotuli, sacerdotulaeque. *Bubastia*, à Bubaste vel Bubasto, Aegypti civitate, Isidos cultrice, in Eleusinia facillimè transvehebantur. Indè et Isis *Bubastis*. Utrumque quamvis festum de sacris in sacrilega degeneraret; Osiris tamen et Isis, sub aptis emblematis juveni juvencaeque, et Mercurius argutà sub effigie canis, ubique colebantur.

Idem si numen Apollo erat ac Bacchus, haud mirandum Parnassi cacumina, ab utriusque cultoribus ederà redimitis, esse frequentata. *Cithaeron* autem, ad cuius radices Cadmus, Musis è Phoenicia allatis, Amphionis ope Thebas condidit, Bacchantibus propriè dicabatur. Ibi *Pentheus*, Echionis et Agaves filius, Dionysia degenera vituperaverat. Mater ipsa, cum aliis furens Bacchis, Pentheum, in suos meliora meditantem, pro apro, dilaceravit. Cadmi alter nepos *Aëtaeon*, à suis (qualibuscunque) canibus pariter est discerptus.

Complures traduntur Bacchi: poëtis notissimus Jovis Semelesque filius. Ob Indos à Baccho trieteride subactos, *Erythraeis* triumphis, vel Dionysiis minoribus, triennibus, in Cithaerone potissimum victor celebratur. Omnia orientalia Romani nuncupabant Indica: *Erythraeumque*, non modò *Erythrarum*, per Sibyllam celebrium; sed et Arabiae litus, ab *Erythra*, Persei Andromedaeque filio, qui ibi regnasse traditur. Ad illos rubor pertinebat, qui mare *Erythraeum*, à synonymia, in mare *Rubrum* traduxerunt. Semele ad votum, fulminanti congressâ; parvulus Jovis femore (id est, curâ) nutritus, per duas portas vel matrices profectus, *Dithyrambus* vel *Bimater* dicitur. Baccho hinc *Dithyrambi*, ut Apollini *Paeanes*, canuntur. *Dionysia* à *Dionysō* vel *Dionysio*; Jove potiùs juvante, quàm cum *Nysa* quavis vocem componente, videntur deducenda. Ideâ, vel aure variante, variatur nomen: *Eubysus*, *Evius*, *Evan*, *Eleleus*, *Bromius*, *Iacchus*, *Bacchus*, diversimodè ejulans, tumultuans,

multuans, conclamitans. Itidem *Bassaræus*, qui et vindemiator; unde *Bassaris* ejus sacrificula, cum *Bassari*, pelle vel veste, nomen induit. Sacrificulae non modò *Bassarides*: ab Edone, Thraciae monte, *Edonides*; ab officio, *Thyades*; à furore, *Maenades*; ab ipso vociferatore, *Eleleides* et *Bacchæ* nominatae. Variam *Sabazius* arrogat reverentiam. *Thyoneus*, cum matre *Thyone*, pariter fervecebat. *Lenæus* torcularius, *Nyctelius* nocturnus, curas hominum solvit *Lyæus*. *Liber* libertatem loquitur precariam. *Taurus* (qui et Dithyramborum prae-mium) verus agri cultor, *Taurophagus* interdum vocabatur.

XI. De PANE et PALE.

Non pauci erant dii *majorum*, plurimi *minorum gentium*. Horum autem nullus *Pane*, pastorum, pecorum, silvestrium praefide et custode, celebrior. *Arcadiae* hic *deus*, à Tegea, Tegaea, vel Tegeaea, urbe pascuis circumseptâ; *Tegeus*, *Tegæus*, *Tegeæus*, nec non *Tegeaticus*, compellatur. Neque alium *Pana*, atque *Faunum*, *Satyrum*, *Silvanum*, *Inuum* discernimus. Nam *Faunos* et *Satyros* (hos Graecos, illos Latinos) eosdem apparet fuisse semideos; quanquam Jupiter, Ovidii verbis, rusticas suas sic dinumeret copias:

Sunt mihi semidei, sunt rustica numina, Nymphae;

Sunt Fauni Satyrique, et monticolae Silvani.

Venatorum deus *Echo* nympham, pariter ferè ac venatricem deam, deperisse fertur. Quatenus tamen è septem calamis imparibus fistulam compegerit, et hinc *Syringem* dilexerit; orbis nostri terrarum harmoniam septemplex adumbrare videtur, stellarum sciz. Solem circumerrantium: *Mercurii*, *Veneris*, *Telluris* *Lunaeque* suae, *Martis*, *Jovis*, et *Saturni*. Ab Evandro, sacra *Panos* ex Arcadia sunt illata; totoque si in Maenalo, speciatim in *Lycae* celebrabantur. Ut illic, à lupis arcendis; ita et Romae, in Lupercali vel Aventino, quotannis mense Februario, *Lupercalia*, five pecorum Lustralia, ante *Ambarvalia*, pro arvis lustrandis, fiebant. Sacrificuli Luperci, uncti nudique, per urbem discurrebant; muliercularum palmas utrosque (in foecunditatem) pelliculis caprinis ferientes.

Pana, quasi totum, ut componerent antiqui; caput, pro sole et lunâ, cornutum; faciem, pro aethere, rubentem; pectus, instar noctis stellatae, nebride maculosa opertum; inferiora, pro viridibus ferisque, hirsuta; pedesque,

pedesque, stabilitatis symbola, caprinos depinxere. Sil.
Ital. XIII. 332.

*Cingit acuta comas, et opacat tempora pinus :
At parva erumpunt rubicundâ cornua fronte.
Stant aures, summoque cadit barba hispida mento.
Pastorale deo baculum ; pellisque sinistrum
Velat grata latus, tenerae de corpore damae.
Interdum inflexus, medio nascentia tergo
Respicit, arridens, hirtae ludibria caudae.*

PALES, pastorum dea, cum Apolline (quondam pastore) nonnunquam invocabatur. Geor. III. 1.

*Te quoque, magna Pales ! et te, memorande, canemus,
Pastor ab Amphryso ! ———*

Pabuli et pastionis conservatrici, lac, libaque offerebantur. *Pali* deae, (ut quidam, *Paleti* deo,) *Palilia* sive *Parilia*, celebrata solennia 11. Calendas *Majas*, quo die Romulus urbem condidit. Inter ludos, palearum acervi incensi à rusticulis transultabantur. Ov. Fast. IV. 781.

*Moxque, per arduas stipulae crepitantis acervos,
Trajicias celeri strenua membra pede.*

Urbem novam ut conditor perpetuaret ; Neptuno Equestri, sub nomine *Consi*, consiliorum dei, *Consualia* in diem mensis Sextilis decimum et octavum instituit. Indè Sabinorum accursus, raptus, associatio : indè Romae stabilitae incrementum.

XII. De LARIBUS et PENATIBUS.

Deo ita deâve agros tuente ; hominum haud minùs domicilia deorum tutelam vindicabant. Diverso tamen nomine, undecunque sumpto, in penetralibus *Penates*, in focus *Lares* culti : minorum hi forsan gentium ; sed, qui mortalibus praestò erant, *Praestites* : illi majorum, sanè, *Consentes*, quasi in opem humanam consentientes ; eamve in rem complicati, *Complices* vocabantur. Praestitibus, non singuli, curae erat vicinia. Compitorum tutoribus *Compitalia* sacra. Numinibus, omnia tam propinquè protegentibus, nihil non oblatum. Illis itaque porcâ, agno, gallo ; thure, vino, farre, molâ falsâ, rore marino et myrto, sacrificabatur. Eorum imagines, aequè ac patrem, pius Aeneas conservabat.

XIII. De AEOLO.

Elementorum duobus celebratis numinibus, duorum restant numina celebranda. Vulcani et Vestae variantur imagines: de AEOLO et NEPTUNO haud adeò variae sunt sententiae; elementis quanquam praesint multo magis fluitantibus. *Eurus, Zephyrus, Boreas et Aquilo, Austro Notusve*; sicut terra, ignis, aqua et aër, discordiâ conjunguntur. AEolus insulis septem, Italiam inter et Siciliam jacentibus, summâ cum humanitate imperitabat. Vulcano in illis, praesertim *Liparâ*, fabricas quasdam erigente; *Vulcaniae*, aut *Hephaestides*; sicut, à rege proprio, *AEoliae*; et, à navigatione media, *Plotae* nominantur. AEolus utcunque, qui *Strongylen* habitabat, non suis tantum fludens, Vulcanio fumo aërisque temperie unâ pensatis, tempestates in scientiam, ventosque in normam redegit. Ita (AEn. I. 56.)

————— *Hic vasto rex AEolus antro
Luctantes ventos, tempestatesque sonoras
Imperio premit, ac vinclis et carcere fraenat.*

XIV. De NEPTUNO et PROTEO.

NEPTUNUS et *Amphitrite*, vel *Oceanus Tethysque*, undarum et marium agnoscebantur numina. Soboles in regnum associata aequoreum, *Nereus* et *Doris*; cum natus *Thetide*, *Galatêa*, *Cymothoë*, caeterisque, quibus (Ov. Met. II. 13.)

————— *facies non omnibus una;
Nec diversa tamen: qualem decet esse sororum.*

Suus cuique fluvio erat *Genius*, sua cuique fonti *Nympha*: omnes potius fontes fluviique in deos deasque manabant. *Naiades, Naidesve*, fluminum nymphae, cum *Dryadibus*, et *Napaeis*; arborum, praesertim quercuum, saltuumque nymphis; à poëtis promiscuè nimis commutantur. Cum quercubus nasci se morique suis, profitentur *Hamadryades*.

Neptuni filius canorus *Triton* sub fluvii formâ, in Creta forsan Junoni, in Libya certè Palladi, perquam fuit dilectus. Progenies verò ejus longè celeberrima, pastorque (phocarum) callidissimus erat *Proteus*. Deorum antiquissimum rerumque principium Proteum autumavit primus, nisi et princeps, poëtarum *Orpheus*. Proteo autem regi suo prudentissimo, justissimo, Trojani belli coeta-

neo, AEgyptus benedixit. Paridem eò delatum, cum hospitis conjuge, intra triduum sine comite evanescere jussit; eamque cum opibus humanissimè exceptam, fidelissimè conservatam, Menelao advenienti incolumem reddidit. Protei versatilitas in feram, volucrem, serpentem, arborem, aquam, ignem ipsum, et caetera; AEgyptiorum à more regum, hieroglyphica vel emblemata in capite alternandi duxisse originem existimatur.

XV. De VERTUMNO, PRIAPO, aliisque.

Inter tot Protei mutationes, in Latinorum *Vertumnus* vertitur. Neque à se solùm, sed et alia vertendo, *Vertumnus* dictus, humanarum cogitationum versator bene fingitur. Somniantium verò *Vertumnus* est Somni minister *Morpheus*. Virgilii autem (Geor. IV. 387.) *Proteum*, Propertii (IV. ii.) *Vertumnus*, et Ovidii (XI. 592.) *Morpheus*, quis non est miratus, aut non mirabitur? Anno vertente *Vertumnalia* Octobrem distinguebant. Inter *Seimones*, quasi semihomines, eosdem fere ac semideos, numerantur *Vertumnus*, et *Priapus* hortorum foedè fictus custos; nec modò direptorum, sed appropinquantium tericulum. Lampsaci tamen, (in Troade ad Hellepontum,) summo in honore habebatur. Huic asinum cum eruca sacrabant Lampsaceni: Itali etiam pastores, velut pecorum custodi, lacte libisque solennia faciebant. Satis diversos duobus distichis exhibuit Tibullus: I. i. 17.

Pomosisque ruber custos ponatur in hortis,

Terreat ut saevas falce Priapus aves.

IV. ii. 13.

Talis, in aeterno felix Vertumnus Olympo,

Mille habet ornatus, mille decenter habet.

Neque mirum *Pomonam*, hortorum fructuumque deam, à *Vertumno* adamari; illumque in varias sese formas, ut eà potiretur, transmutasse. Ov. Met. XIV. 623.

Rege sub hoc Pomona fuit, qua nulla Latinas

Inter Hamadryadas coluit solertiùs hortos:

Nec fuit arborei studiosior altera foetus,

Unde tenet nomen. —————

A floribus tenet et dea *Flora* nomen. Cuidam tamen *Lupae*, quae Remum Romulumque lactavit; vel quae, Pergameni regis Attali more, populum Romanum scripsit haeredem; ortum debebant Iudi Florales; ubi nuda natalem Florae, quarto Calendas Majas lascivè celebrabant.

bant. Inter Floralia, lepores damaeque (Florae sacri) populo in arena mittebantur. Flora Graecè *Chloris* vocabatur; Ovidiusque indè Floram deducit: Fast. V. 195.

Chloris eram, quae Flora vocor: corrupta Latino

Nominis est nostri littera Graeca sono.

Athamas, Thebarum rex furore correptus, conjugem *Ino* (Cadmi et Harmoniae filiam) cum filiolo *Melicerte* in mare praecipitavit. Nusquam reperti, in deos marinos surrexere: mater in *Leucothoën*, *Leucotheam*, vel *Matutam* (eandem quasi ac *Auroram*); infans in *Palae-monem* vel *Portunum*. Ambo navibus erant propitii; ille et portubus invigilabat.

XVI. De PLUTONE et PROSERPINA.

Saturnus et Ops (vel Cybele) tres habuerunt filios: *Jovem*, *Neptunum*, *Agefilaum*. In regni partitione, Jovi oriens, Neptuno insulae, tertioque occidens secus mare inferum obtigit. Hinc Jovis, in coelum; Neptuni, in oceanum; apud inferos, *Plutonis* dominium: cui, ἀπὸ τῆ πλέτης, à Graeco nomine (*Plutus*, qui ita deus) divitiarum; unde et *Dis*, quasi *Dives*, nuncupatur: ut et *Orcus*, profundus, vel jurisjurandi numen. *Orcus* porrò sepulcrum, barathrum, vel tale implicans, nonnunquam per convivium, *Charonti*, Stygio portitori, vel et *Cerbero*, custodi inferorum tricipiti, tribuitur. Diis ipsis per *Orcum*, (*Thessaliae*) pingue, indè Stygium flumen; vel, in genere, per *Stygias* irremeabiles undas, jusjurandum erat irrevocabile. *Pluto* tralatitiè, *Jupiter niger*, *tartareus*, *stygius*; *Summanus* etiam, quasi summus Manium, compellatur. Sic *Proserpina*, infera Juno; et *Persephone*, quasi φέρουσα ἄφ' ἑνός, divitias (è terra) ferens. De raptu *Proserpinae* apud Ennam, Siciliae urbem amoenissimam, hoc modo fabulantur. Dives quidam rusticus, nomine *Pluto*, inter procos extitit. Spei habens parum, patientiae minus, virginem in prato flores legentem conspiciens, arreptam vehiculo imposuit. Ceres illico cum armatis insequens, nihil raptori reliquit praeter desperationem. Equis in lacum *Pergum* vel *Pergusam* admissis, seque suamque protinus in voraginibus obruit. In matris consolationem, dii, invisi quamvis, emertere. Foecunda erat nutrix Italiae Sicilia. Fertilitatem luxuria vel ignavia abstulit. Industria, cum armata cultorum manu, (Geor. IV. 168.)

Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent.

Proserpina, sex mensibus alternis à Jove impetrata, femina

mina per tot menses terrae visceribus condita, ac deinceps, favente Numine, proserpentina innuit.

Huic deae, quae venientium nomina postibus inscribat; capillosque, ultimum ornatum, detrahebat; sterili vacca immolabatur. Stat. Theb. VIII. 9.

*Necdum illum aut truncâ lustraverat obvia taxo
Eumenis, aut furvo Proserpina poste notarat.*

Virg. AEn. IV. 698.

*Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem
Abstulerat, stygioque caput damnaverat Orco.*

Hor. Carm. I. 28.

*Missa senum ac juvenum densantur funera : nullum
Saeva caput Proserpina fugit.*

AEn. VI. 249.

*Ipse atri velleris agnam
Aeneas matri Eumenidum, magnaeque sorori
Ense ferit ; sterilemque tibi, Proserpina, vaccam.*

Hanc Silius (XIII.) victimam delicatius tetigit.

*Ordine mactari pecudes jubet. Ater operto
Ante omnes taurus regi : tum proxima divae
Caeditur Aetnaeae castâ cervice juvenca.*

multa praeter Orcum erant inferna flumina. Styx Ormater, fonti lethali in Arcadia ; et paludi pestiferae in Thessalia, nomen idem invisum prae-buit. Cocytus (in Campania) amnis piger, indè luctuosus ; Stygis alte dignus filius à poëtis canitur. Avernus, ejusdem regionis lacus, prope *Bajas*, aquis calidis celeberrimas, propter altitudinem (ut ajunt) immensam, barathrorum regnator consecratur. *Lucrinus*, contra Puteolos, lacus conchyliis clarus, Averno erat aded propinquus, ut marinis tempestatibus saepe commiscerentur. Terrâ, paucis abhinc annis, tremente ; mons desultans, vel insurgens, Lucrinum adimplevit. *Acheron*, diversorum amnium infacitum nomen, in Epiro, ex *Acherusia* palude profuit. *Phlegethon*, ardens flammansve fluvius, proles est Mythologiae ; quae alia similiter nomina, ubi non adoptavit effinxit. *Lethe*, in Cyrenaico, terrae hiatu absorpta prope Berenicen sese subito effundens, ab inferis emerge-re, et oblivionem (quam prae se fert) inspirare creditur. *Taenarus* Laconiae (Peloponnesi meridionalis) promontorium portusque, speluncas habens varias, lapidinas quippe profundissimas, *Ditis spiraculum*, portae itineris invii biantes, ab Apulejo tenere denunciatur. Cerberi tria capita ab Hercule, secundum aliquos ; anputata. Cerberum alii serpentem venenosum, alii

litis
velu
Tari
pari
que
nitus
infer
habe
inde
que

XVI
G
N

T
AEG
suam
tiae
mia
mitte

De
decer
trices
tione
mand
gia.
immo
rum

Pro
ramin
rentes
Furia
dens
flore
que
1133.

Ωx
2
Aug

In qu
guibu
invidi

litis essentiam intelligentes, non illi tria modò, sed (alteri velut Hydrae) quinquaginta, centumve capita tribuere. *Tartarus*, amnis ex Athesi in Padum defluens, nomen pari trahit ratione qua *Tartarus*, perturbationis poenaeque sedes, à Chaldaico *dardar decidit*. *Erebus*, Chao genitus et Caligine, parentibus adeò dignus intelligitur, ut inferorum forsan deus infimus, *Charontis* licet genitor, habeatur. Portitor ille fidus, utriusque minister mundi indefessus, fontes infontesque in jus vectans, persona utique est alia ac ea, quam impii et balatrones depinxerunt.

XVII. De mortuorum JUDICIBUS: de PARCIS, GRATIIS, FURIIS, HARPYIIS, GORGONIBUS, HESPERIDIBUSque.

Tres Jovis filii, Cretae Minos, Lyciae Rhadamanthus, Aeginae Aeacus, reges justissimi; post mortem quisque suam, judices siebant mortuorum: qui, à talibus justitiae dispensatoribus; pro meritis, in Elysium, ad praemia perpetua; vel in Tartarum, ad poenas aeternas, mittebantur.

De vitae tamen humanae duratione, tres è sexu altero decernebant. Hae sorores, filii vitalis parcae dispensatrices; indè *Parcarum*, sicut à fato, *Fatorum*, appellationem meruisse videntur. Istis enim vitae filum, formandum, ducendum, conficiendum, attribuit Mythologia. *Clotho* nebat, *Lachesis* ad sortes trahebat, *Atropos* immota abscindebat. Versiculo hinc memoriali singulorum pensa vulgò coarctantur:

Clotho colum retinet, Lachesis net, et Atropos occat.

Pro variis hominum affectibus, animique vario moderamine; ternae aliae sorores, felicitatis miseriaeve parentes, nominibus aequè pictae; *Gratiarum* scilicet, et *Furiarum*; sibi invicem opponuntur. *Aglaia*, suave ridens; *Euphrosyne*, dulce sapiens; *Thalia* nostra, perenne florens; Orchomeni (in Boeotia) arâ frequentatissimâ, ibique Acidalo, fonte limpidissimo, gaudebant. (Theogn. 1133.)

Ἦχετο μὲν Πίσις, μεγάλη θεὸς, ὥχετο δ' ἀνδρῶν
Σωφροσύνη· Χάριτες τ', ὧ φίλε, γῆν ἔλιπον.

*Aufugit alma Fides, et nuda Modestia terras;
Aufugit ac homines territa cuncta Charis.*

In quarum subiere locum *Megaera*, *Tisiphone*, *Alecto*; anguibus, flagellis, facibus armatae; mortalibus quippe invidiam, iram, ultionem implacabilem inspirantes. Om-

nis ita litis auctores immanes, Grajis *Erinnyes*, per antiphrasin ironiamve *Eumenides*; Latinis pariter *Dirae*, *Furiae*que nuncupantur.

Furiis cognatae sunt *Harpyiae*: *Ocypete*, *Aëlle*, *Celaeno*, Ponti Terraeque filiae; insulas perinde praecipuè infestantes; rapacitatem, procellam, nigrorem prae se ferentes. Vultu virgines, auribus ursae, corpore vultures, manibus aduncis imminet.

GORGONES, *Medusa*, *Stheno*, (vel *Sthenio*,) *Euryale*; mentis humanae facultates acerrimae, Cura, Vis, Expansio; in unum concurrentes, uno sic oculo vicissim tuentes; elementorum, praesertim aquae, auxilio navigium construxere. Opus stupebant accolae: rei novae fama regiones undasque pervolabat. Hinc fabula sororum spectatores in lapides convertentium; Medusae, in Palladis ipsius aede cum Neptuno congressae, *Pegasus* parturientis; Palladiae deinceps irae, Perseique in Africam volatus.

Jovis Danaesque ex imbre aureo partus neminem non attonuit. *Perseus* in Dorcidas, Aethiopiae insulas, à sorore accensâ missus est, ad Medusae caput referendum. Minervae aegide, Mercurii talaribus et ense falcato, Orci denique galeâ instructus, quid non perpetraverit Medusam, anguesque ipsas (pro crinibus aureis) sopore oppressas, nullo negotio obtruncavit. Scuto caput affixit medio. In Mauritaniam profectus, regem Atlantem durum duriores reddidit. Aethiopus debellans, Cephei Cassiopeque regum filiam *Andromeden*, à Nereidibus invidis, belluae marinae expositam, monstro intercepto, liberavit. Servatorem servatae dextra semet ipsa fecit felicior. Rerum coelestium pariter ac humanarum ampliorem heros notitiam ab Atlante inter Argivos retulit. *Perseus* tandem, et *Andromeda*, non sine *Cepheo* et *Cassiopea*, varia propter merita, in astra sunt relati.

Coelorum indefessus portitor Atlas, mons Africae immanissimus, in mare usque occidentale, indè *Atlanticum* nominatum, progreditur. Atlantis frater *Hesperus*, filias *Hesperides*, *Aeglen*, *Arcthusam*, *Hesperethusam*, iactat. Coruscans, placida, vespertina, quaeque, hortibus malis aureis celeberrimos, dracone custode, conservabant. Custos autem aestuarium, circum agros sinuans immenso volumine terga; malaque aurea oves rutilae, lusu poëtarum intelliguntur. Μῆλον enim, Doricè μάλον, ovem sonat primumque.

XVIII. De FORTUNA.

Inter tot triadas, duae sorores, veridicae ambae, quamvis antipodes mutuae; *Fortunae*, propitia et adversa, colebantur. Si omnia nimis alia loca, *Antium* prae omnibus regebant; delubraque stabant illis diversa in ea Latii urbe, cui mare muros alluens erat pro suburbio. Providentiae penè ignarus, Naturae tamen ipsius acumine, de *Fortuna* sic Plinius (II. 7.) declamabat. *Toto quippe mundo et locis omnibus, omnibusque horis, omnium vocibus, Fortuna sola invocatur; una nominatur, una accusatur, una agitur rea; una cogitatur, sola laudatur, sola arguitur; et cum conviciis colitur: volubilis à plerisque verò, et caeca etiam existimata; vaga, inconstans, incerta, varia; indignorum faultrix. Huic omnia expensa, huic feruntur accepta; et, in tota ratione mortalium, sola utramque paginam facit: adèoque obnoxiae sumus fortis, ut fors ipsa pro dea sit, qua deus probatur incertus.*

Deos (ait Gellius) quosdam, ut prodesse; quosdam, ne obessent, placabant. *Vejovi*, in aede suâ sagittas tenenti, caprâ, sicut Baccho vel Apollini, immolabatur; cui forsan alludit Virgilius:

*In tenui labor, at tenuis non gloria; si quem
Numina laeva sinunt, auditque vocatus Apollo.*

A nomine autem, Jovem tremendum intelligit Ovidius: *Fast.* III. 447.

*Vis ea si verbi est, cur non ego Vejovis aedem,
AEdem non magni suspicer esse Jovis?*

Fortuna itaque diversa, *primigenia*, *virilis*, *muliebris*, *equestris*; *viscata*, sive *illiciens*; *Seya*, sive *concutiens*; *convertens*, vel *commutans*; *calva*, *respiciens*, *virgo*; *fors*, et *fors*, invocabatur. *Sortes* non modò apud *Antiates*, sed apud *Athenienses*, *Rhamnenses*, in *Euboea*; *Syrosque*, ad *Orontem*; summâ cum veneratione consulebantur. Neque mala sola *Fortuna*, aut *Vejovis*; templa *Febris*, *Timor*, *Pallor*, habebant; perinde ac *Averruncus*, qui noxia averruncaret; et *Robigo*, vel *Rubigo*, dea, quae segetum averteret vitium. *Robigum* Varro (de re rustica I. 1.) deum facit beneficum; pariterque *Florae*, ac *Vertumnus* *Pomonae* amatorem. *Robigalia* à *Numa* (sicut alia sacra) instituta; septimoque *Calendas Majas* celebrata. *Hostiam* indicat *Columella*, X.

*Hic mala Rubigo, virides ne torreat herbas,
Sanguine lactentis catuli placatur, et extis.*

Cultus

Cultus hic diversus è Graecia fluxit ; quae aras aequè
Pudori Famaeque promovendis ; et *Impudicitiae Contu-*
meliaeque averfandis, dicavit. *Robigus*, apud Rhodios
Erythibius ; apud Myfos, aut Cretas, in mures, (A-
 pollo) *Sminthius* ; apud Atticos, *Culiciarius* ; ut ab OE-
 raeis Hercules, in *conopas* culicesve, *Conopius* (Alex. ab
 Alex. Gen. D. I. 13.) colebatur. Quid sit vita beata,
 Fortunaequè ipsius gubernatrix, compegerat (II. 47.)
Martialis ; quid non sit, sed quid esse potuerit, compingere
 volebat *Pentadius* :

*Non est, falleris ; haec beata non est,
 Quod vos creditis esse vita : non est
 Fulgentes manibus videre gemmas,
 Aut testudineo jacere lecto,
 Aut plumâ latus abdidisse molli ;
 Aut auro bibere, et cubare cocco ;
 Regales dapibus gravare mensas,
 Et, quicquid Libyco secatur arvo,
 Non unâ positum tenere cellâ :
 Sed nullos trepidum timere casus,
 Nec vano populi favore tangi,
 Et stricto nihil aestuare ferro.
 Hoc quisquis poterit, licebit illi
 Fortunam moveat loco superbus.*

XIX. De GIGANTIBUS.

E centum Cyclopibus, ita ab oculo mediae frontis or-
 biculari vocitatis ; Vulcani tres ministri notiores sunt
Brontes, *Steropes*, et *Pyracmon* : hic candenti ab incude,
 illi à fulgure tonitruque indè excussis, nomina ducentes.
 Omnium verò celeberrimus, Neptuni filius *Polyphemus*,
 ingens ovium Sicularum pastor, oculum ad cerebrum us-
 que penetrantem habuisse dicitur. Prudentiae hoc em-
 blema pastorem populorum gregibus suis invigilantem
 perhibet. Ulyssis focii nec prudentiâ, nec justitiâ in-
 signes, Polyphemi regnum ingressi, ecquid contra talem va-
 lebant ? Solertiâ tamen Ulysses pollens, ipsum Polyphe-
 mum excaecâsse traditur. Hic ducentos pedes longus,
 pumilio prae avo fuit Tityo, qui Terrae (quacunque de
 caussa) dictus filius, fulmine ob scelera ictus, et ad infer-
 ros detrusus, per novem porrectus jugera, vulturi vel ser-
 penti jecur, perpetuò renascens, corrodendum praebuit.

Typhoeus, cum *Typhone* poëticè commutatus, immentus
 utique et immanis, unus numeratur eorum, qui eò ve-
 cordiae

cordiae tumuerint, ut *regnum coeleste* ipsum, montibus in montes (Ov. Met. I.) congestis, *affectâsse* ferantur. Fulminatus et ille, sub *Prochyte*, *Inarimes* (*AEenariae* vel *Pithecusae* in sinu Puteolano) profusione, à Virgilio, ita Homerum intelligente; sed à Pindaro, ejusque sectatoribus, sub *AEtna*, flammâ indè vomente, collocatus. AEn. IX. 715.

*Tum sonitu Prochyta alta tremit, dirumque cubile
Inarime, Jovis imperiis imposita Typhœo.*

Ov. Fast. IV. 491.

*Alta jacet vasti super ora Typhœos AEtna,
Cujus anhelatis ignibus ardet humus.*

Monti huic immenso gigantum vel Titanum immanissimus *Enceladus*, à Pallade debellatus, et fulmine percussus, subterjacet. AEn. III. 578.

*Fama est, Enceladi semivivum fulmine corpus
Urgeri mole hac; ingentemque insuper AEtnam
Impositam ruptis flammam expirare caminis.*

Hor. Carm. II. 52.

*Sed quid Typhœus, et validus Mimas;
Aut quid minaci Porphyryon statu;
Quid Rhoecus; evulsisque truncis
Enceladus, jaculator audax?
Contra sonantem Palladis aegida
Possent ruentes? —————*

Montibus subjecti vel subjuncti omnes montium exstructores fuere: sub *Mycone* *Myconove*, *Cycladum* insulâ, gigantes congesti plurimi ab Hercule sunt postea interfecti. De gigante, quem homines (si qua fides Homero) *AEgeona*, dii verò *Briareum* vocant, et quem tandem victum Neptunus *AEgaei* scopulo alligavit; AEn. X. 568.

*AEgeon qualis, centum cui brachia dicunt,
Centenasque manus, quinquaginta oribus ignem
Pectoribusque arsisse; Jovis cum fulmina contra
Tot paribus streperet clypeis, tot stringeret enses.*

Stat. Theb. II. 595.

*Non aliter (Geticae si fas est credere Phlegrae)
Armatum immensus Briareus stetit aethera contra.*

AEgaeonem piratam fuisse, qui in *AEge*, maris *AEgaei* insulâ desertâ, latitabat; centimanumque ob centum suos remiges vocatum; sunt, qui interpretantur: sicut *Argus* centoculus, Io vaccae Junonis jussu invigilans, à Mercurio sublatus, dicitur; quia coelum astriferum, terram Numinis providentiâ intuens, sole veniente evanescit.

XX. De POENIS infernis.

Virtuti vitioque suam cuique mercedem lex naturæ prædicavit. Utriusque forsan principium sciendi habendique vera fuit aut vana cupido. Huic sanè dolium debuerit suum perforatum, quamvis semper implendum, *Danaides* vel *Belides*; Danaï quippe filiae, Beliquæ nepotes. Sponsos suos patruales Aegypti filios, ipsâ nuptiarum nocte iussu patris interemisse traduntur; qui oraculo (mentis consciae) fuerat monitus generum sibi mortem allaturum. Dicto audiens una non fuit *Hypermnestra*. Illa *Lynceo* parcere suo, *Lynceus* fratres ulcisci minime verebatur. Hanc in rem multi multa conjectarunt: quidni et nos aliquod conjectemus? *Danaus*, *Sthenelo* depulso, quinquaginta ferè menses, natas sibi carissimas, regni Argivi tenuit. Hinc itaque poëtae. Ov. Met. IV. 462.

*Molirique suis lethum patruelibus ausae,
Assidue repetunt quas perdunt Belides undas.*

Tib. I. iii. 79.

*Et Danaï proles, Veneris quod numina laesit,
In cava Lethaeas dolia portat aquas.*

Tantalus, rex Phrygiae, deos hospitio exceptos experiri volens, filiolum illis *Pelopem* apposuit. Caeteris horrentibus, *Ceres*, post filiam sibi raptam, et sensibus orba, humerum delibavit. Hospites verò reliqui puerum, humero donatum eburneo, redintegrare. Postea *Pelops*, *OEnomai* *Elidis* regis filiâ *Hippodamia* regnoque potitus, toti *Chersoneso* (Europae maximo) *Peloponnesi* nomen indidit. Ob epulas defecratas, colloquiumve coelitum (quod à *Pindaro* nectar et ambrosia habetur) vulgatum; interdapes aquasque labra attingentes et averfantes in famem sitimque damnatus est sempiternam. Aliter tamen *Cicero*, Tusc. Q. IV. Poëtae impendere apud inferos saxum *Tantalo* faciunt, ob scelera, animique impotentiam et superbiloquentiam. *Phlegyaë*, meliùs dixisset. Hanc tamen formidinem à terrae quondam in Phrygia motu nonnulli haud perperam deducunt; parique ratione, cupiditatibus regi infatigato famem sitimque attribuunt. Hor. Serm. I. i. 68.

*Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina: quid rides? Mutato nomine, de te
Fabula narratur.*

Tantali nepotes, *Pelopsis* filii, scelerum ut amorum erant aemuli. *Atrei* *Aeropen* corripit *Thyestes*: gemellos corruptori condidit *Atreus*. Sol stupuit. Ov. Trist. II. 391.

Si no
A

Hor

chum

Thyest

juvante

nestram

filius C

nelai f

sine in

Ov. M

Lycaon

melam

De Th

de Phil

Pandion

Illam

linguar

Progne

commu

phasian

in lusc

lide ve

ticè va

Qual

Ami

Obse

Flet

Integ

Ityi et

Tali

D

Hal

A

Ceycer

vidius,

etae m

que di

Qual

D

Ixon

rcum

umag

Si

*Si non Aërophen frater sceleratus amâisset,
Aversos Solis non legeremus equos.*

Horrores incestu Thyestes cumulavit. Moechus moechum genuit : paricidam ultus est paricida. Atreum, Thyeste impellente ; Agamemnonem, Clytemnestrâ adjuvante, Aëgisthus obtruncavit. Aëgisthum et Clytemnestram morti rependit Agamemnonis et Clytemnestrae filius Orestes ; Achillis item filium Pyrrhum, qui sibi Menelai filiam Hermionem praeripuerat. Pariter horrenda sine inventione invenere horribici : neque solus Jupiter, Ov. Met. I. 165.

Foeda Lycaoniae referens convivium mensae.

Lycaon in lupum facilè conversus est. Pelopeam et Philomelam conjungit Juvenalis :

Praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos.

De Thyestae filiâ, Aëgisthi matre, nimis inaudivimus : de Philomela audiendum est. Atheniensium rex quintus Pandion filias habuit Procnem (Prognemve) et Philomelam. Illam rex Thraciae Tereus duxit uxorem ; huic violatae linguam praecidit. Rem sorori acu pingit Philomela. Progne, in Dionysia ultionem differens, Tereo filium communem apponit Ityn. Fabula misericors filium in phasianum, patrem in upupam, matrem in hirundinem ; in lusciniâ vertit sororem ; quae et Daulias ales, à Daulide vel Dauliâ, Phocidis urbe, in Terei ditione, poëtice variatur. Geor. IV. 511.

*Qualis populeâ moerens Philomela sub umbra,
Amissos queritur foetus ; quos durus arator
Observans nido implumes detraxit : at illa
Flet noctem ; ramoque sedens miserabile carmen
Integrat, et moestis latè loca questibus implet.*

Ityi et Ceyci Drusum assimilans Pedit Albinovanus :

*Talis in umbrosis mitis nunc denique silvis,
Deflet Threicium Daulias ales Ityn :
Halcyonum tales ventosa per aequora questus
Ad surdas tenui voce sonantur aquas.*

Ceycem et Alcyonen (Halcyonemve) dulce moeret Ovidius, Met. XI. De Aëdone et Philomela eadem ferè poetæ modulantur : neque ita multum inter se Itys Itylusque discrepant. Catullus igitur ad Ortalum : 13.

*Qualia sub densis ramorum concinit umbris,
Daulias absumpti fata gemens Ityli.*

Ixion divinae alter jactator indulgentiae, fulmine in orbem demissus ; rotaeque illigatus, nunquam non circumagitur. Tib. III. 73.

Illic

Illic Junonem tentare Ixionis ausi

Versantur celeri noxia membra rotâ.

Sisyphus latro fuit, patre Autolyco, et filio Sinone aequè dignus: longè ita alius ac *AEoli* filius, *Glaucique* *Corinthis* regis parens. Nimis ardui forsan, diversè quamvis improbi, alteruter appetens; faxi in montem bene poterat fieri evolutor: à nullo meliùs quàm à *Ciceronis* (*Tusc. 2.*) vetere poëtâ depictus.

Sisyphu' versat

Saxum sudans nitendo; neque proficit hilum.

A *Theognide* tamen alter demum, constantiâ peregrisse poenam; ingenioque viam luminis quietisque denuo indagasse (701) proditur.

Promethei historiâ nihil sanius aut certius. A *Minerva* inter superos admissus, ignem ferulâ surripiendi coelestem, homulumque indè fingendi arguitur. Crimini flagranti est irroganda poena. *Caucaso* affixus, vulturi (haud secus ac *Tityus*) hepar praebet inconsumptè lacerandum. *Iapetionides* (vel *satus Iapeto*) *Scytharum* rex omnimodo primus, in *Caucaso*, *Tauri* montis jugo primario, imperii sedem delegit. Terram coluit, et cultores. Corporis animique elementa reperit, mitigavit, miscuit; hominemque ardore, lumine, artibus informavit. Literas, astra, metalla docuit. *Prometheus* et *Epimetheus*, fratres utcunque dissimiles, homunculum suo uterque more effingere volebant: poenas dedere proprias. *Epimetheus* sine igne fabricantem, *Jupiter* in finium depulit. *Prometheus* cruciatus subiit meritos, quòd flammâ supernè desumptâ, homini suo inferiorum dotes animalium, leporis timorem, vulpis astutiam, leonis iram, tigridis feritatem, pavonis superbiam, aquilae sublimitatem, et ingenium divinum uniter indiderit. *Vulcano* contrâ, legitimè *Pandoram* formaturo, dii sua quisque dona; *Venus* formam, *Pallas* sapientiam, *Apollo* harmoniam, *Mercurius* suadelam, contulere. Omnia indè bona homini suâ pyxide attulit femina. Tum modò mala fiunt, illis cùm abusum est. In homine formando, in tellure subjugandâ, corrodunt curae, angunt labores. *Promethei* tamen vultur (vel aquila) flumen, non nisi *Herculi* domandum, à quibusdam existimatur. *Prometheus*, nomine dignus, providentiam quippe vel prudentiam indicans, idem fuisse ac *Magog*, à doctis reperitur. *Magog* autem, *Hebraicè* angorem significans, vulturi (ut credere est) praebuit existentiam.

XXI. De ZODIACO.

Non poenas modò, sed praemia exposuit aequitas poëtarum. Musae, naturam speculantes omnem, res pariter ac homines illustres in astra retulere. Heroibus et heroicis cursum suum Phoebus oblectabat. Astronomi, qui planetas Solem ambientes tandem sunt intuiti; siderum cum nominibus partitionem, undecunque commentam, religiosè conservârunt. *Zodiacus* est enim circulus, poëticus vel mentalis; coelum in duodecim signa, sive animantium habitacula, cum quarta singulorum mensium hebdomadè incipientia, partiens. Undecimo ita (plùs minùs) Calendas Apriles oritur

1. **ARIES**, qui non solum *vellus aureum*, sed Athamantis Thebani regis filium Phrixum, in Colchidem vexit; etsi soror Helle, in pontum decidens (vel fratrem ultrà comitari nolens), sibi *Hellespontum* vindicaverit. Nomine forsan *Aries*, fuerat myoparo, quo Phrixus lanificium è *Mileto* in *AEam* sive *AEapolim* (Colchidis caput ad *Phasin*) furripuit: pignus apprimè dignum, quod ab Iasone et Argonautis repeteretur.

2. **TAURUS**, cui Jupiter assimilatus (id est, navigium, quo vectus) Europam, Agenoris filiam, è Phoenicia in Cretam rapuit. In capite Tauri lucent *Pleïades*, quippe plurimae; vel *Hyades*, pluviales; vel *Atlantides*, Atlantis et Pleiones filiae; quarum Mercurii mater, *Maja*, longè celeberrima. *Vergiliae* (vere ortae) ab oratoribus appellantur. *Eoae* à poëtis dicuntur *Atlantides*; et *Hesperides* beatæ insulae in Atlantico, ubi ponit Homerus Elysios campos, quos appetit Horatius: Epod. XVI. 41.

Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata

Petamus arva, divites et insulas.

3. **GEMINI**, par nobile fratrum! *Castor* eques, *Pollux* pugil; OEbalidae dicti, ab OEbalia, seu *Laconia*; ubi regnabant parentes, *Tyndarus* et *Leda*. Jupiter, cygni sub forma, Ledaë blanditus est. Haec (ita garriunt) duo peperit ova; unde Jovi, *Pollux* et *Helena*; Tyndaro, *Castor* et *Clytemnestra*. Manil. Astron. I.

Proxima fors Cycni, quem coelo Jupiter ipse

Imposuit formae pretium, quo cepit amantem;

Cùm deus in niveum descendit versus olorem,

Tergaque fidenti subjecit plumea Ledaë.

Tantus erat geminorum amor mutuus, ut Pollux immortalitatem suam cum Castore dicatur partiri; quòd vicissim saepius

facpius hae stellae, quàm simul, appareant. Itaque Castor equum suum *Cyllarum* bellatorem, à poëtis nonnunquam fratri commodatum haud gravabitur. Tales erant amici *Orestes* et *Pylades*, de quibus idem *Manilius*, II.

*Unus erat Pylades, unus qui mallet Orestes,
Ipse mori. Lis una fuit, per seculà, mortis;
Alter quòd raperet fatum, non cederet alter:
Et duo, qui potuere sequi vix noxia poenis.
Optavitque ream sponsor non posse reverti;
Sponsorumque reus timuit, ne solveret ipsum.*

Hi duo *Damon* erant et *Pythias*; qui *Dionysium* Siciliae tyrannum, fide eorum reciproca mollitum, sibi tertium devinxere. Tales et *Siculi* fratres, *Amphinomus* et *Anapias*; qui, sicut *Aeneas* *Anchisen*, à *Troja* incensa; à *Catana* flagrante, *Aetna* cùm omnia finitima incenderet, parentes suos humeris incolumes asportavere. Unde *Claudianus*:

*Aspice sudantes venerando pondere fratres!
Divino meritis semper honore coli!
Iusta quibus raptae cessit reverentia flammae,
Et mirata vagas reppulit Aetna faces.*

4. **CANCER** vocatur proximum sidus; quia, post solstitium aestivum, minuenta die, Sol à Tropico, canceri more, retrogredi vel recedere videtur. Cancer (ait fabula) *Herculi* *Hydrum* aggressuro, à *Junone* ad pedes mordendos immissus; cumque *Hydra* occisus, loco est inter astra remuneratus. Ita *Hyginus*; itidemque (ἐν ἀνδροτοῖς) *Germanicus*:

*Te quoque, foecundam meteret cùm cominus Hydrum
Alcides, ausum morfu contendere bello,
Sidere donavit, Cancer, Saturnia Juno;
Nunquam oblita sui, nunquam secura noverca!*

5. **LEO** quondam ingens regionem *Peloponnesi* silvofam circa *Cleonas* et *Phliuntem* vastabat. Iter illac facientem *Herculem* benignè excepit pastor *Molorchus*. Repensurus heros vastatorem interemit. *Herculi* instituta sunt *Nemeaea*, *Molorcho* solennia decreta; *Leo* denique inter sidera est sublatu.

6. **VIRGO** fuit *Erigone*, filia *Icari*; qui, utre à *Baccho* donatus, *Atticis* pastoribus libamina prae-buit. Vinum temulenti venenum putantes, *Icarum*, pro venefico, in puteum dejecerunt. Canis ejus *Maera* fidelis aufugiens, *Erigonen* veste ad patrem arripuit. Insaniens filia periit. *Maera* contabuit in *Caniculam*, *Erigone* *Virgo* reluxit, *Icarus* in *Booten* transit. *Bubulcus* ille (vel *Auriga*) piger, plaustrum sequens, quarto Nonas Octobris occidit.

Dicitur

Dicitur et *Arctophylax*; Ursarum quippe ad axem nunquam occidentium custos. Harum, nautis Castore et Polluce benigniorum, à Graecis major, à Phoenicibus minor, pro duce suspiciebatur. Plaustrum, *Septentrio*, *septemve triones* à septem stellarum trionibus, vel à stellis suis formâ triquetra positis, denominatur.

De Ursis, et Angue Urfas complicante, Arato imitatores interpretesque componamus.

Οἱ τὴν μὲν Κυνόσουραν ἐπὶ κλυσὶν καλέουσι
τὴν δ' ἑτέραν, Ἑλίην. Ἑλίη γε μὲν ἄνδρες Ἀχαιοὶ
εἰν ἀλὶ τεκμαίρονται, ἵνα χερὶ νῆας ἀγινεῖν
τῇ δ' ἄρα Φοῖνικες πίσυνοι περᾶσι θάλασσαν.

Ov. Fast. III. 107.

*Esse duas Arctos, quarum Cynosura petatur
Sidoniis, Helicen Graja carina notet.*

— Trist. IV. iii.

*Magna minorque ferae; quarum regit altera Grajas,
Altera Sidonias, utraque sicca, rates.*

Val. Flac. I.

— *Neque enim in Tyrias Cynosura carinas
Certior, aut Grajis Helice servanda magistris.*

Manilius, I.

*Summa tenent ejus, miseris notissima nautis,
Signa, per immensum cupidos ducentia pontum:
Majoremque Helice major decircinat arcum.
Septem illam stellae certantes lumine signant;
Qua duce per fluctus Grajae dant vela carinae.
Angusto Cynosura brevis torquetur in orbe;
Tam spatio, quam luce minor: sed iudice vincit
Majorem Tyrio. Poenis haec certior auctor
Non apparentem pelago quaerentibus orbem.*

Si Ciceronianae eloquentiae admiratores versificationem semper irriserint (VI. ii. 3.) Tullianam, qua nunquam fortè Tullius gloriabatur: etsi Juvenalis, X.

*O fortunatam, natam me consule Romam!
Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset.*

Arati tamen

τὰς δὲ δι' ἀμφοτέρας, οἷη ποταμοῖο ἀπορροῇ,
εἰλεῖται (μέγα θαῦμα) δράκων περὶ τ' ἀμφὶ τ' ἰαγῶς
Μυγίος —————

interpretes pensitemus:

Ciceronem:

*Has inter, veluti rapido cum gurgite flumen,
Torvum draco serpit; subter supraque revolvens
Se se, conficiensque sinus è corpore flexos.*

Germanicum:

Germanicum :

*Has inter medias, abrupti fluminis instar,
Immanis serpens sinuosa volumina torquet,
Hinc atque hinc ; superatque illas mirabile monstrum.*

Avienum :

*Inter utramque, dehinc praeclari nominis Arcton ;
Ceu circumflexo sinuantur flumina lapsu ;
Squameus agmen agens Draco volvitur, atque obit ambas
Spirarum curvis anfractibus.* —————

Virgilium, qui Aratum non minùs fidè sequitur quàm
Theocritum et Homerum :

*Maximus hic flexu sinuoso labitur Anguis
Circum, perque duas, in morem fluminis, Arctos ;
Arctos, Oceani metuentes aequore tingi.*

Carminè autem pedestri Senecam ; qui tamen Ovidium
sapit :

*Huc ille, vasti more torrentis jacens,
Descendat Anguis ; cujus immensos duae
Major minorque sentiunt nodos ferae ;
Major Pelasgis, apta Sidoniis minor.*

Arcturus procellosus, cauda est *Helices*, vel *Ursae* majoris ; ut *Cynosura*, vel *Ursa* minor, cauda *Canis*. Vario sub nomine, variisque stellulis, astrum caninum celebratur. *Procyon*, aut *Antecanis*, praecursor est *Caniculae*, aemulae *Sirii* ; qui Solem reddit ardentiorè, Solique nonnunquam substituitur. Si *Maera* in *Caniculam* est sublata, quis dignior fieri *Procyon*, vel *Sirius* ipse, quàm *Laelaps* ; quem *Dictaeo* monte nutritum, et à *Minoë* donatum, infelix (*Met.* VII.) *Procris* suo dedit *Cephalo* ; Nec minùs certè lucidum meruit locum *Ulyssis* (*Ithacae* *Dulichii*que regis) canis, *Penelope*sque custos ; qui, tandem senio confectus, dominum agnovit reversum ; gaudiique impos corruiit.

Innumera animata, pauca inanimata, in coeleste solum potentia poëtica transtulit. *Anguem* ibi cernere fuit, et *Anguitenentem* cernere erat *Ophiuchum* : sive *Herculem*, qui serpentes in cunis collisit ; sive *Aesculapium*, qui nunquam non in manibus, vel ad manus, prudentiae signa tenuit. *Pegasus* natus, *Hippocrenen* ungulâ excutientem, *Musis*, *Musarum*que amatoribus, amanter parentem vidimus. *Chimera*, capite leo, pectore capra, infernè draco ; mons erat *Lyciae* ardens, qui summo flammâs, medio capras, imò flumen habuit. *Bellerophonti* *Pegasus*, in monstrum domandum, *Neptunus* commisit. Monstri domitor in aethera equitare voluit. Equitem *Pegasus*, quoad potuit, vexit. Alter cecidit *Phaëthon* :

Phaëthon: Pegasus coelum iniit. *Capram* (*Amaltheam*) Jovis altricem, vel cornu adeò (Ov. Fast. V. 115.) celebrem, humeris *Auriga*; et in sinistra *Haedos*, haud minùs illustres, gestabat. Supra humerum *Arctophylacis*, stellis micat novem *Corona Cnosia*, qua Ariadnen, à Theseo relictam, à Diana percussam, Bacchus remuneravit. *Aquila* Jovem etiam in spelunca nutrit; pectori postea robur, manibusque arma in Titanas ministravit: Ganymedem, laetitiae allatorem, attulit. Nil mirum, si, in terris tantum merita, in coelo locum obtinuerit. Cum Capricorno oriens, Leone orto occidit.

Aquilae par magnitudine, famâ superior, uno duntaxat loco, unicusque existens, orbem solum potest ornare nostrum Arabicus *Phoenix*; collum auro, corpus purpurâ, caudam coeruleam pennis roseis insignitus. *De numero annorum* (Tac. Ann. VI. 33.) *varia traduntur: maximè vulgatum quingentorum spatium.* Nido tandem odoribus suffito, vique genitali instincto, haeredi legat (si dicere fas est) unicitatem.

Zodiacus, non nisi animalia praedicans, admisit tamen *Aram*, quae, Cancro ineunte, stellulas mediâ nocte exhibet duodecim; in honorem sive Numinum Jovi sese in Titanas sacramento obstringentium; sive *Chironis*, qui *Lupum* (*Centauri victimam*) *Arae* altantem, in ara quondam tali immolavit. *Berenices* (Ptolemaei Philadelphii filiae) *comam*, Ptolemaeo Euergetae adulans, Conon mathematicus in alto suspendit.

7. LIBRA itaque, uni licet nocti, sicut iniens *Aries*, unam exaequet diem; nullum in Zodiaco ante Augusti tempora locum reperit. Illi idcirco orbis libratori poeta suus spatium obtulit implendum. Geor. I. 32.

*Anne novum tardis fidus te mensibus addas,
Quà locus Erigonen inter, Chelasque sequentes,
Panditur. Ipse tibi jam brachia contrahit ardens
Scorpius, et coeli justâ plus parte relinquit.*

8. SCORPIUS, à Vestâ vel Dianâ immissus, gigantis *Orionis* altitudinem aculeo prostravit. Orione ita occidente, oritur Scorpius. Lucan. IX.

*Quis fata putaret
Scorpion, aut vires maturae mortis habere?
Ille, minax nodis; et, recto verberare saevus;
Teste tulit coelo victi decus Orionis.*

Scorpii forsan chelas Dianae sagittas voluit Horatius:

*notus et integrae
Tentator Orion Dianae,
Virgineâ domitus sagittâ,*

9. SAGITTARIUS, Saturni Philyraeque filius *Chiron*, Thessalus, sagittandi, equitandi, aliisque artibus pol-
lens; semivir indè, semique caballus, cantabatur. *Cen-
taurus* verò, non tauros vel juvencos, sed juvencis pro-
terviores domitos, in scientiae studium stimulabat. A-
chillem Muscen, Herculem astrologiam, AEsculapium
medicinam docuit.

10. CAPRICORNUS, itidem biformis; cujus speciem
Pani erat facile, quavis de causa, induere; infernè pis-
cis, Solem brumâ occiduum, undisque quasimersum;
supernè caper, in sublime nitentem, aptè figurabat.

11. AQUARIUS, vel *Hydrochous*, nomine suam fundit
naturam. Utcunque aquam in vinum, vinive mistio-
nem; aquaeque fusorem in pincernam transfulerint po-
ëtae; acumine verè suo interpretatur Cicero (Tusc. Q.
II.) *Ganymedem* laetitiae pocula ministrantem, nihil aliud
esse atque intemeratam hominis animam Creatori dilec-
tam; puritate quippe et pietate, juventae pulchritudine
Deique visione gaudentem sempiternâ. Sub Capricorno
ortus, sub Aquario occidit *Delphin*.

12. PISCES novum Numinis benigni, in ultimo Zo-
diaci, perhibent signum; aquasque, non secus ac terras,
cultori digno in usum et solatium, expansas colloquun-
tur.

Omnia porrò, quae poëtae in fornice coelesti astrono-
mis depinxere; spectacula praebent utilia, non minùs
quàm stupenda: et, sicut omnes dii deaeque Numinis at-
tributa vel emanationes figurant; ad Solem Lunamve di-
versimodè, quasi ad archetypos, referri possunt. Zo-
diaci signa non modò Solis (proprie planetarum) orbitam
in partes aequas distinguunt; sed et varias ejus variè in-
umbrant (Macrob. Sat. I. 21.) operationes. *Aries*, cornu
radios; *Taurus*, vim genialem; *Gemini*, noctis dièique
vicissitudinem; *Cancer*, obliquam declinationem; *Leo*,
fervorem; *Virgo* cum aristis, foecunditatem; *Libra*, lu-
cem gentibus aequè dispensatam; *Scorpio*, vigorem tor-
pescentem, ut ingravescat; *Sagittarius*, Apollinem sese
inclinantem, ut summa repetat; *Capricornus*, delapsus,
ut resurgat; terrâ verò marique, per se, vel per sororem,
perpetuò praepotentem: *Aquarius*, exhalationes in tellu-
ris ubertatem refusas: *Pisces*, velocitatem aequabilem,
imperceptam; qua non aquas solas, sed aërem terramque
pervadit. *Cancer* denique (obviâ de causa) portam ho-
minum, deorum portam *Capricornus* custodire dicitur.
Diis Consentibus, signa numero aequata, et in tutelam
subjecta,

sub
con

H
Ofir
prim
est l
ladis
frug
urbs
artib
septu
quod
Ias
vem
mari
alum
Laco
apron
tronu
quinc
comi
ribus
nimo
Vale
rum

subjecta, Manilius (Astron. II. 447.) novem versibus complectitur.

*Lanigerum Pallas, Taurum Cytherea tuetur :
Formosos Phoebus Geminos, Cylleniu' Cancrum.
Jupiter, et cum Matre Deum, regit ipse Leonem :
Spiciferae est Virgo Cereris, fabricataque Libra
Vulcano : pugnae Mavorti Scorpius haeret.
Venantem Diana virum, sed partis equinae ;
Atque angusta fovet Capricorni sidera Vesta.
E Jovis adverso Junonis Aquarius astrum est :
Agnoscatque suos Neptunus in aequore Pisces.*

P A R S II.

CONSPECTUS TERRESTRIS.

XXII. De HEROIBUS Graecis.

HEROUM, pariter ac Solis, circulus est Zodiacus. In hominem nutriendum, Solem Lunamque sub Osiridis et Isis, Bacchi et Cereris, aliisque nominibus, primi mortales coluere. Vestitus humani materia prima est lana, proxima linum. Homini igitur vestiendi Palladis artes maximopere inserviunt. Merx indè praecipua fruges et lanificium. *Miletus*, propè ostium Maeandri ; *urbs quondam Ioniae totius* (semper Cariae) *belli pacisque artibus princeps*, (Sen. de Conf.) sorores omnes, filiasque septuaginta, facile antecelluit. Ad vellus ita aureum, quod in Colchidem subduxerat Phrixus, repetendum ; *Iason*, Thessaliae haeres, à patruo Peliâ incitatus, navem primam longam, *Argo*, Pagasis, Magnesia oppido maritimo, Daedalo armante, construxit. Cum Iasone, alumno suo, fidus *Chiron* ; AEacidae, *Telamon* et *Peleus* ; Lacones, *Castor* et *Pollux* ; Boreades, *Calais* et *Zethes* ; aprorum et urorum domitores, *Meleager* et *Orpheus* ; latronum et leonum, *Theseus* et *Hercules* ; ut minimum, quinquaginta *Argonautae* Argo conscenderunt. Iasonis comites è Magnesia, *Minyae* vocabantur. Digna vectoribus erat navigatio. Argonautica cecinit *Orpheus* omnimodò instructus ; quem sequi *Apollonius Rhodius* et *Valerius Flaccus* nequitiam timuere. *Medeae*, Colchorum regis filiae amabilissimae, amantissimae, ingeniosissimae,

simae, successus suos omnes debuit Iason. Ejus ope draconem aureo velleri invigilantem obfopivit; reliquosque custodes, *Tauros* ignipedes, aeripedesve, domuit; regem scilicet Aëeten, populumque, qui montem *Taurum* in Colchide habitabant. Infinitum illud montium, jugorum potiùs, jugum, Asiam ferè totam operiens, ignes perinde non secus ac metalla continet. Diversarum regionum linguae diversa Tauro affixere nomina. In Cilicia, *Taurus*; Armeniâ minore, *Antitaurus* appellatur; majore, *Moschicus*: Armeniae majoris et Assyriae confinio, *Niphates*; in Syria, *Libanus*; Mesopotamiâ, *Chaboras*; Mediâ, *Orontes*: inter Hyrcaniam et Parthiam, *Coronus*; in Bactriana, *Paropanifus* vel *Paropamisus*; Sarmatiâ, *Ararat*; Scythiâ, *Imaus*; Sarmatiâ, *Riphaeus*: in Iberia et Colchide, quae mare Caspium interjacent et *Axenum*; specie, *Corax* vel *Coraxicus*; genere, *Emodus* parte meridionali; septentrionali, *Caucasus*, Indiam à Scythia, Sarmatiam à Colchide determinans.

A Tauro itaque descendunt Asiae fluvii: à Moschico *Euphrates* et *Tigris*, in sinum Persicum; *Araxes*, in Caspium: ab *Ararat*, hominis post diluvium hospitio; *Oxus* et *Iaxartes*, in idem Hyrcanum: *Indus* item, accepto Hydaspe, sicut à Thyraeis montibus *Arabius*, in Oceanum Indicum; à Riphaeis, *Rha* (nunc *Volga*) in Caspium; *Tanais* in Maeotin paludem, quae, Tauricam alluens Chersonesum, per Bosphorum Cimmerium in Axenum pontum defluit. *Caucasiae Portae*, *Pylaeae*; Oetae Thermopylis, nisi à Leonida munitis, munitiores (hodie *Derbent*, urbs Orientis munitissima); angustias trecentorum passuum occupantes, à vernaculo, penè Chaldaico, *Goghasan*, Gogi vel Promethei munimento, in *Caucasum* sese facile aperuere. Neque, de *Turcorum* seu *Turcarum* origine, restat locus hallucinandi; cùm *Caucasus*, *Tauri* jugum primum, *Tauricis*, pressius *Turcis*, ortum nomenque pariter indubium praebuerit. De Asiae, Africae, Europaeve urbibus fluminibusque, alienum hìc esset indicare. *Babylon* ad Euphratem, *Babylonque* ad Nilum (quae nunc *Al Cairo*); Seleucia varia, ad Tigrim (hodie *Bagdat* vel *Bagdad*) praecipua; Aethiopaeque *Syene* tropica; quae, ut Romanum terminabat, Tauricum terminat imperium; satis superque incrementum.

Iasonem, indole et arte, mentis corporisque dotibus eximium, Medea non potuit non amare; solumque, cum marito, vertere, honori duxit: vertensve, eo comitante, domi remanebat. Aesonidae levitatem quis non indignatus?

gnatus? resipiscentiam quàm pauci agnovere! Medea, ingenii acumine, invidiam; beneficiâ, infamiam attraxit. Venefica praedicata, prout omnibus benigna; conjugem tandem suum à vagationibus, prudentiâ et constantiâ revocavit. *Angitia* vel *Anguitia* dici poterat, ob angores quos passa est, potiùs quàm intulit; sive quòd, Iasonem in Italiam secuta, Marfos et Marrubios propè lacum Fucinum, naturam callens, remedia in angues docuerit. Haec, à *Cyta*, *Cyteis*; ut, ab *AEa*, Circe *AEaea*.

Circes et *Medeae* mutua est affinitas. Illa Solis et Perfes (id est, Orientis) filia, Sarmatiam Italiâ commutavit; sedemque sibi, in Latii promontorio, à se *Circeio* vel *Circaeio* nuncupato, delegit. Oppidum indè *Circeiorum* eodem alluebatur aequore Tyrrheno, quo *Cajeta*, Campaniae urbs, in monte itidem prominente, ab Aeneae nutrice ibi mortuâ, nomen ducens. Ita, haud indè procul, *Misenum*; à Miseno Hectoris tibicine, qui Aeneam in Italiam secutus est; et *Canopus*, ad ostium Nili occidentale; ubi Menelaus gubernatorem suum Canobum sepulturae dignatus est honoribus.

Medea, Solis Perfesque neptis, Argonautas in Colchide, hospitio devinctos, consilio conservavit. Circe in Italia Ulyssis socios voluptate crassâ in suos mutatos, calido complacens duci, in speciem humanam restituit. Multa in utramque, sicut in Medusam et Auroram ipsam, absurdâ pariter ac maligna, vomuere vates: qui tamen omnes quatuor, duas fabulâ velatas, duasque fabulae filias, ex infamia puriores ac pulchriores reliquere.

De THESEI amoribus, quae plerique garrierunt, omni sunt indigna memoratu. De Tauro Marathonio, à Theseo, vel ab Hercule; ab aliquo, vel à nemine, domito; clamoris plurimum, comperti nihil. Innotuit veruntamen fabula *Minotauri*. Solis filia (multas enim habuit) *Pasiphaë*, Minois conjux, *Taurum*, regis scribam, dilexisse traditur. Duos peperit filios; Minoi hunc, Tauro illum similem. Taurus ita Jovem, Bacchum, Tauricum et Cretem figuravit. Hinc utique Minotaurus carne humanâ in Labyrintho Daedalaëo pastus. Minois filius *Androgeos*, omnibus in palaestra praestans, Atticorum et Megarensium excitaverat invidiam. In juvenis exitium conspirârunt. Minos Megaram, Niso extincto, Nisique filiâ proditrice Scyllâ subter carinam ductatâ, evertit. Atticis debellatis, septem utriusque sexûs adolescentes Minotauro quotannis devorandos imperavit. Anno tributi tertio quartove, sorte missus est regis ipsius AEGaei filius Theseus: qui, monstro interempto; et glomere ab

Ariadne, Minois filiâ, accepto; Labyrinthi exitum reperit. Tributo sic abolito, Creontem Thebarum tyrannum dejecit, latrones exterminavit; Pirithoo, Lapitharum regi, opem in Centauros efficacem praestitit: amicum temerarium conservare non valuit. De equis domandis vel fraenandis, Thessaliae istae gentes contendebant. Aliis ita consulens, suorum non est oblitus. E duodecim pagis Atticis, unum populum Atheniensem compegit; et, quanquam ab Erichthonio *Athenaea* prius fuissent celebrata, Theseus meritò primus *Panathenaea* celebravit. Creonte hîc non nisi obiter nominato, neque ejus, neque Oedipi horrores sunt revocandi; nedum *Sphingis* aenigmata enucleanda. Sphinx, quaecunque fuerit, mulier an monstrum; puella, avis, leaena, canisve; Oedipo veniente, evanuit. Problema enim (*Quis manè quatuor, meridie duobus, vespere tribus utitur pedibus?*) provocatus solvit. Praemio efferatus, sibi oculos eruit. Minos, consortis suae fallaciis Daedalum favisse suspicans, Labyrintho architectum, cum Icaro filio, occlusit. Alis fabrefactis, Daedalus in Cumas devolavit. Icarus, pariter instructus, haud pariter agilis, in Aegaei partem, indè *Icariam*, decidit. Amicâ forsan, ut Theseum, Daedalum juvante; qui carbasa dederat Argo, sibi alas facillè adaptavit.

Mercurium, Bacchum, Herculem multiplicare non pauci gloriantur. Majae, Semeles, Amphitryonis (Jovisve) filium; Atlantis ita, Cadmi, et Alcaei nepotem, utcunque appellatum; *Atlantiadem*, *Semeleium* vel *Cadmeium*, *Amphitryoniaden* vel *Alciden*, poëtis agnoscere sufficit. *Bellerophontem*, (prius *Hipponomum*; equi pariter ac Belleri domitorem) Proetus et Iobates; Iasonem patruus Pelias, Herculem Eurystheus, heroa quisque suum perdere studens, ad incredibilia superante Numine, in generis humani emolumentum, compulit. Minerva quidem omnibus, aequè ac Perseo, astitit stimulatix. Hercules pubescens, dixit Prodicus, (Xenoph. Mem. Soc. Cic. Off. II.) solitudine quadam errans, pervenit ad bivium. Ancipiti duae comparuere duces. Lasciva, venusta in latam, laetam invitavit viam. *Simplex* altera *munditiis*, arctam arduamque indigitavit. Hanc ducem, hanc semitam secutus juvenis, veram invenit voluptatem. Pari censuit ratione Pythagoras, ut in Virgilianis reperimus.

*Littera Pythagorae, discrimine secta bicorni,
Humanae vitae speciem praeferre videtur.
Nam via Virtutis dextrum petit ardua callem,*

Difficilemque

Difficilemque aditum primum spectantibus offert :

Sed requiem praebet fessis in vertice summo.

Molle ostendit iter via lata : sed ultima meta

Praecipitat captos, volvitque per ardua saxa.

Quisquis enim duros casus, Virtutis amore,

Vicerit ; ille sibi laudemque decusque parabit :

At, qui desidiam luxumque sequetur inertem,

Dum fugit oppositos incautâ mente labores,

Turpis, inopsque simul, miserabile transiget aevum.

HERCULIS labores, penè innumeri, ad duodecim celebriores vulgò referuntur : addeòque sunt hi celebres, ut vel recensiti innotescant. Vario tamen ordine, variâque numerantur selectione : 1. *Antaeus*, gigas Maurus, ad *Abylen*, montem indè Herculis Columnam dictum ; maiorum custos aureorum : 2. *Geryon*, rex triceps ; ter, quomodocunque, potens ; *Erythiae* saltèm, vel *Erythae*, freto *Gaditano* insulae ad *Baetis* ostium, juxta *Tartesium* vel *Cartejam*, ab Hercule, in *Calpes*, suae alterius Columnae, radicibus conditam ; boves frustra, ut *Antaeus* oves, retinens : 3. *Cacus*, *Aventinus* latro, qui, Herculis bobus in speluncam caudâ tractis, mugitus surripere nequirit : 4. *Eryx*, *Amyci*, qui *Pollucem* in *Bebrycia* provocaverat, nepos ; Herculisque in *Sicilia* provocator : 5. *Augeas*, *Elidis* rex, cujus bovine immensum *Hercules*, *Alpheo* immisso, purgavit ; pretiumque frustra poposcit : 6. *Amazon*, qualiscunque : 7. *Cervus*, vel *Cerva*, *Dianae* : 8. *Aper Erymanthius* : 9. *Leo Nemeaeus* : 10. *Hydra Lernaea* : 11. *Aves Stympthalides*, haud minùs formidolosae : 12. *Cerberus*, inferorum custos ; tria minimùm, ut *Geryon*, jactans capita ; canis revera *Molossus*, qui *Pirithoum*, *Proserpinae Aidonei* (*Molossorum* regis) filiae tentatorem, neque procul ab *Acherusia* et *Acheronte*, *Epiri* lacu et flumine, devoravit ; quemque, cum superstite *Theseo*, aegrè *Hercules* in lucem abduxit : ab hercè omnes superati. Ferorum, ferarum, fluminum : *Aquilae*, *Alphei*, aliorum, pariter victor, *Acheloum*, è vastatore, *Aetoliae* reddidit cultorem. Gratiam dextrâ retulit *Deïanira*, soror *Meleagri* ; qui, patriae propugnator, aprum *Calydoniae* à *Diana* immissum, non sine *Atalantae* ope, capite spoliavit. Eorum *Parthenopaeus*, bello *Thebano*, flosculus occidit. *Hercules*, omnibus beneficus, ubique humanus ; tenerioris vel sexûs vel aetatis non potuit quin esset defensor. Nil mirum, nedum vituperabile, si, qui *Lydiae* universae benefaciebat, reginae *Omphales* hospitio uteretur ; vel, quòd puerum *Hylam* egregium, expeditione *Argonauticâ* aquatum

aquatum missum, neque reversum, dominus lugere haud cessaverit. Quòd autem heros, heroumque princeps, bellum feminae, feminisve, intulerit; quòdque gens viraginum extiterit, diù nimis fabulam sensumque communem dedecoravit. *Amazones* (haud ex α et $\mu\alpha\lambda\alpha$ — $\alpha\mu\alpha\lambda\alpha$ $\alpha\mu\alpha\lambda\alpha$ $\alpha\mu\alpha\lambda\alpha$, unà certè degentes, vel in unum cincti, Scytharum erant natio magna bellica, quae, patriâ sterili relictâ, in Maeotidis, Tanais, Ponti (priùs *Axeni* vel inhospiti, postea *Euxini* vel hospitalis), Asiae denique totius, nec non Libyae oris, sedes pedetentim quaerebat. Tributim conjuncti, patriae mores, vestitum, virtutem, libertatem; arma sibi propria, peltam, securim, sagittas, telaque alia, longum per aevum vindicârunt. Tandem verò, aliis inserti populis, *Amazones* paulatim perdebantur. Amazonem ita Hercules debellavit. Amazonum operâ in *Ephesum* usus est extruendam, iisque in prae-mium tribuit viciniam. Gentium, gentiumque vastatorum ille domitor, urbium extructor, virtutis auctor et exemplar, Olympicos unus ludos dignus erat instituere. Quarto quoque anno, Olympiae, inter Pisam et Elidem celebrabantur. Alphei sic auxilio, Augeae stabulum purgabat; cùm in ripas ejus fluminis, ipsoque flumine juvante, virilibus studiis exercitiisque introductis, segnitiam et barbariem patriâ suâ expellere conaretur. Per quingentos ferè annos parum culti, post bellum Trojanum anno supra quadringentesimum octavo, ante annum Hercule Majoris septingentesimum septuagesimum et sextum, ab *Iphito* sunt integrati ludi, quibus plus victoriæ splendoris, quàm Romae triumphus habuit. Ab hac integratione computantur *Olympiades*, quæis facem prætulerant *Dionysia*.

Victor justus, perinde ut liberalis, plures vidit castigandi quàm coronandi causas. Injustis, improbis, facinorosis, haud ignovit. Hoc, multi reges, præter Geryonem, sunt experti: *Laomedon*, Hesionæ liberatae; *Eurytus*, victoriæ de se partae; *Augeas*, stabuli (solive) purgati, pretium quisque denegans: *Phineus*, jamdudum, ob filios excaecatos, ipse caecus; Harpyiisque infestatus, quas tamen coniugis fratres, Argonautæ Zethes et Calais, in *Strophades* (vel *Plotas*) abegere: *Diomedes*, Thraciæ rex, carne equos alens humanâ: *Busiris*, denique, Aegypti; advenarum immolator: omnes, sub clava (qualicunque) Herculis, cecidere. Tantorum apex, heroique gratissimus, laborum; fuit ereptio Deianiræ: perfidum *Nessus*, sagittis Hercules transfixit. Caetera, quæ de Centauri tunicâ, tunicaeque latore *Lichâ*, in mare præcipitato,

praecipitato, et in caute verso, profudit fabula, non hinc profundenda. Vitae intaminatae finem furentem posuit invidia. Sacra faciens, in ara rogum fecisse dicitur ille; cui, mortalibus tali adhuc indignis assertore, ad immortales dulcis semper patebat transitus.

Ad juventutem certè perennem transiit fruendam. Ita Herculi dedit Juno in consortem *Heben*, juventutis deam, et pincernam deorum. Ita, Herculi ut placeret, juvenescere dedit Hebe *Iolao*; qui in capita Hydrae (*Stultitiae*) abscindenda heroi tam fidelem operam navaverat. Itaque Ovid. I. x. 11. ex Ponto.

Nectar et ambrosiam, latices epulasque deorum,

Det mihi formosâ gnava Juventa manu.

Val. Flac. VIII. 231.

Seu cum coelestes Alcidae visere mensas

Jam vacat, et fessum Junonia sustinet Hebe.

Nec minùs argutè Cicero, Tusc. Q. I. *Quo pacto Hebe Junonis filia dicitur? Quoniam è felicissima aëris temperie omnia herbarum arborumque genera pullulant et pubescunt.* Junonis pariter est nuncia *Thaumantias* (Thaumantis filia) *Iris*: pluviae enim arcus est praenuncius. Orbem tamen etiam praenunciat aquis non iterum periturum. Gen. IX. 13. *Arcum posui in nubibus meum; qui erit in signum foederis inter Me Terramque constituti.* Eodem sanè spiritu afflati Moyses et Homerus, diversa vix verba extulere. Il. P.

Ἦυτε πορφυρέην Ἴριν θυτοῖσι τανύσσῃ

Ζεὺς, ἡς ἐξανόθεν τέρας ἔμμεναι ἀνδράσιν.

Purpuream veluti pandit mortalibus Irin

Jupiter, ut coeli signum foret usque verendum.

XXIII. De ROMANIS MAGISTRATIBUS.

De regnorum conditoribus; Assyrii, *Belo*; Persici, *Cyro*; Graeci, *Alexandro*; Romani, *AENEÂ*, *Romulo*, *Julio*; de Aegypti *Ptolemaeis*, Parthiae *Arfacidis*, Romae *Augustis*; non est hic locus differendi. Romulum et Hersiliam, Numam et Egeriam, Romanos quinque caeteros reges; magistratus alios, sacerdotes, Caesaresque; oratores et historici tradidere: 1. Romae conditorem, indè nuncupatum *Romulum*, bellicosum: 2. Sacrorum patrem *Numam*, pacificum: 3. Militiae morumque ordinatorem, *Tullum Hostilium*: 4. Bello paceque pariter clarum, *Ancum Martium*; urbis architectum, et aquae ductorem: 5. Anci familiae tutorem parum fidelem, *Tarquinium Priscum*; regni (haud impunè usurpati) ampliorem:

pliatorem : 6. Censûs *Servium Tullium* institutorem : 7. *Servii* paricidam, *Tarquinium Superbum*, exactum ; Romaeque, anno ducentesimo quadragesimo quinto, regium nomen abolitum.

Consules bini, annui, reipublicae consulentes, sibi invicem invigilavere. Duodecim *lictores*, (reorum ligatores,) poenaliûm *fasces* totidem prae Consule gestabant. Vicem gerebat Consul *Praetor* ; Praetoris, *Propraetor* ; Consul, in provinciis, *Proconsul*. Mores, vias, vectigalia, *Censores* duo curabant. Quinto quoque anno defuncti officio, populum *Suovetaurilibus* lustrârunt. Lustrum, ita conditum, pro quinquennio usurpatum. Omnes inspiciebat Cenfor ordines : è censu senatoris omittere nomen, equitem equo privare, nisi et annulo ; plebejum suffragio prohibere, multâ plectere, vel tribu movere, poterat. *Quaestores*, criminum primitus quaesitores, pecuniae postea publicae procuratores, legatos exceptos dimittebant ; taliaque publica obibant munia. È senatu hætenus siebant magistratus. In patres populus assertores flagitavit. *Tribuni* tumultuabantur. Creati denique *AEdiles*, qui aedificia, pondera, mensuras, rem frumentariam, commercium, ludos et publicos inspicerent. Duo erant *AEdiles Curules* ; qui, more senatorio, *Sellâ Curuli* (eburneâ) honestabantur.

Sacri apud Romanos erant *Augures*, *Aruspices* (vel *Haruspices*), *Pontifices*, *Sacrificuli*, *Flamines*, *Feciales*, *Epulones*, *Sodales*, *Sibyllini* ; sacrosanctae virgines *Vestales*. *Augur* à coeli facie, à quolibet indicio ; *Aruspex* aris vel sacrificiis inspectis, quaelibet divinabant. *Pontifex*, omnia in sacris potens ; rerum divinarum atque humanarum (*Vestaliûm* ita solus) erat magister. Pontificis indè dignitatem imperatores omnes, ad Gratianum usque, arrogârunt. Solo sub Pontifice erat *Sacrificulus*, vel *Rex Sacrorum*. Suus cuique Deo erat *Flamen* : principes ergo *Flamines*, *Jovis*, *Martis*, *Romuli* ; *Dialis*, *Martialis*, *Quirinalis*. *Martis* (quippe *Romuli* patris) *Salii* duodecim ; à *Numa* instituti, à *Tullo Hostilio* duplicati ; summo in honore habebantur. A dei mense sui solenniter saliando nuncupati ; carmen *Saliare* *Numa* condidit. *Feciales*, juris injuriaequae arbitri, ubi pacem nullâ ratione conservare poterant ; bellum sanctissimè, per *Patrem patratus*, indixerunt. *Epulones* Deos ipsos, imaginibus personatos, in epulas adhibebant. *Sodales* iusta imperatoribus mortuis solennia exolvebant. *Sibyllini*, duumviri, decemviri, tandem quindecimviri, *Libros Sibyllinos*, ab alterutro

alterutro Tarquiniorum redemptos, conservabant, consulabant, interpretabantur.

Dictator, primò post reges exactos, nec unquam nisi extremo tempore, aut in amplius quàm semestri spatium (cum *magistro equitum*) creatus est; qui summae rerum consuleret, et curaret, *ne quid detrimenti caperet respublica*. Anno urbis conditae septingentesimo sexto, luxuriâ, licentiâ, aemulatione grassantibus; ad *populi magistrum* ventum est perpetuum. Et quis adeò omnibus imperare dignus, ac ille, qui omnes ingenio, scientiâ, virtute superaverat? Primus ita Caesar, *Julius*; proximus *Octavianus* (vel *Octavius*) *Augustus*; qui, pacato orbe, pacis artes coluit; poëta ipse poëtas suscitavit; nec indignus, cujus in imperio *Stella* Salutis illucesceret. Post septem tamen hominis, nedum imperatoris, nomine indignos; Caesar *Vespasianus* Flaviorum extitit princeps; sui temporis Ancus, *Titi* pater ac *Domitiani*: quorum ille brevis aevi, *generis humani deliciae* vocabatur; hic, *pater patriae*, Musarumque patronus, justitiam ab aliis negatam, à poëta suo nostroque obtinuit.

XXIV. De VIIS ROMANIS.

Domina terrarum *Roma* per Italiam, aliasque regiones, *Vias* stravit sempiternas. 1. *Salariâ*, sal à *Roma* in *Sabinos* vehebatur. 2. *Flaminiam* duxit consul *Flaminius*, per *Narniam* Umbriae civitatem, ponte *Nari* superjecto, cacumina duo *Apennina* conjungente celebrem; et conterminam *Nomento*, vico *Sabino*; quem, ab urbe duodecim millia passuum distantem, poëtae nostrae villa hilarabat. *Spoletum*, *Perusiam*, aliasque urbes, ad *Ariminum*, juxta *Rubiconem*, transiit: qui fluvijs *Galliam Togatam* ab Italia dividit. *Gallia* ea, *Ravennam*, *Mutinam*, diversa-que complectens oppida, *Bononiam* usque penetravit. In hanc etiam urbem pervenit 3. *Via AEmilia*, à L. *AEmilio* Lepido, per *Galliam* ducta *Cispadanam*, ad *Aquilejam* (vel *Aquilegiam*) *Timavo* multifido superbientem; et *Cornelii Forum*, quod à *Vatreno* leni lavabatur: nec minùs *Martialis* adventu, laudibusque, oppida quondam ea gestiebant. A *Pisis*, *Pisae* coloniâ *Peloponnesiae*, per *Etruriam*, ad *Dertonam*, *Placentiam*, *Padum*que procedebat. Eam in *Henetorum* regionem *Antenor*, dux *Trojanus*, restituendae frustra auctor *Helenae*, patriâ incensâ, appulsus, *Patavium* condidit, scientiâ et pudore pariter insignitum. *Aponus* vicus, ad colles *Euganeos* positus, aquas variè celebres jactitavit. *Patavii* aemula haud aequanda,

quando, surrexit *Ateſte*: Antenori filius, haud aequan-
dus, superfuit *Helicaon*.

Viarum celeberrimam duxit aliò Appius 4. *Appiam*:
per Latium, Campaniam, Apuliam, Calabriam: nec ita
longè ab *Anxure* vel Tarracina; ab *Amyclis*, Laconum
coloniâ; à *Circaeo*, Circes promontorio; *Cajetâ*, AE-
neae nutrice; *Formiis*, Laeſtrigonum olim ſedibus; à *Se-
ſſia*, *Sinuſſâ*, *Fundis*, *Surrento*, *Neapoli*, *Capuâ*, *Cannis*;
à montibus vitiferis, *Albano*, *Maſſico*, *Gauro*, *Falerno*,
Aulo; ad *Brundufium* vel Bruñdiſium, trecenta quinqu-
aginta millia paſſuum: neque procul à *Tarento*; quod, ſi
condidit *Taròs*, Neptuni filius, recondidit *Phalanthus*
Lacedaemonius; quodque lavat piger, niger, laniger *Ga-
leſus*.

XXV. De urbe ROMA.

Septicollis dicta eſt Roma, quam ſeptem colles ſuſtenta-
bant: 1. *Palatinus*, ubi Palatium, arcemve *Parrhaſiam*
Parrhaſius, vel *Arcadius*, condidit *Evander*: 2. *Capito-
linus*, ubi arx Romae ſumma, et Capitolium Jovis tem-
plum, à Tarquiniis extructum; at, Gallis ingruentibus,
anſerum gingritu conſervatum; ab Auguſto inſtauratum,
et à Domitiano: mons, à Saturno, antea *Saturnius*;
à Tarpeja, Veſtali proditrice, *Tarpèjus*: 3. *Quirinalis*;
ut *Quirinus*, *Quiris*, et *Curulis*, à *Curibus*, Tatii urbe:
quidam volunt, à *Curi* vel *Quiri*, haſtâ Sabinâ. Quidni
à *κῦρος*, auctoritas? 4. *Caelius* aut *Coelius*, priùs *Maſ-
tarna*, et *Querquetulanus*, et *Tuſcus vicus*, à Tullo Hoſti-
lio additus; ut, ab illo excubante vel excolente, 5. *Ex-
quilinus*, *Eſquilinus*, vel *Eſquiliae*: 6. *Viminalis*, à vimi-
num ſilvâ, quam primitus tulerat: 7. *Aventinus*, ab ad-
ventu vel (per paludes) adveſtu deae hominumque ad
Dianae ibi inclytum templum; unde, per *Janiculum* et
Vaticanum, duo paſſuum millia, ad pontem *Milvium*, Ti-
berimque deſcendebatur.

Colli ſua cuique erat porta. *Quirinalis*, prope Veneris
Erycinae fanum; pari ratione *Agonalis*, *Collina* erat, et
Salaria. *Eſquilina*, Praeneſte ſpectans, fiebat *Praeneſtina*;
porta, Collatiam verſus, *Collatina*; Capenam, *Capena*;
quae platanis obſita, ſignis ornata, triumphos excipiens,
fontibus ſcaturiens, Egeriae fonte (ut Numa) praecipuè
gaudens, *Triumphalis* et *Fontinalis* vocabatur. Indè orta
Via Appia; indè ortus fluviolus *Capenas*, qui, niſi idem
ac Almo, Almoni fuit proximus. *Carmentis* (Evândri
matris fatidicae) vel *Carmentalis* porta; qua Fabii, tre-
centi

centi unius familiae herbēs, ad funestam Cremeram egressi; *Scelerata*, Vejentium ob scelus, occepit vocitari.

Romae *Via Sacra*, foederi, Romulum inter et Tatium, Herfiliā auctore, ibi icto, nomen debuit. Sacro illo clivo triumphi Capitolium conscendebant. *Sacer* fiebat ille *mons*, ad tertium supra Anienem miliarium; quod, expulsis regibus, secessit à senatu plebes, Tribunosque sibi defensores creavit. *Sacer portus*, vel *Sacriportus*, Italiae locus fuit, Syllae Mariique junioris praelio cruentatus.

Subura (vel *Suburra*) urbis erat vicus, ubi prostabant olera, fructus, et uxores *Summoenianae*; quae et extra urbem ad monumenta *moechae bustuariae* dicebantur. *Argiletum* (ex *Argi letho*; nisi potius argillae fuerit fodina) tabernis, bibliopolarum et futorum, referebatur. *Vela-brum* locus erat velis obtensus; sub quibus oleum, caseus fumosus, taliaque vendebantur. Sed quia Aventinus paludibus olim à reliquis montibus discludebatur; eā regione (Propertio si qua fides)

Nauta per urbanas velificabat aquas.

Circo Flaminio, fœtulum stabat mercatus. In Campi Martii *Septis* (quondam ovilibus) fiebant venditiones auctionesve; et illuc ad suffragia danda citabatur populus. Omnis autem commercii, negotiique propriè publici, theatrum, *Forum* fuit Romanum.

Foro, in concilium consiliumve, in praeconium et in jus, conveniebatur. Suggestis ibi rostratis oratores declamabant. Rostris enim navium captarum suggestus adornatus, *rostra* indè ipse nominabatur. Julius alterum, Augustus tertium, quartum Nerva Forum, Transitorium vocatum, in quemque Jani vultum transitumve adaptavit. Forum habebatur triplex: *Vetus*, *Julii*, *Augusti*. *Julia* igitur *templa* ad aedem Martis erant loca, vel curiae, ubi agebantur causae, jusque dicebatur. Haud mirum, si tot per Italiam *Fora*, vel emporia; nedum *Appii*, *Flaminii*, *Lepidi*, (et *Cornelii*,) extruerentur.

Ad Spectacula exhibenda varii surrexere *Circi*; oblongi tamen, potius quàm orbiculati. Ad unam alam *Carceres* equos mittebant; ad alteram, *Meta* excipiebat. *Circus Maximus*, à Tarquinio Prisco inchoatus; à Julio, Augusto, Domitiano, aliisque imperatoribus, penè perficiebatur. *Amphitheatro* autem, quod extruxit Vespasianus, absolvit (additis balneis) Titus; magnificentioris vidit mundus nihil, aut videbit. *Dianae templum* Ephesium, *Artemisiae Mausoleum*, *Colossus* Rhodius, *Philadelphii Pharos*, *Pyramides* Memphisicae, utut aeternae, Amphitheatro

phitheatro frustra conferuntur. Publicis aedificiis *Porticus*, statuis et figuris animatae, non minus jucunditatis quam hospitii adjugebant. *Quirini* templum, *Pompeji* theatrum, *Iason* cum *Argonautis*, *Jupiter* et *Europa*, porticus sibi proprias, suis ornatas historiis, vindicabant. Neque praetereundae *Centum Columnae*, juxta portam Capenam, à M. Vipsanio Agrippa Augusti genero, in elegantiam sublimem erectae. Si tamen Amphitheatro nihil aequandum, nisi Capitolium; Tarquiniorum Capitolio, praeterquam eorundem *Gloacae*, (Plin. xxxvi. 16.) nihil opponendum.

Capitolium ter variè eversum, sub Sylla, Vespasiano, Domitiano, resurrexit. Ancum Tarquinii aedificando, Tarquinius Flavii obscurârunt. Arte, ardore, magnificentiâ, neutri antecessorum cessit Domitianus. Qui Capitolio inaurando duodena dedit millia talentorum; in molis duodecim jugera occupantis materiem, in tantae opus materiei; in vasa, statuas, alia, quid non erogavit? Tanto in spatio, tria erant templa; Junonis, Palladis, medium Jovis et maximum. Aedes praeterea Apollini, Laconibus (Polluci et Castori), Herculi, patrique Vespasiano, adaequavit. Cuique ritus ludosque proprios; Jovi, *Tarpeja* quinquennia; Palladi, (à dierum numero) *Quinquatrus* vel *Quinquatria*; Saturno, ut et omnes Romani, solennium jucundissima celebrabat. Oratores, poëtas, Olympicos excivit: victores ipse coronavit. Herculem sibi in omnibus proposuit exemplar: statuam neque suam, nisi formâ Herculeâ, erigendam voluit.

Templis tantùm inferiora erant Palatia. Coenacula ipsa admiranda. Horum exiguum, nomine *Mica*, prospectum dedit Mausolei, forsitan Augustini; ne, vitae studens, mortis oblivisceretur. Domitianus, effectè Censor, Amphitheatrum ante omnia temperavit. Populum cuneis, equites ordinibus quatuordecim, patres summis sellis constituit. Inspectorum duo nominat noster: *Lectium* et *Oceanum*. Spectacula moribus inferviebant. Fabulae horridae, spectante populo, in veras poenas vertebantur. Orpheum, Prometheum, Daedalum, fontes ad amussim referebant.

XXVI. De FESTIS ROMANIS.

Festa Romanorum praecipua Martialis delineavit: *Saturnalia* solus exhibuit. Festum, verè humanum, fuit *Propinquorum*, vel *Necessariorum*. Graecis Romani omnia debuerunt: sacra, festa; leges, literas. Val. Max. II. 1.

Convivium

Convivium etiam solenne majores instituerunt, idque CHARISTIA appellârunt; cui, praeter cognatos et affines, nemo interponebatur: ut, si qua inter necessarios querela esset orta; apud sacra mensae, et inter hilaritatem animorum, fautoribus concordiae adhibitis, tolleretur. Non hominum modò festum, deorum pingit Ovidius, Fast. II. 617.

Proxima cognati dixere Charistia cari:

Et venit ad socios turba propinqua deos.

Haec fiebant solennia 8. Cal. Mart. Calendas ipsas Martias Roma Marti sacrabat et Veneri, Romuli et Aeneae parentibus metaphoricis. Festum indè magnum fuit muliebre, more Saturnalium celebratum. Festae erant hae multimodis poëtae nostro Calendae; quippe quae natalem illi nomenque praeberint. Festis omnibus intervolitabant munera: praesertim Natalitiis, Charistiis, et Saturnalibus. 14 (vel 16) Cal. Jan. occepere Saturnalia: per quinque (saepe septem) dies, justitium, libertas, laetitia regnabant. Aurea tam brevis aetas non Saturni solius tempora revocabat; sed aevum libertatis adamantinum inumbrare videbatur. Servis ministrabant domini. Hospitibus, undique convocatis, apponebantur edulia, missitabantur munuscula, (Graecè *Xenia* et *Apophoreta*, Latine Hospitalia et Auferenda,) quae libro nostro decimo, undecimoque, exhibentur.

Omnibus in sacris celebrabantur *Ludi*. Exercitia quinque *Pentathlon* Graecum componebant: cursus, saltus, lucta, pugillatus, *jaculatio*; quae teli, disci, rei cujusslibet indicat missionem. Inter missilia, *Pila* (vel *Sphaera*) apud Romanos erat quadruplex. 1. *Trigon*, à triangulo, quod formabant ludentes: 2. *Harpastum*, quod raptus loquitur violentiam: 3. *Fellis*, etsi major, levior; vento nempe inflatus: 4. *Paganica*, paganorum vel rusticorum. In *Apophoretis* attinguntur. Pugiles *caestu*, armaturâ manûs, brachii, vel utriusque, plumbo lorisque munitâ, contundebant. Luctatores sese, *ceromate*, è cera et oleo, liniebant. Stipes palusve, humo fixus, instar adversarii, cuspidem tironis exercebat.

Palaestritae ferocissimi, nec minùs arte formidandi; utrinque propriè Romani; fuere *Gladiatores*. Pedites decertabant, aliquando essedarii: interdum, ne quid abesset periculi, casside in oculos demissâ, ex equis *Andabatae* corruerant. *Ventilatio*, lusus species, cerra-men serium praeparabat. Ventilatores, ut *Agathinus* (I. ii. 39.) noster, parmas jactitabant, rudibutve ludebant; agilitatem velut induentes. Neque solum gladiis utebantur Gladiatores. A Pittaco Mitylenaeo venère (ajunt) *Retia-*

rius et *Mirmillo*, vel *Secutor*. Ille tunicatus, pileatus, (aut galero tectus,) rete pisci alterius galeâ picto minitabatur, fuscina vel tridente illaqueatum percussurus. Hic clypeo, enseque falcato armatus, eluso Retiario, par pari reddere properabat. Victor, invito populi pollice, (quodammodò verso,) vitam concedere nequiens; pecuniâ subinde exceptâ, pilo donatus, liber; rude, lanista (tironum exercitator) evasit. *Auctoratos*, liberos videlicet munere gladiatorio fungentes, rudis dimittebat. Gladiatorium primum fuit funebre spectaculum. Ad patris placandos Manes, M. et D. Bruti praebuere. Hinc *Ausonius*:

*Tres primas Thracum pugnas, tribus ordine lectis,
Juniadae patrio inferias misere sepulcro.*

Optimi gladiatores erant Thraces; utpote Amazones: eâdem de stirpe mediastini bajulique fiebant Cappadoces, E Syriâ, servi praeferebantur. Spectaculi, Romano nimis ingenio grati, actores primi fuere captivi, vel mancipia. Gladiatores, consul, imperator nutriebat: postulabat enim populus. Gladiatoria exarsit rabies. Equites in arenam patresque, mulieres et pumiliones descendebant. Licentiam Tullius, et Julius, represserunt; Augustus, et Domitianus, prohibuere. Gliscentem per sexcentos annos infamiam domuit Constantinus, discussit Honorius. Neque satis Romanis fecit hominum in homines pugna: cum bestiis, belluis etiam, fontes et infontes depugnabant. Gladiatores superstites fiebant bestiarii.

Ludis Circensibus equorum aemulatione saeviebatur. Bigis, trigis, quadrigis agitadores contendebant. Praetor è carceribus mappâ dedit signum profligendi: corollâ victorem aureâ argenteâve insignivit. In quatuor vestitus colores, aurigae distinguebantur: *Prasnum*, seu viridem; *Venetum*, coeruleum; *Russatum*, rubentem; *Album*, viridi nonnunquam intertextum. Pro libitu favebant imperatores: *Prasino* Nero, aliique; in quibus Domitianus. Non soli Aegyptii, Graeci Romanique omnia; gentes omnes plurima habebant allegorica. Figuris pariter gaudent, penè constant, poësis et eloquentia. Colores, arbores, coronae metaphoricè sacrabantur. Factiones ipsae quoquomodo erant sacrae: Terrae Floraeque, *Prasina*; Coelo et Neptuno, *Veneta*; Vulcano et Marti, *Russata*. Propria cuique Numini fuit arbor: *Jovi*, quercus roburque; *Apollini*, laurus fagusque; *Baccho*, vitis, ficus, edera; *Palladi*, olea; *Herculi*, populus; *Marti* et *Victoriae*, palma laurusque; *Veneri*, myrtus et rosa;

Cybele,

Cybele, pinus atque buxus; *Neptuno Panique*, pinus; *Plutoni*, cupressus apiumve. Victoribus indè coronae: Olympicis, aurea; Pythiis, aurea aut argentea, dein laurea; Nemeaeis, in *Archemori* vel *Opheltae*, Lycurgi Nemeae regis filioli à serpente necati; non Leonis domiti, honorem; apii viridis: Isthmiis, Neptunum vel Palaeonem honorantibus, apii sicci, pinusve: Circensibus, Neptunum Equestrem, Romuli forsàn more, celebrantibus; auri sive argenti: Capitolinis vel Tarpejis, aurea seu querna: Civicis, civium servatoribus, querna; si poëtarum, ederacea: Athenaeis vel Quinquatribus, oleagina: Convivalibus, rosea.

XXVII. De VEHICULIS.

Plaustra Romanorum *carrus* (aliquando *carrum*) cum *carruca*, quae minor erat; *sarracum* vel *foracum*, et *epirhedium*. Curruum complures erant Gallici: *petorritum*, rotarum quatuor; *essedum* vel *essedae*; *corvinus*, saepe rostratus. Currus usitator erat *rheda*, *cisum*ve, *curriculi* species, rotis volans duabus. Matronas ad sacra *pilentum*, ad ludos *carpentum*, aliò *basterna*, undique tecta; infirmos, itidem clausa, *arcera*; *thensa* porro deos argentea gestabat. *Lectica*, sella optimatum gestatoria, quam sex octove servi ferebant, *hexaphori* vel *octaphori* Graeco gauderat nomine. *Bigae*, *quadrigae*, (rariùs *trigae*, nec saepe *biga*, *quadriga*,) quasi bijugae, quadrijugae; numerum aequà fronte rapientium componebant. Super equis Georg. III. 72. Circensia spectemus (l. 512.) Virgili:

Ut, cum carceribus sese effudère quadrigae,
Addunt in spatia: et, frustra retinacula tendens,
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.
et Horatii: Sat. I. i. 114.

Ut, cum carceribus missos rapit ungula currus,
Fertur equis auriga suis vincentibus, illum
Praeteritum temnens, extremos inter euntem.

XXVIII. De RE VESTIARIA.

Rem vestiariam scriptores obiter omnes, quidam ex professo explicant. Toga, tunica, synthesis, endromis, stola, palla, pallium, paenula; laena, lacerna, sagum; pileus, galerus, calceus, solea, à Martiale, in *Apophoretiis*, collustrantur. Romana vestis primaria, fuit Toga; togaque primaria, *praetexta* vel *palmata*. Hac imperatores,

tores, illâ magistratus amiciebantur : praetextam quoque ad annos septendecim pueri usurpabant. Nobilium filii *bullam* auream, cordis instar, primitusque triumphantium gestamen, ad pectus suspendebant : è loro *bullâ* pauperum. *Nonnulli credunt* (Macrob. Sat. I. 6.) *ingenuis pueris attributum, ut cordis figuram in bulla ante pectus annecterent ; quam inspicientes, ita demum se homines cogitarent, si corde praestarent : togamque praetextam his additam, ut, ex purpurae rubore, ingenuitatis pudore tegerentur.* Praetextae adolescentes togam virilem sufficiebant. Alba erat toga urbana. Candidi ambiebant candidati : *cretata* indè *ambitio*. Patres insigniebat purpura, latusque clavus ; equites, angustus. Auro clavi purpurâve ; ut, in regum, consulum, augurum trabeâ, trabes intexebantur. Togâ probrosâ serpebant adulterae, dum stolâ matronae incedebant. Sub toga *tunicam*, vestem brevior, familiarem, urbani ; sine toga, plebes et rustici constrinxere. *Synthesis* erat coenatoria, Saturnalis ; *endromis*, vestis Gallica, villosa, calefactis amicissima ; *bardocucullus* paenula Bardorum, vel Gallorum, crassior. A colore *flammeum* pudibundo, sponsam nubebat in matrimonium. Haud multum inter se differunt *palla stolaque*, amiculum utrumque muliebre honoratius ; interdum (si rarò) virile, ad talos usque defluens : *palla* Gallica vix brevi tunica longior. *Pallium* fuit Graecum, propriè philosophorum ; paenula palliolum. *Paludamentum* pallium est imperatorium, cocco, purpurâ, et auro variatum ; *laena*, *palla* gaufapina ; *lacerna* pallium, frigore togae superjectum. *Chlamys* et *sagum* lacernae sunt militares : illa elegantior, nonnunquam quippe feminarum ; haec Germanorum crassius indumentum.

Contrariis nihil propius. *Diadema* et *splenium*, materiâ eâdem linteâ, formâque parùm diversâ utebantur. Capitis erat utrumque, et frontis corolla vel fascia. Regum principumve, sicut Asiatica *tiara*, delicatiorum *mitra*, sacerdotum et *insula* ; frontem cingebat *diadema* : *splenium* pariter, non modò aegrorum ; sed et servorum fontium, quorum fronti literae veridicae inurebantur. Poenitentiae verò, vel pecuniae gratiâ, stigmatum delendorum fatalis ars increbuit.

Pileus fuit symbolum libertatis, quae vel à Censore, vel à domino donabatur. Hic autem donavit, vel testamento, vel adhibitis quinque testibus ; servumve coram magistratu ritè manumisit. Manu, dominus, in servi caput rasum positâ, Praetori dixit : *Hunc hominem liberum è manu mittere volo.* Praetor, vindictâ (vel festuca)

servi

servi capiti admotâ : *Dico eum liberum esse, more Quiritium.* Pileo tunc indito, libertis est annumeratus.

Calceamentum Romanorum nobilium literâ C, à senatorum numero, quem Romulus instituit, notari putabatur. Hinc *lunata pellis.* Coenae accubiturus, ne quid conspurcicaretur, soleas deponebat. *Omnia ferme* (Gell. XIII. 21.) *id genus, quibus plantarum calces tantum infimae teguntur, caetera prope nuda, et teretibus habenis vineta sunt; soleas dixerunt, nonnunquam voce Graecâ crepidulas.*

XXIX. De APPARATU CONVIVALI.

Manè *jentabant* pueri, puellae, senes : ante meridiem servi *prandebant*, aliique. Convivium princeps, utpote commune, *coena* fuit ; in quam nonâ horâ (nostrâ tertiâ) discumbebatur. In coenaculo tria saepe sternebantur *triclinia* : tres lectos unumquodque, tres convivas unusquisque lectus accipiebat. Medii lecti locus medius, ni velimus, princeps censebatur. Triclinio succedit *stibadium* : lectus vel cathedra circulans, uti Graecum *CC* ; *Sigma* perinde nominatum. *Sigma* gramine, foeno, frondibus, aut floccis refertum ; sex, septem, octo convivas capiens ; *hexaclinon, heptaclinon, octaclinon* vocabatur. In medio stabat *Mensa citrea* : per aperturam ministri commeabant. Multimodis lectuli citraque ornabantur. *Lectum pavoninum* plumae vel figurae pavoninae variabant, bracteae argenteae collustrabant. *Delphica* mensa, è marmore Delphico, auri argentine laminis obtegebatur. *Gustatoria*, gustus vel antecoenae repositoria, testudinum nitidis putaminibus cingebantur. *Sportula*, quae patroni ad portam clienti, pro diei ministerio, opsonia tradebat ; in viginti-quinque asses, centumve quadrantes (18 d. ob. q.) à Nerone commutata est. Domitianus *coenam rectam*, clientes cum patrono excipientem, restituit. Coenae partes, *gustus*, coenae *caput* seu *pompa* ; secundae mensae, seu *bellaria* ; *ab ovo, usque ad mala*, procedebant. Propinantes, oleo delibuti, rosisque coronati, pro nominis elementis honestandi singulis, singula pocula hauriebant. Poculum fuit *cyathus*, duodecima pars sextarii ; velut assis, *uncia*.

XXX. De MENSURIS, PONDERIBUS, et PECUNIA ROMANORUM.

Assis ita partes sextarius adoptabat. *Unciam* cyathus ; uncias duas, duosve cyathos, *sextans* ; tres *quadrans*, quatuor *triens*, quinque *quincunx*, sex *hemina* seu *cotyle*, septem

tem *septunx*, octo *bes*, novem *dodrans*, decem *dextans*, (vix *decunx*,) undecim *deunx*; uncias duodecim *as*, cyathos totidem *sextarius* continebat. *Dodrans* cyathorum vel poculorum numerum plerumque superabat.

Sicut unciae sexta pars erat *sextula*; cyathi pars quarta *ligula* (priùs *lingula*) drachmas tres cum scrupulo (scrip-
tulove) parte drachmae tertiâ, capiebat. *Ligulâ* minor, formâ pariter nomen dictitante, fuit *cochlear* seu *cochlear*. *Sextarii* sex implebant *congium*, congii octo *amphoram*, cujus *urna* dimidium. *Amphora*, latinè *quadrantal*, cubus quippe pedalis, *culei* partem occupabat vicesimam. *Culeus* porro coriaceus erat; *utri* similis, at amplior.

Ex aere moneta primùm Romana, dein ex argento, tandemque ex auro fiebat. *AEreus* ut *as*, libra primitus aeris; *aereus* ita *decussis* vel *denarius*, *viceffis* (aut *vigessis*), *triceffis* &c. ad *centussim*. Anno urbis conditae 484, ex argento *sestertii* cudebantur. *Sestertius*, quasi sesquiter-
tius, vel sesquidupondius, aeris duo pondo, duos asses, cum semisse, valebat. *As* autem tres quadrantes hodie-
nos valet Britannicos, *sestertius* tres obolos cum tribus se-
miquadrantibus. *Mille sestertios* (nostrates libras septem,
solidos sedecim, cum tribus assibus) unum *sestertium* va-
luit. Decem *sestertia*, seu decem *sestertiûm*, vel num-
mûm, (pro decem millibus *sestertiorum* vel nummo-
rum) nostris septuaginta et octo libris, cum duobus soli-
dis et semisse, videntur exaequanda. Adverbium verò nu-
merale iterativum *sestertiûm* praecedens, potiùs subintelli-
gens, mille subintellectum centies repetit. *Decies sester-
tiûm*, re nummaria simpliciter *decies*, decies centena millia
sestertiorum, vel *decies centena sestertia* (L. 7812.10) per-
hibet. *Sestertius duplex* *victoriatum*; *victoriatum* du-
plex *denarium*, *drachmae Atticae* aequalem, efficiebat.
Anno suo 546, Roma aurum excudit. *Aureus*, qui primò
solidos (nunc) nostros argenteos septendecim cum semisse
valebat, ad quindecim postea redacta est. L. libram vel
assem, L. L. S. *sestertium*, (sesquidupondium,) V. *victo-
riatum* vel *quinarium*, X. *denarium*, notabant. Pecunia
prima, bifronte Jano secunda (Servii Tullii
as), averfâ facie navis rostro signata est. Lintrem tri-
ens, quadrans, sextans exhibebant. *Sestertius* argenteus
Laonas gemellos, ex adverso Romam galeatam gestita-
bat. Ponè *Victoriam*, palmam tenentem, *victoriatum*
Romam tenuit. Augustus ibi Capricorni effigiem, suc-
cessores quisque suam praetulere. Roma *talentum* adopta-
vit Atticum. Per *sestertia*, libras, *talenta* computationes
accredebant

accrescebant pecuniariae. Libra *minam* Atticam, duodecim unciarum, tres libras nostrates valentem, ponderavit: talentum viginti-quatuor festeria, vel sex millia denariorum; centum et octoginta-septem libras nunc Britannicas, haud sine decem solidis, rependit. Census senatorius 800.000 festerios, vel 800 festeria vindicabat; donèc Augustus ad 1200.000, vel 1200, ampliaverit. Census equestris 400.000 festerios, vel 400 festeria (L. 3125) aequiparabat.

XXXI. De TEMPORIS Romana ratione.

De pecunia satis: prae tempore nihil pretiosum. Decem mensibus, antea Romanis, Julius *Januarium* praeposuit et *Februarium*; Jano Februisque, lustrationibus quibuscunque, sacros. Ov. Fast. II. 19.

Februa Romani dixerè piamina patres: &c.

Huic mensi, ad annum complendum, diem unum quarto quoque anno intercalavit; bis numerans sextum ad Calendas Martias; unde annus intercalaris *bissextilis* est appellatus. Decem Romulus menses nuncupaverat: à patre Marte, *Martium*; à vere aperiente, *Aprilem*; undecunque (variat enim sententia) *Majum* et *Junium*; ab ordine reliquos. *Quintilis* et *Sextilis* Julio et Augusto facile cesserunt: *September* et *October*, etsi Calendis Septembribus victi fuerint Germani, neque *Germanicus* neque *Domitianus* fieri voluerunt. *November* ac *December* intentati mansere.

Mensis erant feriae stativae, *Calendae*, *Nonae*, *Idus*. *Calendae*, Junoni sacrae, mensem inchoabant, populum vocabant, res agebant pecuniarias. *Nonae* novenum ad *Idus* diem, vel ab *Idibus* numerabant: *Idus* mensem iduabant, vel dividebant. *Calendis Januariis* magistratus creati; *Martiis*, Veneris festum celebratum, Vestalis ignis sole fuscitatus; *Juliiis*, in novas aedes Romani demigrarunt. *Idus*, Jovi sacratae, summae mensis fuere feriae. Singulis erant *Idibus* sua sacra. *Idus Martiae*, priùs *Annae Perannae* (vel *Perennae*, Didonis sorori) genialiter dicatae, quò *annare* et *perannare* commodiùs liceret, Julii paricidio nefastae, verèque atrae fiebant. Dies enim fausti et infauti, non modò vestium colore; sed, more Thracum, candidis et nigris lapillis vel calculis notabantur. *Idus Majae*, aede mercatorum deo prope Circum Maximum dicatâ, Mercurii indè natales habebantur. *Idibus Juliiis* equites purpurâ vestiti, oleâ coronati, à Martis templo procedentes, victoriam de Latinis

partam, quotannis celebrârunt. Idus *Augustae* natalem regis Servii, servâ geniti, feriam servis unam praestabant Saturnalitiam. Nullos nôrunt fines emancipati. In Aricinum usque nemus, ad Fascelidem et Perannam, evagabantur. Dianae et Veneris aedes quàm conterminae! In Veneris (quasi Ifidis) finum mense hoc medio matronae Phallum Dionysium solenni cum pompa deferebant.

Quatuor erant Nonae. Sex, duabus à Julio intercalatis, Nonas *Martius*, *Majus*, *Julius*, *October*, hoc modo recensiebant. *Sextus* (ad vel ante) *Nonas*, nostro convenit diei mensis secundo, *quintus* tertio, *quartus* quarto, *tertius* quinto; *pridie Nonas*, sexto. Nonae, septimo nostro convenientes, diem nonum ab Idibus efficiebant; quae octo diebus pariter nostris congruunt: *octavus* (ad vel ante) *Idus*, octavo; *septimus*, nono; *sextus*, decimo; *quintus*, undecimo; *quartus*, duodecimo; *tertius*, decimotertio; *pridie Idus*, decimo-quarto; *Idus*, decimo-quinto. Indè se Calendae sequentes acclinabant. *Decimus-septimus* (ad vel ante) *Calendas Apriles*, noster est dies Martii decimus-sextus; XVI. C. A. 17; XV. 18; XIV. 19; XIII. 20; XII. 21; XI. 22; X. 23; IX. 24; VIII. 25; VII. 26; VI. 27; V. 28; IV. 29; III. 30; *pridie C. A.* 31: *Calendae Apriles*, Aprilis noster dies primus. Cùm verò mensis hic non plures quatuor Nonis, nec supra triginta admittat dies; Aprilis, antiquus et hodiernus, similiter decurrit. *Calendae*, dies primus; IV. *Nonas Apriles* (vel *Aprilis*), 2; III. 3; *pridie N. A.* 4; *Nonae*, 5; VIII. *Idus*, 6; VII. 7; VI. 8; &c. *Idus*, 13; XVIII. *Calendas Majas* (vel *Maji*), 14; XVII. 15; &c. *pridie C. M.* 30.

Octo sic mensium Nonae ad nostrum cujusque diem quintum; mensium quatuor, ad septimum; numero semper pares Idus, ad decimum-tertium, vel decimum-quintum, respondent. Calendae, pro Nonarum, mensisque dierum numero, impares, ipsae se glomerantes, mensem ordiebantur.

Diebus Natalibus et Nuptialibus sui semper, ut ubique, fuerunt honores. Die natalitio, apud Romanos, optimi vini cadus est oblitus; qui cum prole de natalibus in natales maturefceret. Vinum, Opimio Consule A. U. C. 632. conditum, vim retinuit penè perennem. *Barbae*, semel emessae, *dies*, primitias quasi hominis libans, apprimè fuit festus. *Parentalia* ad funus parentum fiebant aut propinquorum; quibus hostiâ, cum supplicationibus, parentabatur: *Feralia* iis iusta referebant. Ad sepulcrum enim tumulumve commemorantes, nisi et com-
moerentes,

moerentes, lentibus, offis, thure, vinoque in nudâ filice
Silicernium (vel epulum mortuale) faciebant.

Diem Romani nocti duodecim horis aequabant. Pri-
mâ (septimâ nostrâ) salutabant, tertiâ in jus ibant, sep-
timâ lavabantur, octavâ sese exercitabant: nonâ coenaba-
tur. Tempus, praecipuè orationum, *Clepsydra* finiebat.
Vas erat aquarium Graecum; quo stillante, hora dimi-
diumve; tertia autem saepissime pars elabebatur.

Annos in *Lustrâ*, vel (Graecas) *Olympiadas*, collige-
bant. Lustrum, licet quinquennale, et Olympias quadri-
ennium, à poëtis promiscuè usurpantur. Ov. Pont.
IV. 6.

*In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est :
Jam tempus Lustrî transit in alterius.*

XXXII. De SACRIS et RELIGIONIBUS.

Cultui superiorum devotae, arae stabant candidae; can-
didae victimae, et erectae: inferiorum, pullae; pronae et
victimae. Albo amictu flamen hostiam sine macula indu-
cebat. Ov. Fast. I. 335.

Victima, quae dextrâ cecidit viêtrice, vocatur :

Hostibus à môtis, hostia nomen habet.

Et flamini et victimae in capite erat infula, vittis redi-
mita. Virg. Georg. III. 487.

Lanea dum niveâ circumdatur infula vittâ.

Fistulis citharisque canentibus, praeconis *Hoc age*, atten-
tos reddidit animos; et *Favete linguis* linguas alligavit.
Arae manu sacerdos admotâ deos adorat omnes, à Jove Ve-
stâque principium ducens et exitum. Tunc hostiae ca-
piti falsis (è farre tosto) molis impositis, thure vinoque
inter aurata cornua respersis, confit *immolatio*. Ov. Fast.
I. 357.

Rode, caper, vitem; tamen hinc, cum stabis ad aras,

In tua quod spargi cornua possit, erit.

Ante vini infusionem, labris pateram suis applicat et
astantium. AEn. VI. 243.

Quattuor hinc primum nigrantes terga juvencos

Constituit, frontique invergît vina sacerdos ;

Et, summas carpens media inter cornua setas,

Ignibus imponit sacris libamina prima.

In orientem denique versus, à fronte ad caudam lineâ
cultro ductâ, cultrariis popisque tradit hostiam. Omnia
ubi Aruspex, imprimis exta, est acriter intuitus; sacer-
dos partes diis proprias, in altari devovet; caeterasque
sibi reservans, verbo *Illicit*, supplices dimittit.

In

In Isiâcis autem sacris tacere iussit *Harpocratis* os digito comprimentis expositum simulacrum. Silentii deus hic Aegyptiacus, Graecus revera fuerat philosophus; ad normam Pythagorae, cujus patria Samos (insula Aegaea) tantae parens sapientiae, ut Junoni esset cordi oportuit. Ex Aegypto, scientiae matre, praeceptor ille magnus, alumnis labra in quinquennium claudendi, auresque simul arrigendi disciplinam, cum metempsychosi, humanitatis ac temperantiae doctrinâ velatâ, retulerat. *Angerona* pariter linguam, animique angores cohibens, in ara *Voluptae* (seu Voluptatis) imaginem suam digne collocavit; deaque, cum *Conso* deo, consilii colebatur.

Divinatio per auguria, à Chaldaeis, Graecis, Tuscis, ad Latinos Romanosque transiit. Augures, nec non sagae; illi majore pompâ, si non majore peritiâ; portenta, omina, somnia, oracula, quibuslibet ab animalibus vel indiciis, maximè avium volantium, (unde *auspices*,) observabant, conjiciebant, auspicabantur. Augur coeli cardines lituo solenniter dispertiebat. Orientem luminis, perinde faustitatis fontem, (sicut aliae gentes,) Graeci et Romani venerabantur. Illi forsân septentrionem intuentes, dextram; hi meridiem contemplantes, sinistram partem auspicatam ducebant: occurrit occurrentium laeva dextrae.

Ope divina semper egent homines. In ancipiti ubique fecere vota, saepe temeraria. Tempia, templisque cariora pro salute vel successu promiserunt: filiam, *Jephthes* et *Agamemnon*; semet ipsos pro patria, oraculi monitu, *Codrus*, rex Atheniensis; Creontis filius, *Menoeceus* Thebanus; Midæ, *Anchurus* Celaenæus; *Marcus Curtius*, nobilis Romanus; sponte suâ *Mucius* vel *Mutius*; *Scaevola* dictus, quod sinistram sacrificare *Porſena* vetuerit; et ipse mollis *Otho*, Caesarum octavus, unus pro multis, ut dixit, nondum desperatis rebus, civium sanguinem suo redempturus. Privatis etiam sua fuere vota. Domitiani bello Sarmatico octo mensibus feliciter confecto, anserem, jamdiu Romae sacrum, sacrationem *Velius Priscus*, imperatoris commilito, reddidit. Ad Martis statuam anserem suspenderat argenteum, cujus ab extis (in augurio adeo venerandis) octo tandem, in populi admirationem gaudiumque, nomismata decidebant.

XXXIII. De quibusdam LEGIBUS et FORMULIS.

Praeter duodecim Tabulas è Graecia à Decemviris digestas, multae Romanis accrevit leges salutes, Pra-

vos compescuit mores dignus quisque rex, consul, imperator. Julius et Domitianus, ut alia horrenda, praesertim adulterium fulminârunt. Necessariò patebat diffarreatio vel divortium, cujus erat mutua formula horrida: *Abeas, valeas, res tibi tuas habeto.* Nec necessitate tamen, nec vagatione, usque ad quingentesimum et vicesimum urbis annum, conjugibus repudium intercessit.

A spectaculis autem, quae, vel maximè tarda, nimis properant; ad Adoptionis formulam coelestem oculos convertamus. Suum nomen adoptator adoptato, sicut liberto dominus, indidit. *Quod felix faustumque sit senatui populoque Romano, mihi que ipsi; Marcum Ulpium Nervam Trajanum adopto.* Manumissionem, quamvis obiter, spectare non piguit.

Caere (priùs Agylla) Etruriae urbs erat inclyta, quae Romanos, à Gallis ejectos, humaniter exceperat. De Caerite tamen cerâ Gellium audiamus. XVI. 13. *Municipes ergo sunt cives Romani ex municipiis, legibus suis et suo jure utentes, muneris tantùm cum populo Romano honorarii participes; à quo munere capeffendo appellati videntur, nullis aliis necessitatibus, neque ullâ populi Romani lege astricti: nisi, inquam, populus eorum fundus factus est.* Primos autem *municipes sine suffragii jure Caerites esse factos accepimus: concessumque illis, ut civitatis Romanae honorem quidem caperent; sed negotiis tamen atque oneribus vacarent, pro sacris bello Gallico receptis custoditisque.* Hinc tabulae Caerites appellatae, versâ vice, in quas censores referri jubebant, quos notae causâ suffragiis privabant.

In decisionibus notandis, vel suffragiis ferendis, sufficiebat litera: pro *Absolvo*, A. *Condemno*, C. *Non liquet*, N. L. Ne fortè acriùs vernaculè *Mors* percelleret, Graecum Θ (Theta) Θάνατος (*Thanatos*) indicabat. Reus absolutus, capillis tonsis, causâe heroa ad Capitolium, in gratias linguâ vernaculâ agendas comitabatur.

Formulam belli indicendi Romanam prodidit Livius, I. Gellius, XVI. 4. qui à Cincio refert: *Alae* (quae et cornua) *dictae exercitûs equitum ordines; quòd circum legiones dextrâ sinistrâque, tanquam alae in avium corporibus, locabantur.* In legione sunt centuriae sexaginta, manipuli triginta, cohortes decem. Legio, plùs minùs, plerumque quatuor millia numerans, tres peditum acies ordinabat; hastatos, principes, triarios: singulis denos praeficiebat centuriones. Triariorum primi pili (primi scilicet ordinis) centurio, equiti par dignitate, fuit *primipilus*: centurionis insigne, vel baculum, *vitis*.

Equites,

Equites, juxta peditum numerum, fuere duceni, treceni, quadringeni.

Eandem si videmus Venerem Libitinam, vitae mortique inservientem; eosdem unguentarios forsan et pollinctores eodem utentes nardo, haud magnopere mirabimur. *Nardinum sive foliatum* (Plin. XIII. 1.) constat *omphacio*, *balanis*, *junco*, *costo*, *nardo*, *amomo*, *myrrhâ*, *balsamo*. Rogi papyro aliove fomite referti, cumque corpore cremati, flammis vino Romani restinguebant; ut ossa cineresque puriter in urna deponerentur. Tibul. III. 2, 17.

Pars quae sola mei superabit corporis, ossa

Incinctae nigrâ candida veste legant.

Inscriptio, Graecè *Epigramma*, honori dedecorive mortuis et superstitionibus tribuitur. In hos poematum est concinnum, falsum, aculeatum: in illorum memoriam conservandam excogitatum est *Epitaphium* vel *Epicedion*, lectori proprium monumentum. Agellum sepulcro sacratum alienare non licebat; cum nempe esset superscriptum, H. EXT. N. S. Haeredes externos (vel externos) ne sequatur. Ita Hor. Serm. I. viii. 10.

Hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum:

Pantolabo fcurrae, Nomentanoque nepoti.

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum,

Hic dabat, haeredes monumentum ne sequeretur.

XXXIV. De LIBRIS SIBYLLINIS.

Dum *Centumviri* (revera 105, in 35 tribus singulas terni) de iusto Julius in templis decernerent; et caussidici sibi statuas (majorum loco) meritas aut merendas, in vestibulo vel atrio quisque suo erigerent; libris Sibyllinis invigilabant *Quindecimviri*; qui eos, quasi ad oraculum, (Gel. I. 19.) adibant, cum dii immortales publicè essent consulendi. Hi libri sacrosancti (*Sibylla enim Dei consilium*) Jovis in sacrario Capitolini, ab emptore Tarquinio repositi, ad Capitolium incensum, U. C. 670, incolumes remansere. Bis postea undique collecta, sed per *Quindecimviros* exquisita carmina, duobus forulis auratis, Palatini sub Apollinis basi Augustus deponenda curavit. Apolline ipso sub Aureliano ardente, oracula qualiacunque illaesa evaserunt; tandemque Sibyllinas reliquias A. D. 389, Theodosio forsitan obsequens, concremavit Honorii focer Stilico, à Rutilio urbis praefecto pagano, carmine celebratus:

Nec tantum Geticis grassatus proditor armis:

Antè Sibyllinae fata cremavit Opis.

Odinus

Odimus Althaeam consumpto funere torris :

Nisaeum crinem flere putantur aves.

At Stilico aeterni fatalia pignora libri,

Et plenas valuit praecipitare colos.

Nec Thestii, nec Nisi filiam ignorabit, cuicumque Ovidii Met. VIII. percurrere contigerit. Stilico autem, ambitione perditus, (A. D. 408,) Rutilium nimis vatem comprobavit.

De Sibylla Cumaea, Erythraea, multiplice, miranda sanè multi fabulantur. De numero, nedum origine aut contextu librorum, nihil ferè constat. Alia quidem oracula illis parùm desideranda, quibus, naturae caligine penè obrutis, luminum Pater facem sole clariorem praebuit; et, per Oracula, falli vel fallere nescia, semet ipsum, sua in homines consilia, semitasque sursum ducentes, lucidè commonstravit. Eodem tamen fonte, naturae lux delapsa est. Ingenium homini inditum revelatio, utcunque necessaria, nequaquam extinguens, illuminat, fovet, renovat. Librorum coelitus loquentium dum miramur majestatem, lumen, gloriam; indèque solatium, consilium, gaudium quaeritamus; ejusdem fluminis rivos, sponte scaturientes, eadem saepe sonantes; si tenuiores, si non ubique pariter puros; nec temnere, nec oblivisci, nec non simul haurire, indepravatae possibile est intelligentiae.

XXXV. De LIBRO, CODICE, et VOLUMINE.

Liber, ut et *membrana*, arboris erat cortex interior; unde libri fiebant, ante pergamenam, (ut volunt,) ab Attalo Pergami rege inventam; et ante chartam, è papyro biblove, Aegyptio junco, confectam. *Plurium tabularum contextus*, ait Seneca, *caudex apud antiquos vocatur*. Caudex verò truncus vel stirps fuit arboris; neque solum Apollini, sed et Veneri Libitinae *papyrus* ministravit. Codicem enim rogumque saepe materies eadem referfit. *Volumen* ita dictum, quia cylindrum tenuem, bacillum buxum vel cedrinum, circumvolvebat. Bacilli, cui voluminis fimbria agglutinata est, extremitates duae, utpote centrales, *umbilici* vocabantur. His appensa erant capitula cornea, ossea, eburnea; argento vel auro ornata, aut aliter picta: *cornua* proinde nuncupata. *Rubricis*, literisve rubris, distinguebatur titulus. Voluminis acies scabrosae, quae umbilicos circumcingunt, *frontes* nominatae, pumice deradebantur. Volumen tegebat pellicula, aliquando purpura. Neque sat è *cedro* cylindrus: oleum

leum volumini cedrinum haud rarò aspergebatur, à blattis carieque conservaturum. Incorruptionis ita cedrus et immortalitatis symbolum. Libros itaque tabellis, ceris, membrana, vel papyro constantes; nec averfa charta exarandos, ostendit Martialis.

Gratiis (pag. xxiii.) erant fociandae dignae earum sorores, *Astraea*, *Nemesis*, *Pudicitia*: quarum prima *Justitia* habetur ipsa, secunda *Justitiae* ministra, praemiorum quippe poenarumque dispensatrix; à Platone *δικης ἀγγελος*, *judicii nuncia*, et, *Rhamnunte* insigniter culta, *Rhamnusia* compellata. Ita Juvenalis, VI.

Paulatim deinde ad superos Astraea recessit,

Hac comite; atque duae pariter fugère sorores.

ut Ovidius, I. 149.

Et virgo caede madentes,

Ultima coelestium, terras Astraea reliquit.

atque Catullus, Pel. et Thet. Epith. perorans:

Saepe in lethifero belli certamine Mavors,

Aut rapidi Tritonis hera, aut Rhamnusia virgo

Armatas hominum est praesens hortata catervas.

Sed, postquam tellus scelere est imbuta nefando,

Justitiamque omnes cupidâ de mente fugârant;

&c.

Inter bacchas, ventos, et sodales, pp. xvii. xix. xxxii. à Mimante, Ioniae monte, *Mimallones*, *Mimallonides*; ab Iapygia (Calabriae chersoneso) Graeciam versùs, *Iapyx*; poëtaeque, ante omnes, duo, unam spirantes animam, nequaquam fuere praetermittendi. Stat. Theb. IV. 657. Ov. art. am. I. 54. Hor. carm. I. iii. nedum, *Zodiaco* (p. xxxvii.) explorato, *Zonae*, Georg. I. 231. Ov. Met. I. 46. Uti deos, locos, elementa, &c. sic alia poëtica nomine quodque suo depingunt non solum poëtae, sed et oratores. *Thymbraei* sic Apollinis situm, Geor. IV. 323. *Cauri Corive*, Geor. III. 278, 356. frigus; *Cimmerii* Taurici, Plin. VI. 6, 14. vel *Cumaei*, AEn. VI. Ov. Met. XI. 592. caliginem; *Scyllam* et *Charybdim*, Plin. III. 14. Met. VII. 63. AEn. III. 420. Sil. II. 308. XIV. 475. perditionis rupem gurgitemque; cumque illa Nisi filiam saepe collisam, percipimus. De *Tempe* Peneüs, AElia. var. hist. III. 1. Met. I. 569. VII. 222. de *Olympiis*, Justin. VII. 2, 14. XII. 16. C. Nep. Alcib. 6. Stat. Theb. VI. 554. de caeteris caeteri consulantur.

XXXVI. De MARTIALE.

De poëta nostro aliunde perpauca sunt haurienda : sibi tamen ipse satisfecit. Sub Claudio (cui boletus fatalis) natum se Bilbili, Hispaniae Tarraconensis, vel Celtiberorum, urbe *augustâ*, ad Salonem positâ, ferro flumen indurando celebratum, perdocet. In urbes evertendas, aut nomina mutanda, ultrâ quàm sufficiunt secula septendecim. Stetit Bilbilis prope, si non ubi stat *Calatayud*. Calagurris alumnus, vicesimo suo forsan et altero anno, mundi se contulit in metropolim. Seneca et Lucanus, mori jussi, advenienti reliquerunt poëtae moerere et metuere. Brevi tamen *orbem asseruit* Nero ; monstro nempe liberavit. Gálba, Otho, Vitellius deinceps evanuerunt. Emicuit gens Flavia Musis et Martiali. Vespasianus Plinium Veronensem, physicorum principem, negotiis mundanis praefecit. Amphitheatrum construxit. Balnea adjunxit Titus ; qui, cum vespere, pro suo more, repetens acta diei, nullius beneficii à se collati recordaretur, amicis suspirabat : *Diem perdidit*. Plinium naturae nimis intentum Vespere ardescens, cum Heraclea, vel Herculaneo, absorpsit. Domitiano amphitheatrum, balnea Titus legavit, et Martialem. Patris fratrisque dignus haeres opera perfecit, auxit, edidit. Jovi, Palladi, Herculi (ut dictum) Laconibus et Parenti, templa consecravit. Germanos, Dacos, Sarmatas subegit ; Romam recondidit, imperium restituit, mores castigavit, artes fovit, Musas coluit : vati nostro eminuìt et perstitit patronus. Martiali in urbe domicilium, in agro Nomentano rusculum donavit : ipsum tribunum, equitem, parentem trium creavit liberorum. Jus hoc à tribus Horatiis, sub tertio rege pro patria victoribus, summo cum honore ac emolumento defluserat. Natorum acquisitioni proximus erat honos meriti imputatio. Patris enim, perinde ac patriae, soboles decus et tutamen. Solamina praebuit multa Romana magnanimitas : (Virg.)

Ensem atque insignem galeam solatia victo.

Dum *nimbus Corycius* croco suo (à Coryco Ciliciae monte) per tubulos missò, Amphitheatrum suffiebat, velaque in ventos suspendebantur ; Domitianum (l. ii. 46.) non modò dapes intermedias distribuentem, sed ambos (XII. 62.) gladiatores coronantem vidimus.

Caesò tamen, ut Julius, Domitiano ; Nervae, penè Nestori, in adoptandum Trajanum satis vix spatii restitit. Laudibus non immeritis, cum novo nomine, Ulpius ob-

rutus,

rutus, de Musis eo minus meruit. Utrumque deinceps frustra poëta salutavit. Patronos alios et amicos eximios undique conciliatos, tam studiosus erat, quàm peritus conservandi. Inter eos, popularem suum celebrat Silium, qui Tullii Pompejanum, et Maronis sepulcrum (prope illud Nolam, hoc Neapolim) in oratorem et poëtam colendos, aemulandos, emptione acquisivit. *Virgilii, ante omnes (Plin. Ep. VII. 3.) natalem religiosius quàm suum, celebrabat; Neapoli maximè, ubi monumentum ejus adire, uti templum, solebat.* Andes autem, Tityri patria, vicus erat Mantuae conterminus. Populares quidem Martialis omnes ingenuos, omnes potiùs homines habuit. *Nibil humani à se alienum putavit: ipse enim, ut Socrates, (Cic. Tusc. V. 37.) erat mundanus.* Talem possidebant socium Valerius Flaccus, Juvenalis, Quintilianus, Aelianus, Frontinus;

Quique sui memores alios fecere merendo.

Non Plinius (II. 58.) poëtae solus imaginem cupiebat: ut hoc docet literularum: (II. 101.) *Martialis Turanio suo S. Ave, mi Turani, frater carissime. Epigramma, quod extra ordinem paginarum est, ad Stertinium clarissimum virum scripsimus, qui imaginem meam ponere in bibliotheca sua voluit. De quo scribendum tibi putavi, ne ignores Avitus iste quis vocaretur. Vale, et para hospitium.* Tanto potiebantur sodali purpuratorum plurimi; qui, Caesaris ad exemplum, Thaliae amatores erant ac deliciae. Aruntius Stella Sarmatas subactos, suaeque Violantillae Columbam cecinit. Domitiano Parthenius erat à cubiculis, Euphemus à mensis; mensarum vel convivii instructor. Crispinum Aegyptium imperator gratiâ, poëta familiaritate honestavit. Aliâ neque forsan de causa Juvenalis mordicus peregrinum insectabatur. Reliquos Martialis suos necessarios nobis reddidit familiares. Romanos et Romana ponit ob oculos: homines ponit et humana. Domino benigno, patronisque sibi caeteris ereptis; natale solum, post 35 annos Italiae deditos, laedens repetivit. Marcellam quamvis illic invenerit, alia sibi ferè omnia adeò aliena et ingrata videbantur, ut dominae terrarum revisendae poëtam incesse desiderium. Languore tamen secessui obrepente, immortalium siti enter appetens, anno suo plùs minùs sexagesimo, Salutis Humanae centesimo-quarto, in immortalitatem transit.

Caecilius Secundus, juniorve Plinius, quem Novocomensem sororis filium dignè adoptaverat Veronensis; quemque Martialis coluerat munificum patronum; poë-

tae

tae sentientissimi, amicissimi, laudes pariter mirandas ac meritas, defuncto (Epist. III. ult.) mœrens rependit.

CORNELIO PRISCO suo S.

Audire Valerium Martialem decessisse, et molestè fero. Erat homo ingeniosus, acutus, acer; et qui plurimum in scribendo et salis haberet, et fellis; nec candoris minus. Profecutus eram viatico secedentem. Dederam hoc amicitiae, dederam etiam versiculis, quos de me composuit. Fuit moris antiqui, eos, qui vel singulorum laudes, vel urbium scripserant, aut honoribus, aut pecuniâ ornare. Nostris verò temporibus, ut alia speciosa et egregia, ita hoc imprimis exolevit. Nam, postquam desimus facere laudanda, laudari quoque ineptum putamus. Quaeris, qui sint versiculi quibus gratiam retulerim? Remitterem te ad ipsum volumen, nisi quosdam tenerem. Tu, si placuerint hi, caeteros in libro requires. Alloquitur Musam: mandat, ut domum meam in Esquiliis quaerat, adeat reverenter. II. lix. 12. (p. 65.)

Sed ne tempore non tuo disertam &c.

Meritòne eum, qui hoc de me scripsit, et tunc dimisi amicissimè; et nunc, ut amicissimum, defunctum esse doleo? Dedit enim mihi, quantum maximè potuit: daturus amplius, si potuisset. Tametsi quid homini potest dari majus quàm gloria, laus, et aeternitas? At non erunt aeterna, quae scripsit? Non erunt fortasse. Ille tamen scripsit, tanquam futura.
VALE.

XXXVII. De METRIS.

Carminis Latini (prout Graeci) genera, sive metra, ad haec videntur reducenda.

1. Hexametrum heroicum:
 2. Pentametrum heroicum:
- quae distichon componunt Elegiacum.
3. Iambicum trimetrum, vel sex pedum:
 ——— dimetrum, vel quatuor:
 ——— Scazontium, vel Choliambicum.
 4. Phaleucium (seu Phaloeum) pentametrum; pedibus, diversè parum collocatis, iisdem utens ac
 5. Sapphicum, tricolon; cum Adonio:
 6. Alcaicum (unde Horatianum) tetrastichon:
 { Dactylicum majus, dicolon;
 { Iambicum Archilochium, catalectum;
 { Dactylicum minus.
 7. Choriambicum: Asclepiadeum:
 ——— tetrametrum:
 ——— pentametrum.

e

8. Trochaicum,

8. Trochaicum,
cataleſtum.
9. Anapaesticum, tetrametrum,
pentametrum cataleſtum.

METRORUM TABULA.

Syllaba Longa —, Brevis o.

1.	--	-oo	--	-oo	-oo	--
	-oo	--	-oo	--	--	--
2.	--	--o	-	-oo	-oo	-
	-oo	--	--	oo-	oo-	
3.	o-	o-	o-	o-	o-	o-
	--	ooo	-oo		oo-	--
					o-	
4.	--	-oo	-o	-o	-o	
5.	oo	--	-oo	-o	-o	
6.	--	o-	-	-oo	-oo	
	o-					
	--	o-	--	o-	-	
	-oo	-oo	-o	-o		
7.	--	-oo	--	-oo	-oo	
	--	-oo-	-oo-	oo		
	-oo-	-oo-	-oo-	o-		
	--	-oo-	-oo-	-oo-	oo	
	-oo-	o--				
	-oo	-o-o				
	-o	--	-oo-	-oo-	o--	
8.	-o	-o	-o	-o		
		--		-		
9.	oo-	oo-	oo-	oo-		
	--	--	--			

Carminis heroici membra mutilata, in oden versiculos praebebant. Versum *Adonium*, dactylus et spondaeus; *Pherecratium*, spondaeus, dactylus, et spondaeus; *Glyconium*, spondaeus (vel trochaeus) duoque dactyli (vel spondaeus, aut trochaeus, choriambus, pyrrhichius) efficiebant.

bant. Primi quatuor pedes versiculum odæ faciebant ducentem; quatuor ultimi versiculum sequentem. Tres ultimi catalectici, vel duo dactyli cum caesura, seriem terminabant. Iambicum dimetrum catalecticum, Anacreontis exemplum et nomen vindicabat. Eiusdem temporis pedes, similibusque pedum versiculi facilius concurrabant: ita Glyconium quaternum uno Pherecratio claudit Catullus, Epithalamio Juliae et Manlii. Disparēs vel oppositi aliquando, nec ingrati, distrahebant. Unā porro syllabā ab initio detractā, iambica trochaica; duabus, anapaestica dactylica fiebant.

Epigrammatis nihil non est materia: nullum ergo non carmen convenit epigrammati. Epodo (semel saltē) distichon Iambicum, gravibus argumentis versum Scazontium, levibus Phaleucium; omnibus, praeterquam levibus, Elegiacum adaptavit Martialis: omnium tamen thematum unumquodque trium generum capax identidem poëta demonstravit.

Elegiaco ingreditur: I. i. 1.

1. *Laurigeros domini liber intrature Penates,*

2. *Disce verecundo sanctius ore loqui.*

Solo nonnunquam utitur hexametro: III. xxxiii.

Cum sis nec rigidā Fabiorum gente creatus, &c.

Ut hexametrum dactylico-spondaicum pentametrum, sic iambicum trimetrum dimetrum associat: II. cxxix.

3. *Vir, Celtiberis non tacende gentibus;*

Nostraequē laus Hispaniae!

Scazontius incedit solus: I. i. 11.

Hiberna quamvis Arctos, et rudis Peuce;

Te, summe mundi rector, et parens orbis! &c.

VI. i. 17.

Hic, quem videtis gressibus vagis lentum; &c.

Neque semper: II. cxxviii.

Verona docti syllabas amat vatis:

Marone felix Mantua est.

Infociabilis autem Phaleucius: I. i. 3.

4. *Matronae, puerique, virginesque!*

Vobis paging nostra dedicatur.

Uno poëta disticho (XII. cxlix.) Zoilum emancipatum ditatumque, Saturno servorum liberatori annulos ferreos à se antea gestatos appendentem; ipsumque, versu è spondaeo, anapaesto, dactylo, tribusque trochaeis confecto, pingit claudicantem.

Has cum gemina compede dedicat catenas,

Saturne, tibi Zoilus annulos priores.

Uno hexametro dactylico, licentiâ usus est Graecâ, vocalem ante mutas abbrevians; quarum prior eo loco supprimebatur: II. xvi.

Sardonychas, smaragdos, adamantas, iaspidas, uno

Portat in articulo Stella, Severe, meus.

Theocriti ad exemplum, Idyl. xvii. 101.

Ὡς ἡδεῖς ἐπὶ βυσσὶν ἀνὰ ροῖος Αἰγυπτίαισι.

Ægyptique boves loricâ tectus inurgens.

Et, licet irrideat (IV. ii. 44.) Homeri

Ἄγεε, Ἄγεε, βροτολογε, μιάϊφονε, τευχέσι πλῆτα,
forſan obliſcens (III. ult.)

Ohe! jam ſatis eſt, ohe! libelle;
accuratiſſimi ſui verſus bene vindicavere, prae Graeca licentia, Latinitatis caſtitatem:

Nobis non licet eſſe tam diſertis,

Qui Muſas colimus ſeveriores.

Odae metris, ſive nimis artiſcioſis, ſive nimis audacibus, abſtinuit Epigramma. Catullum, non Horatium, ne vel Virgilium, aemulabatur Martialis. Cum Ovidio, Tibullo, Propertio, Elegiacis maximè gaudebat. Nec minus ſalis, plus certè leporis habet ſatyra conſtriſta aut ſubita, quàm explicita et formalis: poëtae ſic ethica noſtri, quàm Horatii, Perſii, vel Juvenalis. Horatio utique manſerunt, ab aliis ferè intentatae, Ode, Odeſque formulae: Sapphica, Alcaica, Choriambica, Anapaëſtica: intentatus verſiculus mutilans, catalectus, et compoſitus.

Phaleucii Sappho, niſi Sapphici Phaleucus, trochaeum tranſpoſuerat. Utcunque, Epigrammati ſimplex Phaleucium, Odae Sapphicum triplex, haud ſine Adonio, placuit. Hor. Carm. II. x.

5. *Rectius viſes, Licini, neque altum*
Semper urgendo; neque, dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Littus iniquum.

Hoc modulo menſus eſt Paulus Diaconus hymnum, cujus ordo primus, ſonorum climace, cantûs Eccleſiaſtici et juſ et normam praeſebuit.

Ut queant laxis reſonare fibris,
Mira geſtorum famuli tuorum;
Solve polluti labii reatum,
Sancte Joannes!

Alcaicum ſimiliter Horatius adoptavit. III. i.

6. *Odi proſanum vulgus, et arceo.*
Favete linguis! Carmina non prius

Audita,

*Audita, Musarum sacerdos,
Virginibus puerisque canto.*

Asclepiadeum, Alcaico majori cognatum, Horatius pariter dilexit; vel monocolon: I. i.

7. Maecenas, atavis edite regibus!
vel Glyconio subjectum. I. iii. 27.

*Audax Iapeti genus
Ignem fraude malâ gentibus intulit.*

III. xxiv. 31.

Virtutem incolumem odimus:

Sublatam ex oculis quaerimus invidi.

dicolon, cum Pherecratio et Glyconio: I. xiv. 17.

Nuper sollicitum quae mihi taedium;

Nunc desiderium, curaque non levis!

Interfusa nitentes

Vites aequora Cycladas.

tricolon, cum Glyconio: I. xxiv.

Quis desiderio sit pudor, aut modus,

Tam cari capitis? Praecipe lugubres

Cantus, Melpomene! cui liquidam pater

Vocem cum cithara dedit.

E tribus choriambis et bacchio, (vel amphibrachy,) Aufonii choriambicum:

Nolo minor me timeat, despiciatque major.

Tres inferit choriambos Horatius inter spondaicum et pyrrichium: I. xviii.

Nullam, Vare, sacrâ vite prius severis arborem.

Praeposit idem, I. viii. choriambum et bacchium (dactylumve cum trochaeis); subjungens trochaicum, spondaicum, duos choriambos, et bacchium vel amphibrachyn.

Lydia, dic, per omnes

Te deos oro, Sybarin cur properes amando

Perdere: &c.

Trochaicum dimetro vel quaternario acatalecto, se subjicit catalectum: ut vetus poeta:

8. *Consules fiunt quotannis,*

Et novi proconsules:

Solas aut rex aut poeta

Non quotannis nascitur.

Hymno triumphali aptè convenit:

Pange linguâ gloriosi

Praelium certaminis;

Et, super crucis trophaeo,

Dic triumphum nobilem!

Trochaico catalecto Horatius opponit iambicum trimetrum catalectum: II. xviii.

*Non ebur, neque aureum
Meâ renidet in domo lacunar.*

Quatuor heroicis pedibus, tribusque trochaeis, subjun-
gitur idem trimeter catalecticus : I. iv.

*Solvitur acris hiems grata vice
Veris et Favoni :*

Trabuntque siccas machinae carinas.

Anapaestico tetrametro utitur Seneca :

*Quanti casus humana rotant !
Minus in parvis fortuna furit,
Leviûsque ferit leviora Deus.*

Horatius, III. xii. quatuor pedibus anapaesticis addit
caesuram ; tertio, sexto, septimo, duodecimo, sine cae-
surâ, Adonium :

*Miserarum est, neque amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere ; aut ex-
animari, metuentes patruae
Verbera linguae.*

Hexametro heroico subjungit tetrametrum heroicum :
I. xxviii.

*Te maris et terrae, numeroque carentis arenae,
Mensorem cohibent, Archyta, &c.*

*Quaquam festinas, non est mora longa : licebit,
Injecto ter pulvere, curras.*

— duos dactylos, cum caesura : IV. vii.

*Diffugere nives : redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comae.*

— iambicum dimetrum : Epod. XV.

*Nox erat, et coelo fulgebat luna sereno,
Inter minora sidera.*

— iambicum trimetrum : Epod. XVI.

*Altera jam teritur bellis ci-vilibus aetas ;
Suis et ipsa Roma viribus ruit.*

— iambicum dimetrum, duosque dactylos cum cae-
sura : Epod. XIII.

*Horrida tempestas coelum contraxit ; et imbres
Nivesque deducunt Jovem.*

Nunc mare, nunc silvae, &c.

Eâdem mutilatione, trimetrum à dimetro dividit : Epod.
XI,

*Petti, nihil me, sicut antea, juvat
Scribere versiculos,*

Amore perculsum gravi.

Epodo XVII. dat iambicum trimetrum continuum :

Jam jam efficaci do manus scientiae ; &c.

Epodus XII. heroico gaudet disticho : reliqui iambico.

XXXVIII. De NOMINIBUS tralatitiis et effictis.

Locutio poëtica, saepe et oratoria, gentilibus in epithetis vel attribuentibus, est maxime tralatitia. Sic, à *Cecrope* Athenarum conditore; à *Pylo*, cui tamdiu regnavit mellifluus Nestor; à *Tirynthe*, civitate prope Argos, ab *Arpino* Volscorum, à Sulmone *Pelignorum*, ab *Andibus* Mantuanis, ab *Italica* Hispana, à Syracusis adeò celebribus, ab *Ascra* pago propter Heliconem; à *Maeonia*, (sive Lydia, sive Ionia); ubi nati Hercules, Cicero, Naso, Maro, Silius; Theocritus, Hesiodus, Homerus (seu Smyrnae, seu Colophone); *Cecropius*, *Pylius*, *Tiryntius*, *Arpinus*, (et *Arpinas*,) *Pelignus*, *Andinus*, *Italicus*, *Syracosus* aut *Sicelis*, *Ascraeus*, *Maeonius*, aut *Maeonides*; Atheniensem et Palladium (Athenae quippe ab *Ἀθήνῃ*, Pallade, nominatae); Nestora, Alciden, Tullium; vatem quodque suum epitheton referebat. Ut, à *Samo*, *Samius* (Pythagoras); sic à *Stagira*, *Pella*, Macedoniae civitatibus, Aristoteles *Stagirita*; dum fieret *Pellaeus*, non solus Alexander, sed et omnis Alexandrinus; Pellae quoniam natus Alexandriam condidit.

Poëta noster, cui nihil antiquius, quàm (III. 67.) *Parcere personis, dicere de vitiis*; stultitiae variis coloribus nomina ridenda, vel evocando, vel effingendo, concinnavit. Evocati *Galba*, *Mamurra*, *Scaevola*, *Zoilus*, *Laberius*, *Themison*; *Lalage*, *Lesbia*, *Lydia*, *Chloe*, *Lais*, *Thais*, &c. efficti *Bassus*, *Bassa*; *Fabullus*, *Fabulla*; *Pompillus*, *Pompilla*; *Naevolus*, *Naevia*; *Pannicus*, *Ponticus*, *Pontilianus*; *Caecilius*, *Caecilianus*; *Ligurinus*, *Postumus*; *Proculius*, *Maximina*, *Matrinia*, *Vetustilla*; *Mattho*, *Gaurus*, *Eulogus*, *Diaulus*, *Antiochus*, *Theodorus*, *Hermogenes*, &c.

Latinis lusit vocabulis (XII. App.) *ficus*, *bellus*, *Cinna*, *Furius*, *sagum*, *alica*, *agere*: Graecis (IV. i. 36 — VI. ii. 39. XII. 210. —), *Argonauta*, *Artemidorus*, *Calliodorus*; *Palinurus*, *Pythagathos*, *Hippodamus*, &c. Ex hemistichio cum Iliadis (A. 465.) tum Odysseae (T. 462.) nomen componit *Mistyllus* (XII. 215.) *Taratalla*:

Μίσυλλον τ' ἄρα τ' ἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἐπεισαν.

Pars in frustra secant, verubusque trementia figunt.

AEn. I. 216.

Hemistichio, apud Homerum crebrius iterato,

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος ———

de eximia quaque re, festivè sicut Horatius, insinuat:

————— decies repetita placebit.

Rerum

Rerum tandem MARTIALIS ordinem lucidum, verborum castitatem perquisitam, typorum curam forsan inculpatam, consecutus; quo tot modis in se luculentior, eo minùs lucis est indigens alienae; tantoque virtutis, leporis, literarum fautoribus auspiciatior advenit. Haec tamen, si nulla melior, coelestium, terrestrium, nec tantùm Romanae vetustatis epitome, rerum studiosis humaniorum (sperare est) ita praelucebit; ut haud veriùs ad unum, quàm ad unumquemque, vel poëtarum vel oratorum, faustus felixque dehinc expediatur aditus.

M. VAL

M. VAL. MARTIALIS

Librorum XII. digestorum

TABULA ANALYTICA.

I. Ad DOMITIANUM.

PATRONUM, EDITOREM, CENSOREM:

PARS i. — invocatum, EPIC. 1. in Sarmatas proficif-
centem, 8. absentem, 9. redeuntem, 10. reversum, 15.
reformantem, 27. aedificantem, 28. ii. — Spectacula
edentem: Amphitheatrum, 1. delatores, 4. fontes a-
llos, 5. Circenses, 9. bestiarios, 10. belluas, 15. be-
stias, 26. ventilatorem, 40. naumachiam, 41. gladia-
tores, 45. iii. — corrigentem, 1. indulgentem, 7. pa-
rentem, 20. sculptum, 23. Herculeum, 25.

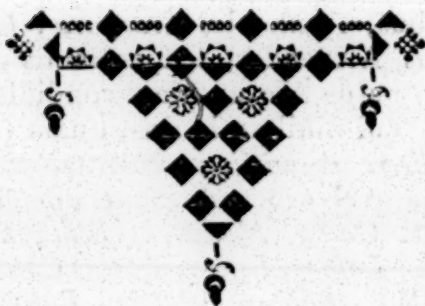
APPENDIX:

Ad NERVAM, 1. TRAJANUM, 7. Deside-
rium, 15.

II. Ad, vel in, AMICOS:

Decianum, 1. Regulum, 4. Stellam, 10. Partheni-
um, 22. Apollinarem, 28. Faustinum, 32. J. Martia-
lem, 40. V. Flaccum, 48. Silium, 53. Plinium *Novoc.* 58.
Severum, 60. A. Pudentem, 62. C. Sabinum, 65. Q. O-
vidium, 68. Marcellinum, 72. Domitium, 75. Ro-
mam, 76. Altinum et Aquilejam, 78. Sabinam, 79.
M. Ant. Primum, 80. Artanum, 84. Viennam, 85. Fus-
cum, 86. Rufum, 88. Paetum, 92. Nepotem, 93. Fa-
bianum, 94. Sextum, 95. Euphemum, 97. Crispinum, 98.
Auctum, 99. Celerem, 100. Avitum, (*Stertium*), 101.
M. Unicum, 102. Cirinium, 103. Castricum, 104. Fron-
tinum, 106. L. Julium, 107. Potitum, 108. L. Julium
Proculum,

Rerum tandem MARTIALIS ordinem lucidum, verborum castitatem perquisitam, typorum curam forsan inculpatam, consecutus; quo tot modis in se luculentior, eo minùs lucis est indigens alienae; tantoque virtutis, leporis, literarum fautoribus auspiciatior advenit. Haec tamen, si nulla melior, coelestium, terrestrium, nec tantùm Romanae vetustatis epitome, rerum studiosis humaniorum (sperare est) ita praelucebit; ut haud veriùs ad unum, quàm ad unumquemque, vel poëtarum vel oratorum, faustus felixque dehinc expediatur aditus.

M. VAL.

M.

T

P

PAR
centem
reform
edente
lios, 5.
stias, 2
tores,
rentem

Ad
rium,

Dec
um, 22
lem, 40
Severu
vidium
mam,
M. An
cum, 8
bianun
Auctur
M. Un
tinum,

M. VAL. MARTIALIS

Librorum XII. digestorum

TABULA ANALYTICA.

I. Ad DOMITIANUM.

PATRONUM, EDITOREM, CENSOREM:

PARS i. — invocatum, EPIG. 1. in Sarmatas proficif-
centem, 8. absentem, 9. redeuntem, 10. reversum, 15.
reformantem, 27. aedificantem, 28. ii. — Spectacula
edentem: Amphitheatrum, 1. delatores, 4. fontes a-
lios, 5. Circenses, 9. bestiarios, 10. belluas, 15. be-
stias, 26. ventilatorem, 40. naumachiam, 41. gladia-
tores, 45. iii. — corrigentem, 1. indulgentem, 7. pa-
rentem, 20. sculptum, 23. Herculeum, 25.

APPENDIX:

Ad NERVAM, 1. TRAJANUM, 7. Deside-
rium, 15.

II. Ad, vel in, AMICOS:

Decianum, 1. Regulum, 4. Stellam, 10. Partheni-
um, 22. Apollinarem, 28. Faustinum, 32. J. Martia-
lem, 40. V. Flaccum, 48. Silium, 53. Plinium *Novoc.* 58.
Severum, 60. A. Pudentem, 62. C. Sabinum, 65. Q. O-
vidium, 68. Marcellinum, 72. Domitium, 75. Ro-
mam, 76. Altinum et Aquilejam, 78. Sabinam, 79.
M. Ant. Primum, 80. Artanum, 84. Viennam, 85. Fuf-
cum, 86. Rufum, 88. Paetum, 92. Nepotem, 93. Fa-
bianum, 94. Sextum, 95. Euphemum, 97. Crispinum, 98.
Auctum, 99. Celerem, 100. Avitum, (*Stertium*), 101.
M. Unicum, 102. Cirinium, 103. Castricum, 104. Fron-
tinum, 106. L. Julium, 107. Potitum, 108. L. Julium
Proculum,

Proculum, 109. Pastorem, 110. Meliorem, 111. Norbanum, 112. Lic. Suram, 113. Colinum, 114. Martianum, 115. Frontonem, 116. Aelianum, 117. Sparsum, 118. Quintilianum, 120. Macrum, 121. Instan-
tium, 123. Palmam, 125. Lucium, 126. Licinianum, 127. Manium, 129. Maternum, 130. Marium, 131. Avitum, 132. Bilbilitanos, 133. Romanos, 135. Clientes, 136. Juvenalem, 137. Marcellam, 138. Ter. Priscum, 140.

III. De POETA, ejusque AEMULIS.

In librum, 1. In lectorem: empturientem, 7. poscentem, 9. carpentem, 11. invidentem, 18. aemulantem, 22. detrahentem, 32. confligentem, 35. furripientem, 36. infamantem, 44. scripturientem, 47. caligantem, 55. affectantem, 56. insulsum, 57. simulantem, 58. turgidum, 59. antiquarium, 60. permodestum, 63. morosum, 64. Provocatio, 66. apologia, 70. renunciatum et propositum, 75. Coronis, 77.

IV. i. De MEMORABILIBUS ROMANORUM;

Historicis: M. Scaevolâ, 1. Porciâ, 2. Festo, 3. Othone, 4. in Apicium, 5. de Pompejis, 6. in M. Antonium, 7. Ant. Saturninum, 9. de Arria et Paeto, 10. in Lucanum et Pollam, 11. *fortuitis*: de Caerelia demersa, 15. Ladonte servato, 16. Philostrato Elpenore, 17. Amyntâ glandifero, 18. stiriâ jugulante, 19. urfâ ferali, 20. succino tumultatis, 21. leone et ariete, 24. Ite ulto, 25. Tusco Gallo, 26. Misitio parili, 27. mortuo Gallo, 28. derifore tacente, 29. *Theta* novo, 30. uxoris voto, 31. haeredipetae votis, 32. Vesvio grassante, 33. platano Juliâ, 34. Pars toto major! 35. In Argonautas, *celeusma*; 36. in Hippodamum, amufum, 37. Polyphemum et Scyllam, gigantas; 38. Priapum, 39. Responsum, 40. In Polycleti Junonem, 41. Lyssippi Herculem, 42. Iffam sibi aemulam, 44.

ii. De variis, variâ personâ, MORIBUS ROMANORUM.

In ludimagistrum, 1. lanistam, 3. dubitantem, 4. bellè facitantem, 5. rhetora, 6. caussidicum, 7. medicum, 19. praeconem, 23. pistorem, 27. cauponem, 28. tonsorem, 29. futorem, 32. cerdonem, 33. servum, 35. comantem, 41. Earinum, 44. libertum, 51. basiatorem, 52.

V. De variis, variâ fortunâ, MORIBUS ROMANORUM.

In sportulam; 1. patronum, 7. domi-negatum, 12. clientem, 13. ardelionem, 16. ingratum, 20. jactatorem, 21. confiliantem, 31. pollicitantem, 32. amicum! 33. vicinum! 45. prudentem! 46. liberalem! 49. ditatum, 59. pauperatum, 63. exhaeredatum; 69. captatorem, 70. testatorem, 71. somniatorem; 81. opes stabiles, 82. inopiam; 83. cynicum, 84. philosophum, 85.

VI. De MORIBUS ROMANORUM labentibus.

- i. In luxuriosos, 1. perditos, 38. fures, 44.
- ii. In dissolutos. iii. In dissolutas.

VII. De MORIBUS ROMANORUM convivialibus.

In parasitos, 1. coenipetas, 9. invitatores, 25. convivatores, 28. convivas, 45. convivia, 71.

VIII. De SOLENNIBUS ROMANORUM.

- i. In Saturnalia, 1. Charistia, 21.
- ii. In Natalitia, 1. Nuptialia, 15.

IX. De JUSTIS ROMANORUM funebribus.

In amicos, 1. fervulos, 18. alios, 29.

X. XENIA, vel HOSPITALIA.

Epulae Saturnalitiae: fruges, 6. pecudes, 35. aves, 49. pisces, 72. dapes, 85. caseus, 93. colostrum, 97. garum, 98. mel, 101. oleum, 103. alica, 105. vinum, 106. acetum, 125. unguentum, 126. corona, 127.

XI. APOPHORETA, vel AUFERENDA.

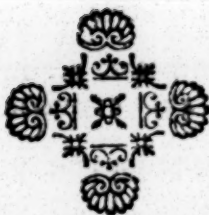
Munuscula Saturnalitiae: lusoria, utilia, vestimenta, supellectilia, vasa, signa, tabellae; poëtae, nec non oratores.

XII.

XII. SUBITA.

Martialis alia disticha, novem librorum seriem consequentia.

Tanto tamque vario lepori ne vel hilum deesset, paucula subjecta sunt epigrammata, vocolis aut syllabis ipsissimis lufitania.

M. VAL.

M. VAL. MARTIALIS EPIGRAMMATUM

LIBER I.

IMPERATORI DOMITIANO, CAESARI AUGUSTO,
GERMANICO, DACICO, VALERIUS MARTIALIS
SALUTEM.

OMNES quidem libelli mei, Domine, quibus tu famam, id est, vitam dedisti, tibi supplicant; et, puto, propter hoc leguntur. Hic tamen, qui operis nostri primus inscribitur, occasione pietatis frequentius fruitur. Minus itaque ingenio laborandum fuit, in cujus locum materia successerat: quam quidem subinde, aliquâ jocorum misturâ, variare tentavimus; ne coelesti verecundiae tuae laudes suas, quae facilius te fatigare possunt, quam nos satiare, omnis versus ingereret. Quamvis autem epigrammata severissimis quoque, et supremæ fortunæ viris ita scripta sint, ut mimicam verborum licentiam affectasse videantur; ego tamen illis non permisi tam lascivè loqui, quam solent. Cùm pars libri et major et melior ad majestatem sacri nominis tui allegata sit, meminerit, non nisi religionis purificatione lustratus, accedere ad templa debere. Quod ut custoditurum me lecturi sciant, in ipso libelli hujus limine profiteri brevissimo placuit epigrammate.

I. Ad librum.

LAURIGEROS domini liber intrature Penates,
 Disce verecundo sanctius ore loqui.
 Nuda recede Venus: non est tuus iste libellus.
 Tu mihi, tu Pallas Caesareana, veni.

II. Ad CAESAREM DOMITIANUM.

HOC tibi, Palladiae seu collibus uteris Albae,
 Caesar; et hinc Triviam prospicis, inde Thetis:
 Seu tua veridicae discant responsa sorores,
 Plana suburbani quâ cubat unda freti:
 Seu placet Aeneae nutrix, seu filia Solis;
 Sive salutiferis candidus Anxur aquis:
 Mittimus, ô rerum felix tutela, salusque!
 Sospite quo gratum credimus esse Jovem.
 Tu tantum accipias: ego te legisse putabo,
 Et tumidus Galla credulitate fruar.

III. Ad omnes.

MATRONAE, puerique, virginesque,
 Vobis pagina nostra dedicatur.
 Tu, quem nequitiae procaciores
 Delectant nimium, fatesque nudi;
 Lascivos lege, quos velis, libellos:
 Primus cum Domino liber jocetur;
 Quem Germanicus, ore non rubenti,
 Coram Cecropia legat puella.

IV. Ad CAESAREM.

PLENUS nostrorum liber est, Auguste, jocorum,
 Et queritur laesus carmine nemo meo:
 Gaudet honorato sed multus nomine lector,
 Cui victura meo munere fama datur.

Quid tamen haec profunt, quamvis venerantia multos?
Non profunt sanè: me tamen ista juvant.

V. Ad eundem.

CRETA dedit magnum, majus dedit Africa nomen;
Scipio quod victor, quodque Metellus habet.
Nobilius domito tribuit Germania Rheno;
Et puer hoc dignus nomine, Caesar, eras.
Fratres Idumaeos meruit cum patre triumphos:
Quae datur ex Dacis laurea, tota tua est.

VI. ———

DANTE tibi turba querulos, Auguste, libellos;
Nos quoque, qui domino carmina parva damus;
Possè deum rebus pariter, Musisque vacare,
Scimus: et haec etiam farta placere tibi.
Fer vates, Auguste, tuos: nos gloria dulcis,
Nos tua cura prior, deliciaeque sumus.
Non quercus te sola decet, nec laurea Phoebi:
Fiat et, ex edera, civica nostra tibi.

VII. ———

CONTIGERIS nostros, Caesar, si fortè libellos;
Terrarum dominum pone supercilium.
Consuevere jocos vestri quoque ferre triumphos;
Materiam dictis nec pudet esse ducem.
Qua Thymelen spectas, derisoremque Latinum;
Illa fronte precor carmina nostra legas.
Innocuos censura potest permittere lusus:
Lasciva est nobis pagina, vita proba est.

VIII. ———

ACCIPE belligerae crudum thoraca Minervae,
Ipse Medusaeae quem timet ira comae.

Dum vacat haec, Caesar; poterit lorica vocari:
 Pectore cùm sacro federit, AEGIS erit.
 Invia Sarmaticis domini lorica sagittis,
 Et Martis Getico tergore fida magis:
 Quam, vel ad AETOLAE securam cuspidis ictus,
 Texuit innumeri lubricus unguis apri.
 Felix sorte tua! sacrum cui tangere pectus
 Fas erit, et nostri mente calere dei.
 I comes, et magnos illaesa merere triumphos;
 Palmataeque ducem, sed citò, redde togae.

IX. —

SI desiderium, Caesar, populi patrumque
 Respicias, et Latiae gaudia vera togae;
 Redde deum votis poscentibus: invidet hosti
 Roma suo, veniat laurea multa licet.
 Terrarum dominum propius videt ille; tuoque
 Terretur vultu barbarus, et fruitur.

X. —

ECQUID, Hyperboreis ad nos conversus ab oris,
 Ausonias Caesar jam parat ire vias?
 Certus adest auctor, sed vox hoc nunciat omnis:
 Credo tibi; verum dicere, Fama, soles.
 Publica victrices testantur gaudia chartae:
 Martia laurigerâ cuspide tela virent.
 Rursus, Io! magnos clamat tibi Roma triumphos;
 Invisusque tua, Caesar, in urbe sonas.
 Sed jam, laetitiae quo fit fiducia major,
 Sarmaticae laurus nuncius ipse veni.

XI. —

HIBERNA quamvis Arctos, et rudis Peuce,
 Et ungularum pulibus calens Ister;

Fractusq;

Fractusque cornu jam ter improbo Rhenus,
Teneat domantem regna perfidae gentis,
Te, summe mundi rector, et parens orbis;
Abesse nostris non tamen potes votis.
Illic et oculis et animis sumus, Caesar:
Adeoque mentes omnium tenes unus,
Ut ipsa magni turba nesciat Circi,
Utrumne currat Passerinus, an Tigris.

XII. —

NUNC hilares, si quando mihi, nunc ludite, Musae:
Victor ab Odryfio redditur orbe deus.
Certa facis populi tu primus vota, December:
Jam licet ingenti dicere voce, Venit.
Felix sorte tua! poteras non cedere Jano,
Gaudia si nobis, quae dabit ille, dares.
Festa coronatus ludet convicia miles,
Inter laurigeros cum comes ibit equos.
Fas audire jocos, levioraque carmina, Caesar,
Et tibi: si lusus ipse triumphus amat.

XIII. Ad JANUM.

FASTORUM genitor, parensque Janus,
Victorem modò cum videret Istri,
Tot vultus sibi non satis putavit,
Optavitque oculos habere plures;
Et, lingua pariter locutus omni,
Terrarum domino, deoque rerum,
Promisit Pyliam quater senectam.
Addas, Jane pater, tuam; rogamus.

XIV. Ad eundem.

PRINCIPIUM des, Jane, licet velocibus annis;
Et revoces vultu secula longa tuo:

Te primum pia thura rogent, te vota saludent ;
 Purpura te felix, te colat omnis honos :
 Tu tamen hoc mavis, Latiae quod contigit urbi ;
 Mense tuo reducem, Jane, videre deum.

XV. Ad CAESAREM.

PERVENISSE tuam jam te scit Rhenus in urbem :
 Nam populi voces audit et ille tui.
 Sarmaticas etiam gentes, Istrumque, Getasque
 Laetitiae clamor terruit ipse novae.
 Dum te longa sacro venerantur gaudia Circo,
 Nemo quater missos currere sensit equos.
 Nullum Roma ducem, nec te sic, Caesar, amavit :
 Te quoque jam non plus, ut velit ipsa, potest.

XVI. Ad eundem.

DUM nova Pannonici numeratur gloria belli,
 Omnis et ad reducem dum litat ara Jovem ;
 Dat populus, dat gratus eques, dat thura senatus ;
 Et ditant Latias tertia dona tribus :
 Hos quoque secretos memorabit Roma triumphos,
 Nec minor ista tuae laurea pacis erit.
 Quid tibi de sancta credis pietate tuorum ?
 Principis est virtus maxima, nosse suos.

XVII. Ad PHOSPHORUM.

Phosphore, redde diem : quid gaudia nostra moraris ?
 Caesare venturo, Phosphore, redde diem.
 Roma rogat : placidi nunquid te pigra Bootae
 Plaustra vehunt, lento quod nimis igne venis ?
 Ledaeo poteras abducere Cyllaron astro :
 Ipse suo cedit nunc tibi Castor equo.
 Quid cupidum Titana tenes ? jam Xanthus, et Aethon,
 Fraena volunt : vigilat Memnonis alma parens.

Tarda

Tarda tamen nitidae non cedunt sidera luci;
 Et cupit Aufonium Luna videre ducem.
 Jam, Caesar, vel nocte veni: sint astra licebit,
 Non deerit populo, te veniente, dies.

XVIII. Ad CAESAREM.

NON tot in Eois timuit Gangeticus arvis
 Raptor, in Hyrcano qui fugit albus equo;
 Quot tua Roma novas vidit, Germanice, tigres:
 Delicias potuit nec numerare suas.
 Vincit Erythraeos tua, Caesar, arena triumphos;
 Et victoris opes, divitiasque dei:
 Nam, cum captivos ageret sub curribus Indos;
 Contentus gemina tigride Bacchus erat.

XIX. Ad eundem.

HIC, ubi Fortunae Reducis fulgentia latè
 Templa nitent, felix area nuper erat.
 Hic stetit, Arctoi formosus pulvere belli,
 Purpureum fundens Caesar ab ore jubar.
 Hic lauro redimita comas, et candida cultu,
 Roma salutavit voce manuque ducem.
 Grande loci meritum testantur et altera dona:
 Stat facer edomitis gentibus arcus ovans.
 Hic gemini currus numerant elephanta frequentem:
 Sufficit immensis aureus ipse jugis.
 Haec est digna tuis, Germanice, porta triumphis:
 Hos aditus urbem Martis habere decet.

XX. ———

QUANTUS, Io! Latias mundi conventus ad aras
 Suscipit, et solvit pro duce vota suo!
 Non sunt haec hominum, Germanice, gaudia tantum;
 Sed faciunt ipsi nunc, puto, sacra dei.

Te primum pia thura rogent, te vota saluent ;
 Purpura te felix, te colat omnis honos :
 Tu tamen hoc mavis, Latiae quod contigit urbi ;
 Mense tuo reducem, Jane, videre deum.

XV. Ad CAESAREM.

PERVENISSE tuam jam te scit Rhenus in urbem :
 Nam populi voces audit et ille tui.
 Sarmaticas etiam gentes, Istrumque, Getaeque
 Laetitiae clamor terruit ipse novae.
 Dum te longa sacro venerantur gaudia Circo,
 Nemo quater missos currere sensit equos.
 Nullum Roma ducem, nec te sic, Caesar, amavit :
 Te quoque jam non plus, ut velit ipsa, potest.

XVI. Ad eundem.

DUM nova Pannonici numeratur gloria belli,
 Omnis et ad reducem dum litat ara Jovem ;
 Dat populus, dat gratus eques, dat thura senatus ;
 Et ditant Latias tertia dona tribus :
 Hos quoque secretos memorabit Roma triumphos,
 Nec minor ista tuae laurea pacis erit.
 Quid tibi de sancta credis pietate tuorum ?
 Principis est virtus maxima, nosse suos.

XVII. Ad PHOSPHORUM.

PHosphore, redde diem : quid gaudia nostra moraris ?
 Caesare venturo, Phosphore, redde diem.
 Roma rogat : placidi nunquid te pigra Bootae
 Plaustra vehunt, lento quod nimis igne venis ?
 Leda eo poteras abducere Cyllaron astro :
 Ipse suo cedit nunc tibi Castor equo.
 Quid cupidum Titana tenes ? jam Xanthus, et Aethon,
 Fraena volunt : vigilat Memnonis alma parens.

Tarda

Tarda tamen nitidae non cedunt sidera luci;
 Et cupit Aufonium Luna videre ducem.
 Jam, Caesar, vel nocte veni: sint astra licebit,
 Non deerit populo, te veniente, dies.

XVIII. Ad CAESAREM.

NON tot in Eois timuit Gangeticus arvis
 Raptor, in Hyrcano qui fugit albus equo;
 Quot tua Roma novas vidit, Germanice, tigres:
 Delicias potuit nec numerare suas.
 Vincit Erythraeos tua, Caesar, arena triumphos;
 Et victoris opes, divitiasque dei:
 Nam, cum captivos ageret sub curribus Indos;
 Contentus gemina tigride Bacchus erat.

XIX. Ad eundem.

HIC, ubi Fortunae Reducis fulgentia latè
 Tempia nitent, felix area nuper erat.
 Hic stetit, Arctoi formosus pulvere belli,
 Purpureum fundens Caesar ab ore jubar.
 Hic lauro redimita comas, et candida cultu,
 Roma salutavit voce manumque ducem.
 Grande loci meritum testantur et altera dona:
 Stat sacer edomitae gentibus arcus ovans.
 Hic gemini currus numerant elephanta frequentem:
 Sufficit immensis aureus ipse jugis.
 Haec est digna tuis, Germanice, porta triumphis:
 Hos aditus urbem Martis habere decet.

XX. ———

QUANTUS, Io! Latias mundi conventus ad aras
 Suscipit, et solvit pro duce vota suo!
 Non sunt haec hominum, Germanice, gaudia tantum;
 Sed faciunt ipsi nunc, puto, sacra dei.

XXI. —

QUANTA gigantei memoratur mensa triumphì,
 Quantaque nox superis omnibus illa fuit ;
 Qua bonus accubuit genitor cum plebe deorum,
 Et licuit Faunis poscere vina Jovem ;
 Tanta tuas, Caesar, celebrant convivia laurus :
 Exhilarant ipsos gaudia nostra deos.
 Vescitur omnis eques tecum, populusque, patresque ;
 Et capit ambrosias cum duce Roma dapes.
 Grandia pollicitus, quanto majora dedisti !
 Promissa est nobis sportula, recta data est.

XXII. —

MAGNA licet toties tribuas, majora daturus
 Dona, ducum victor, victor et ipse tui ;
 Diligeris populo, non propter praemia, Caesar :
 Propter te populus praemia, Caesar, amat,

XXIII. In eundem.

AD coenam si me diversa vocaret in astra,
 Hinc invitator Caesaris, inde Jovis ;
 Astra licet propius, pallatia longius essent ;
 Responso ad superos haec referenda darem :
 Quaerite, qui malit fieri conviva Tonantis ;
 Me meus in terris Jupiter, ecce, tenet.

XXIV. —

ACCOLA jam nostrae Degis, Germanice, ripae,
 A famulis Istri qui tibi venit aquis ;
 Laetus et attonitus, viso modò praeside mundi,
 Affatus comites dicitur esse suos :
 Sors mea quàm fratris melior ! cui tam prope fas est
 Cernere, tam longè quem colit ille, deum.

XXV. Ad VULCANUM.

QUALITER Assyrios renovant incendia nidos,
 Una decem quoties secula vixit avis;
 Taliter exuta est veterem nova Roma senectam,
 Et sumpsit vultus praesidis ipsa sui.
 Jam, precor, oblitus nostrae, Vulcane, querelae,
 Parce: fumus Martis turba, sed et Veneris.
 Parce, pater: sic Lemniacis lasciva catenis
 Ignoscat conjux, et patienter amet.

XXVI. Ad CAESAREM.

UT nova dona tibi, Caesar, Nilotica tellus
 Miserat hibernas ambitiosa rosas;
 Navita derisit Pharios Memphiticus hortos,
 Urbis ut intravit limina prima tuae.
 Tantus veris honos, et odoraе gratia Florae;
 Tantaque Paestani gloria ruris erat:
 Sic, quacunque vagus gressumque oculosque ferebat,
 Textilibus fertis omne rubebat iter.
 At tu, Romanae jussus jam cedere brumae,
 Mitte tuas messes; accipe, Nile, rosas.

XXVII. Ad eundem.

ABSTULERAT totam temerarius institor urbem;
 Inque suo nullum limine limen erat.
 Jussisti tenues, Germanice, crescere vicos;
 Et modò, quae fuerat semita, facta via est.
 Nulla catenatis pila est praecincta lagenis:
 Nec praetor medio cogitur ire luto.
 Stringitur in densa nec caeca novacula turba,
 Occupat aut totas nigra popina vias.
 Tonfor, caupo, coquus, Ianius, sua limina servant:
 Nunc Roma est, nuper magna taberna fuit.

XXVIII.

XXVIII. —

REGIA pyramidum, Caesar, miracula ride:
 Jam tacet Eoum barbara Memphis opus.
 Pars quota Parrhasiae labor est Mareoticus aulae?
 Clarius in toto nil videt orbe dies.
 Septenos pariter credas assurgere montes:
 Thessalicum brevior Pelion Ossa tulit.
 Aethera sic intrat, nitidis ut conditus astris
 Inferiore tonet nube serenus apex;
 Et prius arcano satietur lumine Phoebi,
 Nascentis Circe quàm videt ora patris.
 Haec, Auguste, tamen, quae vertice sidera pulsat,
 Par domus est coelo: sed minor est domino.

XXIX. —

QUI Pallatinae caperet convivia mensae,
 Ambrosiasque dapes, non erat antè locus.
 Hic haurire decet sacrum, Germanice, nectar;
 Et Ganymedeâ pocula mixta manu.
 Esse velis, oro, serus conviva Tonantis.
 At, tu si properas, Jupiter; ipse veni.

XXX. De TEMPIO FLAVIO.

DUM Janus hiemes, Domitianus autumnos,
 Augustus annis commodabit aestates:
 Dum grande famuli nomen asseret Rheni
 Germanicarum magna lux Calendarum:
 Tarpeia summi saxa dum patris stabunt:
 Dum voce supplex, dumque thure placabit
 Matrona divae dulce Juliae numen:
 Manebit altum Flaviae decus gentis,
 Cum sole et astris, cumque luce Romana.
 Invisâ quicquid condidit manus, coelum est.

XXXI.

XXXI. De eodem.

HAEC, quae tota patet, tegiturque et marmore et auro;
 Infantis domini conscia terra fuit.
 Felix, quae tantis sonuit vagitibus, et quae
 Vidit reptantes, sustinuitque manus!
 Hic steterat veneranda domus, quae praestitit orbi,
 Quod Rhodos, astrifero quod pia Creta polo:
 Curetes texere Jovem crepitantibus armis,
 Semiviri poterant qualia ferre Phryges.
 At te protexit Superum Pater; et tibi, Caesar,
 Pro jaculo et parma, fulmen et Aegis erat.

XXXII. —

JUPITER Idaei risit mendacia busti,
 Dum videt Augusti Flavia templa poli:
 Atque, inter mensas largo jam nectare fusus,
 Pocula cum Marti traderet ipse suo;
 Respiciens Phoebum pariter, Phoebique sororem,
 Cum quibus Alcides, et pius Arcas erat:
 Cnosia vos, inquit, nobis monumenta dedistis:
 Cernite quam plus sit Caesaris esse patrem.

XXXIII. Ad RABIRIUM.

ASTRA polumque tuâ cepisti mente, Rabiri;
 Parrhasiam mira qui struis arte domum.
 Phidiaco si digna Jovi dare templa parabit,
 Has petat à nostro Pisa tonante manus.

XXXIV. Ad CAESAREM.

QUANTUM jam superis, Caesar, coeloque dedisti,
 Si repetas, et si creditor esse velis;
 Grandis in aethereo licet auctio fiat Olympo,
 Coganturque dei vendere quicquid habent:

Conturbabit

Conturbabit Atlas, et non erit uncia tota,
 Decidat tecum qua pater ipse deum.
 Pro Capitolinis quid enim tibi solvere templis,
 Quid pro Tarpeiae frondis honore potest?
 Quid pro culminibus geminis matrona tonantis?
 Pallada praetereo: res agit illa tuas.
 Quid loquar Alciden, Phoebumque, pioſque Laconas?
 Addita quid Latio Flavia templa polo?
 Expectes et sustineas, Auguste, necesse est:
 Nam tibi quod solvat, non habet arca Jovis.

XXXV. Ad eundem.

SANCTORUM nobis miracula reddis avorum,
 Nec pateris, Caesar, secula cana mori:
 Cum veteres Latiae ritus renoventur arenae,
 Et pugnet virtus simpliciore manu.
 Sic priscis servatur honos, te praeside, templis;
 Et casa tam culto sub Jove numen habet.
 Sic, nova dum condis, revocas, Auguste, priora:
 Debentur quae sunt, quaeque fuere, tibi.

LIBRI I. PARS II.

De SPECTACULIS CAESAREANIS.

I. De AMPHITHEATRO.

BARBARA Pyramidum fileat miracula Memphis,
 Assiduus jactet nec Babylona labor;
 Nec Triviae templo molles laudentur honores,
 Diffimuletque deum cornibus ara frequens:

Aëre nec vacuo pendentia Mausolea,
 Laudibus immodicis Cares in astra ferant.
 Omnis Caesareo cedat labor Amphitheatro :
 Unum prae cunctis fama loquatur opus.

II. Ad CAESAREM.

HIC, ubi fidereus propius videt astra Colossus,
 Et crescunt mediâ pegmata celsa viâ;
 Invidiosa feri radiabant atria regis,
 Unaque jam totâ stabat in urbe domus.
 Hic, ubi conspicui venerabilis Amphitheatri
 Erigitur moles, stagna Neronis erant.
 Hic, ubi miramur velocia munera, thermas;
 Abstulerat miseris tecta superbus ager.
 Claudia diffusas ubi porticus explicat umbras,
 Ultima pars aulae deficientis erat.
 Reddita Roma sibi est; et sunt, te praefide, Caesar,
 Deliciae populi, quae fuerant domini.

III. ———.

QUAE tam seposita est, quae gens tam barbara, Caesar,
 Ex qua spectator non sit in urbe tua?
 Venit ab Orpheo cultor Rhodopeius Haemo,
 Venit et epoto Sarmata pastus equo;
 Et qui prima bibit deprensi flumina Nili,
 Et quem supremæ Tethyos unda ferit.
 Festinavit Arabs, festinavere Sabaei;
 Et Cilices nimbis hîc maduere suis.
 Crinibus in nodum tortis venere Sicambri,
 Atque aliter tortis crinibus Aethiopes.
 Vox diversa sonat: populorum est vox tamen una;
 Cùm verus PATRIAE diceris esse PATER.

IV.

IV. De delatoribus.

TURBA gravis paci, placidaeque inimica quieti,
 Quae semper miseras sollicitabat opes,
 Traducta est titulis; nec cepit arena nocentes:
 Et delator habet, quod dabat, exilium.
 Exulat Aufonia profugus delator ab urbe:
 Impensis vitam principis annumeres.

V. De LAUREOLO.

QUALITER in Scythica religatus rupe Prometheus
 Assiduam nimio pectore pavit avem;
 Nuda Caledonio sic pectora praebuit urso,
 Non falsa pendens in cruce Laureolus.
 Vivebant laceri membris stillantibus artus,
 Inque omni nusquam corpore corpus erat.
 Denique supplicium dederat necis ille paternae,
 Vel domini jugulum foderat ense nocens;
 Templata vel arcano demens spoliaverat auro,
 Subdiderat saevas vel tibi, Roma, faces.
 Vicerat antiquae sceleratus crimina famae,
 In quo, quae fuerat fabula, poena fuit.

VI. Ad CAESAREM.

QUICQUID in Orpheo Rhodope spectasse theatro
 Dicitur; exhibuit, Caesar, arena tibi.
 Repserunt scopuli, mirandaque silva cucurrit;
 Quale fuisse nemus creditur Hesperidum.
 Affuit immixtum pecudum genus omne ferarum;
 Et supra vatem multa pendit avis.
 Ipse sed ingrato jacuit laceratus ab urso.
 Haec tamen ut res est facta, ita ficta alia est.

VII. De MUCIO SCAEVOLA.

QUI nunc Caesareae lusus spectatur arenae,
 Temporibus Bruti gloria summa fuit.
 Aspicias, ut teneat flammās, poenâque fruatur
 Fortis, et attonito regnet in igne manus!
 Ipse sui spectator adest, et nobile dextrae
 Funus amat: totis pascitur illa sacris.
 Quòd, nisi rapta foret nolenti poena, parabat
 Saevior in lassos ire sinistra focos.
 Scire piget, post tale decus, quid fecerit antè:
 Quam vidi, fatis est hanc mihi nosse manum.

VIII. De eodem.

IN matutina nuper spectatus arena
 Mucius, imposuit qui sua membra focis;
 Si patiens fortisque tibi durusque videtur,
 Abderitanae pectora plebis habes.
 Nam, cùm dicatur, tunica praesente molesta;
 Ure manum: plus est dicere, Non faciam.

IX. De PRASINO.

SAEPIUS ad palmam Praefinus, post fata Neronis,
 Pervenit; et victor praemia plura refert.
 Inunc, livor edax, dic te cessasse Neroni:
 Vicit nimirum, non Nero, sed Praefinus.

X. De CARPOPHORO.

DORICA quàm certo venabula dirigit ictu
 Fortis adhuc teneri dextera Carpophori!
 Ille tulit geminos facili cervice juvencos;
 Illi cessit atrox bubalus atque bison.
 Hunc leo cùm fugeret, praiceps in tela cucurrit:
 Inunc, et lentas corripe, turba, moras.

XI.

XI. De eodem.

SUMMA tuae, Meleagre, fuit quae gloria famae ;
 Quantula Carpophori portio, fusus aper !
 Ille et praecipiti venabula condidit urso,
 Primus in Arctoi qui fuit arce poli.
 Stravit et ignotâ spectandum mole leonem,
 Herculeas potuit qui decuisse manus.
 Et volucrem longo porrexit vulnere pardum :
 Praemia cùm laudis ferret, adhuc poterat.

XII. Ad CAESAREM.

SECULA Carpophorum, Caesar, si prisca tulissent,
 Jam nullum monstris orbe fuisset opus.
 Non Marathon taurum, Nemeae frondosa leonem,
 Arcas Maenaliū non timuisset aprum.
 Haec armata manus hydrae mors una fuisset :
 Huic percussa foret tota Chimaera semel.
 Ignipedes posset sine Colchide vincere tauros ;
 Solvere et Hesioneam solus, et Andromeden.
 Herculeae laudis numeretur gloria : plus est,
 Bis denas pariter perdomuisse feras.

XIII. Ad eundem.

BELLIGER invictis quod Mars tibi saevit in armis,
 Non satis est, Caesar ; saevit et ipsa Venus.
 Prostratum Nemees, et vasta in valle, leonem ;
 Nobile et Herculeum fama canebat opus.
 Prisca fides taceat : nam, post tua munera, Caesar,
 Haec jam femineā vidimus acta manu.

XIV. ———.

JUNCTAM Pasiphaën Dictae credite tauro.
 Vidimus : accepit fabula prisca fidem.
 Nec se miretur, Caesar, longaeva vetustas :
 Quicquid fama canit, donat arena tibi.

XV. ———: de RHINOCEROTE et TAURO.

PRAESTITIT exhibitus totâ tibi, Caesar, arenâ,
Quae non promisit, praelia rhinoceros.

O quàm terribiles exarsit pronus in iras?

Quantus erat cornu, cui pila taurus erat!

XVI. De RHINOCEROTE et URSO.

SOLLICITANT pavidum rhinocerotâ magistri,
Seque diu magnae colligit ira ferae;

Desperabantur promissi praelia Martis:

Sed tamen is rediit cognitus antè furor.

Namque gravem gemino cornu sic extulit ursum,

Jactat ut impositas taurus in astra pilas.

XVII. De URSO VISCATO.

PRAECEPTA sanguineâ dum se rotat ursus arenâ,
Implicitam visco perdidit ille fugam.

Splendida jam tecto cessent venabula ferro,

Nec volet excussâ lancea torta manu.

Deprendat vacuo venator in aëre praedam,

Si captare feras aucupis arte placet.

XVIII. De HASTA OBSTETRICE.

INTER Caesareae discrimina saeva Dianae,
Fixisset gravidam cùm levis hasta suam;

Exiliit partus miserae de vulnere matris.

O Lucina ferox, hoc peperisse fuit?

Pluribus illa mori voluisset faucibus telis,

Omnibus ut natis triste pateret iter.

Quis neget esse fatum materno funere Bacchum?

Sic genitum numen credite: nata fera est.

XIX. De eadem.

ICTA gravi telo, confossaque vulnere mater,
 Sus pariter vitam perdidit, atque dedit.
 O quàm certa fuit librato dextera ferro!
 Hanc ego Lucinae credo fuisse manum.
 Experta est numen moriens utriusque Dianae;
 Quaque soluta parens, quaque perempta fera est.

XX. ———.

SUS fera jam gravior, maturi pignora ventris
 Emisit foetum, vulnere facta parens.
 Nec jacuit partus; sed, matre cadente, cucurrit.
 O quantum est subitis casibus ingenium!

XXI. De AQUILA Jovem portante.

DIC mihi, quem portes, volucrum regina? Tonantem
 Nulla manu quare fulmina gestat? Amat.
 Quo calet igne deus? Pueri. Cur mitis aperto
 Respicias ore Jovem? De Ganymede loquor.

XXII. De TAURO Herculem evehente.

RAPTUS abit mediâ quòd ad aethera taurus arena
 Non fuit hoc artis, sed pietatis opus.
 Vexerat Europen fraterna per aequora taurus;
 At nunc Alciden taurus in astra tulit.
 Caesaris atque Jovis confer nunc schema: juvenci
 Par onus ut tulerint, altiùs iste tulit.

XXIII. De TAURO et ELEPHANTE.

QUI modò, per totam, flammis stimulatus, arenam
 Sustulerat raptas taurus in astra pilas;
 Occubuit tandem cornuto ardore petitus,
 Dum facilem tolli sic elephanta putat.

XXIV. De ELEPHANTE SUPPLICE.

QUOD pius et supplex elephas te, Caesar, adorat;
 Hic modò qui tauro tam metuendus erat;
 Non facit hoc iussus, nulloque docente magistro:
 Crede mihi, numen sentit et ille tuum.

XXV. De TIGRIDE et LEONE.

LAMBERE securi dextram consueta magistri,
 Tigris, ab Hyrcano gloria rara jugo;
 Saeva ferum rabido laceravit dente leonem:
 Res nova, non ullis cognita temporibus.
 Ausa est tale nihil, filvis dum vixit in altis:
 Postquam inter nos est, plus feritatis habet.

XXVI. Ad LEPOREM: de LEONE.

QUID nunc saeva fugis placidi, lepus, ora leonis?
 Frangere tam parvas non didicere feras:
 Servantur magnis isti cervicibus ungues,
 Nec gaudet tenui sanguine tanta fitis.
 Praeda canum lepus est: vastos non implet hiatus,
 Non timeat Dacus Caesaris arma puer.

XXVII. Ad eundem, de eodem.

NON facit ad saevos cervix, nisi prima, leones.
 Quid fugis hos dentes, ambitiose lepus?
 Scilicet à magnis ad te descendere tauris,
 Et, quae non cernunt, frangere colla velint!
 Desperanda tibi est ingentis gloria fati:
 Non potes hoc, tenuis praeda, sub hoste mori.

XXVIII. ——— ———.

INTRES ampla licet torvi, lepus, ora leonis;
 Esse tamen vacuo se leo dente putat.

Quod ruet in tergum, vel quos procumbet in armos?
 Alta juvencorum vulnera figet ubi?
 Quid frustra nemorum dominum regemque fatigas?
 Non nisi delectâ pascitur ille ferâ.

XXIX. ———.

RICTIBUS his tauros non eripuerunt magistri;
 Per quos, praeda fugax, itque reditque lepus.
 Quodque magis mirum, velocior exit ab hoste;
 Nec nihil à tanta nobilitate refert.
 Tutior in sola non est cùm currit arena,
 Nec caveae tantâ conditur ille fide.
 Si vitare canum morsus, lepus improbe, quaeris;
 Ad quae confugias, ora leonis habes.

XXX. De fisdem.

AETHEREAS aquilâ puerum portante per auras,
 Illaefum timidis unguibus haesit onus.
 Nunc sua Caesareos exorat praeda leones,
 Tutus et ingenti ludit in ore lepus.
 Quae majora putas miracula? summus utrisque
 Auctor adest: haec sunt Caesaris, illa Jovis.

XXXI. Ad CAESAREM.

DELICIAS, Caesar, lususque jocosque leonum
 Vidimus: hoc etiam praestat arena tibi;
 Cùm pressus blando toties à dente rediret,
 Et per aperta vagus curreret ora lepus.
 Unde potest avidus captae leo parcere praedae?
 Sed tamen esse tuus dicitur: ergo potest.

XXXII. De SPECTACULO.

PICTO quoddam iuga delicata collo
 Pardus sustinet, improbaeque tigres

Indulgent patientiam flagello :
 Mordent aurea quòd lupata cervi ;
 Quòd fraenis Libyci domantur urfi ;
 Et, quantum Calydon tulisse fertur,
 Paret purpureis aper capistris :
 Turpes effeda quòd trahunt bidentes,
 Et molles dare iussa quòd choreas
 Nigro bellua nil negat magistro :
 Quis spectacula non putet deorum ?
 Haec transit tamen, ut minora, quisquis
 Venatus humiles videt leonum,
 Quos velox leporum timor fatigat.
 Dimittunt, repetunt, amantque captos ;
 Et securior est in ore praeda,
 Laxos cui dare, perviosque rictus,
 Gaudent, et timidos tenere dentes ;
 Mollem frangere dum pudet rapinam,
 Stratis cùm modò venerint juvencis.
 Haec clementia non paratur arte ;
 Sed nòrunt cui serviant leones.

XXXIII. De LEONE.

VERBERA securi solitus leo ferre magistri,
 Infertamque pati blandus in ora manum ;
 Dedidicit pacem, subito feritate reversa,
 Quanta nec in Libycis debuit esse jugis.
 Nam duo de tenera puerilia corpora turba,
 Sanguineam rastris quae renovabat humum ;
 Saevus et infelix furiali dente peremit.
 Martia non vidit majus arena nefas.
 Exclamare libet : crudelis, perfide praedo !
 A nostra pueris parcere disce lupa,

XXXIV. De eodem.

LAESERAT ingrato leo perfidus ore magistrum,
 Ausus tam notas contemnerare manus.
 Sed dignas tanto persolvit crimine poenas :
 Et, qui non tulerat verbera, tela tulit.
 Quos decet esse hominum tali sub principe mores,
 Qui jubet ingenium mitius esse feris !

XXXV. Ad CAESAREM.

AUDITUR quantum Massyla per avia murmur,
 Innumero quoties silva leone furit ;
 Pallidus attonitos ad Poena mapalia pastor
 Cum revocat tauros, et sine mente pecus :
 Tantus in Ausonia fremuit modò terror arena.
 Quis non esse gregem crederet ? Unus erat :
 Sed cujus tremerent ipsi quoque jura leones,
 Cui diadema daret marmore picta Nomas.
 O quantum per colla decus, quem sparsit honorem,
 Aurea lunatae cum stetit umbra jubae !
 Grandia quam decuit latum venabula pectus,
 Quantaque de magna gaudia morte tulit !
 Unde tuis, Libye, tam felix gloria silvis ?
 A Cybeles nunquid venerat ille jugis ?
 An magis Herculeo, Germanice, misit ab astro,
 Hanc tibi vel frater, vel pater ipse, feram ?

XXXVI. De DAMIS.

FRONTIBUS adversis molles concurrere damas
 Vidimus, et fati forte jacere pari.
 Spectavere canes praedam ; stupuitque superbus
 Venator, cultro nil superesse suo.
 Unde leves animi tanto caluere furore ?
 Sic pugnant tauri, sic cecidere viri,

XXXVII. Ad CAESAREM.

ASPICIS imbelles tentent quàm fortia damae
 Praelia ; tam timidis quanta sit ira feris ?
 In mortem parvis concurrere frontibus audent.
 Vis, Caesar, damis parcere ? mitte canes.

XXXVIII. De DAMA et CANIBUS.

CONCITA veloces fugeret cùm dama Molossos,
 Et variâ obliquas neceret arte moras ;
 Caesaris ante pedes supplex, similisque roganti,
 Constitit : et praedam non tetigere canes.
 Mira, nec illaefae fallens fiducia vitae,
 Haec, intellecto principe, dona tulit.
 Numen habet Caesar : sacra est vis, sacra potestas.
 Credite : mentiri non didicere ferae.

XXXIX. De PUERIS et JUVENCIS.

ASPICE, quàm placidis insulter turba juvencis,
 Et sua quàm facilis pondera taurus amet !
 Cornibus hic pendet summis : vagus ille per armos
 Currit, et in toto ventilat arma bove.
 At feritas immota riget : non esset arena
 Tutior, et poterant fallere plana magis.
 Nec trepidant gressus : sed de discrimine palmae
 Securus puer est, sollicitumque pecus.

XL. In AGATHINUM.

SUMMA licet velox, Agathine, pericula ludas ;
 Non tamen efficies, ut tibi parma cadat.
 Nolentem sequitur ; tenuesque reversa per auras,
 Vel pede vel tergo, clune vel ungue sedet.
 Lubrica Corycio quamvis sint pulpita nimbo,
 Et rapiant celeres vela negata Noti ;

Securos pueri neglecta perambulat artus :
 Et nocet artifice ventus, et unda, nihil.
 Ut peccare velis, cum feceris omnia, falli
 Non potes : arte opus est, ut tibi parma cadat.

XLII. De NAUMACHIA.

SI quis ades longis serus spectator ab oris,
 Cui lux prima sacri muneris ista fuit ;
 Ne te decipiat ratibus navalis Enyo,
 Et par unda fretis : hinc modò terra fuit.
 Non credis ? spectes, dum laxent aequora Martem.
 Parva mora est : dices, hinc modò pontus erat.

XLII. In LEANDRUM.

QUOD nocturna tibi, Leandre, pepercerit unda ;
 Define mirari : Caesaris unda fuit.
 Cum peteret dulces audax Leandrus amores,
 Et fessus tumidis jam premeretur aquis ;
 Sic miser instantes affatus dicitur undas :
 Parcite, dum propero ; mergite, dum redeo.

XLIII. De NATATORIBUS.

LUSIT Nereidum docilis chorus aequore toto,
 Et vario faciles ordine pinxit aquas.
 Fuscina dente minax, nexu fuit anchora curvo :
 Credidimus remum, credidimusque ratem ;
 Et gratum nautis fidus fulgere Laconum,
 Lataque perspicuo vela tumere sinu.
 Quis tantas liquidis artes invenit in undis ?
 Aut docuit lusus hos Thetis, aut didicit.

XLIV. De NAUMACHIA.

AUGUSTI laudes fuerant, committere classes,
 Et freta navali sollicitare tuba.

Caesaris haec nostri pars est quota ? vidit in undis
 Et Thetis ignotas, et Galatea feras.
 Vidit in aequoreo ferventes pulvere currus,
 Et domini Triton ipse putavit equos.
 Dumque parat saevis ratibus fera praelia Nereus,
 Abnuat in liquidis ire pedester aquis.
 Quicquid et in Circo spectatur et Amphitheatro,
 Dives Caesarea praestitit unda tibi.
 Fucinus, et pigri taceantur stagna Neronis :
 Hanc nôrint unam secula Naumachiam.

XLV. De MYRINO et TRIUMPHO.

DUM peteret pars haec Myrinum, pars illa Triumphum ;
 Promisit pariter Caesar utrâque manu.
 Non potuit melius litem finire jocosam.
 O dulce invicti principis ingenium !

XLVI. Ad CAESAREM.

CUM traheret Priscus, traheret certamina Verus,
 Effet et aequalis Mars utriusque diu ;
 Missio saepe viris magno clamore petita est :
 Sed Caesar legi paruit ipse suae.
 Lex erat, ad digitum positâ concurrere palmâ :
 Quod licuit, lances donaque saepe dedit.
 Inventus tamen est finis discriminis aequi :
 Pugnavere pares, succubuerunt pares.
 Misit utrique rudes, et palmas Caesar utrique :
 Hoc pretium virtus ingeniosa tulit.
 Contigit hoc, nullo nisi te sub principe, Caesar :
 Cum duo pugnarent, victor uterque fuit.

XLVII. Ad eundem.

ASTRA polumque dedit, quamvis obstante noverca,
 Alcidae, Nemeae terror, et Arcas aper ;

Et

Et castigatum Libycae ceroma palaestrae ;
 Et gravis in Siculo pulvere fusus Eryx :
 Silvarumque tremor, tacitâ qui fraude solebat
 Ducere nec rectas Cacus in antra boves.
 Ista tuae, Caesar, quota pars spectatur arenae ?
 Dat majora novus praelia manè dies.
 Quot graviora cadunt Nemeaeo pondera monstro ?
 Quot tua Maenaios collocat hasta fues !
 Reddatur si pugna triplex pastoris Iberi ;
 Est tibi, qui possit vincere Geryonem.
 Saepe licet Graiae numeretur bellua Lernae,
 Improba Niliacis quid facit Hydra feris ?
 Pro meritis coelum tantis, Auguste, dederunt
 Alcidae citò di ; sed tibi serò dabunt.

LIBRI I. PARS III.

I. Ad CAESAREM.

INTER tanta tuae miracula, Caesar, arenae ;
 Quae vincit veterum munera clara ducum ;
 Multum oculi, sed plus aures debere fatentur
 Se tibi ; quòd spectant, qui recitare solent.

II. Ad eundem.

CENSOR maxime, principumque princeps !
 Cùm tot jam tibi debeat triumphos ;
 Tot nascentia templa, tot renata ;
 Tot spectacula, tot deos, tot urbes :
 Plus debet tibi Roma, quòd pudica est.

III. ———

LUSUS erat sacrae connubia fallere tedae ;
 Lusus et immeritos executisse mares.
 Utraque tu prohibes, Caesar ; populisque futuris
 Succurris, nasci quos sine fraude jubes.
 Nec spado jam, nec moechus erit, te praefide, quisquam ;
 At prius, ô mores ! et spado moechus erat.

IV. ———

TANQUAM parva foret sexûs injuria nostri,
 Foedandos populo prostituisse mares :
 Jam cunae lenonis erant ; ut, ab ubere raptus,
 Sordida vagitu posceret aera puer.
 Immatura dabant infandas corpora poenas.
 Non tulit Ausonius talia monstra pater :
 Idem, qui teneris nuper succurrit ephebis ;
 Ne faceret steriles saeva libido viros.
 Dilexere prius pueri, juvenesque, senesque ;
 At nunc infantes te quoque, Caesar, amant.

V. ———

TIBI, summe Rheni domitor, et parens orbis ;
 Pudice princeps, gratias agunt urbes ;
 Populos habebunt : parere jam scelus non est.
 Non puer, avari seclis arte mangonis,
 Virilitatis damna moeret ereptae :
 Nec, quam superbus computet stipem leno,
 Dat prostituto misera mater infanti.
 Qui nec cubili fuerat ante te quondam
 Pudor, esse per te coepit et lupanari.

VI. ———

ODERAT ante ducum famulos, turbamque minorem ;
 Et Pallatinum Roma supercilium.

At

At nunc tantus amor cunctis, Auguste, tuorum ;
 Ut sit cuique suae cura secunda domûs.

Tam placidae mentes, tanta est reverentia nostri ;
 Tam pacata quies, tantus in ore pudor.

Nemo suos (haec est aulae natura potentis)
 Sed domini morès Caesareanus habet.

VII. Ad JOVEM CAPITOLINUM.

TARPEIAE venerande rector aulae,
 Quem salvo duce credimus Tonantem ;
 Cùm votis sibi quisque te fatiget,
 Et poscat dare, quae dei potestis :
 Nil pro me mihi, Jupiter, petenti,
 Ne succensueris, velut superbo.
 Te pro Caesare debeo rogare :
 Pro me debeo Caesarem rogare.

VIII. Ad CAESAREM.

SI quid fortè petam, timido gracilique libello ;
 Improba non fuerit si mea charta, dato.
 Et, si non dederis, Caesar ; permitte rogari :
 Offendunt nunquam thura precesque Jovem.
 Qui fingit sacros, auro vel marmore, vultus ;
 Non facit ille deos : qui rogat, ille facit.

IX. Ad eundem.

RERUM certa salus, terrarum gloria, Caesar !
 Sospite quo, magnos credimus esse deos :
 Si, festinatis toties tibi lecta libellis,
 Detinuere oculos carmina nostra tuos :
 Quod fortuna vetat fieri, permitte videri ;
 Natorum genitor credar ut esse trium.
 Haec, si displicui, fuerint solatia nobis :
 Haec fuerint nobis praemia, si placui.

X. Ad UXOREM.

NATORUM mihi jus trium roganti,
 Musarum pretium dedit mearum,
 Solus qui poterat : valebis, uxor.
 Non debet domini perire munus.

XI. Ad CAESAREM.

SAEPE meos laudare soles, Auguste, libellos.
 Invidus, ecce ! negat : non minùs ergo soles.
 Quid, quòd honorato non solâ voce dedisti,
 Non alius poterat quae dare dona mihi ?
 Ecce ! iterum nigros corrodit lividus unguis.
 Da, Caesar, tanto tu magis, ut doleat.

XII. Ad eundem.

SI qua fides veri ; praeferrì, maxime Caesar,
 Temporibus possunt secula nulla tuis.
 Quando magis dignos licuit spectare triumphos ?
 Quando Pallatini plus meruere dei ?
 Pulchrior et major quo sub duce Martia Roma ?
 Sub quo libertas principe tanta fuit ?
 Est tamen hoc vitium ; sed non leve, sit licet unum :
 Quòd colit ingratas pauper amicitias.
 Quis largitur opes veteri fidoque sodali,
 Aut quem prosequitur non alienus eques ?
 Saturnaliae ligulam misisse felibrae,
 Flammataeve togae scriptula tota decem,
 Luxuria est ; tumidique vocant haec munera reges,
 Qui crepet aureolos, forsitan unus erit.
 Quatenus hi non sunt ; esto tu, Caesar, amicus.
 Nulla ducis virtus dulcior esse potest.
 Jamdudum tacito rides, Germanice, naso ;
 Utile quod nobis, de tibi consilium.

XIII. De eodem..

PAUCA Jovem nuper cùm millia fortè rogarem ;
 Ille dabit, dixit, qui mihi templa dedit.
 Templa quidem dedit ille Jovi; sed millia nobis
 Nulla dedit : pudeat pauca rogasse Jovem.
 At quàm non tetricus, quàm nullâ nubilus irâ;
 Quàm placido nostras legerat ore preces !
 Talis supplicibus tribuit diademata Dacis ;
 Et Capitolas itque reditque vias.
 Dic, precor, ô nostri, dic, conscia virgo Tonantis ;
 Si negat hoc vultu, quo solet ergo dare ?
 Sic ego : sic breviter positâ mihi Gorgone Pallas :
 Quae nondum data sunt, stulte, negata putas ?

XIV. Ad CAESAREM.

EST mihi, sitque precor longum te praeside, Caesar,
 Rus minimum : parvi sunt et in urbe Lares.
 Sed de valle brevi, quas det sitientibus hortis,
 Curva laboratas antlia tollit aquas.
 Sicca domus queritur nullo se rore foveri,
 Cùm mihi vicino Martia fonte sonet.
 Quam dederis nostris, Auguste, Penatibus undam ;
 Castalis haec nobis, aut Jovis imber erit.

XV. Ad eundem.

QUANTUM sollicito fortuna parentis Etrusco :
 Tantum, summe ducum, debet uterque tibi.
 Nam tu missa tuâ revocasti fulmina dextrâ :
 Hos cuperem mores ignibus esse Jovis.
 Si tua sit summo, Caesar, natura Tonanti,
 Utetur toto fulmine rara manus.
 Muneris hoc utrumque tui testatur Etruscus ;
 Esse quod et comiti contigit, et reduci.

XVI. De ARETULLAE columba.

AERA per tacitum delapsa, sedentis in ipsos
 Fluxit Aretullae blanda columba sinus.
 Luferat hoc casus, nisi inobservata maneret,
 Permissâque diu nollet abire fugâ.
 Si meliora piae fas est sperare sorori,
 Et dominum mundi flectere vota valent;
 Haec, à Sardois tibi forsitan exulis oris,
 Fratре reversuro, nuncia venit avis.

XVII. De VELII voto.

DUM comes Arctois haereret Caesaris armis
 Velius, hanc Marti pro duce vovit avem.
 Luna quater binos non tota peregerat orbes:
 Debita poscebat jam sibi vota deus.
 Ipse suas anser properavit laetus ad aras,
 Et cecidit sanctis hostia parva focis.
 Octo vides patulo pendere numismata rostro
 Alitis? haec extis condita nuper erant.
 Quae litat argento pro te, non sanguine, Caesar:
 Victima, jam ferro non opus esse docet.

XVIII. De piscibus sacris.

BAIANO procul à lacu monemus,
 Piscator, fuge, ne nocens recedas.
 Sacris piscibus hae natantur undae,
 Qui nôrunt dominum, manumque lambunt
 Illam, qua nihil est in orbe majus.
 Quid, quòd nomen habent, et ad magistri
 Vocem quisque sui venit citatus.
 Hoc quondam Libys impius profundo,
 Dum praedam calamo tremante ducit;
 Raptis luminibus repentè caecus,

Captum

Captum non potuit videre piscem ;
 Et nunc, sacrilegos perosus hamos,
 Baianos sedet ad lacus rogator.
 At tu, dum potes, innocens recede,
 Jactis simplicibus cibus in undas ;
 Et pisces venerare dedicatos.

XIX. In CINNAM.

GARRIS in aurem semper omnibus, Cinna :
 Garris et illud, teste quod licet turbâ.
 Rides in aurem ; quereris, arguis, ploras :
 Cantas in aurem ; judicas, taces, clamas.
 Adeoque penitus fedit hic tibi morbus,
 Ut saepe in aurem, Cinna, Caesarem laudes.

XX. De DOMITIANI et DOMITIAE filio.

NASCERE Dardanio promissum nomen Iulo,
 Vera deum soboles ! nascere, magne puer :
 Cui pater aeternas post secula tradat habenas,
 Quique regas orbem cum seniore senex.
 Ipsa tibi niveo trahet aurea pollice fila,
 Et totam Phrixi Julia nebit ovem.

XXI. De nive subita.

ASPICE quàm densum tacitarum vellus aquarum
 Defluat in vultus Caesaris, inque sinus.
 Indulget tamen ille Jovi ; nec vertice moto,
 Concretas pigro frigore ridet aquas :
 Sidus Hyperborei solitus lassare Bootae,
 Et madidis Helicen dissimulare comis.
 Quis ficcis lascivit aquis, et ab aethere ludit ?
 Suspikor has pueri Caesaris esse nives.

XXII. De JULIAE statua.

QUIS te Phidiaco formatam, Julia, caelo;
 Vel quis Palladiae non putet artis opus?
 Candida non tacitâ respondet imagine Lygdos;
 Et placido fulget vivus in ore liquor.
 Ludit Acidalio sed non manus aspera nodo;
 Quem rapuit collo, parve Cupido, tuo.
 Ut Martis revocetur amor, summique Tonantis;
 A te Juno petat ceston, et ipsa Venus.

XXIII. Ad CARUM.

O Cui virgineo flavescere contigit auro,
 Dic ubi Palladium sit tibi, Care, decus?
 Aspicias, en! domini fulgentes marmore vultus:
 Venit ad has ultro nostra corona comas.
 Albanæ livere potest pia quercus olivæ,
 Cinxerit invictum quod prior illa caput.

XXIV. Ad eundem.

QUIS Pallatinos imitatus imagine vultus;
 Phidiacum Latio marmore vicit ebur?
 Haec mundi facies, haec sunt Jovis ora sereni:
 Sic tonat ille deus, cum sine nube tonat.
 Non solam tribuit Pallas tibi, Care, coronam:
 Effigiem domini, quam colis, illa dedit.

XXV. De CAESARIS statua.

HERCULIS in magni vultus descendere Caesar
 Dignatus, Latiae dat nova templa viae:
 Quâ Triviae nemorosa petit dum regna viator,
 Octavum dominâ marmor ab urbe legit.
 Antè colebatur votis, et sanguine largo:
 Majorem Alciden nunc minor ipse colit.

Hunc magnas rogat alter opes, rogat alter honores :
 Illi securus vota minora facit.

XXVI. Ad HERCULEM.

ALCIDE, Latio nunc agnoscende Tonanti,
 Postquam pulchra dei Caesaris ora geris :
 Si tibi tunc isti vultus habitusque fuissent,
 Cesserunt manibus cùm fera monstra tuis ;
 Argolico famulum non te servire tyranno
 Vidissent gentes, saevaue regna pati.
 Sed tu iussisses Eurysthea : nec tibi fallax
 Portasset Nessi perfida dona Lichas.
 Octaei sine lege rogi, securus adisses
 Aitra patris fummi, quae tibi poena dedit.
 Lydia nec dominae traxisses pensa superbae :
 Nec Styga vidisses, Tartareumque canem.
 Nunc tibi Juno favet, nunc te tua diligit Hebe :
 Nunc te si videat nympha, remittet Hylan.

XXVII. Ad APPIAM.

APPIA, quam simili venerandus in Hercule Caesar
 Consecrat, Ausoniae maxima fama viae !
 Si cupis Alcidae cognoscere facta prioris,
 Disce : Libyn domuit, aurea poma tulit ;
 Peltatam Scythico discinxit Amazona nodo :
 Addidit Arcadio terga leonis apro.
 AEripedem filvis cervam, Stymphalidas undis,
 Abstulit : à Stygia cum cane venit aqua.
 Foecundam vetuit reparari mortibus Hydram :
 Hesperias Tusco lavit in amne boves.
 Haec minor Alcides : major quae gesserit, audi ;
 Sextus ab Albana quem colit arce lapis.
 Afferuit possessa malis Pallatia regnis :
 Prima suo gessit pro Jove bella puer.

Solus Iuleas cùm jam retineret habenas;
 Tradidit, inque suo tertius orbe fuit.
 Cornua Sarmatici ter perfida contudit Istri:
 Sudantem Geticâ ter nive lavit equum.
 Saepe recusatos parcos duxisse triumphos,
 Victor Hyperboreo nomen ab orbe tulit.
 Templa deis, mores populis dedit, otia ferro;
 Astra suis, coelo sidera, ferta Jovi.
 Herculeum tantis numen non sufficit actis:
 Tarpeio deus hic commodet ora patri.

LIBRI I. APPENDIX.

Ad NERVAM et TRAJANUM.

I. Ad NERVAM.

LONGIOR alterius nobis, hujusque libelli,
 Arctatus labor est, et breve rasit opus.
 Plura legant vacui, quibus otia tuta dedisti.
 Haec lege tu, Caesar: forsan et illa leges.

II. Ad eundem.

AUDET facundo qui carmina mittere Nervae,
 Pallida donabit glaucia, Cosme, tibi:
 Paestano violas, et cana ligustra colono;
 Hyblaeis apibus Corsica mella dabit.
 Sed tamen et parvae nonnulla est gratia Musae:
 Appetitur posito vilis oliva lupo.
 Nec tibi fit mirum, modici quòd conscia vatis
 Judicium metuat nostra Thalia tuum.

Ipse tuas etiam veritus Nero dicitur aures,
Lascivum juvenis cum tibi lusit opus.

III. De eodem.

QUANTA quies placidi, tanta est facundia Nervae
Sed cohibet vires ingeniumque pudor.
Cum siccare sacram largo Permessida posset
Ore, verecundam maluit esse sitim:
Pieriam tenui frontem redimire coronâ
Contentus, famae nec dare vela suae.
Sed tamen hunc nostri scit temporis esse Tibullum,
Carmina qui docti nota Neronis habet.

IV. Ad NERVAM.

TRISTE supercilium, durique severa Catonis
Frons, et aratoris filia Fabricii;
Et personati fastus, et regula morum;
Quicquid et in tenebris non sumus, ite foras.
Clamant, ecce! mei, Io Saturnalia! versus:
Et licet; et, sub te praeside, Nerva, libet.

V. Ad eundem.

CONTIGIT Ausoniae procerum mitissimus aulae
Nerva: licet toto nunc Helicone frui.
Recta fides, hilaris clementia, cauta potestas,
Jam redeunt: longi terga dedere metus.
Hoc populi, gentesque tuae, pia Roma, precantur:
Dux tibi sit semper talis, et iste diu.
Maeste animi, quem rarus habet; morumque tuorum,
Quos Numa, quos hilaris posset habere Cato.
Largiri, praestare, breves extendere census;
Et dare, quae faciles vix tribuere dei;
Nunc licet, et fas est: sed tu, sub principe duro,
Temporibusque malis, ausus es esse bonus.

VI. Ad JANUM.

ANNORUM, nitidique fator pulcherrime mundi!
 Publica quem primum vota precesque canunt;
 Pervius exiguos habitabas antè penates,
 Plurima quàm medium Roma terebat iter.
 Nunc tua Caesareis cinguntur limina donis;
 Et fora tot numeras, Janè, quot ora geris.
 At tu, sancte pater, tanto pro munere gratus,
 Ferrea perpetuà claustra tuere serà.

VII. De TRAJANO.

FELICES, quibus urna dedit spectare coruscum
 Solibus Arctois sideribusque duçem!
 Quando erit illè dies, quo campus, et arbor, et omnis
 Lucebit Latià culta fenestra nuru?
 Quando morae dulces, longusque à Caesare pulvis;
 Totaque Flamineà Roma videnda vià?
 Quando, eques, et picti tunicà Nilotide Mauri,
 Ibitis; et populi vox erit una, Venit?

VIII. Ad RHENUM.

NYMPHARUM pater, amniumque Rhene;
 Quicumque Odryfias bibunt pruinas:
 Sic semper liquidis fruaris undis;
 Nec te barbara contumeliosi
 Calcatum rota conterat bubulci:
 Sic et cornibus aureus receptis,
 Et Romanus eas utrâque ripâ:
 Trajanum populis suis, et urbi,
 Tiberis te dominus rogat, remittas.

IX. Ad CAESAREM TRAJANUM.

DI tibi dent quicquid, princeps Trajane, mereris;
 Et rata perpetuò, quae tribuère, velint;

Qui sua restituis spoliato jura patrono :
 Libertis exul non erit ille suis.
 Dignus es, ut possis totum servare clientem :
 Ut liceat tantum vera probare, potes.

X. De TRAJANO.

FRUSTRA, blanditiae, venitis ad me,
 Attritis, miserabiles, labellis :
 Dicturus dominum deumque non sum.
 Jam non est locus hac in urbe vobis.
 Ad Parthos procul ite pileatos ;
 Et, turpes, humilesque supplicesque,
 Pictorum sola basiate regum.
 Non est hic dominus, sed imperator ;
 Sed justissimus omnium senator :
 Per quem, de Stygia domo, reducta est
 Siccis rustica veritas capillis.
 Hoc sub principe, si sapis, caveto
 Verbis, Roma, prioribus loquaris.

XI. Pro TRAJANO.

SAcra, Laresque Phrygum, quos Trojae maluit haec
 Quam rapere arsuras Laomedontis opes !
 Scriptus et aeterno nunc primum Jupiter auro !
 Et soror, et summi filia tota patris !
 Et, qui purpureis jam tertia nomina fastis,
 Jane, refers Nervae ! vos precor ore pio.
 Hunc omnes servate ducem, servate senatum :
 Moribus hic vivat principis, ille suis.

XII. In TRAJANUM.

TANTA tibi est recti reverentia, Caesar, et aequa
 Quanta Numae fuerat : sed Numae pauper eras

Ardua res haec est, opibus non tradere mores;
 Et, cùm tot Croesos viceris, esse Numam.
 Si redeant veteres, ingentia nomina! patres;
 Elysiùm liceat si vacuare nemus:
 Te colet invictus pro libertate Camillus;
 Aurum Fabricius, te tribuente, volet.
 Te duce gaudebit Brutus: tibi Sylla cruentus
 Imperium tradet, cùm positurus erit.
 Et te privato cum Caesare Magnus amabit:
 Donabit totas et tibi Crassus opes.
 Ipse quoque, infernis revocatus Ditis ab umbris,
 Si Cato reddatur, Caesareanus erit.

XIII. In eundem.

TERRARUM dea, gentiumque Roma;
 Cui par est nihil, et nihil secundum;
 Trajani modò laeta cùm futuros
 Tot per secula computaret annos;
 Et fortem, juvenemque, Martiumque
 In tanto duce militem videret;
 Dixit praefide gloriosa tali:
 Parthorum proceres, ducesque Serum;
 Thraces, Sauromatae, Getae, Britanni;
 Possum ostendere Caesarem: venite.

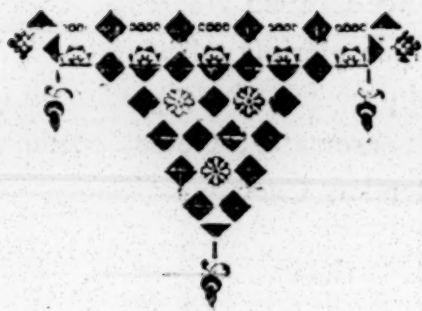
XIV. ———.

QUICQUID Parrhasiâ nitebat aulâ,
 Donatum est oculis, deisque nostris.
 Miratur Scythicas virentis auri
 Flammas Jupiter, et stupet superbi
 Regis delicias, gravesque luxus.
 Haec sunt pocula, quae decent tonantem;
 Haec sunt, quae Phrygium decent ministrum.
 Omnes cum Jove nunc sumus beati:

At nuper (pudet, ah! pudet fateri)
Omnes cum Jove pauperes eramus.

XV. De MUSA.

NON urbana meâ tantum Pimpleide gaudent
Otia; nec vacuis auribus ista damus.
Sed meus, in Geticis ad Martia signa pruinis,
A rigido teritur centurione liber.
Dicitur et nostros cantare Britannia versus:
Quid prodest? nescit sacculus ista meus.
At quàm victuras poteramus pangere chartas,
Quantaque Pieriâ praelia flare tubâ;
Cum pia reddiderint Augustum numina terris,
Et Maecenatem si mihi Roma daret!

M. VAL. MARTIALIS EPIGRAMMATUM

LIBER II.

A D A M I C O S.

MARTIALIS DECIANO suo S.

QUID nobis, inquis, cum epistola? Parumne tibi praeſtamus, ſi legimus epigrammata? Quid hîc porrò dicturus es, quod non poſſis verſibus dicere? Video quare tragoedi epistolam accipiant; quibus pro ſe loqui non licet. Epigrammata Curione non egent; et contenta ſunt ſuâ, id eſt, malâ linguâ. In quacunque pagina viſum eſt, epistolam faciunt. Noli ergo, ſi tibi videtur, rem facere ridiculam; et togam ſaltanti inducere perſonae. Denique videris, an te delectet contra retiarium ſerula. Ego inter illos ſedeo, qui protinus reclamant. Puto mehercule, Deciane, verum dicis. Quid, ſi ſcias, cum qua et quàm longa epistola negotium fueras habiturus? Itaque, quod exiſis, fiat. Debebunt tibi, ſi qui in hunc librum inciderint, quòd ad primam paginam non laſſi pervenient.

I. Ad DECIANUM.

NE valeam, ſi non totis, Deciane, diebus;
Et tecum totis noctibus eſſe velim.

Sed

Sed duo sunt, quae nos distinguunt, millia passum:

~~Quattuor haec sunt, cum rediturus eam.~~

Saepe domi non es; cum sis quoque, saepe negaris:

Vel tantum caussis, vel tibi saepe vacas.

Te tamen ut videam, duo millia non piget ire:

Ut te non videam, quattuor ire piget.

II. Ad eundem.

QUOD magni Thraseae, consummatique Catonis
Dogmata sic sequeris, talis ut esse velis;

Pectore nec nudo strictos incurris in enses:

Quod fecisse velim te, Deciane, facis.

Nolo virum, facili redimit qui sanguine famam:

Hunc volo, laudari qui sine morte potest.

III. ———.

SI quis erit raros inter numerandus amicos;

Quales prisca fides, famaue novit anus:

Si quis Cecropiae madidus Latiaeque Minervae

Artibus, et vera simplicitate bonus:

Si quis erit recti custos, imitator honesti;

Et nihil arcano qui roget ore deos:

Si quis erit magnae subnixus robore mentis;

Dispeream, si non hic Decianus erit.

IV. Ad REGULUM.

PRIMUS ubi est, inquis; cum sit liber iste secundus?
Quid faciam, si plus ille pudoris habet?

Tu tamen hunc fieri si mavis, Regule, primum;

Unum de titulo tollere Iota potes.

V. Ad eundem.

CUM tibi sit sophiae par fama, et cura deorum;
Ingenio pietas nec minor ipsa tuo:

Ignorat

Ignorat meritis dare munera, qui tibi librum,
Et qui miratur, Regule, thura dari.

VI. De REGULO.

ITUR ad Herculei gelidas quâ Tiburis arces,
Canaque sulphureis Albula fumat aquis;
Rura, nemusque sacrum, dilectaue jugera Musis,
Signat vicina quartus ab urbe lapis.
Hic rudis aestivas praeftabat porticus umbras:
Heu, quàm penè novum porticus ausa nefas!
Nam subitò collapsa ruit, cùm mole sub illa
Gestatus bijugis Regulus esset equis.
Nimirum timuit nostras fortuna querelas,
Quae par tam magnae non erat invidiae.
Nunc et damna juvant; sunt ipsa pericula tanti:
Stantia non poterant tecta probare deos.

VII. Ad REGULUM.

HAEC, quae pulvere dissipata multo
Longas porticus explicat ruinas;
En, quanto jacet absoluta casu!
Tectis nam modò Regulus sub illis
Gestatus fuerat, recesseratque;
Victa est pondere cùm suo repentè:
Et, postquam domino nihil timebat,
Securo ruit incruenta damno.
Tantae, Regule, post metum querelae,
Quis curam neget esse te deorum,
Propter quem fuit innocens ruina?

VIII. Ad eundem.

RAUCAE cortis aves, et ova matrum;
Et flavas medio vapore Chias;
Et foetum querulae rudem capellae:

Nec

Nec jam frigoribus pares olivas,
 Et canum gelidis olus pruinis ;
 De nostro tibi rure missa credis.
 O quàm, Regule, diligenter erras !
 Nil nostri, nisi me, ferunt agelli.
 Quicquid villicus UMBER, aut colonus ;
 Aut Tusci tibi, Tusculive mittunt ;
 Aut rus marmore tertio notatum ;
 Id totâ mihi nascitur Suburâ.

IX. De REGULO parvulo.

ASPICIS ut parvus, nec adhuc trieteride plena,
 Regulus auditum laudet et ipse patrem ;
 Maternosque sinus, viso genitore, relinquat ;
 Et patrias laudes sentiat esse suas ?
 Jam clamor, centumque viri, densumque coronae
 Vulgus ; et infanti Julia testa placent.
 Acris equi soboles magno sic pulvere gaudet ;
 Sic vitulus molli praelia fronte cupit.
 Di, servate, precor ; matri sua vota, patrique :
 Audiat ut natum Regulus, illa duos.

X. Ad STELLAM.

LASCIVOS leporum cursus, lususque leonum ;
 Quòd major nobis charta minorque gerit ;
 Et bis idem facimus : nimium si, Stella, videtur
 Hoc tibi ; bis leporem tu quoque pone mihi.

XI. Ad eundem.

QUOD non argentum, quòd non tibi misimus aureum ;
 Hoc facimus causâ, Stella diserte, tuâ.
 Quisquis magna dedit, voluit sibi magna remitti :
 Ficilibus nostris exoneratus eris.

XII. In eundem.

CUM pluvias madidumque Jovem perferre negaret,
 Et rudis hibernis villa nataret aquis ;
 Plurima, quae posset subitos effundere nimbos,
 Muneribus venit tegula missa tuis.
 Horridus, ecce ! sonat Boreae stridore December :
 Stella, tegis villam ; non tegis agricolam.

XIII. Ad CAESAREM.

QUOS cuperet Phlegraea suos victoria ludos,
 Indica quos cuperet pompa, Lyaeae, tuos ;
 Fecit Hyperborei celebrator Stella triumphi :
 O pudor ! ô pietas ! et putat esse parum.
 Non illi fatis est turbato fordidus auro
 Hermus ; et, Hesperio qui sonat orbe, Tagus.
 Omnis habet sua dona dies, nec linea dives
 Cessat ; et in populum multa rapina cadit.
 Nunc veniunt subitis lasciva numismata nimbis :
 Nunc dat spectatas tessera larga feras.
 Nunc implere sinus securos gaudet, et absens
 Sortitur dominos, ne laceretur, avis.
 Quid numerem currus, terdenaque praemia palmae ;
 Quae dare non semper consul uterque solet ?
 Omnia sed, Caesar, tanto superantur honore ;
 Quod spectatorem te tua laurus habet.

XIV. Ad APOLLINEM.

CAMPIS dives Apollo sic marinis,
 Sic semper senibus fruire cygnis ;
 Doctae sic tibi serviant sorores,
 Nec Delphis tua mentiatur ulli ;
 Sic Pallatia te colant amentque ;
 Bis senos citò, me rogante, fasces

Det Stellae bonus annuatque Caesar.
 Felix tunc ego, debitorque voti,
 Casurum tibi rusticas ad aras,
 Ducam cornibus aureis juvencum.
 Nata est hostia, Phoebe; quid moraris?

XV. Ad MAXIMUM.

STELLAE delictum mei columba,
 (Veronâ licet audiente, dicam;)
 Vicit, Maxime, passerem Catulli.
 Tanto Stella meus tuo Catullo,
 Quanto passere major est columba.

XVI. Ad SEVERUM.

SARDONYCHAS, smaragdos, adamantas, iaspidas uno
 Versat in articulo Stella, Severe, meus.
 Multas in digitis, plures in carmine, gemmas
 Invenies: indè est haec, puto, culta manus.

XVII. De STELLA.

QUOD nutantia, fronte perticatâ,
 Gestat pondera, Masthion superbus;
 Aut grandis Linus, omnibus lacertis,
 Septem quoddam pueros levat, vel octo;
 Res non difficilis mihi videtur:
 Uno cum digito; vel hoc, vel illo;
 Portet Stella meus decem puellas.

XVIII. De eodem.

PERPETUAM Stellae dum jungit Ianthida, vati
 Laeta Venus dixit: Plus dare non potui.
 Haec coram domina; sed nequius illud in aurem:
 Tu ne quid pecces, exitiose, vide.

Saepe ego lascivum Martem furibunda cecidi,
 Legitimos esset cùm vagus ante toros.
 Sed, postquam meus est, nullâ me pellice laesit :
 Tam frugi Juno vellet habere Jovem.
 Dixit, et arcano percussit pectora loro.
 Plaga juvat : sed tu jam, dea, caede duos.

XIX. Ad fontem IANTHIDOS.

FONS dominae, regina loci quo gaudet Ianthis ;
 Gloria conspicuae, delictumque domûs !
 Cùm tua tot niveis ornatur ripa ministris,
 Et Ganymedeo luceat unda choro ;
 Quid facit Alcides, silva sacratum in ista ?
 Tam vicina tibi cur tenet antra deus ?
 Nunquid nympharum notos observat amores,
 Tam multi pariter ne rapiantur Hylae ?

XX. Ad ARGINUM.

QUIS puer hîc nitidis absistit Ianthidos undis,
 Et fugit ad dominam Naiada ? nunquid Hylas ?
 O bene, quod silvâ colitur Tirynthius istâ ;
 Et quod amatrices tam prope servat aquas !
 Securus licet hos fontes, Argine, ministros.
 Nil facient nymphae : ne velit ipse, cave.

XXI. Ad NYMPHAM.

NYMPHA mei Stellae, quae fonte domestica puro
 Laberis ; et domini gemmea testâ subis :
 Sive Numae conjux Triviae te misit ab antro,
 Sive Camoenarum de grege nona venis :
 Exolvit votis hac se tibi virgine porca
 Marcus, furtivam quod bibit acger aquam.
 Tu, contenta meo jam crimine, gaudia fontis
 Da secura tui : fit mihi sana sitis.

XXII.

XXII. Ad LIBRUM.

QUO tu, quò, liber otiose, tendis ;
 Cultus sindone non quotidiana ?
 Nunquid Parthenium videre ? Certè.
 Vadas, et redeas inevolutus.
 Libros non legit ille, sed libellos :
 Nec Musis vacat, aut suis vacaret.
 Ecquid te satis aestimas beatum,
 Contingant tibi si manus minores ?
 Vicini pete porticum Quirini.
 Turbam non habet otiosiore
 Pompeius, vel Agenoris puella ;
 Vel primae dominus levis carinae.
 Sunt illic duo tresve, qui revolvant
 Nostrarum tineas ineptiarum :
 Sed cùm sponsio, fabulaeque lassae
 De Scorpo fuerint, et Incitato.

XXIII. Ad MUSAM.

PARTHENIO dic, Musa, tuo nostroque salutem.
 Nam quis ab Aonio largiùs amne bibit ?
 Cujus Pimplaco lyra clarior exit ab antro ?
 Quem plùs Pierio de grege Phoebus amat ?
 Et, si fortè (sed hoc vix est sperare) vacabit ;
 Tradat ut ipse duci carmina nostra, roga ;
 Quattuor et tantùm, timidumque brevemque libellum
 Commendet, verbis : HUNC TUA ROMA LEGIT.

XXIV. Ad MUSAS.

SI non est grave, nec nimis molestum ;
 Musae, Parthenium rogate vestrum :
 Sic te ferior et beata quondam,
 Salvo Caesare, finiat senectus ;

Et sis, invidiâ favente, felix :
 Sic Burrus citò sentiat parentem ;
 Admittas timidam brevemque chartam,
 Intra limina sanctioris aulae.
 Nôsti tempora tu Jovis sereni ;
 Cùm fulget placidus, suoque vultu ;
 Quo nil supplicibus solet negare.
 Non est, quòd metuas preces iniquas :
 Nunquam grandia, nec molesta poscit,
 Quae, cedro decorata purpurâque,
 Nigris pagina crevit umbilicis.
 Nec porrexeris ista ; sed teneto,
 Sic tanquam nihil offeras agasque.
 Si novi dominum novem sororum,
 Ultro purpureum petet libellum.

XXV. Ad PHOEBUM.

HAEC tibi pro nato, plenâ dat laetus acerrâ,
 Phoebe, Palatinus munera Parthenius :
 Ut, qui prima novo signat quinquennia lustro,
 Impleat innumeras Burrus Olympiadas.
 Fac rata vota patris : sic te tua diligat arbor,
 Gaudeat et certâ virginitate soror.
 Perpetuo sic flore mices : sic denique non sint
 Tam longae Bromio, quàm tibi, Phoebe, comae.

XXVI. In TOGAM PARTHENIANAM.

DIC, toga, facundi gratum mihi munus amici !
 Esse velis cujus fama decusque gregis ?
 Apula Ledaei tibi floruit herba Phalanthi,
 Quà saturat Calabris culta Galefus aquis ?
 An, Tartessiacus stabuli nutritor Iberi,
 Baetis in Hesperia te quoque lavit aquâ ?

E

An

An tua multifidum numeravit lana Timavum,
 Quem prius astringero Cyllarus ore bibit?
 Te nec Amyclaeo decuit vivere veneno:
 Nec Miletus erat vellere digna tuo.
 Lilia tu vincis, nec adhuc delapsa ligustra;
 Et, Tiburtino monte quod albet, ebur.
 Spartanus tibi cedit olor, Paphiaeque columbae:
 Cedit Erythraeis eruta gemma vadis.
 Sed, licet haec primis nivibus sint aemula dona;
 Non sunt Parthenio candidiora suo.
 Non ego praetulerim Babylonica picta superbè
 Texta, Semiramiam quae variantur acu:
 Non Athamanteo potius me mirer in auro,
 AEolium dones si mihi, Phrixæ, pecus.
 O quantos risus, pariter spectata, movebit
 Trita Palatinâ nostra lacerna togâ!

XXVII. De eadem.

HAEC est illa meis multum cantata libellis,
 Quam meus edidicit lector, amatque togam.
 Partheniana fuit, quondam, memorabile vatis
 Munus! in hac ibam conspiciendus eques:
 Dum nova, dum nitidâ fulgebat splendida lanâ;
 Dumque erat auctoris nomine digna fui.
 Nunc anus, et tremulo vix accipienda tribuli;
 Quam possis niveam dicere jure tuo.
 Quid non, longa dies; quid non consumitis, anni?
 Haec toga jam non est Partheniana: mea est.

XXVIII. Ad LIBRUM.

SI vis auribus Atticis probari;
 Exhortor, moneoque te, libelle,
 Ut docto placeas Apollinari.
 Nil exactius, eruditiusque est:

Sed nil candidius, benigniusque.
 Si te pectore, si tenebit ore;
 Nec rhonchos metues maligniorum,
 Nec scombris tunicas dabis molestas.
 Si damnaverit, ad salariorum
 Curras scrinia protinus licebit;
 Inversâ, pueris arande, chartâ.

XXIX. Ad SCAZONTA.

APOLLINAREM conveni meum, Scazon;
 Et si vacabit (ne molestus accedas),
 Hoc quaecunque, cujus aliqua pars ipse est,
 Dabis: hoc facetum carmen imbuant aures.
 Si te receptum fronte videris totâ,
 Noto rogabis ut favore sustentet.
 Quanto mearum, scis, amore nugarum
 Flagret: nec ipse plus amare te possum.
 Contra malignos, esse si cupis tutus;
 Apollinarem conveni meum, Scazon.

XXX. Ad ROSAM.

I, Felix rosa, mollibusque fertis
 Nostri cinge comas Apollinaris:
 Quas tu nectere candidas, sed olim,
 (Sic te semper amet Venus!) memento.

XXXI. De LITORE FORMIANO.

O Temperatae dulce Formiae littus!
 Vos, cum severi fugit oppidum Martis,
 Et inquietas fessas exiit curas;
 Apollinaris omnibus locis praefert.
 Non ille, sanctae dulce Tibur uxoris;
 Nec Tusculanos, Algidosve, secessus;

Praeneste nec sic, Antiumve, miratur.
 Non blanda Circe, Dardanifve Caieta,
 Desiderantur; nec Marica, nec Liris;
 Nec in Lucrinâ lota Salmacis venâ.
 Hîc summa leni stringitur Thetis vento;
 Nec languet aequor: viva sed quies ponti
 Pictam phaselon adjuvante fert aurâ.
 Sicut, puellae non amantis aestatem,
 Motâ salubre purpurâ venit frigus.
 Nec feta longo quaerit in mari praedam;
 Sed, à cubili lectuloque jactatam,
 Spectatus altè lineam trahit piscis.
 Si quando Nereus sentit AEoli regnum,
 Ridet procellas tuta de suo mensa.
 Piscina rhombum pascit, et lupos vernas:
 Natat ad magistrum delicata muraena.
 Nomenclator mugilem citat notum;
 Et adesse jussi prodeunt senes nulli.
 Frui sed istis quando, Roma, permittis?
 Quot Formianos imputat dies annus
 Negotiosis rebus urbis haerenti?
 O vinitores, villicique felices!
 Dominis parantur ista: serviunt vobis.

XXXII. Ad librum.

CUJUS vis fieri, libelle, munus?
 Festina tibi vindicem parare;
 Ne, nigram citò raptus in culinam,
 Cordyllas madidâ tegas papyro;
 Vel thuris piperisque sis cucullus.
 Faustini fugis in sinum? sapisti.
 Cedro nunc licet ambules perunctus;
 Et, frontis gemino decens honore,

Piſtis luxurieris umbilicis ;
 Et te purpura delicata velet,
 Et cocco rubeat superbus index.
 Illo vindice, nec Probum timeto.

XXXIII. Ad latorem.

DUM novus est, neque adhuc rasâ mihi fronte libellus ;
 Pagina dum tangi non bene ficca timet ;
 I, puer ; et caro perfer leve munus amico,
 Qui meruit nugas primus habere meas.
 Curre, sed instructus ; comitetur Punica librum
 Spongia : muneribus convenit illa meis.
 Non possunt nostros multae, Faustine, liturae
 Emendare jocos : una litura potest.

XXXIV. Ad FAUSTINUM.

EDE tuos tandem populo, Faustine, libellos ;
 Et cultum docto pectore profer opus :
 Quod nec Cecropiae damnent Pandionis arces,
 Nec fileant nostri praetereantque senes.
 Ante fores stantem dubitas admittere famam,
 Teque piget curae praemia ferre tuae ?
 Post te victurae, per te quoque vivere, chartae
 Incipiant : cineri gloria sera venit.

XXXV. Ad eundem.

SIDERA jam Tyrius Phrixei respicit agni
 Taurus, et alternum Castora fugit hiems.
 Ridet ager, vestitur humus ; vestitur et arbos :
 Ismarium pellex Attica plorat Ityn.
 Quos, Faustine, dies ; qualem tibi Roma Ravennam
 Abstulit ! ô soles, ô tunicata quies !
 O nemus, ô fontes, solidumque madentis arenae
 Littus, et aequoreis splendidus Anxur aquis ;

Et non unius spectator lectulus undae,
 Qui videt hinc puppes fluminis, indè maris!
 Sed nec Marcelli, Pompeianumque; nec illic
 Sunt triplices thermae; nec fora juncta quater:
 Nec Capitolini summum penetrale Tonantis,
 Quaeque nitent coelo proxima templa suo.
 Dicere te lassum quoties ego credo Quirino!
 Quae tua sunt, tibi habe: quae mea, redde mihi.

XXXVI. ———.

HUMIDA quàm gelidas summittit Trebula valles,
 Et viridis Cancrì mensibus alget ager;
 Rura Cleonaeo nunquam temerata leone,
 Et domus AEolio semper amica Noto;
 Te, Faustine, vocant. Longas his exige messes
 Collibus: hibernum jam tibi Tibur erit.

XXXVII. ———.

DUM nos blanda tenent lascivi stagna Lucrini,
 Et quae pumiceis fontibus antra calent;
 Tu colis Argivi regnum, Faustine, coloni;
 Quò te bis decimus ducit ab urbe lapis.
 Horrida sed fervent Nemeaei pectora monstri:
 Nec satis est Baias igne calere suo.
 Ergo sacri fontes, et littora sacra, valete;
 Nympharum pariter, Nereidumque domus.
 Herculeos colles gelidâ vos vincite brumâ:
 Nunc Tiburtinis cedite frigoribus.

XXXVIII. De FAUSTINI villa: ad BASSUM.

BAIANA nostri villa, Bassè, Faustini;
 Non otiosis ordinata myrtetis,
 Viduâque platano, tonsilique buxeto;

Ingrata lati spatia detinet campi :
Sed rure vero, barbaroque, laetatur.
Hic farta premitur angulo Ceres omni,
Et multa fragrat testa senibus autumnis.
Hic, post Novembres, imminente jam bruma,
Seras putator horridus refert uvas.
Truces in alta valle mugiunt tauri,
Vitulusque inermi fronte prurit in pugnam.
Vagatur omnis turba sordidae cortis :
Argutus anser, gemmeique pavones ;
Nomenque debet quae rubentibus pennis ;
Et picta perdix, Numidicaeque guttatae ;
Et impiorum Phasiana Colchorum.
Rhodias superbi feminas premunt galli,
Sonantque turres plausibus columbarum :
Gemit hinc palumbus, indè cereus turtur.
Avidi sequuntur villicae finum porci,
Matremque plenam mollis agnus expectat.
Cingunt ferenum lactei focum vernaë,
Et larga festos lucet ad Lares filva.
Non fegnis albo pallet otio caupo ;
Nec perdit oleum lubricus palaestrata ;
Sed tendit avidis rete subdolum turdis,
Tremulâve captum lineâ trahit piscem,
Aut impeditam cassibus refert damam.
Exercet hilares facilis hortus umbellas ;
Et, paedagogo non jubente, lascivi
Parere gaudent villico capillati ;
Et delicatus opere fruitur eunuchus.
Nec venit inanis rusticus saluator.
Fert ille ceris cana cum suis mella,
Metamque lactis, Sarfinate de filva.
Somniculosos ille porrigit glires ;
Hic vagientem matris hispidae foetum :

Alius, coactos non amare, capones.
 Et dona matrum vimineo ferunt texto
 Grandes proborum virgines colonorum.
 Facto vocatur laetus opere vicinus ;
 Nec avara fervat crastinas dapes mensa.
 Vescuntur omnes, ebrioque non novit
 Satur minister invidere convivae.

At tu sub urbe possides famem mundam,
 Et turre ab alta prospicis meras laurus,
 Furem Priapo non timente, securus.
 Et vinitorem farre pascis urbano,
 Pictamque portas otiosus ad villam,
 Olus, ova, pullos, poma, caseum, mustum.
 Rus hoc vocari debet, an domus longè ?

XXXIX. In BASSUM: ad FAUSTINUM.

CAPENA grandi porta quà pluit guttâ,
 Phrygiaeque Matris Almo quà lavat ferrum ;
 Horatiorum quà viret facer campus,
 Et quà pusilli fervet Herculis fanum ;
 Faustine, plena Bassus ibat in rheda,
 Omnes beati copias trahens ruris.
 Illic videres frutice nobili caules ;
 Et utrumque porrum, sessileisque lactucas,
 Pigroque ventri non inutiles betas.
 Illic coronam pinguibus gravem turdis,
 Leporemque laesum Gallici canis dente,
 Nondumque victâ lacteum fabâ porcum.
 Nec feriatus ibat ante carrucam,
 Sed tuta foeno cursor ova portabat.
 Urbem petebat Bassus ? Imò, rus ibat.

XL. Ad librum.

VIS commendari, sine me cursurus in urbem,
 Parve liber, multis? an fatis unus erit?
 Unus erit (mihi crede) fatis, cui non eris hospes;
 Julius: assiduum nomen in ore meo.
 Protinus hunc adeas; primique in limine tecti,
 (Quos tenuit Daphnis, nunc tenet ille, Lares.)
 Est illi conjux, quae te manibusque sinuque
 Excipiet, vel si pulverulentus eas.
 Hos tu seu pariter, five hanc illumve priorem
 Videris; hoc dices: Marcus avere jubet.
 Hoc fatis est; alios commendet epistola: peccat,
 Qui commendandum se putat esse suis.

XLI. Ad JULIUM MARTIALEM.

ALTER mittitur hîc tibi libellus,
 In primis mihi care Martialis:
 Quem si terferis aure diligenti;
 Audebit, minùs anxius tremensque,
 Magnas Caesaris in manus venire.

XLII. De villa JULII MARTIALIS.

JULI jugera pauca Martialis,
 Hortis Hesperidum beatiora,
 Longo Janiculi jugo recumbunt.
 Lati collibus imminent recessus;
 Et planus modico tumore vertex
 Coelo perfruitur serenior:
 Et, curvas nebulâ tegente valles,
 Solus luce nitet peculiari:
 Puris leniter admoventur astris
 Celsae culmina delicata villae.

Hinc

Hinc septem dominos videre montes,
 Et totam licet aestimare Romam ;
 Albanos quoque, Tusculosque colles ;
 Et quodcunque jacet sub urbe frigus :
 Fidenas veteres, brevesque Rubras ;
 Et, quod virgineo cruore gaudet,
 Annae pomiferum nemus Perannae.
 Illic Flaminiae Salariaeque
 Gestator patet, essedo tacente ;
 Ne blando rota sit molesta somno :
 Quem nec rumpere nauticum celeusma,
 Nec clamor valet helciariorum ;
 Cùm sit tam prope Milvius, sacrumque
 Lapfae per Tiberim volent carinae.
 Hoc rus (seu potiùs domus vocanda est)
 Commendat dominus : tuam putabis.
 Tam non invida, tamque liberalis ;
 Tam comi patet hospitalitate.
 Credas Alcinoi pios Penates,
 Aut facti modò divitis Molorchi.
 Vos nunc, omnia parva qui putatis,
 Centeno gelidum ligone Tibur,
 Vel Praeneste domate, pendulamque
 Uni dedite Setiam colono :
 Dum, me iudice, praeferantur istis
 Julì jugera pauca Martialis.

XLIII. Ad villae Juliae BIBLIOTHECAM.

RURIS bibliotheca delicati,
 Vicinam videt unde lector urbem ;
 Inter carmina sanctiora, si quis
 Lascivae fuerit locus Thaliae ;
 Hos nido licet inferas vel imo,

Lectos quos tibi mittimus libellos,
 Auctoris calamo fui notatos :
 Haec illis pretium facit litura.
 At tu, munere dedicata parvo,
 Quae cantaberis orbe nota toto ;
 Pignus pectoris hoc mei tuere,
 Julii bibliotheca Martialis.

XLIV. Ad JULIUM MARTIALEM.

SI tecum mihi, care Martialis,
 Securis liceat frui diebus ;
 Si disponere tempus otiosum,
 Et verae pariter vacare vitae :
 Nec nos atria, nec domos potentum ;
 Nec lites tetricas, forumque triste,
 Noscemus ; nec imagines superbas.
 Sed gestatio, fabulae, libelli ;
 Campus, porticus, umbra, virgo, thermae :
 Haec essent loca semper, hi labores.
 Nunc vivit sibi neuter, heu ! bonosque
 Soles effugere, atque abire sentit ;
 Qui nobis pereunt, et imputantur.
 Quisquam, vivere cum sciat, moratur ?

XLV. Ad eundem.

O Mihi post nullos, Juli, memorande sodales !
 Si quid longa fides, canaque jura valent ;
 Bis jam penè tibi consul trigesimus instat,
 Et numerat paucos vix tua vita dies.
 Non bene distuleris, videas quae posse negari ;
 Et solum hoc ducas, quod fuit, esse tuum.
 Expectant curaeque, catenatique labores :
 Gaudia non remeant, sed fugitiva volant.

Haec

Haec utrâque manu, complexuque affere toto :
 Saepe fluunt imo sic quoque lapsa sinu.
 Non est (crede mihi) sapientis dicere, Vivam.
 Sera nimis vita est crastina : vive hodie.

XLVI. ———.

TRIGINTA mihi quattuorque messes
 Tecum, si memini, fuere, Juli ;
 Quarum dulcia mixta sunt amaris :
 Sed jucunda tamen fuere plura.
 Et, si calculus omnis, huc et illuc,
 Diversus bicolorque digeratur ;
 Vincet candida turba nigriorem.
 Si vitare velis acerba quaedam,
 Et tristes animi cavere morsus ;
 Nulli te facias nimis sodalem.
 Gaudebis minùs, et minùs dolebis.

XLVII. ———.

VITAM quae faciunt beatiorum,
 Jucundissime Martialis, haec sunt :
 Res non parta labore, sed relicta ;
 Non ingratus ager, focus perennis ;
 Lis nunquam, toga rara, mens quieta ;
 Vires ingenuae, salubre corpus ;
 Prudens simplicitas, pares amici ;
 Convictus facilis, sine arte mensa ;
 Nox non ebria, sed soluta curis ;
 Non tristis torus, attamen pudicus ;
 Somnus, qui faciat breves tenebras.
 Quod sis, esse velis ; nihilque malis :
 Summam nec metuas diem, nec optes.

XLVIII. Ad VALERIUM FLACCUM.

Nescis (crede mihi) quid sint epigrammata, Flacce;
 Qui tantum lusus illa, jocosque putas.
 Ille magis ludit, qui scribit prandia saevi
 Tereos; aut coenam, crude Thyesta, tuam:
 Aut puero liquidas aptantem Daedalon alas,
 Pascentem Siculas aut Polyphemon oves.
 A nostris procul est omnis vesica libellis:
 Musa nec infano firmate nostra tumet.
 Illa tamen laudant omnes, mirantur, adorant.
 Confiteor: laudant illa, sed ista legunt.

XLIX. Ad eundem.

TEMPORIBUS nostris aetas cum cedat avorum,
 Creverit et major cum duce Roma suo;
 Ingenium sacri miraris abesse Maronis,
 Nec quenquam tantâ bella sonare tubâ.
 Sint Maecenates; non dêrunt, Flacce, Marones;
 Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt.
 Jugera perdiderat miserae vicina Cremonae,
 Flebat et abductas Tityrus aeger oves.
 Risit Tuscus eques, paupertatemque malignam
 Reppulit, et celeri jussit abire fugâ.
 Accipe divitias, et vatum maximus esto:
 Tu licet et nostrum, dixit, Alexin ames.
 Astabat domini mensis pulcherrimus ille,
 Marmoreâ fundens nigra Falerna manu;
 Et libata dabat roseis carchesia labris,
 Quae poterant ipsum sollicitare Jovem.
 Excidit attonito pinguis Galatea poëtae,
 Thestylis et rubras messibus usta genas.
 Protinus Italiam concepit, et ARMA VIRUMQUE;
 Qui modò vix Culicem fleverat ore rudi.

Quid

Quid Varos Marfosque loquar ; ditataque vatum
 Nomina, magnus erit quos numerare labor ?
 Ergo ero Virgilius, si munera Maecenatis
 Des mihi ? Virgilius non ero : Marfus ero.

L. ———.

O Mihi curarum pretium non vile mearum,
 Flacce, Antenorei spes et alumne Laris !
 Pierios differ cantusque chorosque fororum :
 AEs dabit ex istis nulla puella tibi.
 Quid petis à Phoebos ? nummos habet arca Minervae ;
 Haec sapit, haec omnes foenerat una deos.
 Quid possent ederae Bacchi dare ? Palladis arbor
 Inclinat varias pondere nigra comas.
 Praeter aquas Helicon, et ferta lyraeque deorum,
 Nil habet, et magnum sed perinane fophôs.
 Quid tibi cum Cirrha ? quid cum Permessidos unda ?
 Romanum propius, divitiusque, forum est.
 Illic aera sonant : at, circum pulpita nostra
 Et steriles cathedras, basia sola crepant.

LI. ———.

LITTUS beatae Veneris aureum Baias,
 Baias, superbae blanda dona naturae !
 Ut mille laudem, Flacce, versibus Baias ;
 Laudabo dignè non satis tamen Baias.
 Sed Martialem malo, Flacce, quàm Baias.
 Optare utrumque pariter, improbi votum est.
 Quòd, si deorum munere hoc tibi detur ;
 Quid gaudiorum est, Martialis et Baiae !

LII. ———.

SIC, in gramine floreo reclinis,
 Quà, gemmantibus hinc et indè rivis,

Curvâ calculus excitatur undâ ;
 Exclusis procul omnibus molestis,
 Perfundas glaciem triente nigro,
 Frontem futilibus ruber coronis :
 Sic purus tibi fit puer minister,
 Et castissima pruriat puella.
 Infamem nimio calore Cypron
 Observes moneo precorque, Flacce ;
 Messes area cùm teret crepantes,
 Et fulvi juba saeviet leonis.

At tu, diva Paphi, remitte nostris,
 Illaefum juvenem remitte votis.
 Sic Martis tibi serviant Calendae ;
 Et, cum thure, meroque victimâque,
 Libetur tibi, candidas ad aras,
 Sectâ plurimâ quadra de placentâ.

LIII. Ad SILIUM.

SILI, Castalidum decus sororum !
 Qui perjurâ barbari furoris
 Ingenti premis ore, perfidosque
 Astus Annibalis, levesque Poenos
 Magnis cedere cogis Africanis ;
 Paullum sepositâ severitate,
 Dum blandâ vagus aleâ December
 Incertis sonat hinc et hinc fritillis,
 Et ludit popa nequiore talo ;
 Nostris otia commoda Camoenis :
 Nec torvâ lege fronte, sed remissâ,
 Lascivis madidos jocis libellos.
 Sic forsan tener ausus est Catullus
 Magno mittere passerem Maroni.

LIV. De SILIO.

PERPETUI nunquam moritura volumina Silî,
 Qui legis, et Latîa carmina digna togâ;
 Pierios tantùm vati placuisse recessus.

Credis, et Aoniae Bacchica ferta comae.
 Sacra cothurnati non attigit antè Maronis,
 Implevit magni quàm Ciceronis opus.
 Hunc miratur adhuc centum gravis hasta virorum:
 Hunc loquitur grato plurimus ore cliens.
 Postquam bis senis ingentem fascibus annum
 Rexerat, asserto qui sacer orbe fuit;
 Emeritos Musis et Phoebæ tradidit annos:
 Proque suo celebrat nunc Heliconæ foro.

LV. Ad CAESAREM.

AUGUSTO pia thura victimasque,
 Pro nostro date Siliæ, Camoenæ.
 Bis senos jubet, en! redire fasces,
 Nato consule, nobilique virgâ
 Vatis Castaliæ domum sonare.
 Rerum prima salus et una, Cæsar!
 Gaudenti superest adhuc quod optet
 Felix purpura, tertiusque consul.
 Pompeio dederit licet senatus,
 Et Cæsar genero sacros honores;
 Quorum pacificus ter ampliavit
 Janus nomina: Silius frequentes
 Mavult sic numerare consulatus.

LVI. In SILIUM.

SILIUS hæc magni celebrat monumenta Maronis,
 Jugera facundi qui Ciceronis habet.

Haeredem dominumque, sui tumulive Larisve;
Non alium mallet, vel Maro, vel Cicero.

LVII. In eundem.

JAM prope desertos cineres, et sancta Maronis
Nomina qui coleret, pauper et unus erat.
Silius Andino tandem succurrit agello:
Silius et vatem non minùs ipse tulit.

LVIII. Ad librum.

DUM mea Caecilio formatur imago Secundo,
Spirat et argutâ picta tabella manu;
I, liber, ad Geticam Peucen, Istrumque tacentem:
Haec loca, perdomitis gentibus, ille tenet.
Parva dabis caro, sed dulcia, dona fodali:
Certior in nostro carmine vultus erit.
Casibus hic nullis, nullis delebilis annis,
Vivet, Apelleum cùm morietur opus.

LIX. Ad THALIAM.

NEC doctum fatis, et parum severum;
Sed non rusticulum nimis libellum,
Facundo mea Plinio Thalia,
I, perfer: brevis est labor peractae
Altum vincere tramitem Suburae.
Illic Orphea protinus videbis,
Udi vertice lubricum theatri;
Miranteisque feras, avemque regis,
Raptum quae Phryga pertulit tonanti.
Illic parva tui domus Pedonis
Caelata est aquilae minore pennâ.
Sed ne tempore non tuo disertam
Pulses ebria januam, videto.

Totos dat tetricae dies Minervae,
 Dum centum studet auribus virorum,
 Hoc, quod secula, posterique possint
 Arpinis quoque comparare chartis.
 Seras tutior ibis ad lucernas.
 Haec hora est tua, dum furit Lyaeus;
 Cùm regnat rosa, cùm madent capilli:
 Tunc me vel rigidi legant Catones.

LX. Ad SEVERUM.

NON totam mihi, si vacabis, horam
 Dones; et licet imputes, Severe,
 Dum nostras legis exigisque nugas.
 Durum est perdere ferias: rogamus,
 Jacturam patiaris hanc, ferasque.
 Quòd, si legeris ipse cum deserto
 (Sed nunquid fumus improbi?) Secundo;
 Plus multo tibi debiturus hic est,
 Quàm debet domino suo, libellus.
 Nam securus erit, nec inquieta
 Lassi marmora Sisyphi videbit;
 Quem censoria, cum meo Severo,
 Docti lima momorderit Secundi.

LXI. Ad eundem.

MIRARIS, docto quòd carmina mitto Severo;
 Ad coenam cùm te, docte Severe, vocem.
 Jupiter ambrosiâ satur est, et nectare vivit:
 Nos tamen exta Jovi, thura, merumque damus.
 Omnia cùm tibi sint dono concessa deorum;
 Si, quod habes, non vis; ergo quid accipies?

LXII. Ad AULUM PUDENTEM.

COGIS me calamo, manuque nostrâ,
 Emendare meos, Pudens, libellos.
 O quàm me nimium probas amasque,
 Qui vis archetypas habere nugas !

LXIII. Ad eundem.

OBSTAT, care Pudens, nostris sua turba libellis ;
 Lectoremque frequens lassat, et implet, opus.
 Rara juvant : primis sic major gratia pomis,
 Hibernae pretium sic meruere rosae.
 Sic spoliatricem commendat fastus amicam ;
 Janua nec juvenem semper aperta tenet.
 Saepius in libro memoratur Persius uno,
 Quàm levis in totâ Marfus Amazonide.
 Tu quoque, de nostris releges quemcunque libellis ;
 Esse puta solum : sic tibi pluris erit.

LXIV. ———.

CERNERE Parrhasios dum te juvat, Aule, Triones,
 Cominus et Scythici fidera ferre poli ;
 O quàm penè, tibi Stygias ego raptus ad undas,
 Elysiæ vidi nubila fusca plagae !
 Quamvis lassâ, tuos quaerebant lumina vultus ;
 Atque erat in gelido plurimus ore Pudens.
 Si mihi lanificæ ducunt non pulla sorores
 Stamina, nec furdos vox habet ista deos ;
 Sospite me, sospes Latias revehêris ad urbes,
 Et referes pili præmia clarus eques.

LXV. Ad librum.

NOSTI si bene Caesium, libelle,
 Montanae decus Umbriae, Sabinum,

Auli municipem mei Pudentis ;
 Illi tu dabis haec, vel occupato.
 Instent mille licet, premantque curae ;
 Nostris carminibus tamen vacabit.
 Nam me diligit ille, proximumque
 Turni nobilibus leget libellis.
 O quantum tibi nominis paratur !
 O quae gloria ! quàm frequens amator !
 Te convivia, te forum sonabit ;
 AEdes, compita, porticus, tabernae.
 Uni mitteris, omnibus legêris.

LXVI. Ad NYMPHAM SABINI.

NYMPHA sacri regina lacûs ! cui grata Sabinus,
 Et mansura pio munere templa dedit ;
 Sic montana tuos semper colat Umbria fontes,
 Nec tua Baianas Sarfina malit aquas :
 Excipe sollicitos placidè, mea dona, libellos :
 Tu fueris Musis Pegasis unda meis.
 Nympharum templis quisquis sua carmina donat ;
 Quid fieri libris debeat, ipse monet.

LXVII. Ad coronam roseam.

SEU tu Paestanis genita es, seu Tiburis arvis ;
 Seu rubuit tellus Tuscula flore tuo :
 Seu Praenestino te villica legit in horto ;
 Seu modò Campani gloria ruris eras :
 Pulchrior ut nostro videre coronâ Sabino,
 De Nomentano te putet esse meo.

LXVIII. Ad NARNIAM.

NARNIA, sulphureo quam gurgite candidus amnis
 Circuit, ancipiti vix adeunda iugo ;

Quid,

Quid, tam saepe meum nobis abducere Quintum,
 Te juvat, et lentâ detinuisse morâ ?
 Quid Nomentani censum mihi perdis agelli,
 Propter vicinum qui pretiosus erat ?
 Sed jam parce mihi ; nec abutere, Narnia, Quinto :
 Perpetuo liceat sic tibi ponte frui.

LXIX. Ad Q. OVIDIUM : cum imagine.

MAXIMUS ille tuus, Ovidi, Caesonius hic est ;
 Cujus adhuc vultum vivida cera tenet.
 Hunc Nero damnavit : sed tu damnare Neronem
 Ausus es ; et profugi, non tua, fata sequi.
 AEquora per Scyllae magnus comes exulis îsti,
 Qui modò nolueras consulis ire comes.
 Si victura meis mandantur nomina chartis,
 Et fas est cineri me superesse meo ;
 Audiet hoc praesens, venturaque turba : fuisse
 Illi te, Senecae quod fuit ille suo.

LXX. Ad eundem.

FACUNDI Senecae potens amicus,
 Caro proximus, aut prior Sereno ;
 Hic est Maximus ille, quem frequenti
 Felix littera paginâ salutat.
 Hunc tu, per Siculas secutus undas,
 O nullis Ovidi tacende linguis !
 Sprevistî domini furentis iras.
 Miretur Pyladem suum vetustas,
 Haesit qui comes exuli parentis.
 Quis discrimina comparet duorum ?
 Haesisti comes exuli Neronis.

LXXI. ———.

QUINTE Caledonios Ovidi visure Britannos,
 Et viridem Tethyn, Oceanumque patrem;
 Ergo Numae colles, et Nomentana relinquis
 Otia? nec retinet rusque focusque fenem?
 Gaudia tu differs: at non et stamina differt
 Atropos, atque omnis scribitur hora tibi.
 Praestiteris caro (quis non hoc laudet?) amico,
 Ut potior vitâ sit tibi sancta fides.
 Sed reddare tuis, tandem mansure, Sabinis;
 Teque tuas numeres inter amicitias.

LXXII. Ad MARCELLINUM.

MARCELLINE, boni soboles sincera parentis,
 Horrida Parrhasio quem tegit ursa iugo;
 Ille vetus, pro te, patriusque quod optet amicus,
 Accipe; et haec memori pectore vota tene:
 Cauta sit ut virtus; nec te temerarius ardor,
 In medios enses, saevaue tela, ferat.
 Bella velint, Martemque ferum, rationis egentes:
 Tu potes et patriae miles, et esse decus.

LXXIII. Ad FAUSTINUM.

QUATENUS Odrysios jam pax Romana Triones
 Temperat, et tetricae conticuere tubae;
 Hunc Marcellino poteris, Faustine, libellum
 Mittere: jam chartis, jam vacat ille jocis.
 Sed, si parva tui munuscula quaeris amici
 Commendare, ferat carmina nostra puer.
 Non qualis, Geticae satiatus lacte juvencae,
 Sarmaticâ rigido ludit in amne rotâ:
 Sed Mitylenaei roseus mangonis ephebus;
 Vel non caesus adhuc, matre iubente, Lacon.

At tibi captivo famulus mittetur ab Istro,
Qui Tiburtinas pascere possit oves.

LXXIV. Ad MARCELLINUM.

MILES Hyperboreos modò, Marcelline, Triones;
Et Getici tuleris fidera pigra poli.
Ecce! Prometheae rupes, et fabula montis;
Quàm prope sunt oculis nunc adeunda tuis!
Videris immensis cùm conclamata querelis,
Saxa senis, dices: durior ille fuit.
Et licet hoc addas: potuit qui talia ferre,
Humanum meritò finxerat ille genus.

LXXV. Ad DOMITIUM.

AEMILIAE gentes, et Apollineas Vercellas;
Et Phaëthontei qui petis arva Padi:
Ne vivam, nisi te, Domiti, permitto libenter;
Grata licet sine te sit mihi nulla dies.
Sed desiderium tanti est, ut, messe vel una,
Urbano releves colla perusta jugo.
I, precor; et totos avidâ cute combibe soles.
Quàm formosus eris, dum peregrinus eris!
Et venies albis non cognoscendus amicis,
Livebitque tuis pallida turba genis.
Sed via quem dederat, rapiet citò Roma colorem;
Niliaco redeas tu licet ore niger.

LXXVI. Ad ROMAM.

HOC tibi, quicquid id est, longinquis mittit ab oris
Gallia, Romanae nomine dicta togae.
Hunc legis, et laudas librum fortasse priorem.
Illa vel haec mea sunt, quae meliora putas.
Plus fanè placeat, dominâ qui natus in urbe est:
Debet enim Gallum vincere verna liber.

LXXVII. Ad librum.

ROMAM vade, liber: si veneris unde, requiret;
 AEmiliae dices de regione viae.
 Si, quibus in terris, qua sumus in urbe, rogabit;
 Corneli referas me licet esse Foro.
 Cur absim, quaeret; breviter tu multa fatere:
 Non poterat vanae taedia ferre togae.
 Si, quando veniet? dicet; responde: poeta
 Exierat; veniet, cum citharoedus erit.

LXXVIII. De ALTINO et AQUILEIA.

AEMULA Baianis Altini littora villis,
 Et Phaëthontei conscia silva rogi;
 Quaeque Antenoreo, Dryadum pulcherrima, Fauno
 Nupsit, ad Euganeos sola puella lacus!
 Et tu Ledaëo felix Aquileia Timavo;
 Hic, ubi septenas Cyllarus haurit aquas!
 Vos eritis nostrae portus requiesque senectae,
 Si juris fuerint otia nostra sui.

LXXIX. Ad CLEMENTEM.

SI prior Euganeas, Clemens, Helicaonis oras,
 Pictaque pampineis videris arva jugis;
 Perfer Atestinae nondum vulgata Sabinae
 Carmina, purpureâ sed modò suta togâ.
 Ut rosa delectat, metitur quae pollice primo;
 Sic nova, nec mento fordida, charta iuvat.

LXXX. Ad ATTICUM, Librumque.

MARCUS amat nostras Antonius, Attice, Musas;
 Charta salutatrix si modò vera refert:
 Marcus, Palladiae non inficianda Tolosae
 Gloria; quem genuit pacis alumna quies.

Tu, qui longa potes dispendia ferre viarum,
 I, liber; absentis pignus amicitiae.
 Vilis eras, fateor; si te nunc mitteret emptor:
 Grande tui pretium muneris auctor erit.
 Multum (crede mihi) refert, à fonte bibatur
 Quae fluit, an pigro quae stupet unda lacu.

LXXXI. De M. ANTONIO PRIMO.

JAM numerat placido felix Antonius aevo
 Quindecies actas Primus Olympiadas:
 Praeteritosque dies, et tutos respicit annos;
 Nec metuit Lethes jam propioris aquas.
 Nulla recordanti lux est ingrata gravisque:
 Nulla subit, cujus non meminisse velit.
 Ampliat aetatis spatium sibi vir bonus: hoc est
 Vivere bis, vitâ posse priore frui.

LXXXII. De M. A. imagine: ad CAEDITIANUM.

H AEC mihi quae colitur violis pictura, rosisque;
 Quos referat vultus, Caeditiane, rogas.
 Talis erat Marcus mediis Antonius annis
 Primus: in hoc juvenem se videt ore senex.
 Ars utinam mores animumque effingere posset!
 Pulchrior in terris nulla tabella foret.

LXXXIII. Ad MARCUM.

LITTERA facundi gratum mihi munus amici
 Pertulit, Aufoniae dona severa togae:
 Qua non Fabricius, sed vellet Apicius uti;
 Vellet Maecenas, Caesareanus eques.
 Vilior haec nobis, alio mittente, fuisset:
 Non quacunque manu victima caesa litat.
 A te missa venit: possem nisi munus amare,
 Marce, tuum; poteram pomen amare meum.

Munere

Munere sed plus est, et nomine gratius ipso ;
Officium docti, iudiciumque viri.

LXXXIV. Ad librum : in ARTANUM.

NONDUM murice cultus, asperoque
Morsu pumicis aridi politus ;
Artanum properas sequi, libelle :
Quem pulcherrima jam redire Narbo,
Docti Narbo Paterna Votieni,
Ad leges jubet, annuosque fasces.
Votis quod paribus tibi petendum est :
Continget locus ille, et hic amicus.
Quàm vellem fieri meus libellus !

LXXXV. De VIENNA faultrice.

FERTUR habere meos, si vera est fama, libellos
Inter delicias pulchra Vienna suas.
Me legit omnis ibi senior, juvenisque, puerque ;
Et coram tetrico casta puella viro.
Hoc ego maluerim, quàm si mea carmina cantent,
Qui Nilum ex ipso protinus ore bibunt :
Quàm meus Hispano si me Tagus impleat auro ;
Pascat et Hybla meas, pascat Hymettos apes.
Non nihil ergo sumus, nec blandae munere linguae
Decipimur : credam jam, puto, Lause, tibi.

LXXXVI. Ad FUSCUM.

SI quid, Fusce, vacas adhuc amari ;
(Nam sunt hinc tibi, sunt et hinc amici :)
Unum, si superest, locum rogamus.
Nec me, quòd tibi sum novus, recuses :
Omnes hoc veteres tui fuerunt.
Tu tantùm inspice, qui novus paratur,
An possit fieri vetus sodalis.

LXXXVII.

LXXXVII. Ad eundem.

SIC Tiburtinae crescat tibi silva Dianae,
 Et properet caesum saepe redire nemus;
 Nec Tartessiacis Pallas tua, Fusce, trapetis
 Cedat; et immodici dent bona musta lacus:
 Sic fora mirentur, sic te Pallatia laudent;
 Excolat et geminas plurima palma fores:
 Otia dum medius praestat tibi parva December,
 Exige; sed certâ, quos legis, aure jocos.
 Scire libet verum; res est haec ardua: sed tu
 Quod tibi vis dici, dicere, Fusce, potes.

LXXXVIII. Ad RUFUM.

CAUPONEM, laniumque, balneumque;
 Tonforem, tabulamque, calculosque;
 Et paucos, sed ut eligam, libellos:
 Unum, non nimiùm rudem, sodalem;
 Et caram puero meo puellam;
 Et grandem puerum, diuque laevem;
 Haec praesta mihi, Rufe, vel Bitonti;
 Et thermas tibi habe Neronianas.

LXXXIX. Ad eundem.

CURSOREM sextâ tibi, Rufe, remisimus horâ;
 Carmina quem madidum nostra tulisse reor.
 Imbribus immodicis coelum nam fortè ruebat.
 Non aliter mitti debuit iste liber.

XC. ———.

HOS quoque commenda Venuleio, Rufe, libellos;
 Imputet et nobis otia parva, roga:
 Immemor et paullum curarum, operumque suorum,
 Non tetricâ nugas exigit aure meas.

At

At nec post primum legat haec, summumve trientem;
 Sed sua cùm medius praelia Bacchus amat.
 Si nimis est legisse duos, tibi charta plicetur
 Altera : divisum sic breve fiet opus.

XCI. ———.

QUIDAM, me modò, Rufe, diligenter
 Inspectum ; velut emptor, aut lanista ;
 Cùm vultu digitoque subnotâset :
 Tune es, tune, ait, ille Martialis,
 Cujus nequitias jocosque novit,
 Aurem qui modò non habet Batavam ?
 Subrifi modicè ; levique nutu,
 Me, quem dixerat, esse non negavi.
 Cur ergo, inquit, habes malas lacernas ?
 Respondi : quia sum malus poëta.
 Hoc ne saepius accidat poëtae ;
 Mittas, Rufe, mihi bonas lacernas.

XCII. Ad P A E T U M.

AD primum decimâ lapidem quòd venimus horâ,
 Arguimur lentae crimine pigritiae.
 Non est illa viae, non est mea, sed tua culpa ;
 Misisti mulas qui mihi, Paete, tuas.

XCIII. Ad N E P O T E M.

BIS vicine Nepos ! nam tu quoque proxima Florae
 Incolis, et veteres tu quoque Ficelias :
 Est tibi, quae patriâ signatur imagine, vultus ;
 Testis maternae nata pudicitiae.
 Tu tamen annofo nimiùm ne parce Falerno :
 Et potiùs plenos aere relinque cados.
 Sit pia, sit locuples ; sed potet filia mustum :
 Amphora cum dominâ, nunc nova, fiat anus.

Caecuba non solos vindemia nutriat orbos :
Possunt et patres vivere, crede mihi.

XCIV. Ad FABIANUM.

VIR bonus et pauper, linguâque et pectore verus !
Quid tibi vis, urbem qui, Fabiane, petis ?
Qui nec leno potes, nec commissator haberi ;
Nec pavidos tristi voce citare reos :
Nec potes uxorem cari corrumpere amici,
Nec potes argentes arrigere ad vetulas :
Vendere nec vanos circum pallatia fumos ;
Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.
Unde, miser, vives ? homo fidus, certus amicus !
Hoc nihil est : nunquam sic Philomelus eris.

XCV. Ad SEXTUM.

QUAE te caussa trahit, vel quae fiducia Romam,
Sexte ? Quid aut speras, aut petis inde ? refer.
Causas, inquis, agam Cicerone disertius ipso.
Atque erit in triplici par mihi nemo foro.
Egit Atestinus causas, et Civis ; utrumque
Nôras : sed neutri pensio tota fuit.
Si nihil hinc veniet, pangentur carmina nobis :
Audieris, dices, esse Maronis opus.
Infanis : omnes gelidis quicunque lacernis
Sunt ibi ; Nasones Virgiliosque vides.
Atria magna colam. Vix treis, aut quattuor, ista
Res aluit : pallet caetera turba fame.
Quid faciam, suade : nam certum est vivere Romae.
Si bonus es, casu vivere, Sexte, potes.

XCVI. Ad eundem.

SEXTE, Palatinae cultor facunde Minervae ;
Ingenio frueris qui propiore dei :

Nam

Nam tibi nascentes domini cognoscere curas,
 Et secreta ducis pectora nôsse licet :
 Sit locus et nostris aliquâ tibi parte libellis,
 Qua Pêdo, qua Marfus, quaque Catullus erit.
 Ad Capitolini coelestia carmina belli,
 Grande cothurnati pone Maronis opus.

XCVII. Ad EUPHEMUM.

PRIMA salutantes atque altera continet hora ;
 Exercet raucos tertia caussidicos.
 In quintam varios extendit Roma labores :
 Sexta quies lassis, septima finis erit :
 Sufficit in nonam nitidis octava palaestris :
 Imperat extructos frangere nona toros.
 Hora libellorum decima est, Eupheme, meorum ;
 Temperat ambrosias cùm tua cura dapes ;
 Et bonus aethereo laxatur nectare Caesar,
 Ingentique tenet pocula parca manu :
 Tunc admitte jocos : gressu timet ire licenti
 Ad matutinum nostra Thalia Jovem.

XCVIII. Ad CRISPINUM.

SIC placidum videas semper, Crispine, tonantem ;
 Nec te Roma minùs, quàm tua Memphis, amet :
 Carmina Parrhasiâ si nostra legentur in aulâ ;
 (Namque solent sacrâ Caesaris aure frui.)
 Dicere de nobis, ut lector candidus, aude :
 Temporibus praeſtat non nihil iste tuis.
 Nec Marſo nimiùm minor est, doctoſque Catullo.
 Hoc fatis est : ipsi caetera mando deo.

XCIX. Ad URBICUM.

MERCARI nostras, si te piget, Urbice, nugas ;
 Et lasciva tamen carmina nôsse libet ;

Pompeium

Pompeium quaeras (et nôsti forsitan) Auctum :

Ultoris primâ Martis in aede sedet.

Jure madens, varioque togae limatus in usu ;

Non lector meus hic, Urbice ; sed liber est.

Sic tenet absentis nostros, cantatque libellos ;

Ut pereat chartis littera nulla meis.

Denique, si vellet, poterat scripsisse videri :

Sed famae mavult ille favere meae.

Hunc licet à decima (nec enim fatis antè vacabit)

Sollicites : capiet coenula parva duos.

Ille leget ; bibe tu : nolis licet, ille sonabit :

Et, cùm jam, fatis est, dixeris ; ille leget.

C. Ad AUCTUM.

GRatum est quòd Celeri nostros legis, Aucte, libellos ;
Si tamen et Celerem, quod legis, Aucte, juvat.

Ille meas gentes, et Celtas rexit Iberos ;

Nec fuit in nostro certior orbe fides.

Major me tanti reverentia turbat ; et aures,

Non auditoris, judicis esse puto.

CI. Ad AVITUM.

NOTE, licet nolis, sublimi pectore vates !

Cui referet serus praemia digna cinis :

Hoc tibi sub nostra breve carmen imagine vivat ;

Quam non obscuris jungis, Avite, viris.

Ille ego sum, nulli nugarum laude secundus :

Quem non miraris ; sed, puto, lector, amas.

Majores majora sonent : mihi, parva locuto,

Sufficit in vestras saepe redire manus.

CII. Ad M. UNICUM.

UNICE, cognato junctum mihi sanguine nomen ;

Quique geris studiis corda propinqua meis :

Carmina

Carmina cùm facias, soli cedentia fratri ;
 Pectore non minor es ; sed pietate prior.
 Lesbia cum tenero te posset amare Catullo ;
 Te post Nasonem blanda Corinna sequi.
 Nec deerant Zephyri, si te dare vela juvaret ;
 Sed tu littus amas : hoc quoque fratris habes.

CIII. Ad CIRINIUM.

SI tua, Cirini, promas epigrammata vulgo ;
 Vel mecum possis, vel prior ipse legi :
 Sed tibi tantus inest veteris respectus amici,
 Carior ut mea sit, quàm tua fama, tibi.
 Sic Maro nec Calabri tentavit carmina Flacci,
 Pindaricos nôsset cùm superare modos ;
 Et Vario cessit Romani laude cothurni,
 Cùm posset tragico fortiùs ore loqui.
 Aurum, et opes, et rura frequens donabit amicus :
 Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

CIV. Ad CASTRICUM.

MUNERIBUS cupiat si quis contendere tecum ;
 Audeat hic etiam, Castrice, carminibus.
 Nos tenues in utroque sumus, vinctique parati :
 Indè sopor nobis, et placet alta quies.
 Tam mala cur igitur dederim tibi carmina, quaeris.
 Alcinoò nullum poma dedisse putas ?

CV. Ad eundem.

DUM tibi felices indulgent, Castrice, Baiae ;
 Canaque sulphureis nympha natatur aquis :
 Me Nomentani confirmant otia ruris ;
 Et casa, jugeribus non onerosa suis.
 Hic mihi Baiani soles, mollisque Lucrinus :
 Hic vestrae mihi sunt, Castrice, divitiae.

Quondam

Quondam laudatas quòcunque libebat ad undas
 Currere, nec longas pertimuisse vias.
 Nunc urbi vicina juvant, facilesque recessus;
 Et satis est, pigro si licet esse mihi.

CVI. Ad FRONTINUM.

ANXURIS aequorei placidos, Frontine, recessus;
 Et propiùs Baias, littoreamque domum;
 Et, quod inhumanae, Cancro fervente, cicadae
 Non novere, nemus; flumineosque lacus
 Dum colui; doctas tecum celebrare vacabat
 Pieridas: nunc me maxima Roma terit.
 Hic mihi quando dies meus est? jactamur in alto
 Urbis, et in sterili vita labore perit;
 Dura suburbani dum jugera pascimus agri,
 Vicinosque tibi, sancte Quirine, Lares.
 Sed non solus amat, qui nocte dieque frequentat
 Limina, nec vatem talia damna decent.
 Per veneranda mihi Musarum sacra! per omnes
 Juro deos! et non officiosus amo.

CVII. Ad LUCIUM JULIUM.

SAEPE mihi dicis, Luci clarissime Juli;
 Scribe aliquid magnum: desidiosus homo es.
 Otia da nobis; sed qualia fecerit olim
 Maecenas Flacco, Virgilioque suo:
 Condere victuras tentem per secula chartas,
 Et nomen flammis eripuisse meum.
 In steriles campos nolunt juga ferre juvenci:
 Pingue solum lassat; sed juvat ipse labor.

CVIII. Ad POTITUM.

QUOD mihi vix unus toto liber exeat anno;
 Desidia tibi sum, docte Potite, reus.

Iustius at quanto mirere, quod exeat unus ;
 Labantur toti cum mihi saepe dies.
 Nunc refalutantes video nocturnus amicos :
 Gratulor et multis ; nemo, Potite, mihi.
 Nunc ad luciferam signat mea gemma Dianam :
 Nunc me prima sibi, nunc sibi quinta rapit.
 Nunc consul praetorve tenet, reducesque choreae :
 Auditur toto saepe poeta die.
 Sed nec caussidico possis impunè negare ;
 Nec si te rhetor, grammaticusve roget.
 Balnea post decimam lasso, centumque petuntur
 Quadrantes : fiet quando, Potite, liber ?

CIX. Ad librum.

VADE salutatum : pro me, liber, ire juberis
 Ad Proculi nitidos, officiose, Lares.
 Quaeris iter ? dicam : vicinum Castora canae
 Transibis Vestae, virgineamque domum ;
 Indè sacro veneranda petes Pallatia clivo,
 Plurima quàm summi fulget imago ducis.
 Nec te detineat miri radiata Colossi,
 Quae Rhodium moles vincere gaudet opus.
 Fleste vias hac, qua madidi sunt tecta Lyaei ;
 Et Cybeles picto stat Corybante tholus.
 Protinus à laeva clari tibi fronte Penates,
 Atriaque excelsae sunt adeunda domûs.
 Hanc pete ; ne metuas fastus, limenque superbum :
 Nulla magis toto janua poste patet ;
 Nec propior quam Phoebus amat, doctaeque sorores.
 Si dicet, quare non tamen ipse venit ?
 Sic licet excuses : quia, qualiacunque leguntur
 Ista, saluator scribere non potuit.

CX. Ad PASTOREM.

CREDIS ob hoc me, Pastor, opes fortasse rogare;
 Propter quod vulgus crassaque turba rogat:
 Ut Setina meos consumat gleba ligones,
 Et sonet innumerâ compede Tuscus ager:
 Ut Mauri Libycis centum stent dentibus orbes,
 Et crepet in nostris aurea lamna toris;
 Nec labris nisi magna meis crysalla terantur,
 Et faciant nigras nostra Falerna nives:
 Ut Canusinatus nostro Syrus assere fudet,
 Et mea sit culto sella cliente frequens:
 Aestu et ut nostro madidus conviva ministro,
 Quem permutatum nec Ganymede velim:
 Ut lutulenta linat Tyrias mihi mula lacernas,
 Et Massyleum virga gubernet equum.
 Est nihil ex istis: superos, ac fidera, testor.
 Ergo quid? Ut donem, Pastor, et aedificem.

CXI. Ad MELIOREM.

QUI praeſtat, pietate pertinaci
 Sensuro bona liberalitatis;
 Captet forsitan, aut vicem reposcat.
 At, si quis dare nomini relicto,
 Post Manes tumulumque, perseveret;
 Quaerit quid, nisi parcius dolere?
 Refert sis bonus, an velis videri.
 Praestas hoc, Melior, sciente fama:
 Qui, solennibus anxius sepulti,
 Nomen non finis interire Blaesi;
 Et, de munifica profusus arca,
 Ad natalitium diem colendum,
 Scribarum memori piaque turbae
 Quod donas, facis ipse Blaesianum.

Hoc longum tibi, vita dum manebit ;
Hoc, et post cineres, erit tributum.

CXII. Ad NORBANUM.

CUM tua, sacrilegos contra, Norbane, furores ;
Staret pro domino Caesare sancta fides :
Haec ego Pieriâ ludebam tutus in umbra,
Ille tuae cultor notus amicitiae.
Me tibi Vindelicis raptum narrabat in oris,
Nescia nec nostri nominis Arctos erat.
O quoties, veterem non inficiatus amicum,
Dixisti ! Meus est iste poëta, meus.
Omne tibi nostrum, quod, bis trieteride junctâ,
Antè dabat lector, nunc dabit auctor opus.

CXIII. Ad LICINIUM SURAM.

DOCTORUM Licini celeberrime Sura virorum !
Cujus prisca graves lingua reduxit avos :
Redderis, heu quanto factorum munere ! nobis ;
Gustatâ Lethes penè remissus aquâ.
Perdiderant jam vota metum, securaque flebat
Tristitia ; et lacrymis jamque peractus eras.
Non tulit invidiam taciti regnator Averni,
Et raptas fatis reddidit ipse colos.
Scis igitur, quantas hominum mors falsa querelas
Moverit, et frueris posteritate tuâ.
Vive velut rapto, fugitivaque gaudia carpe :
Perdiderit nullum vita reversa diem.

CXIV. Ad COLINUM.

O, Cui Tarpeias licuit contingere quercus,
Et meritas primâ cingere fronde comas !
Si fapis, utaris totis, Coline, diebus ;
Extremumque tibi semper adesse putes.

Lanificas nulli tres exorare puellas

Contigit : observant, quem statuere, diem.

Divitior Crispo, Thraseâ constantior ipso,

Lautior et nitido sis Meliore licet :

Nil adicit penso Lachesis, fusosque fororum

Explicat ; et semper de tribus una fecat.

CXV. Ad MARTIANUM.

SEXAGESIMA, Martiane, messis

Acta est ; et, puto, jam secunda Cottae :

Nec se taedia lectuli calentis

Expertum meminit die vel uno.

Ostendit digitum, sed impudicum,

Alconti, Dasioque, Symmachoque.

At nostri bene computentur anni ;

Et, quantum tetricae tulere febres,

Aut languor gravis, aut mali dolores,

A vita meliore separetur :

Infantes sumus, et senes videmur.

Aetatem Priamique Nestorisque,

Longam qui putat esse, Martiane ;

Multum decipiturque falliturque.

Non est vivere, sed valere, vita.

CXVI. Ad FRONTONEM.

VOTA tui breviter si vis cognoscere Marci ;

Clarum militiae, Fronto, togaeque decus !

Hoc petit : esse sui, nec magni, ruris arator ;

Sordidaque in parvis otia rebus amat.

Quisquam picta colit Spartani frigora saxi,

Et matutinum portat ineptus Ave ;

Cui licet, exigui nemoris rurisque beati,

Ante focum plenas explicuisse plagas ;

Et piscem tremulâ salientem ducere fetâ,
 Flavaque de rubro promere mella cado ;
 Pinguis inaequales onerat cui villica mensas,
 Et sua non emptus praeparat ova cinis ?
 Non amet hanc vitam, quisquis me non amat, opto :
 Vivat et urbanis albus in officiis.

CXVII. Ad JUVENCUM.

O Jucunda, covine, solitudo !
 Carrucâ magis, effedoque gratum
 Facundi mihi munus AEliani !
 Hic mecum licet, hic, Juvence, quicquid
 In buccam tibi venerit, loquaris.
 Non rector Libyci niger caballi,
 Succinctus neque cursor antecedit.
 Nusquam est mulio : mannuli tacebunt.
 O ! si conscius esset hic Avitus,
 Aurem non ego tertiam timerem.
 Totus quàm bene sic dies abiret !

CXVIII. Ad SPARSUM.

CUR saepe ficci parva rura Nomenti,
 Laremque villae sordidum petam, quaeris ?
 Nec cogitandi, Sparse, nec quiescendi,
 In urbe locus est pauperi : negant vitam
 Ludimagistri manè, nocte pistorum ;
 AErariorum marculi die toto.
 Hinc otiosus sordidam quatit mensam
 Neronianâ nummularius massâ :
 Illinc balucis malleator Hispanae
 Tritum nitenti fuste verberat saxum.
 Nec turba cessat entheata Bellonae,
 Nec fasciato naufragus loquax trunco ;

A matre

A matre doctus nec rogare Judaeus,
 Nec sulphuratae lippus institor mercis.
 Numerare pigri damna qui potest somni,
 Dicet quot aera verberent manus urbis,
 Cùm secta Colcho Luna vapulat rhombo.
 Tu, Sparse, nescis ista ; nec potes scire,
 Petilianis delicatus in regnis :
 Cui plana fummos despicit domus montes,
 Et rus in urbe est, vinitorque Romanus ;
 Nec in Falerno colle major autumnus :
 Intraque limen latus effedo cursus ;
 Et in profundo somnus, et quies nullis
 Offensa linguis ; nec dies, nisi admissus.
 Nos transeuntis risus excitat turbae,
 Et ad cubile est Roma : taedio fessis
 Dormire quoties libuit, imus ad villam.

CXIX. De RUSTICATIONE.

RURE morans quid agam, respondeo pauca, rogatus.
 Luce deos oro, famulos post arva reviso ;
 Partibus atque meis justos indico labores.
 Indè lego, Phoebumque cio, Musamque laceffo.
 Hinc oleo corpusque frico, mollique palaestrâ
 Stringo libens, animo gaudens, ac foenore liber.
 Prandeo, poto, cano, ludo, lavo, coeno, quiesco.
 Dum parvus lychnus modicum consumit olivi,
 Haec dat nocturnis nox lucubrata Camoenis.

CXX. Ad QUINTILIANUM.

QUINTILIANE, vagae moderator summe juventae ;
 Gloria Romanae, Quintiliane, togae !
 Vivere quòd propero pauper, nec inutilis annis ;
 Da veniam : properat vivere nemo satis.

Differat hoc, patrios optat qui vincere census,
 Atriaque immodicis arctat imaginibus.
 Me focus, et nigros non indignantia fumos
 Tecta juvant ; et fons vivus, et herba rudis.
 Sit mihi verna fatur, sit non doctissima conjux :
 Sit nox cum fomno, sit sine lite dies.

CXXI. Ad MUSAM.

SATURNALITIO Macrum fraudare tributo,
 Frustra, Musa, cupis : non licet, ipse petit.
 Solenneisque jocos, nec tristia carmina, poscit ;
 Et queritur nugas obticuisse meas.
 Menforum longis sed nunc vacat ille libellis :
 Appia, quid facies, si leget ista Macer ?

CXXII. Ad MACRUM.

IBIS littoreas, Macer, Salonas :
 Ibit rara fides, amorque recti,
 Et secum comitem trahet pudorem.
 Semper pauperior redit potestas.
 Felix auriferae colone terrae,
 Rectorem vacuo sinu remittes,
 Optabisque moras ; et exeuntem
 Udo, Dalmata, gaudio sequêris.
 Nos Celtas, Macer, et truces Iberos,
 Cum desiderio tui, petemus.
 Sed, quaecunque tamen feretur illinc,
 Piscosi calamo Tagi notata ;
 Macrum pagina nostra nominabit.
 Sic inter veteres legar poëtas ;
 Nec multos mihi praeferas priores :
 Uno sed tibi sim minor Catullo.

CXXIII. Ad INSTANTIUM.

INSTANTI, quo nec sincerior alter habetur
 Pectore, nec niveâ simplicitate prior!
 Si dare vis nostrae vires animosque Thaliae,
 Et victura petis carmina; da, quod amem.
 Cynthia te vatem fecit, lascive Properti:
 Ingenium Galli pulchra Lycoris erat.
 Fama est arguti Nemesis formosa Tibulli:
 Lesbia dictavit, docte Catulle, tibi.
 Non me Pelignus, nec spernet Mantua, vatem;
 Si qua Corinna mihi, si qua Amaryllis erit.

CXXIV. Ad BAETIM.

BAETIS, oliviferâ crinem redimite coronâ;
 Aurea qui nitidis vellera tingis aquis:
 Quem Bromius, quem Pallas amat; cui rector aquarum
 Albula navigerum per freta pandit iter:
 Ominibus laetis nostras Instantius oras
 Intret; et hic populis, ut prior annus, eat!
 Non ignorat, onus quod sit, succedere Macro.
 Qui sua metitur pondera, ferre potest.

CXXV. Ad CAESAREM.

PALMA regit nostros, mitissime Caesar, Iberos;
 Et placido fruitur pax peregrina iugo.
 Ergo agimus laeti tanto pro munere grates:
 Misisti mores in loca nostra tuos.

CXXVI. Ad LUCIUM.

LUCI, gloria temporum tuorum,
 Qui Graium veterem, Tagumque nostrum,
 Arpis cedere non finis difertis!
 Argivas generatus inter urbes,

Thebas

Thebas carmine cantet, aut Mycenae;
 Aut claram Rhodon, aut libidinofae
 Ledaean Lacedaemonis palaestras.
 Nos Celtis genitos, et ex Iberis,
 Nostrae nomina duriora terrae,
 Grato non pudeat referre versu:
 Saevo Bilbilin optimam metallo,
 Quae vincit Chalybasque Noricosque;
 Et ferro Plateam suo sonantem;
 Quam, fluctu tenui, sed inquieto,
 Armorum Salo temperator ambit:
 Tutelamque, chorosque Rixamarum;
 Et convivia festa Carduarum;
 Et textis Peteron rosis rubentem:
 Atque antiqua patrum theatra Rigas,
 Et certos jaculo levi Silaos;
 Turgentisque lacus, Petusiaeque,
 Et parvae vada pura Vetoniae;
 Et sanctum Baradonis ilicetum,
 Per quod vel piger ambulat viator;
 Et quae fortibus excolit iuventus
 Curvae Manlius arva Matinensae.
 Haec tam rustica, delicate lector,
 Rides nomina: rideas licebit.
 Haec, tam rustica, malo quam Bituntos.

CXXVII. Ad LICINIANUM.

VIR Celtiberis non tacende gentibus,
 Nostraeque laus Hispaniae!
 Videbis altam, Liciniane, Bilbilim;
 Equis et armis nobilem:
 Sterilemque Caunum nivibus, et fractis sacrum
 Vadaveronem montibus:

Et delicati dulce Botrodi nemus,
Pomona quod felix amat.
Tepidi natabis lene Congedi vadum,
Mollesque nympharum lacus;
Quibus remissum corpus adstringas brevi
Salone, qui ferrum gelat.
Praestabit illic ipsa, figendas prope,
Voberta prendenti feras.
AEstus serenos aureo franges Tago,
Obscurus umbris arborum.
Avidam rigens Dircenna placabit sitim;
Et Nemea, quae vincit nives.
At, cùm December canus, et bruma impotens,
Aquilone rauco mugiet;
Aprica repetes Tarraconis littora,
Tuamque Laletaniam.
Ibi illigatas mollibus damas plagis
Maetabis, et vernas apros:
Leporemque forti callidum rumpens equo,
Cervos relinques villico.
Vicina in ipsum silva descendet focum,
Infante cinctum sordido.
Vocabitur venator, et veniet tibi
Conviva clamatus prope.
Lunata nusquam pellis, et nusquam toga;
Olidaeque vestes murice.
Procul horridus Liburnus, et querulus cliens:
Imperia viduarum procul.
Non rumpet altum pallidus somnum reus;
Sed mane totum dormies.
Mercetur alius grande et infanum *sophôs*;
Miserere tu feliciū:
Veroque fruire non superbus gaudio,
Dum Sura laudatur tuus.

Non impudenter vita, quod reliquum est, petit ;
Cum fama, quod fatis est, habet.

CXXVIII. Ad eundem.

VERONA docti syllabas amat vatis :
Marone felix Mantua est.

Censetur Apona Livio suo tellus,
Stellâque nec Flacco minùs.
Apollodoro plaudit imbrifer Nilus ;
Nasone Peligni sonant.

Duosque Senecas, unicumque Lucanum,
Facunda loquitur Corduba.

Gaudent jocosae Canio suo Gades,
Emerita Deciano meo.

Te, Liciniane, gloriabitur nostra,
Nec me tacebit Bilbilis.

CXXIX. Ad MANIUM.

DUCIT ad auriferas quòd me Salo Celtiber oras,
Pendula quòd patriae visere testa libet ;

Tu mihi simplicibus, Mani, dilectus ab annis,
Et praetextatâ cultus amicitia !

Tu facis ; in terris quo non est alter Iberis
Dulcior, et vero dignus amore magis.

Tecum ego, vel ficci Gaetula mapalia Poeni ;

Et poteram Scythicas hospes amare casas.

Si tibi mens eadem, si nostri mutua cura est ;

In quocunque loco Roma duobus erit.

CXXX. Ad MATERNUM.

JURIS et aequarum cultor sanctissime legum,
Veridico Latium qui regis ore forum !

Municipi, Materne, tuo, veterique sodali ;

Callaicum mandas si quid ad Oceanum.

An Laurentino turpes in littore ranas,
 Et fatius tenues ducere credis acos;
 Ad sua captivum quàm faxa remittere mullum,
 Visus erit libris qui minor esse tribus?
 Et fatuam summâ coenare pelorida mensâ,
 Quosque tegit laevi cortice concha brevis;
 Ostrea Baianis quàm non liventia testis,
 Quae pueri domino non prohibente vorent?
 Hic olidam clamofus ages in retia vulpem,
 Mordebitque tuos fordida praeda canes.
 Illic piscofo modò vix eduçta profundo,
 Impedient lepores humida lina meos.
 Dum loquor, ecce! reдит sportâ piscator inani:
 Venator captâ mele superbus adest.
 Omnis ab urbano venit ad mare coena macello!
 Callaicum mandas si quid ad Oceanum.

CXXXI. Ad MARIUM.

MARI, quietae cultor et comes vitae;
 Quo cive prisca gloriatur Atina!
 Has tibi gemellas, barbari decus luci,
 Commendo pinus, ilicesque Faunorum;
 Et, semidoctâ villici manu structas,
 Tonantis aras, horridique Silvani;
 Quas tinxit agni saepe sanguis, aut hoedi:
 Dominamque sancti virginem deam templi;
 Et, quem sororis hospitem vides castae,
 Martem, mearum principem Calendarum:
 Et delicatae laureum nemus Florae;
 In quod, Priapo persequente, confugit.
 Hoc omne agelli mite parvuli numen,
 Seu tu cruore, sive thure placabis;
 Ubicunque noster Martialis est, dices:

Haec,

Haec, ecce ! mecum dexterâ litat vobis
 Absens sacerdos : vos putate praesentem ;
 Et date duobus, quicquid alter optârit.

CXXXII. Ad AVITUM.

SAEPE loquar nimiùm gentes quòd, Avite, remota
 Miraris, Latiâ factus in urbe senex ;
 Auriferumque Tagum sitiam, patriumque Salonem ;
 Et repetam faturae fordida rura casae.
 Illa placet tellus, in qua res parva beatum
 Me facit, et tenues luxuriantur opes.
 Pascitur hìc, ibi pascit ager : tepet igne maligno
 Hìc focus, ingenti lumine lucet ibi.
 Hìc pretiosa fames, conturbatorque macellus ;
 Mensa ibi divitiis ruris operata fui.
 Quattuor hìc aestate togae, pluresve teruntur :
 Autumnis ibi me quattuor una tegit.
 I, cole nunc reges ; quicquid non praestat amicus,
 Cùm praestare tibi possit, Avite, locus.

CXXXIII. Ad BILBILITANOS.

MUNICIPES, Augusta mihi quos Bilbilis acri
 Monte creat ; rapidis quem Salo cingit aquis !
 Ecquid laeta juvat vestri vos gloria vatis ?
 Nam decus, et nomen, famaue vestra sumus.
 Nec sua plus debet tenui Verona Catullo,
 Meque velit dici non minùs illa suum.
 Quattuor accessit tricesima messibus aestas,
 Ut sine me Cereri rustica liba datis.
 Moenia dum colimus dominae pulcherrima Romae,
 Mutavere meas Itala regna comas.
 Excipitis reducem placidâ si mente, venimus :
 Aspera si geritis corda, redire licet.

CXXXIV. Ad librum.

I Nostro comes ; i, libelle, Flacco ;
 Longum per mare, sed faventis undae ;
 Et, cursu facili, tuisque ventis,
 Hispanae pete Tarraconis arces.
 Illinc te rota tollet ; et citatus,
 Altam Bilbilin, et tuum Salonem,
 Quinto forsitan effedo, videbis.
 Quid mandem tibi, quaeris ? ut sodales
 Paucos ; sed veteres, et ante brumas
 Triginta mihi quattuorque viros ;
 Ipsâ protinus à viâ salutes :
 Et nostrum admoneas subinde Flaccum,
 Jucundos mihi, nec laboriosos,
 Secessus spatium paret salubri,
 Qui pigrum faciant tuum parentem.
 Haec sunt. Jam tumidus vocat magister,
 Castigatque moras ; et aura portum
 Laxavit melior. Vale, libelle :
 Navem (scis, puto) non moratur unus.

CXXXV. ———.

AD populos mitti qui nuper ab urbe solebas,
 Ibis, Io ! Romam, nunc peregrine liber ;
 Auriferi de gente Tagi, tetricique Salonis ;
 Dat patrios Manes quae mihi terra potens.
 Non tamen hospes eris, nec jam potes advena dici ;
 Cujus habet fratres tot domus alta Remi.
 Jure tuo veneranda novi pete limina templi,
 Reddita Pierio sunt ubi templa choro.
 Vel, si malueris, primâ gradiere Suburâ :
 Atria sunt illic consulis alma mei.

Laurigeros

Laurigeros habitat facundus Stella Penates,
 Clarus Hyanteae Stella fititor aquae.
 Fons ibi Castalius vitreo torrente superbit,
 Unde novem dominas saepe bibisse ferunt.
 Ille dabit populo, patribusque, equitique legendum:
 Nec nimiùm ficcis perleget ipse genis.
 Quid titulum poscis? versus duo tresve legantur:
 Clamabunt omnes te, liber, esse meum.

CXXXVI. Ad CLIENTES.

MATUTINE cliens, urbis mihi causâ relictæ;
 Atria, si sapias, ambitiosa colas.
 Non sum ego caussidicus, nec amaris litibus aptus;
 Sed piger, et senior, Pieridumque comes.
 Otia me somnusque juvant, quae magna negavit
 Roma mihi: sedeo, si vigilatur et hîc.

CXXXVII. Ad JUVENALEM.

DUM tu forsitan inquietus erras
 Clamosâ, Juvenalis, in Suburâ;
 Aut collem dominae teris Dianae:
 Dum per limina te potentiorum
 Sudatrix toga ventilat, vagumque
 Major Caelius et minor fatigant:
 Me, multos repetita post Decembres,
 Accepit mea, rusticumque fecit,
 Auro Bilbilis et superba ferro.
 Hîc pigri colimus, labore dulci,
 Boterdum Plateamque: Celtiberis
 Haec sunt nomina crassiora terris.
 Ingenti fruor, improboque, somno;
 Quem nec tertia saepe rumpit hora:
 Et totum mihi nunc repono, quicquid

Ter denos vigilaveram per annos.
 Ignota est toga ; sed datur petenti
 Ruptâ proxima vestis è cathedrâ.
 Surgentem focus excipit, superbâ
 Vicini strue cultus iliceti ;
 Multâ villica quem coronat ollâ.
 Venator sequitur ; sed ille, quem tu
 Secretâ cupias habere silvâ.
 Dispensat pueris, rogatque longos
 Laevis ponere villicus capillos.
 Sic me vivere, sic juvat perire.

CXXXVIII. Ad MARCELLAM.

MUNICIPEM rigidi quis te, Marcella, Salonis ;
 Et genitam nostris quis putet esse locis ?
 Tam rarum, tam dulce sapis ; Pallatia dicent,
 Audierint si te vel semel, esse suam.
 Nulla vel in media certabit nata Suburâ ;
 Aut Capitolini collis alumna, tibi.
 Nec citò ridebit peregrini gloria partûs,
 Romanam deceat quam magis esse nurum.
 Tu desiderium dominae mihi mitius urbis
 Esse jubes : Romam tu mihi sola facis.

CXXXIX. De hortis MARCELLAE.

HOC nemus, hi fontes, haec textilis umbra supini
 Palmitis, hoc riguae ductile flumen aquae :
 Prataque, nec bifero cessura rosaria Paesto ;
 Quodque viret Jani mense, nec alget olus :
 Quaeque natat clusis anguilla domestica lymphis,
 Quaeque gerit similes candida turris aves :
 Munera sunt domino, post septima lustra reverso :
 Has Marcella domos, parvaeque regna dedit.

Laurigeros habitat facundus Stella Penates,
 Clarus Hyanteae Stella sititor aquae.
 Fons ibi Castalius vitreo torrente superbit,
 Unde novem dominas saepe bibisse ferunt.
 Ille dabit populo, patribusque, equitique legendum;
 Nec nimum ficcis perleget ipse genis.
 Quid titulum poscis? versus duo tresve legantur:
 Clamabunt omnes te, liber, esse meum.

CXXXVI. Ad CLIENTES.

MATUTINE cliens, urbis mihi causa relictæ;
 Atria, si sapias, ambitiosa colas.
 Non sum ego caussidicus, nec amaris litibus aptus;
 Sed piger, et senior, Pieridumque comes.
 Otia me somnusque juvant, quæ magna negavit
 Roma mihi: redeo, si vigilatur et hîc.

CXXXVII. Ad JUVENALEM.

DUM tu forsitan inquietus erras
 Clamosâ, Juvenalis, in Suburâ;
 Aut collem dominae teris Dianae:
 Dum per limina te potentiorum
 Sudatrix toga ventilat, vagumque
 Major Caelius et minor fatigant:
 Me, multos repetita post Decembres,
 Accepit mea, rusticumque fecit,
 Auro Bilbilis et superba ferro.
 Hîc pigri colimus, labore dulci,
 Boterdum Plateamque: Celtiberis
 Haec sunt nomina crassiora terris.
 Ingenti fruor, improboque, somno;
 Quem nec tertia saepe rumpit hora:
 Et totum mihi nunc repono, quicquid

Ter denos vigilaveram per annos.
 Ignota est toga ; sed datur petenti
 Ruptâ proxima vestis è cathedrâ.
 Surgentem focus excipit, superbâ
 Vicini strue cultus iliceti ;
 Multâ villica quem coronat ollâ.
 Venator sequitur ; sed ille, quem tu
 Secretâ cupias habere silvâ.
 Dispensat pueris, rogatque longos
 Laevis ponere villicus capillos.
 Sic me vivere, sic juvat perire.

CXXXVIII. Ad MARCELLAM.

MUNICIPEM rigidi quis te, Marcella, Salonis ;
 Et genitam nostris quis putet esse locis ?
 Tam rarum, tam dulce sapis ; Pallatia dicent,
 Audierint si te vel semel, esse suam.
 Nulla vel in media certabit nata Suburâ ;
 Aut Capitolini collis alumna, tibi.
 Nec citò ridebit peregrini gloria partûs,
 Romanam deceat quam magis esse nurum.
 Tu desiderium dominae mihi mitius urbis
 Esse jubes : Romam tu mihi sola facis.

CXXXIX. De hortis MARCELLAE.

HOC nemus, hi fontes, haec textilis umbra supini
 Palmitis, hoc riguae ductile flumen aquae :
 Prataque, nec bifero cessura rosaria Paesto ;
 Quodque viret Jani mense, nec alget olus :
 Quaeque natat clusis anguilla domestica lymphis,
 Quaeque gerit similes candida turris aves :
 Munera sunt domino, post septima lustra reverso :
 Has Marcella domos, parvaque regna dedit.

Si mihi Nauficaë patrios concederet hortos ;
Alcinoo possem dicere, malo meos.

MARTIALIS PRISCO SUO SALUTEM.

SCIO me patrocinium debere contumacissimae trien-
desidia: quae absolvenda non esset, inter illas quae
que occupationes urbicas, quibus facilius consequimur
ut molesti potius quam officiosi esse videamur: nedum
hac provinciali solitudine; ubi, nisi etiam intemperantiam
studeamus; et sine solatio, et sine excusatione secessimus.
Accipe ergo rationem: in qua hoc maximum et primum
est, quod civitatis aures, quibus assueveram, quaero;
videor mihi in alieno foro litigare. Si quid est enim,
libellis meis, quod placeat, dictavit auditor. Illam
diciorum subtilitatem, illud materiarum ingenium;
bibliothecas, theatra, conventus; in quibus studere se
luptatibus non sentiunt: ad summam omnium, ea, quae
delicati reliquimus, quasi destituti desideramus. Ad-
dit his municipalium rubigo dentium, et iudicii loco
vor; et unus aut alter mali, in pusillo loco multi, adeo
sus quos difficile est habere quotidie bonum stomachum.
Ne mireris igitur abjecta ab indignante, quae à gestibus
fieri solebant. Ne quid tamen, et advenienti tibi
urbe, et exigenti negarem; cui non refero gratiam,
tantum ea praesto quae possim; imperavi mihi, quod
dulgere consueveram; et studui paucissimis diebus, ut
miliarissimas mihi aures tuas exciperem adventoriâ.
velim ista, quae tantum apud te non periclitantur, de-
center aestimare, et excutere non graveris; et, quod
difficillimum est, de nugis nostris iudices nitore sepositis
ne Romam, si ita decreveris, non Hispaniensem librum
mittamus, sed Hispanum.

R ET

Otia,

Hori

PAR

Saepe

Dec

Infidia

Nec

Non d

Invi

Si te

(Tu

Quid

Pris

Q U

Genti

Far

Tu fa

Tu

S A

Quen

Di

CXL. Ad PRISCUM.

RETIA dum cessant, latratoresque Molossi;
Et non invento silva quiescit apro:
Otia, Prisce, brevi poteris donare libello.
Hora nec aestiva est, nec tibi tota perit.

CXLI. Ad eundem.

PARCIUS utaris, moneo, rapiente veredo,
Prisce; nec in lepores tam violentus eas.
Saepe satisfecit praedae venator; et acri
Decidit excussus, nec rediturus, equo.
Infidias et campus habet: nec fossa, nec agger,
Nec sint saxa licet; fallere plana solent.
Non deerunt, qui tanta tibi spectacula praestent;
Invidiâ fati sed levioe cadant.
Si te delectant animosa pericula; Tuscis
(Tutior est virtus) insidiemur apris.
Quid te fraena juvant temeraria? saepius illis,
Prisce, datum est equitem rumpere, quàm leporem.

CXLII. ———.

QUOD Flaccó Varioque fuit, summoque Maroni;
Maecenas, atavis regibus ortus eques:
Gentibus et populis hoc te mihi, Prisce Terenti,
Fama fuisse loquax, chartaque dicet anus.
Tu facis ingenium; tu, si quid posse videmur;
Tu das ingenuae munera pigritiae.

CXLIII. ———.

SAEPE rogare soles, qualis sim, Prisce, futurus;
Si fiam locuples, simque repentè potens.
Quenquam posse putas mores narrare futuros?
Dic mihi; si fias tu leo, qualis eris?

CXLIV. Ad SATURNUM.

ANTIQUI rex magne poli, mundique prioris!
 Sub quo pigra quies, nec labor ullus erat;
 Nec regale nimis fulmen, nec fulmine digna;
 Scissa nec ad Manes, sed sita dives humus:
 Laetus ad haec, facilisque veni, solennia Prisci
 Gaudia: cum sacris te decet esse tuis.
 Tu, reducem patriae sextâ, pater optime, brumâ,
 Pacifici Latiâ reddis ab urbe Numae.
 Cernis ut Aufonio similis tibi pompa macello
 Pendeat, et quantus luxurietur honos;
 Quàm non parca manus, largaeque nomismata mentis
 Quae, Saturne, tibi pernumerentur opes.
 Ut sit bis pretium meritis, et gratia major;
 Et pater, et frugi, sic tua sacra colit.
 At tu, sancte, tuo sic semper amere Decembri:
 Hos illi jubeas saepe redire dies.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER III.

DE POETA EJUSQUE AEMULIS.

Epistola ad LECTOREM.

SPERO me secutum in libellis meis tale temperamen-
tum, ut de illis queri non possit, quisquis de se bene
senferit; cùm salvâ infimarum quoque personarum reve-
rentiâ ludant: quae adeò antiquis auctoribus defuit, ut
nominibus non tantùm veris abusi sint; sed etiam ma-
gnis. At mihi fama viliùs constet, et probetur in me no-
vissimum ingenium. Absit à jocorum nostrorum simplici-
tate malignus interpres, nec epigrammata mea scribat.
Improbè facit, qui in alieno libro ingeniosus est. Las-
ciam verborum veritatem, id est, epigrammatôn linguam,
excusarem; si meum esset exemplum. Sic scribit Catul-
lus, sic Marfus, sic Peto, sic Gaetulicus: sic, quicunque
perlegitur. Si quis tamen tam ambitiosè tristis est, ut
apud illum in nulla pagina Latinè loqui fas sit; potest
epistolâ, vel potiùs titulo contentus esse. Epigrammata
illis scribuntur, qui solent spectare Florales. Non intret
Cato theatrum nostrum; aut, si intraverit, spectet. Vi-
deor mihi meo jure facturus, si epistolam versibus clausero.

I. Ad CATONEM.

NOSSES jocosae dulce cùm sacrum Florae,
Festosque lusus, et licentiam vulgi;
Cur in theatrum, Cato severe, venisti?
An ideo tantùm veneras, ut exires?

II. Ad LECTOREM.

HIC est quem legis, ille quem requiris,
Toto notus in orbe Martialis,
Argutis epigrammatôn libellis:
Cui, lector studiose, quod dedisti
Viventi decus, atque sentienti,
Rari post cineres habent poëtae.

III. Ad THALIAM.

DUM tu lenta nimis, diuque quaeris,
Quis primus tibi, quisve sit secundus;
Gratum quisve epigramma comparabit:
Palnam Callimachus, Thalia, de se
Facundo dedit ipse Brutiano.
Qui si, Cecropio satur lepore,
Romanae sale luserit Minervae;
Illi me facias, precor, secundum.

IV. Ad librum.

TERCENTENA quidem poteras epigrammata ferre
Sed quis te ferret perlegeretque, liber?
At nunc succincti quae sint bonâ disce libelli.
Hoc primum est, brevior quòd mihi charta perit.
Deinde, quòd haec unâ peragit librarius horâ:
Nec tantùm nugis serviet iste meis.
Tertia res haec est: quòd, si cui fortè legêris;
Sis licet usque malus, non odiosus eris.

Te conviva leget misto quincunçe : sed antè

Incipiat positus quàm tepuisse calix.

Esse tibi tantâ cautus brevitate vidêris ?

Hei mihi, quàm multis sic quoque longus eris !

V. Ad SEVERUM.

I Nunc, edere me jube libellos !

Lectis vix tibi paginis duabus,

Spectas ἰσχατοκώλιον, Severe ;

Et longas trahis oscitationes.

Haec sunt, quae relegente me solebas

Rapta scribere ; sed Vitellianis.

Haec sunt singula, quae sinu ferebas

Per convivia cuncta, per theatra :

Haec sunt ; aut meliora, si qua nescis.

Quid prodest mihi tam macer libellus,

Nulla crassior ut sit umbilico ;

Si totus tibi triduo legatur ?

Nunquam deliciae supiniore.

Lassus tam citò deficiis viator ;

Et, cùm currere debeas Bovillas,

Interjungere quæris ad Camoenas.

I nunc, edere me jube libellos !

VI. Ad librum.

A RGILETANAS mavis habitare tabernas ;

Cùm tibi, parve liber, scrinia nostra vacent ?

Nescis, heu ! nescis dominae fastidia Romae :

Crede mihi, nimium Martia turba sapit.

Majores nusquam rhonchi : juvenesque senesque,

Et pueri nasum rhinocerotis habent.

Audieris cùm grande *sophôs*, dum basia captas ;

Ibis ab excusso, missus in astra, sago.

At tu, ne toties domini patiare lituras,
 Neve notet lusus tristis arundo tuos;
 Aethereas, lascive, cupis volitare per auras.
 I, fuge: sed poteras tutior esse domi.

VII. Ad E M P T U R I E N T E M.

QUI tecum cupis esse meos ubicunque libellos,
 Et comites longae quaeris habere viae;
 Hos eme, quos arctat brevibus membrana tabellis.
 Scrinia da magnis: me manus una capit.
 Ne tamen ignores ubi sis venalis, et erres
 Urbe vagus totâ; me duce certus eris.
 Libertum docti Lucensis quaere Secundum;
 Limina post Pacis, Palladiumque forum.

VIII. Ad alium.

QUAECUNQUE lusi juvenis et puer quondam,
 Apinasque nostras, quas nec ipse jam novi;
 Malè collocare si bonas voles horas,
 Et invidetis otio tuo, lector:
 A Valeriano Pollio petes Quinto,
 Per quem perire non licet meis nugis.

IX. Ad L U P E R C U M.

OCCURRIS quoties, Luperce, nobis;
 Vis mittam puerum, subindè dicis,
 Cui tradas epigrammatôn libellum;
 Lectum quem tibi protinus remittam?
 Non est, quòd puerum, Luperce, vexes:
 Longum est, si velit ad Pyrum venire;
 Et scalis habito tribus, sed altis.
 Quod quaeris, propiùs petas licebit:
 Argi nempe soles subire letum.

Contra Caesaris est forum taberna,
 Scriptis postibus hinc et indè totis;
 Omnes ut citò perlegas poëtas.
 Illinc me pete; ne roges Atrectum:
 Hoc nomen dominus gerit tabernae.
 De primo dabit, alterove nido;
 Rasum pumice, purpurâque cultum;
 Denaris tibi quinque, Martialem.
 Tanti non es, ais: sapis, Luperce.

X. Ad QUINTUM.

EXIGIS ut donem nostros tibi, Quinte, libellos.
 Non habeo; sed habet bibliopola Tryphon.
 AEs dabo pro nugis, et emam tua carmina sanus?
 Non, inquis, faciam tam fatuè. Nec ego.

XI. In DELICATUM.

CONSUMPTA est uno si lemmate pagina, transis;
 Et breviora tibi, non meliora, placent.
 Dives, et ex omni posita est instructa macello
 Coena tibi; sed te mattya sola juvat.
 Non opus est nobis nimiùm lectore guloso:
 Hunc volo, qui fiat non sine pane fatur.

XII. In alterum.

SI quid lene mei dicant et dulce libelli;
 Si quid honorificum pagina blanda sonet:
 Hoc tu pingue putas, et costam rodere mavis;
 Ilia Laurentis cùm tibi demus apri.
 Vaticana bibas, si delectaris aceto:
 Non facit ad stomachum nostra lagena tuum.

XIII. In alium.

SI qua videbuntur chartis tibi, lector, in istis,
 Sive obscura nimis, sive Latina parum;

Non

Non meus est error : nocuit librarius illis,
 Dum properat versus annumerare tibi.
 Quòd, si non illum, sed me peccasse putabis ;
 Tunc ego te credam cordis habere nihil.
 Ista tamen mala sunt : quasi nos manifesta negemus !
 Haec mala sunt : sed tu non meliora facis.

XIV. Ad AUCTUM.

LECTOR et auditor nostros probat, Aucte, libellos :
 Sed quidam exactos esse poëta negat.
 Non nimium curo : nam coenae fercula nostrae
 Malim convivis, quàm placuisse cocis.

XV. Ad CRETICUM.

JACTAT inaequalem Matho me fecisse libellum :
 Si verum est, laudat carmina nostra Matho.
 AEquales scribit libros Calvinus, et UMBER :
 AEqualis liber est, Cretice, qui malus est.

XVI. Ad LECTORES.

LAUDAT, amat, cantat nostros mea Roma libellos ;
 Meque sinus omnis, me manus omnis habet.
 Ecce rubet quidam, pallet, stupet, oscitat, odit.
 Hoc volo : nunc nobis carmina nostra placent.

XVII. Ad eosdem.

UNDENIS pedibusque, syllabisque ;
 Et multo sale, nec tamen protervo ;
 Notus gentibus, ille Martialis,
 Et notus populis ; (quid invidetis ?)
 Non sum Andremonè notior Caballo.

XVIII. In PROCILLUM.

QUAEDAM me cupit, invide Procille ;
 Toto candidior puella cycno ;

Argento.

Argento, nive, lilio, ligustro :
 Sed quandam volo nocte nigriorem,
 Formicâ, pice, graculo, cicadâ.
 Jam suspendia saeva cogitabas :
 Si novi bene te, Procille, vives.

XIX. In ZOILUM.

NUNQUAM divitias deos rogavi ;
 Contentus modicis, meoque laetus.
 Paupertas, veniam dabis : recede.
 Causa est quae subiti novique voti ?
 Pendentem volo Zoilum videre.

XX. In CARINUM.

LIVET Carinus, rumpitur, furit, plorat ;
 Et quaerit altos, unde pendeat, ramos ;
 Non, jam quòd orbe cantor et legor toto ;
 Nec, umbilicis quòd decorus, et cedro,
 Spargor per omnes, Roma quas tenet, gentes :
 Sed, quòd sub urbe rus habemus aestivum ;
 Vehimurque mulis non, ut antè, conductis.
 Quid imprecabor, ô Severe, liventi ?
 Hoc opto : mulas habeat, et suburbanum.

XXI. Ad JULIUM.

RUMPITUR invidiâ quidam, carissime Juli ;
 Quòd me Roma legit, rumpitur invidiâ.
 Rumpitur invidiâ, quòd turbâ semper in omni
 Monstramur digito ; rumpitur invidiâ.
 Rumpitur invidiâ, tribuit quòd Caesar uterque
 Jus mihi natorum ; rumpitur invidiâ.
 Rumpitur invidiâ, quòd rus mihi dulce sub urbe est,
 Parvaeque in urbe domus ; rumpitur invidiâ.

Rumpitur

Rumpitur invidiâ, quòd sum jucundus amicis,
 Quòd conviva frequens ; rumpitur invidiâ.
 Rumpitur invidiâ, quòd amamur, quòdque probamur ;
 Rumpatur, quisquis rumpitur invidiâ.

XXII. In CALLISTRATUM.

SUM, fateor, semperque fui, Callistrate, pauper ;
 Sed non obscurus, nec malè notus eques.
 Sed toto legor orbe frequens ; et dicitur, Hic est !
 Quodque cinis paucis, hoc mihi vita dedit.
 At tua centenis incumbunt tecta columnis,
 Et libertinas arca flagellat opes :
 Magnaque Niliacae servit tibi gleba Syenes ;
 Tondet et innumeros Gallica Parma greges.
 Hoc, ego tuque, sumus : sed, quòd sum, non potes esse ;
 Tu quod es, è populo quilibet esse potest.

XXIII. In NAEVOLUM.

NUNQUAM dicis Ave ; nec reddis, Naevole, semper ;
 Quod prior et Curius dicere saepe solet.
 Cur hoc expectes à me, rogo, Naevole, dicas :
 Nam, puto, nec melior, Naevole ; nec prior es.
 Praemia laudato tribuit mihi Caesar uterque,
 Natorumque dedit jura paterna trium.
 Ore legor multo, notumque per oppida nomen
 Non expectato dat mihi fama rogo.
 Est et in hoc aliquid : vidit me Roma tribunum,
 Et sedeo qua te fuscitat Oceanus.
 Quot mihi Caesareo facti sunt munere cives !
 Nec famulos totidem suspicor esse tibi.
 Sed compensaris : sed splendes, Naevole, nummis.
 Jam jam sic prior es, Naevole ; vincis : Ave.

XXIV. De TORQUATO et OTACILIO.

AD lapidem Torquatus habet praetoria quartum :
 Ad quartum, breve rus emit Otacilius.
 Torquatus nitidas vario de marmore thermas
 Extruxit : cucumam fecit Otacilius.
 Disposuit daphnona suo Torquatus in agro :
 Castaneas centum sevit Otacilius.
 Consule Torquato, vici fuit ille magister ;
 Nec minor in tanto visus honore sibi.
 Grandis ut exiguum bos ranam ruperat olim ;
 Sic, puto, Torquatus rumpet Otacilium.

XXV. De EROTE.

PLORAT Eros, quoties maculosae pocula myrrhae
 Inspicit, aut pueros, nobiliusve citrum.
 Et gemitus imo ducit de pectore, quod non
 Tota miser coëmat Septa, feratque domum.
 Quàm multi faciunt quod Eros, sed lumine sicco !
 Pars major lacrymas ridet, et intus habet.

XXVI. In CAECILIANUM.

CANDIDIUS nihil est te, Caeciliane : notavi.
 Si quando ex nostris disticha pauca legis,
 Protinus aut Marfi recitas, aut scripta Catulli.
 Haec mihi das, tanquam deteriora legas.
 Ut collata magis placeant mea ? credimus illud.
 Malo tamen recites, Caeciliane, tua.

XXVII. In eundem.

VIVIDA cùm poscas epigrammata, mortua ponis
 Lemmata : quî fieri, Caeciliane, potest ?
 Mella jubes Hyblaea tibi, vel Hymettia nasci ;
 Et thyma Cecropiae Corfica ponis api ?

XXVIII.

XXVIII. In GAURUM.

INGENIUM mihi, Gaure, probas sic esse pusillum,
 Carmina quòd faciam, quae brevitatem placent.
 Confiteor: sed tu, bis denis grandia libris
 Qui scribis Priami praelia, magnus homo es.
 Nos facimus Bruti puerum, nos Lagona vivum:
 Tu magnus luteum, Gaure, giganta facis.

XXIX. In COSCONIUM.

COSCONI, qui longa putas epigrammata nostra,
 Utiles ungendis axibus esse potes.
 Hac tu credideris longum ratione Colossum,
 Et puerum Bruti dixeris esse brevem.
 Disce, quod ignoras: Marfi doctique Pedonis
 Saepe duplex unum pagina tractat opus.
 Non sunt longa, quibus nihil est quod demere possis:
 Sed tu, Cosconi, disticha longa facis.

XXX. In eundem.

OMNIA quòd scribis castis epigrammata verbis,
 Inque tuis nulla est scoria carminibus;
 Admiror: laudo. Nihil est te sanctius uno:
 At mea luxuriâ pagina nulla vacat.
 Haec igitur juvenes nequam, facilesque puellae;
 Haec senior, sed quem torquet amica, legat.
 At tua, Cosconi, venerandaque sanctaque verba
 A pueris debent virginibusque legi.

XXXI. In LIGURAM.

VERSUS, et breve vividumque carmen
 In te ne faciam times, Ligurra;
 Et dignus cupis hoc metu videri:
 Sed frustra metuis, cupisque frustra.

In tauros Libyci fremunt leones :
 Non sunt papilionibus molesti.
 Quaeras, censeo, si legi laboras ;
 Nigri fornicis ebrium poetam :
 Qui carbone radi, putrique cretâ,
 Scribit carmina, quae legant cacantes.
 Frons haec stigmate non meo notanda est.

XXXII. In detractorem.

ALLATRES licet usque nos, et usque ;
 Et gannitibus improbis lacescās :
 Certum est hanc tibi pernegare famam,
 Olim quam petis in meis libellis ;
 Qualiscunque legaris ut per orbem.
 Nam te cur aliquis sciat fuisse ?
 Ignotus pereas, miser, necesse est.
 Non dêrunt tamen hac in urbe forsan,
 Unus vel duo, tresve quattuorve ;
 Pellem roderè qui velint caninam.
 Nos hac à scabie tenemus unguēs.

XXXIII. In similem.

CUM sis nec rigidâ Fabiorum gente creatus,
 Nec qualem Curio, dum prandia portat aranti,
 Hirsutâ peperit rubicunda sub ilice conjux ;
 Sed patris ad speculum tonfi, matrisque togatae
 Filius ; et sponsam possit te sponsa vocare :
 Emendare meos, quos novit fama, libellos ;
 Et tibi permittis felices carpere nugas :
 Has, inquam, nugas, quibus aurem advertere totam
 Non aspernantur procures urbisque forique :
 Quas et perpetui dignantur scrinia Silî,
 Et repetit toties facundo Regulus ore ;
 Quique videt propiùs magni certamine Circi,

Laudat

Laudat Aventinae vicinus Sura Dianae :
Ipse etiam tanto dominus sub pondere rerum,
Non dedignatur bis terque revolvere Caesar.

Sed tibi plus mentis, tibi cor, limante Minervâ,
Acrius ; et tenues finxerunt pectus Athenae.
Ne valeam, si non multo sapit altiùs istud,
Quod, cum panticibus laxis, et cum pede grandi,
Et rubro pulmone vetus, nasisque timendum ;
Omnia crudelis lanius per compita portat.
Audes praeterea, quos nullus noverit, in me
Scribere versiculos ; miseras et perdere chartas.
At, si quid nostrae tibi bilis inusserit ardor ;
Vivet, et haerebit, totoque legetur in orbe :
Stigmata nec vafrâ delebit Cinnamus arte.
Sed miserere tui : rabido nec perditus ore
Fumantem nasum vivi tentaveris urfi.
Sit placidus licet, et lambat digitosque manusque ;
Si dolor et bilis, si iusta coëgerit ira ;
Urfus erit. Vacuâ dentes in pelle fatiges ;
Et tacitam quaeras, quam possis rodere, carnem.

XXXIV. In TUCCAM.

Hexametris epigramma facis ! scio dicere Tuccam.
Tucca, solet fieri : denique, Tucca, licet.
Sed tamen hoc longum est : solet hoc quoque, Tucca, licet
Si breviora probas, disticha sola lege.
Conveniat nobis : ut fas epigrammata longa
Sit transire tibi ; scribere, Tucca, mihi.

XXXV. In eundem.

SCRIBEBAMUS epos ; coepisti scribere : cessi,
AEmula ne starent carmina nostra tuis.
Transtulit ad tragicos se nostra Thalia cothurnos :
Aptâsti longum tu quoque fyrma tibi.

Fila lyrae movi doctis exculta Camoenis :

Plectra rapis nobis ambitione novâ.

Audemus satyras ; Lucilius esse laboras.

Ludo leves elegos : tu quoque ludis idem.

Quid minus esse potest ? epigrammata fingere coepi :

Hinc etiam petitur jam mea fama tibi.

Elige quid nolis : quis enim pudor omnia velle ?

Et, si quid non vis ; Tucca, relinque mihi.

XXXVI. In FIDENTINUM.

FAMA refert nostros te, Fidentine, libellos

Non aliter populo, quàm recitare tuos.

Si mea vis dici, grâti tibi carmina mittam :

Si dici tua vis ; hæc eme, ne mea sint.

XXXVII. Ad QUINTIANUM.

COMMENDO tibi, Quintiane, nostros ;

Nostros dicere si tamen libellos

Possim, quos recitat tuus poëta.

Si de servitio gravi querantur,

Affertor venias, fatisque præstes ;

Et, cùm se dominum vocabit ille,

Dicas esse meos, manuque missos.

Hoc si terque quaterque clamitâris,

Impones plagiaro pudorem.

XXXVIII. In FIDENTINUM.

UNA est in nostris tua, Fidentine, libellis

Pagina ; sed certâ domini signata figurâ :

Quae tua traducit manifesto carmina furto.

Sic interpositus vitio contaminat uncto

Urbica Lingonicus Tyrianthina bardocucullus :

Sic Aretinae violant crystallina testae :

Sic niger, in ripis errat cùm fortè Caystri,
 Inter Ledaeos ridetur corvus olores :
 Sic, ubi multifonâ fervet sacer Attide lucus,
 Improba Cecropias offendit pica quèrelas.
 Indice non opus est nostris, nec vindice, libris :
 Stat contrà, dicitque tibi tua pagina, FUR ES.

XXXIX. In eundem.

NOSTRIS versibus esse te poëtam,
 Fidentine, putas, cupisque credi.
 Sic dentata sibi videtur AEgle,
 Emptis ossibus, Indicoque cornu :
 Sic, quae nigrior est cadente moro,
 Cerussata sibi placet Lycoris.
 Hac et tu ratione, qua poëta es ;
 Calvus cùm fueris, eris comatus.

XL. In furem.

ERRAS, meorum fur avare librorum !
 Fieri poëtam posse qui putas tanti,
 Scriptura quanti constet, et tomus vilis.
 Non sex paratur aut decem *sophôs* nummis.
 Secreta quaere carmina, et rudes curas ;
 Quas novit unus, scrinioque signatas
 Custodit ipse virginis pater chartae,
 Quae trita duro non inhorruit mento.
 Mutare dominum non potest liber notus.
 Sed, pumicatâ fronte si quis est nondum,
 Nec umbilicis cultus, atque membranâ ;
 Mercare tales ab eo : nec sciet quisquam.
 Aliena quisquis recitat, et petit famam ;
 Non emere librum, sed silentium debet.

XLI. In hybridam.

QUID, stulte, nostris versibus tuos misces?
 Cum litigante quid tibi, miser, libro?
 Quid congregare cum leonibus vulpes,
 Aquilisque similes facere noctuas quaeris?
 Habeas licebit alterum pedem Ladae;
 Inepte, frustra erure ligneo cures.

XLII. Ad CORDUBAM.

UNCTO Corduba laetior Venafro,
 Istrâ nec minùs absoluta testâ.
 Albi quae superas oves Galefi,
 Nullo murice, nec cruore mendax;
 Sed tinctis gregibus colore vivo:
 Dic vestro, rogo, sit pudor poëtae;
 Ne gratùs recitet meos libellos.
 Ferrem, si faceret bonus poëta,
 Cui possem dare mutuos honores.
 Corrumpt sine talione coelebs:
 Caecus perdere non potest, quod aufert.
 Nil est deterius latrone nudo:
 Nil securius est malo poëtâ.

XLIII. In verpum.

QUOD nimiùm lives, nostris et ubique libellis
 Detrahis, ignosco: verpe poëta, fapis.
 Hoc quoque non curo, quòd, cùm mea carmina carpas,
 Compilas: et sic, verpe poëta, fapis.
 Illud me cruciat; Solymis quòd natus in ipsis,
 Corrumpis dominam, verpe poëta, meam.
 Ecce! negas; jurasque mihi per templa Tonantis.
 Non credo: jura, verpe, per Anchialum.

XLIV. In maledicum.

CUM Juvenale meo quae me committere tentas,
 Quid non audebis, perfida lingua, loqui?
 Te fingente nefas, Pyladen odisset Orestes;
 Theſea Pirithoi deſtituiſſet amor.
 Tu Sículos fratres, et majus nomen Atridas;
 Et Ledae poteras diſſociare genus.
 Hoc tibi pro meritis, et talibus imprecor auſis;
 Cuncta ſit ut factis candida lingua tuis.

XLV. Ad AULUM.

UT bene loquatur ſentiatque Mamercus,
 Efficere nullis, Aule, moribus poſſis.
 Pietate fratres Curtios licet vincas;
 Quiete Nervas, comitate Ruſones;
 Probitate Marcos, aequitate Mauros;
 Oratione Regulos, jocis Paulos:
 Rubiginofis cuncta dentibus rodit.
 Hominem malignum forſan eſſe tu credas;
 Ego eſſe miſerum credo, cui placet nemo.

XLVI. In infamantem.

QUISQUIS ſtolaeve purpuraeve contemptor,
 Quos colere debet, laeſit impio verſu;
 Erret per urbem, pontis exul et clivi;
 Interque raucos ultimus rogatores,
 Oret caninas panis improbi buccas.
 Illi December longus, et madens bruma;
 Clauſuſque fornix triſte frigus extendat.
 Vocet beatos, clamitetque; Felices,
 Orcinianâ qui feruntur in ſpondâ!
 Et, cùm ſupremae fila venerint horae,
 Dieſque tardus; ſentiat canum litem,

Abigatq

Abigatque moto noxias aves panno.
 Nec finiantur morte supplicis poenae :
 Sed, modò feveri sectus AEaci loris,
 Nunc inquieti monte Sisyphi pressus,
 Nunc inter undas garruli senis ficcus ;
 Delassæt omnes fabulas poëtarum :
 Et, cùm fateri Furia jusserit verum ;
 Prodente clamet conscientiâ, SCRIPSI.

XLVII. In SEPTITIANUM.

EXPLICITUM nobis usque ad sua cornua librum,
 Et, quasi perlectum, Septitiane, refers.
 Omnia legisti: credo, scio, gaudeo; verum est.
 Perlegi libros sic ego quinque tuos.

XLVIII. In THEODORUM.

NON donem tibi cur meos libellos,
 Oranti toties, et exigenti ;
 Miraris, Theodore? magna causâ est:
 Dones tu mihi ne tuos libellos.

XLIX. In eundem.

PIERIOS vatis Theodori flamma Penates
 Abstulit: hoc Musis, hoc tibi, Phoebe, placet?
 O scelus, ô magnum facinus, crimenque deorum!
 Non arsit pariter quòd domus et dominus.

L. In BASSUM.

COlchida quid scribis; quid scribis, amice, Thyesten?
 Quò tibi vel Nioben, Basse, vel Andromeden?
 Materia est, mihi crede, tuis aptissima chartis
 Deucalion; vel, si non placet hic, Phaëthon.

LI. In SOSIBIANUM.

PLENA laboratis habeas cùm scrinia libris,
 Emittere quare, Sosibiane, nihil?
 Edent haeredes, inquis, mea carmina: quando?
 Tempus erat jam te, Sosibiane, legi.

LII. In ALBIUM MAXIMUM.

ALBI Maxime, si vacabit hora,
 Hoc tantùm lege: namque et occupatus,
 Et non es nimium laboriosus.
 Transis hos quoque quattuor: sapiſſi.

LIII. In LABERIUM.

VERSUS scribere poſſe te diſertos
 Affirmas, Laberî: quid ergo non vis?
 Versus scribere qui poteſt diſertos,
 Non ſcribat, Laberî: virum putabo.

LIV. In SABELLUM.

QUOD non infulſe ſcribis tetraſtica quaedam;
 Diſtica quòd bellè pauca, Sabelle, facis;
 Laudo, nec admiror. Facile eſt epigrammata bellè
 Scribere: ſed librum ſcribere difficile eſt.

LV. In SEXTUM.

SCRIBERE te, quae vix intelligat ipſe Modeſtus,
 Et vix Claranus; quid, rogo, Sexte, iuvat?
 Non leſtore tuis opus eſt, ſed Apolline, libris:
 Iudice te, major Cinna Marone fuit.
 Sic tua laudentur: ſanè mea carmina, Sexte,
 Grammaticis placeant, et ſine grammaticis.

LVI. In PRISCUM.

COMmendare tuum dum vis mihi carmine munus,
 Maeonioque cupis doctius ore loqui;
 Excrucias multis pariter me teque diebus:
 Et tua de nostro, Prisce, Thalia placet.
 Divitibus poteris Musas, elegosque sonantes
 Mittere: pauperibus munera pexa dato.

LVII. In dulciculum poëtam.

DULCIA cùm tantùm scribas epigrammata semper,
 Et cerussatâ candidiora cute;
 Nullaque mica salis, nec amari fellis in illis
 Gutta sit: ô demens! vis tamen illa legi?
 Nec cibus ipse juvat, morfu fraudatus aceti:
 Nec grata est facies, cui Gelasinus abest.
 Infanti melimela dato, fatuasque marifcas:
 Nam mihi, quæ novit pungere, Chia sapit.

LVIII. In MALISIANUM.

CREDI virgine castior pudicâ,
 Et frontis teneræ cupis videri;
 Cùm sis improbior, Malisiane,
 Quàm qui, compositos metro Tibulli,
 In Stellæ recitat domo libellos!

LIX. In POMPILLUM: ad FAUSTINUM.

REM factam Pompillus habet, Faustine: legetur,
 Et nomen toto sparget in orbe suum.
 Sic leve flavorum valeat genus Usipiorum,
 Quisquis et Ausonium non amat imperium.
 Ingeniosa tamen Pompilli scripta feruntur:
 Sed famæ non est hoc, mihi crede, satis.

Quàm multi tineas pascunt blattasque disertì !
 Et redimunt soli carmina docta coci !
 Nescio quid plus est, quod donet secula chartis :
 Victurus Genium debet habere liber.

LX. In CHRESTILLUM.

CARMINA nulla probas, molli quae limite currunt
 Sed quae per falebras, altaque faxa, cadunt.
 Et tibi Maeonio res carmine major habetur;
Luceilei columella, heic situ' Metrophan' est.
 Attonitusque legis terrai frugiferai,
 Accius et quicquid Pacuviusque vomunt.
 Vis imiter veteres, Chrestille, tuosque poëtas?
 Dispeream, si scis littera quid sapiat.

LXI. In VACERRAM.

MIRARIS veteres, Vacerra, solos;
 Nec laudas, nisi mortuos, poëtas.
 Ignoscas petimus, Vacerra: tanti
 Non est, ut placeam tibi, perire.

LXII. Ad REGULUM.

ESSE quid hoc dicam, vivis quòd fama negatur,
 Et sua quòd rarus tempora lector amat?
 Hi sunt invidiae nimirum, Regule, mores;
 Praeferat antiquos semper ut illa novis.
 Sic veterem ingrati Pompeji quaerimus umbram;
 Sic laudant Catuli Julia templa senes.
 Ennius est lectus, salvo tibi, Roma, Marone;
 Et sua riserunt secula Maeonidem:
 Rara coronato plaufere theatra Menandro;
 Nôrat Nasonem sola Corinna suum!
 Vos tamen, ô nostri, ne festinate, libelli:
 Si post fata venit gloria, non propero.

LXIII. Ad CORNELIUM.

VERSUS scribere me parum severos,
 Nec quos praelegat in schola magister;
 Corneli, quereris: sed hi libelli,
 Tanquam conjugibus suis mariti,
 Non possunt sine venula placere.
 Quid, si me jubeas Thalassionem
 Verbis dicere non Thalassionis?
 Quis Floralia vestit, et stolatum
 Permittit meretricibus pudorem?
 Lex haec carminibus data est jocosis;
 Ne possint, nisi pruriant, juvare.
 Quare, depositâ severitate,
 Parcas lusibus et jocis, rogamus.
 Nec castrare velis meos libellos:
 Gallo turpius est nihil Priapo.

LXIV. Ad morosum.

QUI gravis es nimum, potes hinc jam, lector, abire
 Quò libet: urbanae scripsimus ista togae.
 Non mea Lampfacio lascivit pagina versu,
 Nec Tartessiacâ concrepat aera manu.
 Saepe sed ingenuâ pulsabis pallia venâ;
 Sis gravior Curio Fabricioque licet.
 Tu quoque nequitias nostri lususque libelli
 Uda puella leges, sis Patavina licet.
 Erubuit, posuitque meum Lucretia librum:
 Sed coram Bruto. Brute, recede: leget.

LXV. Ad INSTANTIUM RUFUM.

COMMENDARE meas, Instanti Rufe, Camoenas
 Parce, precor, socero: feria forsan amat.

Quòd,

Quòd, si lascivos admittit et ille libellos;
Haec ego vel Curio Fabricioque legam.

LXVI. Ad FAUSTINUM.

SIC me fronte legat dominus, Faustine, serenâ;
Excipiatque meos, qua solet aure, jocos:
Ut mea nec, justè quos odit, pagina laedit;
Et mihi de nullo fama rubore placet.
Quid prodest, cupiant cùm quidam nostrâ videri,
Si qua Lycambeo sanguine tela madent;
Vipereumque vomant nostro sub nomine virus,
Qui Phoebi radios ferre diemque negant?
Ludimus innocuis verbis: hoc juro potentis
Per genium Famae, Castalidumque gregem;
Perque tuas aures, magni mihi numinis instar;
Lector, inhumanâ liber ab invidiâ.

LXVII. Ad NUMATIUM GALLUM.

SIMPLICIOR priscis, Numati Galle, Sabinis;
Cecropium superas qui bonitate senem;
Sic tibi, consoceri claros retinere Penates,
Perpetuâ natae det face casta Venus:
Ut tu, si viridi tinctos aerugine versus
Fortè malus livor dixerit esse meos;
Ut facis, à nobis abigas: nec scribere quenquam
Talia contendas carmina, qui legitur.
Hunc servare modum nostri novere libelli:
Parcere personis, dicere de vitiis.

LXVIII. Ad PAULUM.

GRATUS sic tibi, Paule, sit December:
Nec vani triplices, brevesque mappae;
Nec thuris veniant leves selibrae;
Sed lances ferat, aut scyphos avorum,

Aut grandis reus, aut potens amicus :
 Seu, quod te potiùs juvat capitque,
 Sic vincas Noviumque Publumque,
 Mandris et vitreo latrone clausos :
 Sic palmam tibi de trigone nudo
 Unctae det favor arbiter coronae ;
 Nec laudet Polybî magis finistras :
 Si quisquam mea dixerit malignus,
 Atro carmina quae madent veneno ;
 Ut vocem mihi commodos patronam ;
 Et quantum poteris, sed usque, clames :
Non scripsit meus ista Martialis.

LXIX. Ad PRISCUM.

VERNACULORUM dicta, sordidum dentem,
 Et foeda linguae probra circulatoricis ;
 Quae sulphurato nolit empta ramento
 Vatiniorem proxeneta fractorem ;
 Poëta quidam clancularius spargit,
 Et vult videri nostra. Credis hoc, Prisce ;
 Voce ut loquatur pſittacus coturnicis,
 Et concupiscat esse Canus ascaules ?
 Procul à libellis nigra sit meis fama,
 Quos rumor albâ gemmeus vehit pennâ.
 Cur ego laborem notus esse tam pravè,
 Constare gratis cùm silentium possit ?

LXX. In TITUM.

COGIT me Titus actitare causas ;
 Et dicit mihi saepe : magna res est.
 Res magna est, Tite, quam facit colonus !

LXXI.

LXXI. Ad LECTOREM.

SERIA cùm possim, quòd delectantia malim
 Scribere: tu caussa es, lector amice, mihi:
 Qui legis, et totâ cantas mea carmina Româ;
 Sed nescis, quanti stet mihi talis amor.
 Nam, si falciferi defendere templa tonantis,
 Sollicitisque velim vendere verba reis;
 Plurimus Hispanas mittet mihi nauta metretas,
 Et fiet vario fordidus aere sinus.
 At nunc conviva est, commissatorque libellus;
 Et tantùm gratis pagina nostra placet.
 Sed non hac veteres contenti laude fuerunt,
 Cùm minimum vati munus Alexis erat.
 Bellè, inquis, dixti; fatis est: laudabimur usque.
 Dissimulas? facies me, puto, caussidicum.

LXXII. Ad HOSPITEM.

JURE tuo nostris maneat licet, hospes, in hortis;
 Si potes in nudo ponere membra solo;
 Aut, si portatur tecum tibi magna supellex:
 Nam mea jam digitum sustulit hospitibus.
 Nulla tegit fractos, nec inanis, culcita lectos;
 Putris et abruptâ fascia recte jacet.
 Sit tamen hospitium nobis commune duobus.
 Emi hortos; plus est: instrue tu; minus est.

LXXIII. Ad LECTOREM.

FESTINATA prior cari mihi cura libelli,
 Elapsum manibus nunc revocavit opus.
 Nota leges quaedam, sed limâ rasa recenti.
 Pars nova major erit; lector, utrique fave:
 Lector, opes nostrae! quem cùm mihi Roma dedisset,
 Nil, tibi quod demus, majus habemus; ait.

Pigra per hunc fugies ingratae flumina Lethes ;

Et meliore tui parte superstes eris.

Marmora Messalae findit caprificus, et audax

Dimidios Crispi mulio ridet equos.

At chartis nec furta nocent, nec secula praesunt ;

Solaeque non norunt haec monumenta mori.

LXXIV. Ad M U S A M.

QUANDO satis fuerit ? quot vis, lasciva, libellos
Accumulem ? quid adhuc ludere, Musa, juvat ?
Sit pudor, et finis. Jam plus nihil addere nobis

Fama potest : teritur noster ubique liber.

Et, cum rupta situ Messalae saxa jacebunt,

Altaque cum Licini marmora pulvis erunt ;

Me tamen ora legent ; et secum plurimus hospes

Ad patrias sedes carmina nostra feret.

Finieram, cum sic respondit nona sororum,

Cui coma, et unguento fordida vestis erat :

Tune potes dulces, ingrate, relinquere nugas ?

Dic mihi, quid melius desidiosus ages ?

An juvat ad tragicos foccum transferre cothurnos ;

Aspera vel paribus bella tonare modis ?

Praelegat ut tumidus raucâ te voce magister,

Oderit et grandis virgo bonusque puer.

Scribant ista graves nimum, nimumque severi,

Quos mediâ miseros nocte lucerna videt.

At tu Romano lepidos sale tinge libellos :

Agnoscat mores vita legatque suos.

Angustâ cantare licet videaris avenâ,

Dum tua multorum vincat avena tubas.

LXXV. In M A M U R R A M.

QUI legis OEdipodem, caligantemque Thyesten ;
Colchidas, et Scyllas ; quid nisi monstra legis ?

Quid

Quid tibi raptus Hylas, quid Parthenopæus et Attis?

Quid tibi dormitor proderit Endymion?

Exutusve puer pennis labentibus? aut qui

Odit amatrices Hermaphroditus aquas?

Quid te vana juvant miserae ludibria chartæ?

Hoc lege, quod possis dicere jure, Meum est.

Non hîc Centauros, non Gorgonas Harpyïasque

Invenies: hominem pagina nostra sapit.

Sed non vis, Mamurra, tuos cognoscere mores;

Nec te scire: legas *αἶψα* Callimachi.

LXXVI. Ad CLASSICUM.

QUOD nec carmine gloriôr supino,

Nec retro lego Sotaden cinaedum;

Nusquam Graecula quod recantat Echo,

Nec dictat mihi luculentus Attis

Mollem debilitate Galliambon:

Non sum, Classice, tam malus poëta.

Quid, si, per graciles vias Petauri,

Invitum jubeas subire Ladam?

Turpe est difficiles habere nugas,

Et stultus labor est ineptiarum.

Scribat carmina circulis Palaemon:

Me raris juvat auribus placere.

LXXVII. Ad LECTOREM.

SI nimius videor, ferâque coronide longus

Esse liber; legito pauca: libellus ero.

Terque quaterque mihi finitur carmine parvo

Pagina: fac tibi me quàm cupis esse brevem.

LXXVIII. Ad eundem.

QUAMVIS tam longo possis fatur esse libello,

Lector; adhuc à me disticha pauca petis.

Sic Lupus usuram, puerique diaria poscunt.

Lector, solve: taces, dissimulasque. Vale.

LXXIX. Ad librum.

OHE! jam satis est: ohe, libelle!
Jam pervenimus usque ad umbilicos.

Tu procedere adhuc, et ire quaeris;

Nec summâ potes in schedâ teneri:

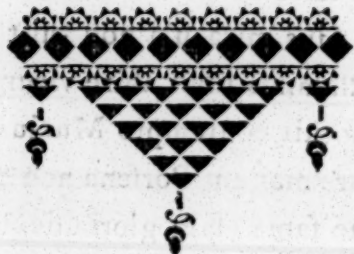
Sic, tanquam tibi res peracta non fit;

Quae, primâ quoque paginâ, peracta est.

Jam lector queriturque, deficitque:

Jam librarius ohe! et ipse dicit.

Ohe! jam satis est: ohe, libelle!

M. VAL.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER IV.

DE MEMORABILIBUS ROMANORUM

I. De MUCIO SCAEVOLA.

CUM peteret regem decepta satellite dextra,
Ingressit sacris se peritura focis.
Sed tam faeva pius miracula non tulit hostis,
Et raptum flammis iussit abire virum.
Urere quam potuit contempto Mucius igne,
Hanc spectare manum Porfena non potuit.
Major deceptae fama est et gloria dextrae :
Si non errâset, fecerat illa minus.

II. De PORCIA.

CONJUGIS audisset fatum cùm Porcia Bruti,
Et subtrâcta sibi quaereret arma dolor ;
Nondum scitis, ait, mortem non posse negari ?
Credideram fatis hoc vos docuisse patrem.
Dixit, et ardentes avido bibit ore favillas :
I nunc ! et ferrum, turba molesta, nega.

III. De FESTO.

INDIGNAS premeret pestis cùm tabida fauces,
 Inque suos vultus serperet atra lues;
 Siccis ipse genis, flentes hortatus amicos,
 Decrevit Stygios Festus adire lacus.
 Nec tamen obscuro pia polluit ora veneno;
 Aut torfit lentâ tristia fata fame:
 Sanctam Romanâ vitam sed morte peregit,
 Dimisitque animam nobiliore via.
 Hanc mortem fati magni praeferre Catonis
 Fama potest: hujus Caesar amicus erat.

IV. De OTHONE.

CUM dubitaret adhuc belli civilis Enyo,
 Forsitan et posset vincere mollis Otho;
 Damnavit multo staturum sanguine Martem,
 Et fodit certâ pectora nuda manu.
 Sit Cato, dum vivit, sanè vel Caesare major:
 Dum moritur, nunquid major Othone fuit?

V. In APICIUM.

DEDERAS, Apici, bis tricenties ventri:
 Sed adhuc supererat centies tibi laxum.
 Hoc tu gravatus, ut famem et sitim ferre;
 Summâ venenum potione duxisti.
 Nil est, Apici, tibi gulosius factum.

VI. De POMPEIIS.

POMPEIOS juvenes Asia, atque Europa; sed ipsum
 Terra tegit Libyes: si tamen ulla tegit.
 Quid mirum, toto si spargitur orbe? jacere
 Uno non poterat tanta ruina loco.

VII. In MARCUM ANTONIUM.

PAR scelus admisit Phariis Antonius armis :
 Abscidit, heu ! vultus ensis uterque sacros.
 Illud, laurigeros ageres cum laeta triumphos ;
 Hoc tibi, Roma, caput, cum loquereris, erat.
 Antonî tamen est peior, quam causa Pothini :
 Hic facinus domino praestitit, ille sibi.

VIII. In eundem.

ANTONI Phario nil obiecture Pothino ;
 Et levius tabulâ, quam Cicerone, nocens :
 Quid gladium, demens ! Romana stringis in ora ?
 Hoc admisisset nec Catilina nefas.
 Impius infando miles corrumpitur auro ;
 Et tantis opibus vox tacet una tibi.
 Quid profunt sacrae pretiosa silentia linguae ?
 Incipient omnes pro Cicerone loqui.

IX. In ANTONIUM SATURNINUM.

DUM nimium vano tumefactus nomine gaudes,
 Et Saturninum te, miser, esse pudet ;
 Impia Parrhasiâ movisti bella sub ursâ,
 Qualia qui Phariae conjugis arma tulit.
 Excideratne adeo fatum tibi nominis hujus,
 Obruit Aëtiaci quod gravis ira freti ?
 An tibi promisit Rhenus, quod non dedit illi
 Nilus ; et Arctois plus licuisset aquis ?
 Ille etiam nostris Antonius occidit armis ;
 Qui, tibi collatus, perfide ! Caesar erat.

X. De ARRIA et PAETO.

CASTA suo gladium cum traderet Arria Paeto,
 Quem de visceribus traxerat ipsa suis ;

Si qua fides; vulnus, quod feci, non dolet, inquit:
Sed, quod tu facies; hoc mihi, Paete, dolet.

XI. In 4. Non. Nov.

HAEC est illa dies, quae magni conscia partûs,
Lucanum populis, et tibi, Polla, dedit.
Heu! Nero crudelis, nullâque invisior umbrâ:
Debuit hoc saltem non licuisse tibi.

XII. In eundem.

VATIS Apollinei, magno memorabilis ortu,
Lux redit: Aonidum turba, favete sacris.
Haec meruit, cùm te terris, Lucane, dedisset;
Mixtus Castaliae Baetis ut esset aquae.

XIII. ———: ad P H O E B U M.

PHOEBE, veni; sed quantus eras, cùm bella tonanti
Ipse dares Latiae plestra secunda lyrae.
Quid tantâ pro luce precer? tu, Polla, maritum
Saepe colas; et se sentiat ipse coli.

XIV. Ad P O L L A M.

CONTIGERIS, regina, meos si, Polla, libellos;
Non tetricâ nostros excipe fronte jocos.
Ille tuus vates, Heliconis gloria nostri,
Pieriâ caneret cùm fera bella tubâ;
Non tamen erubuit lascivo dicere versu:
Si neque colludo, Cotta, quid hîc facio?

XV. De C A E R E L I A.

DUM petit à Baulis mater Caerelia Baias,
Occidit infani crimine merfa freti.
Gloria quanta perit vobis! haec monstra Neroni,
Nec quondam iussae praestiteratis, aquae.

XVI. De LADONTE.

JAM senior Ladon, Tiberinae nauta carinae;
 Proxima dilectis rura paravit aquis.
 Quae cùm saepe vagus premeret torrentibus undis
 Tibris, et hiberno rumperet arva lacu;
 Emeritam puppim, ripâ quae stabat in altâ,
 Implevit faxis, opposuitque vadis.
 Sic nimias avertit aquas: quis credere posset?
 Auxilium domino merita carina tulit.

XVII. De PHILOSTRATO.

A Sinuessanis conviva Philostratus undis,
 Conductum repetens nocte jubente Larem;
 Penè imitatus obit saevis Elpenora fati,
 Praeceptis per longos dum ruit usque gradus.
 Non esset, Nymphae, tam magna pericula passus;
 Si potiùs vestras ille bibisset aquas.

XVIII. De AMYNTA.

INDULGET pecori nimiùm dum pastor Amyntas,
 Et gaudet famâ luxuriâque gregis;
 Cedentes oneri ramos, silvamque fluentem
 Vicit, concussas ipse secutus opes.
 Triste nemus dirae vetuit superesse rapinae,
 Damnavitque rogis noxia ligna pater.
 Pingues, Lygde, fues habeat vicinus Iolas:
 Te fati est nobis annumerare pecus.

XIX. De STILLICIDIO FATALI.

QUA vicina pluit Vipsanis porta columnis,
 Et madet assiduo lubricus imbre lapis;
 In jugulum pueri, qui roscida tecta subibat,
 Decidit hiberno praegravis unda gelu:

Cùmq

Cùmque peregisset miseri crudelia fata,
 Tabuit in calido vulnere mucro tener.
 Quid non faeva sibi voluit Fortuna licere?
 Aut, ubi mors non est; si jugulatis, aquae?

XX. De URSA FERALI.

PROXIMA centenis ostenditur ursa columnis,
 Exornant fictae quà platanona ferae.
 Hujus dum patulos alludens tentat hiatus
 Pulcher Hylas; teneram merfit in ora manum.
 Vipera sed caeco scelerata latebat in ore,
 Vivebatque animâ deteriore fera.
 Non sensit puer esse dolos; nisi, dente recepto,
 Dum perit. O facinus, falsa quòd ursa fuit!

XXI. De VIPERA ELECTRO TUMULATA.

FLENTIBUS Heliadum ramis dum vipera serpit,
 Fluxit in obstantem succina gemma feram:
 Quae dum miratur pingui se rore teneri,
 Concreto riguit vincta repentè gelu.
 Ne tibi regali placeas, Cleopatra, sepulcro;
 Vipera si tumulo nobiliore jacet.

XXII. De FORMICA SUCCINO INVOLUTA.

DUM Phaëthonteâ formica vagatur in umbrâ,
 Implicuit tenuem succina gutta feram.
 Sic, modò quae fuerat vitâ contempta manente,
 Funeribus facta est nunc pretiosa suis.

XXIII. De APE SPLENDIDE STIPATA.

ET latet, et lucet, Phaëthontide condita gutta,
 Ut videatur apes nectare clausa suo.
 Dignum tantorum pretium tulit illa laborum:
 Credibile est ipsam sic voluisse mori.

XXIV. De LEONE et ARIETE.

MASSYLI leo fama jugi, pecorisque maritus
 Lanigeri; mirum qua posuere fide.
 Ipse licet videas: caveâ stabulantur in unâ,
 Et pariter focias carpit uterque dapes.
 Nec foetu nemorum gaudent, nec mitibus herbis:
 Concordem fatiat sed rudis agna famem.
 Quid meruit terror Nemees, quid portitor Helles;
 Ut niteant celsi lucida signa poli?
 Sidera si possent pecudesque feraeque mereri;
 Hic aries astris, hic leo dignus erat.

XXV. De HIRUNDINE PIGRA.

HIBERNOS peterent solito cùm more recessus
 Atthides, in nidis una remansit avis.
 Deprendere nefas ad tempora verna reversae,
 Et profugam volucres diripere suae.
 Serò dedit poenas: discerpi noxia mater
 Debuerat; sed tunc, cùm laceravit Ityn.

XXVI. De ARUSPICE HERNIOSO.

VITE nocens rosâ, stabat moriturus ad aras
 Hircus; Bacche, tuis victima grata sacris.
 Quem Tuscus mactare deo cùm vellet aruspex,
 Dixerat agresti fortè rudique viro;
 Ut citò testiculos peracutâ falce secaret,
 Teter et immundae carnis abiret odor.
 Ipse, super virides aras, luctantia pronus
 Dum refecat cultro colla, premitque manu;
 Ingens iratis apparuit hernia sacris.
 Occupat hanc ferro rusticus, atque secat;
 Hoc ratus antiquos sacrorum poscere ritus,
 Talibus et fibris numina prisca coli.

Sic, modò qui Tuscus fueras, nunc Gallus aruspex;
Dum jugulas hircum, factus es ipse caper.

XXVII. De MISITIO.

CUM peteret patriae Misitius arva Ravennae,
Semivirò Cybeles cum grege junxit iter.
Huic comes haerebat domini fugitivus Achilles,
Insignis formâ nequitiâque puer.
Hoc steriles sensere viri: qua parte cubaret,
Quaerunt; sed tacitos sensit et ille dolos.
Mentitur, credunt: somni post vina petuntur.
Continuò ferrum noxia turba rapit;
Exciduntque senem, spondae qua parte jacebat:
Namque puer, pluteo vindice, tutus erat.
Suppositam, fama est, quondam pro virgine cervam:
At nunc pro cervo virgula supposita est.

XXVIII. De GALLO LINGONO: ad LUCANUM.

DUM repetit serâ conductos nocte Penates
Lingonus, à Testa Flaminiaque recens;
Expulit offenso vitiatum pollice talum,
Et jacuit toto corpore fusus humi.
Quid faceret Gallus? qua se ratione moveret?
Ingenti domino servulus unus erat;
Tam macer, ut minimam posset vix ferre lucernam.
Succurrit misero casus, opemque tulit.
Quattuor inscripti portabant vile cadaver,
Accipit infelix qualia mille rogos.
Hos comes invalidus submissâ voce precatur,
Ut, quòcunque velint, corpus inane ferant.
Permutatur onus, stipataque tollitur altè
Grandis in angustâ sarcina sandapilâ.
Hic mihi de multis unus, Lucane, videtur,
Cui meritiò dici, *Mortue Galle!* potest.

XXIX. De FABIANO.

DERISOR Fabianus herniarum ;
 Omnes quem modò nuduli timebant,
 Dicentem tumidas in hydrocelas,
 Quantum nec duo dicerent Catulli ;
 In thermis subitò Neronianis
 Vidit se miser, et tacere coepit.

XXX. Ad CASTRICUM, de THETA.

NOSTI mortiferum quaestoris, Castrice, signum ?
 Est operae pretium discere Theta novum.
 Exprimeret quoties rorantem frigore nasum,
 Lethalem jugulì jusserat esse notam.
 Turpis ab inviso pendebat stiria naso,
 Cùm flaret madidâ fauce December atrox,
 Collegae tenuere manus : quid plura requiris ?
 Emungi misero, Castrice, non licuit.

XXXI. De PHILAENIDIS voto.

TARPEIAS Diodorus ad coronas
 Romam cùm peteret, Pharo relictâ ;
 Vovit pro reditu viri Philaenis,
 Illam offenderet ut puella simplex,
 Quam castae quoque diligunt Sabinae.
 Dispersâ rate tristibus procellis,
 Mersus fluctibus, obrutusque ponto,
 Ad votum Diodorus enatavit.
 O tardus nimis et piger maritus !
 Hoc à littore si puella votum
 Fecisset mea, protinus rediissem.

XXXII. De MARONIS voto.

PRO sene (sed caro !) votum Maro fecit amico,
 Cui gravis et fervens hemitritaeus erat :

Si Stygias aeger non iret missus ad undas,
 Ut caderet magno victima grata Jovi.
 Coeperunt certam medici spondere salutem.
 Ne votum solvat, nunc Maro vota facit.

XXXIII. De VESUVIO.

HIC est pampineis viridis modò Vesvius umbris :
 Presserat hìc madidos nobilis uva lacus.
 Haec juga, quàm Nyfae colles, plus Bacchus amavit :
 Hoc nuper Satyri monte dedêre choros.
 Haec Veneris sedes, Lacedaemone gratior illi :
 Hic locus Herculeo nomine clarus erat.
 Cuncta jacent flammis, et tristi merfa favillâ :
 Nec Superi vellent haec licuisse sibi.

XXXIV. De PLATANO JULIA.

IN Tartessiâcis domus est notissima terris,
 Quà dives placidum Corduba Baetin amat ;
 Vellera nativo pallent ubi flava metallo,
 Et linit Hesperium bractea viva pecus :
 AEdibus in mediis, totos amplexa Penates,
 Stat platanus densis Caesareana comis :
 Hospitis invicti posuit quam dextera felix,
 Coepit et ex illa crescere virga manu.
 Auctorem dominumque nemus sentire videtur :
 Sic viret, et ramis sidera celsa petit.
 Saepe sub hac madidi luserunt arbore Fauni ;
 Saepe sub hac latuit rustica fronde Dryas :
 Dumque fugit solos nocturnum Pana per agros,
 Terruit et tacitam fistula fera domum ;
 Dulce oluere Lares comissatore Lyaeo,
 Crevit et effuso laetior umbra mero :
 Hesternisque rubens detecta est herba coronis,
 Atque suas potuit dicere nemo rosas,

O dilecta

O dilecta deis, ô magni Caesaris arbor !
 Ne metuas ferrum sacrilegosque focos.
 Perpetuos sperare licet tibi frondis honores :
 Non Pompeianae te posuere manus.

XXXV. De FRAGMENTO ARGUS.

FRagmentum, quod vile putas et inutile lignum ;
 Haec fuit ignoti prima carina maris :
 Quam nec Cyanaeae quondam potuere ruinae
 Frangere, nec Scythici tristior ira freti.
 Secula vicerunt : sed, quamvis cesserit annis,
 Sanctior est salvâ parva tabella rate.

XXXVI. De PIGRIS NAUTIS.

CESSATIS, pueri, nihilque môstis ;
 Vatreno, Eridanoque pigriores ?
 Quorum per vada tarda navigantes,
 Lentos tingitis ad celeusma remos.
 Jam, prono Phaëthonte, fudat Aethon ;
 Exarsitque dies, et hora lassos
 Interjungit equos meridiana.
 At vos, tam placidas vagi per undas,
 Tutâ luditis otium carinâ.
 Non nautas puto vos, sed Argonautas.

XXXVII. Ad HIPPODAMUM.

QUOD cupis in nostris dicique legique libellis ;
 Et nonnullus honos creditur esse tibi :
 Ne valeam, si non res est gratissima nobis ;
 Et volo te chartis inseruisse meis.
 Sed tu nomen habes, averso fonte sororum
 Impositum, mater quod tibi dura dedit :
 Quod nec Melpomene, quod nec Polyhymnia possit,
 Nec pia cum Phoebos dicere Calliope.

Ergo aliquod gratum Musis tibi nomen adopta :
Non semper bellè dicitur Hippodamus.

XXXVII. Ad POLYPHEMUM.

TANTUS es et talis nostri, Polypheme, Severi;
Ut te mirari possit et ipse Cyclops.
Sed nec Scylla minor : quòd, si fera monstra duorum
Junxeris ; alterius fiet uterque timor.

XXXIX. Ad PRIAPUM.

NON horti, neque palmitis beati ;
Sed rari nemoris, Priape, custos ;
Ex quo natus es, et potes renasci :
Furaces, moneo, manus repellas ;
Et silvam domini focus reserves.
Si defecerit haec, et ipse lignum es.

XL. A PRIAPO.

NON rudis indoctâ fecit me falce colonus :
Dispensatoris nobile cernis opus.
Nam, Caeretani cultor ditissimus agri,
Hos Hilarus colles et juga lacta tenet.
Aspice, quàm certo videar non ligneus ore ;
Nec devotâ focus inguinis arma geram :
Sed mihi, perpetuâ nunquam moritura cupressio,
Phidiacâ rigeat barbula digna manu.
Vicini, moneo, sanctum celebrate Priapum ;
Et bis septenis parcite jugeribus.

XLI. De STATUA JUNONIS.

JUNO labor, Polyclete, tuus, et gloria felix !
Phidiacae cuperent quam meruisse manus ;
Ore nitet tanto, quanto superâisset in Ida
Judice convictas non dubitante deas.

Junonem,

Junonem, Polyclete, suam nisi frater amaret;
Junonem poterat frater amare tuam.

XLII. De HERCULIS SIGILLO.

HIC, qui dura sedens porrecto saxa leone
Mitigat exiguo magnus in aere deus;
Quaeque tulit, spectat resupino fidera vultu;
Cujus laeva calet robore, dextra mero;
Non est fama recens, nec nostri gloria caeli:
Nobile Lysippi munus opusque vides.
Hoc habuit numen Pellaei mensa tyranni,
Qui citò perdomito victor in orbe jacet.
Hunc puer ad Libycas juraverat Annibal aras:
Jusserat hic Syllam ponere regna truce.
Offensus variae tumidis terroribus aulae,
Privatos gaudet nunc habitare Lares.
Utque fuit quondam placidi conviva Molochi,
Sic voluit docti Vindicis esse deus.

XLIII. De eodem.

ALCIDEN modò Vindicis rogabam,
Effet cujus opus laborque felix.
Risit (nam solet hoc) levique nutu,
Graecè nunquid, ait, poëta, nescis?
Inscripta est basis, indicatque nomen.
ΑΥΣΗΜΙΟΥ lego: Phidiae putavi.

XLIV. De I S S A.

ISSA est passere nequior Catulli;
Issa est purior osculo columbae:
Issa est blandior omnibus puellis:
Issa est carior Indicis lapillis:
Issa est deliciae catella Publi.
Hanc tu, si queritur, loqui putabis:

Sentit tristitiamque gaudiumque.
 Collo nixa cubat, capitque somnos,
 Ut suspiria nulla sentiantur;
 Et, desiderio coacta ventris,
 Guttâ pallia non fefellit ullâ:
 Sed blando pede suscitât, toroque
 Deponi monet, et rogat levâri.
 Castae tantus inest pudor catellae;
 Ignorat Venerem: nec invenimus
 Dignum tam tenerâ virum puellâ.

Hanc ne lux rapiat suprema totam,
 Pictâ Publius exprimit tabellâ:
 In qua tam similem videbis Iffam,
 Ut sit tam similis sibi nec ipsa.
 Iffam denique pone cum tabella:
 Aut utramque putabis esse veram,
 Aut utramque putabis esse pictam.

LIBRI IV. PARS II.

De variis, variâ personâ,
 MORIBUS ROMANORUM.

I. In LUDIMAGISTRUM.

QUID tibi nobiscum est, ludi scelerate magister?
 Invisum pueris virginibusque caput!
 Nondum cristati rupere silentia galli:
 Murmure jam saevo verberibusque tonas.
 Tam grave percussis incudibus aera resultant,
 Caussidicum medio cùm faber aptat equo.

Mitior

Mitior in magno clamor fuit amphitheatro,
 Vincenti parmae cum sua turba favet.
 Vicini somnum non totâ nocte rogamus :
 Nam vigilare leve est, pervigilare grave.
 Discipulos dimitte tuos : vis, garrule, quantum
 Accipis ut clames, accipere ut taceas ?

II. In alium.

LUDI magister, parce simplici turbæ :
 Sic te frequentes audiant capillati,
 Et delicatæ diligat chorus mensæ.
 Nec calculator, nec notarius velox,
 Majore quisquam circulo coronetur.
 Albae leone flammeo calent luces,
 Tostamque fervens Julius coquit messem.
 Cirrata loris horridis Scythæ pellis,
 Qua vapulavit Marfyas Celaenæus ;
 Ferulaeque tristes, sceptrâ paedagogorum ;
 Cessent, et Idus dormiant in Octobres.
 Aestate pueri, si valent, satis discunt.

III. De HERMETE.

HERMES, Martia seculi voluptas !
 Hermes, omnibus eruditus armis ;
 Hermes, et gladiator et magister ;
 Hermes, turba sui tremorque ludi ;
 Hermes, quem timet Helius, sed unum ;
 Hermes, cui cadit Advolans, sed uni ;
 Hermes, vincere, nec ferire, doctus ;
 Hermes, supposititius, sed ipsi ;
 Hermes, divitiæ locariorum ;
 Hermes, cura laborque ludiarum :
 Hermes, belligerâ superbus hastâ ;
 Hermes, aequoreo minax tridente ;

Hermes

Hermes, casside languidâ timendus :

Hermes, gloria Martis universi !

Hermes, omnia solus, et ter unus !

IV. In TAURUM.

DUM modò caussidicum, dum te modò rhetora fingis ;

Et non decernis, Taure, quid esse velis :

Peleos et Priami transit, vel Nestoris, aetas ;

Et fuerat serum jam tibi, desinere.

Incipe ; tres uno perierunt rhetores anno :

Si quid habes animi, si quid in arte vales.

Si schola damnatur, fora litibus omnia fervent :

Ipse potest fieri Marsya caussidicus.

Eia ! age ; rumpe moras : quò te spectabimus usque ?

Dum, quid sis, dubitas ; jam potes esse nihil.

V. In ATTALUM.

DECLAMAS bellè ; causas agis, Attale, bellè :

Historias bellas, carmina bella facis.

Componis bellè mimos, epigrammata bellè :

Bellus grammaticus, bellus es astrologus.

Et bellè cantas ; et saltas, Attale, bellè :

Bellus es arte lyrae, bellus es arte pilae.

Nil bene cùm facias, facis attamen omnia bellè.

Vis dicam quid sis ? Bellus es ardelio.

VI. Ad FAUSTINUM: in SABINAEUM.

SI temperari balneum cupis fervens,

Faustine, quod vix Julianus intraret ;

Roga, lavetur, rhetorem Sabinaeum.

Neronianas is refrigeret thermas.

VII.

VII. Ad NAEVOLUM.

CUM clamant omnes, loqueris tu, Naevole, semper
 Et te patronum caussidicumque putas.
 Hac ratione potest nemo non esse disertus.
 Ecce! tacent omnes: Naevole, dic aliquid.

VIII. In CINNAM.

HOC agere est caussas; hoc dicere, Cinna, disertè;
 Horis, Cinna, decem, dicere verba novem?
 Sed modò clepsydras ingenti voce petisti
 Quattuor: ô quantum, Cinna, tacere potes!

IX. Ad CAECILIANUM.

SEPTEM clepsydras magnâ tibi voce petenti,
 Arbiter invitus, Caeciliane, dedit.
 At tu multa diù dicis; vitreisque tepentem
 Ampullis potas semisupinus aquam.
 Ut tandem faties vocemque sitimque; rogamus,
 Jam de clepsydra, Caeciliane, bibas.

X. In MATHONEM.

DECLAMAS in febre, Mathon: hanc esse phrenesin
 Si nescis, non es sanus, amice Mathon.
 Declamas aeger, declamas hemitritaeus:
 Si fudare aliter non potes, est ratio.
 Magna tamen res est: errans cùm viscera febris
 Exurit, res est magna tacere, Mathon.

XI. In POSTUMUM.

NON de vi, neque caede, nec veneno;
 Sed lis est mihi, de tribus capellis:
 Vicini queror has abesse furto.

Hoc iudex sibi postulat probari :
 Tu Cannas, Mithridaticumque bellum ;
 Et perjuria Punici furoris ;
 Et Syllas, Mariosque, Muciosque,
 Magnâ voce sonas, manuque totâ.
 Jam dic, Postume, de tribus capellis.

XII. In PONTICUM.

LIS mihi cum Balbo est ; tu Balbum offendere non vis,
 Pontice : cum Licino est ; hic quoque magnus homo est.
 Vexat saepe meum Patrobas confinis agellum :
 Contra libertum Caesaris ire times.
 Abnegat et retinet nostrum Laronia servum ;
 Respondes : orba est, dives, anus, vidua.
 Non bene, crede mihi, servo servitur amico :
 Sit liber, dominus qui volet esse meus.

XIII. In eundem.

PONTICE, per reges discurras, et omnia lustras :
 Magna quidem sequeris, Pontice ; magnus homo es.
 Pontice, si qua facis, sine teste facis, sine turba :
 Non adhibes multos, Pontice ; cautus homo es.
 Pontice, te celebrem formâ natura creavit :
 Dignus eras Helenâ, Pontice : pulcher homo es.
 Pontice, voce tuâ posses adamanta movere :
 Vox tua dulce sonat, Pontice ; dulcis homo es.
 Pontice, sic alios, sic te quoque decipit error :
 Vis dicam verum, Pontice ; nullus homo es.

XIV. ———.

QUID sentis, inquis, de nostris, Marce, libellis ?
 Sic me sollicitus, Pontice, saepe rogas.
 Admiror, stupeo ; nihil est perfectius illis :
 Ipse tuo cedit Regulus ingenio.

Hoc sentis ? inquis : faciat tibi sic bene Caesar,
Sic Capitolinus Jupiter. Imò tibi.

XV. In GALLICUM.

DIC verum mihi, Marce ; dic, amabo :
Nil est, quod magis audiam libenter.
Sic, et cùm recitas tuos libellos,
Et caussam quoties agis clientis,
Oras, Gallice ; me rogasque semper.
Durum est me tibi, quod petis, negare.
Vero verius ergo quid sit, audi :
Verum, Gallice, non libenter audis.

XVI. De APOLLODOTO : ad REGULUM.

Quintum, pro Decimo ; pro Crasso, Regule, Macrum
Antè salutabat rhetor Apollodotus.
Nunc utrumque suo resalutat nomine : quantum
Cura laborque potest ! scripsit, et edidicit.

XVII. De PROCURATORE : ad RUFUM.

HIC, qui libellis praegravem gerit laevam ;
Notariorum quem premit chorus laevis ;
Qui, codicillis hinc et indè prolatis,
Epistolisque commodat gravem vultum,
Similis Catoni, Tullioque, Brutoque ;
Exprimere, Rufe, fidiculae licet cogant,
Ave Latinum, ~~χαιρε~~ non potest Graecum.
Si fingere istud me putas, salutemus.

XVIII. In SAUFEIUM : ad MATERNUM.

CINCTUM togatis post et antè Saufeium,
Quantâ reduci Regulus solet turbâ,
Ad alta tonsum templa cùm reum misit ;

Materne,

Materne, cernis? invidere nolito.

Comitatus iste sit, precor, tuus nunquam.

Hos illi amicos, et greges togatorum,

Fusciculus praestat, et Faventinus.

XIX. De HIPPOCRATE.

SANTONICA medicata dedit mihi pocula virgâ :
Os hominis ! mulsam me rogat Hippocrates.

Tam stupidus nunquam vel tu, puto, Glauce, fuisti ;

Chalcea donanti Chrysea qui dederas.

Dulce aliquis munus pro munere poscit amaro ?

Accipiat ; sed, si potat in elleboro.

XX. In SYMMACHUM.

LANGUEBAM : sed tu comitatus protinus ad me
Venisti centum, Symmache, discipulis.

Centum me tetigere manus, Aquilone gelatae.

Non habui febrem, Symmache : nunc habeo.

XXI. De CARO : ad MAXIMUM.

NEquius à Caro nihil unquam, Maxime, factum est,
Quàm quòd febre perit : fecit et illa nefas.

Saeva nocens febris, saltem quartana fuisses !

Servari medico debuit illa suo.

XXII. De ANDRAGORA : ad FAUSTINUM.

LOTUS nobiscum est hilaris ; coenavit et idem :
Inventus manè est mortuus Andragoras.

Tam subitae mortis causam, Faustine, requiris ?

In somnis medicum viderat Hermocratem.

XXIII. De MARIO.

VENDERET excultos colles cum praeco facetus,
Atque suburbanum jugera pulchra soli :

Errat, ait, si quis Mario putat esse necesse
 Vendere; nil debet: foenerat imò magis.
 Quae ratio est igitur? servos ubi perdidit omnes,
 Et pecus et fructus? non amat indè locum.
 Quis faceret pretium, nisi qui sua perdere vellet
 Omnia? sic Mario noxius haeret ager.

XXIV. De GELLIANO.

FAMAE non nimiùm bonae puellam,
 Quales in media sedent Subura,
 Vendebat modò praeco Gellianus.
 Parvo cùm pretio diù liceret,
 Dum puram cupit approbare cunctis;
 Attraxit prope se manu, negantem;
 Et bis, terque quaterque basiavit.
 Quid profecerit osculo, requiris?
 Sexcentos modò qui dabat, negavit.

XXV. De EULOGO: ad SEVERUM.

PRAETORES duo, quattuor tribuni;
 Septem caussidici, decem poëtae;
 Cujusdam modò nuptias petebant,
 A quodam fene: non moratus, ille
 Praeconi dedit Eulogo puellam.
 Dignum quid fatuo, Severe, fecit?

XXVI. Ad LUPUM.

CUI tradas, Lupe, filium magistro;
 Quaeris sollicitus, diù rogasque.
 Omnes grammaticosque rhetorasque
 Devites, moneo: nihil fit illi
 Cum libris Ciceronis, aut Maronis.
 Famae Lucilium suae relinquat.

Si versus facit, abdicēs poëtam.
 Artes discere vult pecuniosas?
 Fac, discat citharoedus, aut choraules.
 Si duri puer ingenî videtur,
 Praeconem facias, vel architectum.

XXVII. In CIPERUM.

PISTOR qui fueras diù, Cipere;
 Nunc caussas agis, et ducena quaeris:
 Sed consumis, et usque mutuaris.
 A pistore, Cipere, non recedis:
 Et panem facis, et facis farinam.

XXVIII. Ad Q. OVIDIUM.

VINDEMIARUM non ubique proventus
 Cessavit, Ovidi: pluvia profuit grandis.
 Centum Coranus amphoras aquae fecit.

XXIX. Ad CEDITIANUM.

TONSOREM puerum; sed arte talem,
 Qualis nec Thalamus fuit Neronis,
 Druforum cui contigere barbae;
 AEquandas semel in genas, rogatus
 Rufo, Ceditiane, commodavi.
 Dum iussus repetit pilos eosdem,
 Censurâ speculi manum regente;
 Expingitque cutem, facitque longam
 Detonsis epaphaeresin capillis;
 Barbatus mihi tonsor est reversus.

XXX. In CINNAMUM.

QUI tonsor fueras, totâ notissimus urbe,
 Et posthaec dominae munere factus eques;

Sicanias urbes, Aetnaeaeque regna petisti,
 Cinname, cum fugeres tristia jura fori.
 Qua nunc arte graves tolerabis inutilis annos?
 Quid facit infelix et fugitiva quies?
 Non rhetor, non grammaticus, ludive magister;
 Non Cynicus, non tu Stoicus esse potes:
 Vendere nec vocem Siculis plausumque theatri.
 Quod superest; iterum, Cinname, tonsor eris.

XXXI. De ANTIOCHO.

QUI nondum Stygias descendere quaerit ad undas,
 Tonforem fugiat, si sapit, Antiochum.
 Alba minus saevis lacerantur brachia cultris,
 Cum furit ad Phrygios enthea turba modos.
 Mitior implicitas Alcon secat enterocelas,
 Fractaque fabrili dedolat ossa manu.
 Tondeat hic inopes Cynicos, et Stoica menta;
 Collaque pulvereâ nudet equina jubâ.
 Hic miserum Scythicâ sub rupe Promethea radat:
 Carnificem nudo pectore poscet avem.
 Ad matrem fugiet Pentheus, ad Maenadas Orpheus:
 Antiochi tantum barbara tela sonent.
 Haec quaecunque meo numeratis stigmata mento,
 In vetuli pyctae qualia fronte sedent;
 Non iracundis fecit gravis unguibus uxor:
 Antiochi ferrum est, et scelerata manus.
 Unus, de cunctis animalibus, hircus habet cor:
 Barbatus vivit, ne ferat Antiochum.

XXXII. In futorem,

DENTIBUS antiquas solitus producere pelles,
 Et mordere luto putre vetusque solum;
 Praene

Praenestina tenes decepti regna patroni,
 In quibus indignor si tibi cella fuit.
 Rumpis et ardenti madidus crystalla Falerno,
 Et ludis domini cum Ganymede tui.
 At me litterulas stulti docuere parentes :
 Quid cum grammaticis rhetoribusque mihi ?
 Frange leves calamos ; et scinde, Thalia, libellos ;
 Si dare futuri calceus ista potest.

XXXIII. In cerdonem.

DAS gladiatores, futorum regule, cerdo ;
 Quodque tibi tribuit subula, fica rapit.
 Ebrius es : nec enim faceres id sobrius unquam ;
 Ut velles corio ludere, cerdo, tuo.
 Lufisti, satis est : sed te, mihi crede, memento
 Nunc in pelliculâ, cerdo, tenere tuâ.

XXXIV. Ad eundem.

IRASCI nostro non debes, cerdo, libello :
 Ars tua, non vita est carmine laesa meo.
 Innocuos permitte sales : cur ludere nobis
 Non liceat, licuit si jugulare tibi ?

XXXV. Ad CONDYLUM.

QUAE mala sint domini, quae servi commoda nescis,
 Condyle ; qui servum te gemis esse diù.
 Dat tibi securos vilis tegeticula somnos :
 Pervigil in pluma Caius, ecce, jacet.
 Caius à prima tremebundus luce salutatur
 Tot dominos : at tu, Condyle, nec dominum.
 Quod debes, Cai, redde, inquit Phoebus ; et illinc
 Cinnamus : hoc dicit, Condyle, nemo tibi.

Sicanias urbes, Aetnaeaeque regna petisti,
 Cinname, cùm fugeres tristia jura fori.
 Qua nunc arte graves tolerabis inutilis annos?
 Quid facit infelix et fugitiva quies?
 Non rhetor, non grammaticus, ludive magister;
 Non Cynicus, non tu Stoicus esse potes:
 Vendere nec vocem Siculis plausumque theatri.
 Quod superest; iterum, Cinname, tonsor eris.

XXXI. De ANTIOCHO.

QUI nondum Stygias descendere quaerit ad undas,
 Tonforem fugiat, si sapit, Antiochum.
 Alba minùs saevis lacerantur brachia cultris,
 Cùm furit ad Phrygios enthea turba modos.
 Mitior implicitas Alcon secat enterocelas,
 Fraetque fabrili dedolat ossa manu.
 Tondeat hic inopes Cynicos, et Stoica menta;
 Collaque pulvereâ nudet equina jubâ.
 Hic miserum Scythicâ sub rupe Promethea radat:
 Carnificem nudo pectore poscet avem.
 Ad matrem fugiet Pentheus, ad Maenadas Orpheus:
 Antiochi tantùm barbara tela sonent.
 Haec quaecunque meo numeratis stigmata mento,
 In vetuli pyctae qualia fronte sedent;
 Non iracundis fecit gravis unguibus uxor:
 Antiochi ferrum est, et scelerata manus.
 Unus, de cunctis animalibus, hircus habet cor:
 Barbatus vivit, ne ferat Antiochum.

XXXII. In sutorem,

DENTIBUS antiquas solitus producere pelles,
 Et mordere luto putre vetusque solum;

Praenesti

Praenestina tenes decepti regna patroni,
 In quibus indignor si tibi cella fuit.
 Rumpis et ardenti madidus crystalla Falerno,
 Et ludis domini cum Ganymede tui.
 At me litterulas stulti docuere parentes :
 Quid cum grammaticis rhetoribusque mihi ?
 Frange leves calamos ; et scinde, Thalia, libellos ;
 Si dare futuri calceus ista potest.

XXXIII. In cerdonem.

DAS gladiatores, futuri regule, cerdo ;
 Quodque tibi tribuit subula, sica rapit.
 Ebrius es : nec enim faceres id sobrius unquam ;
 Ut velles corio ludere, cerdo, tuo.
 Lufisti, satis est : sed te, mihi crede, memento
 Nunc in pelliculâ, cerdo, tenere tuâ.

XXXIV. Ad eundem.

IRASCI nostro non debes, cerdo, libello :
 Ars tua, non vita est carmine laesa meo.
 Innocuos permitte sales : cur ludere nobis
 Non liceat, licuit si jugulare tibi ?

XXXV. Ad CONDYLUM.

QUAE mala sint domini, quae servi commoda nescis,
 Condyle ; qui servum te gemis esse diû.
 Dat tibi securos vilis tegeticula somnos :
 Pervigil in pluma Caius, ecce, jacet.
 Caius à prima tremebundus luce salutatur
 Tot dominos : at tu, Condyle, nec dominum.
 Quod debes, Cai, reddere, inquit Phoebus ; et illinc
 Cinnamus : hoc dicit, Condyle, nemo tibi.

Tortorem metuis? podagrâ cheragrâque secatur
 Caius, et mallet verbera mille pati.
 Quod nec manè vomis, nec turpia, Condyle, tentas;
 Non mavis, quàm ter Caius esse tuus?

XXXVI. De deliciis.

SI meus auritâ gaudet glaucopide Flaccus,
 Si fruitur tristi Canius AËthiope;
 Publius exiguae si flagrat amore catellae;
 Si Cronius similem cercopithecon amat;
 Delectat Marium si perniciosus ichneumon;
 Pica salutatrix si tibi, Lause, placet;
 Si gelidum collo nectit Flaccilla draconem;
 Lusciniae tumulum si Thelesina dedit:
 Blanda Cupidinei cur non amet ora Labycae,
 Qui videt haec dominis monstra placere suis?

XXXVII. De gemellis.

QUAE nova tam similes genuit tibi Leda ministros
 Quae capta est alio nuda Lacaena cycno?
 Dat faciem Pollux Hiero, dat Castor Afillo;
 Atque in utroque nitet Tyndaris ore soror.
 Ista Therapnaeis si forma fuisset Amyclis,
 Cùm vicere duas dona minora deas;
 Mansisses, Helene; Phrygiamque redisset in Idam
 Dardanius gemino cum Ganymede Paris.

XXXVIII. Ad CESTUM.

QUanta tua est probitas, quanta est infantia forma
 Ceste puer, puero castior Hippolyto!
 Te secum Diana velit, Dorisque natâre:
 Te Cybele totum mallet habere Phryga.

Tu Ganymædeo poteras succedere honori :

Securus domino basia pura dares.

Felix quae tenerum vexabit sponsa maritum,

Et quae te faciet prima puella virum !

XXXIX. Ad THESTYLUM.

THESTYLE, Victoris tormentum dulce Voconî,

Quo nemo est toto notior orbe puer ;

Sic etiam positis formosus amere capillis,

Et placeat vati nulla puella tuo :

Paulisper domini doctos sepone libellos,

Carmina Victori dum lego pauca meo.

Et Mecaenati Maro cùm cantaret Alexin,

Nota tamen Marfi fusca Melaenis erat.

XL. De AULO.

THestylon Aulus amat ; sed nec minùs ardet Alexin ;

Forſitan et noſtrum ſic Hyacinthon amat.

Inunc et dubita, vates an diligat ipſos,

Delicias vatùm cùm meus Aulus amet.

XLI. Ad POLYTIMUM.

NOLUERAM, Polytime, tuos violare capillos :

Sed iuvat hoc precibus me tribuisse tuis.

Talis eras, modò tonſe Pelops ; poſitiſque nitebas

Crinibus, ut totum ſponſa videret ebur.

XLII. De ENCOLPO.

HOS tibi, Phoebe, vovet totos à vertice crines

Encolpus, domini centurionis amor :

Grata Pudens meriti tulerit cùm præmia pili,

Quamprimùm longas, Phoebe, recide, comas.

Dum nullâ teneri ſordent lanugine vultus,

Dumque decent ſufae lactea colla jubae ;

Utque

Utque tuis longum dominusque puerque fruatur
Muneribus, tonsum fac citò, serò virum.

XLIII. De eodem.

QUID non cogit amor? sequit nolente capillos
Encolpus domino, nec prohibente tamen.
Permisit flevitque Pudens. Sic cessit habenis
Audaci questus de Phaëthonte pater.
Talis raptus Hylas; talis deprensus Achilles
Deposuit gaudens, matre dolente, comas.
Sed tu nec propera, brevibus nec crede capillis;
Tardaque pro tanto munere, barba, veni.

XLIV. De E A R I N O.

NOMEN cum violis rosisque natum,
Quo pars optima nuncupatur anni;
Hyblam quod sapit, Atticosque flores;
Quod nidos olet alitis superbae:
Nomen nectare dulcius beato,
Quo mallet Cybeles puer vocari,
Et qui pocula temperat Tonanti:
Quod si Parrhasiâ fones in aulâ,
Respondent Veneres Cupidinesque:
Nomen nobile, molle, delicatum,
Versu dicere non rudi volebam:
Sed tu, syllaba contumax, repugnas.
Dicunt Eiarinon tamen poëtae;
Sed Graeci, quibus est nihil negatum;
Et quos ἄγες ἄγες decet sonare.
Nobis non licet esse tam disertis,
Qui Musas colimus severiores.

XLV. De eodem.

SI daret autumnus mihi nomen, ὀπωρινὸς essem;
 Horrida si brumae sidera, χειμερινὸς.
 Dictus ab aestivo θερινὸς tibi mense vocarer:
 Tempora cui nomen verna dedere, quis est?

XLVI. ———.

NOMEN habes teneri quod tempora nuncupat anni,
 Cùm breve Cecropiae ver populantur apes:
 Nomen, Acidaliâ meruit quod arundine pingi,
 Quod Cytherea suâ scribere gaudet acu:
 Nomen, Erythraeis quod littera facta lapillis,
 Gemma quod Heliadum pollice trita notet:
 Quod, pennâ scribente, grues ad sidera tollant;
 Quod decet in sola Caesaris esse domo.

XLVII. De coma E A R I N I.

CONSILIUM formae speculum, dulcesque capillos,
 Pergameo posuit dona sacrata deo;
 Ille puer totâ domino gratissimus aulâ,
 Nomine qui signat tempora verna suo.
 Felix, quae tali censetur munere tellus!
 Nec Ganymedeas mallet habere comas.

XLVIII. Ad A E S C U L A P I U M.

LATONAE venerande nepos! qui mitibus herbis
 Parcarum exoras pensa, brevesque colos;
 Hos tibi laudatos domino rata vota capillos
 Ille tuus Latiâ misit ab urbe puer.
 Addidit et nitidum sacratissimis crinibus orbem,
 Quo felix facies iudice tota fuit.
 Tu juvenile decus serva; ne pulchrior ille
 In longa fuerit, quàm brevior coma.

XLIX.

XLIX. De GANYMEDE.

VIDERAT Ausonium, posito modò crine, ministrum
 Phryx puer, alterius gaudia nota Jovis.
 Quod tuus, ecce, suo Caesar permisit ephebo;
 Tu permitte tuo, maxime rector, ait.
 Jam mihi prima latet longis lanugo capillis:
 Jam tua me ridet Juno, vocatque virum.
 Cui pater aethereus, puer ô dulcissime, dixit:
 Non ego, quod poscis; res negat ipsa tibi.
 Caesar habet noster similes tibi mille ministros,
 Tantaque fidereos vix capit aula mares.
 At, tibi si dederit vultus coma tonsa viriles;
 Quis mihi, qui nectar misceat, alter erit?

L. De SPENDOPHORO.

Spendophorus Libycas domini petit armiger urbes;
 Quae puero dones tela, Cupido, para:
 Illa, quibus juvenes figis, mollesque puellas.
 Sit tamen in tenera laevis et hasta manu.
 Loricam clypeumque tibi, galeamque remitto:
 Tutus ut invadat praelia, nudus eat.
 Non jaculo, non ense fuit, laesusve sagittâ;
 Casside dum liber Parthenopaeus erat.
 Quisquis ab hoc fuerit fixus, morietur amore.
 O felix, si quem tam bona fata manent!
 Dum puer es, redeas, dum vultus lubricus; et te
 Non Libye faciat, sed tua Roma virum.

LI. In CHARIDEMUM.

CUNARUM fueras motor, Charideme, mearum?
 Et pueri custos, assiduusque comes.
 Jam mihi nigrescunt tonsa sudaria barbâ,
 Et queritur labris puncta puella meis.

Sed tibi non crevi : te noster villicus horret ;

Te dispensator, te domus ipsa pavet.

Ludere nec nobis, nec tu permittis amare :

Nil mihi vis, et vis cuncta licere tibi.

Corripis, observas, quereris, suspiria ducis ;

Et vix à ferulis abstinet ira manum.

Si Tyrios sumpsi cultus, unxive capillos ;

Exclamas : Nunquam fecerat ista pater.

Et numeras nostros astrictâ fronte trientes,

Tanquam de cella sit cadus ille tua.

Define : non possum libertum ferre Catonem.

Esse virum jam me dicet amica tibi.

LII. In LINUM.

BRUMA est, et riget horridus December :

Audes tu tamen, osculo nivali,

Omnes obvius hinc et hinc tenere ;

Et totam, Line, basiare Romam.

Quid possis graviusque saeviusque,

Percussus facere atque verberatus ?

Hoc me frigore basiet nec uxor,

Blandis filia nec rudis labellis.

Sed tu dulcior, elegantiorque !

Cujus livida, maribus caninis,

Dependet glacies ; rigetque barba,

Qualem forficibus metit supinis

Tonfor Cinyphio Cilix marito.

Centum occurrere malo cepicarpis,

Et Gallum timeo minùs recentem.

Quare, si tibi sensus est, pudorque ;

Hibernas, Line, basiationes

In mensem rogo differas Aprilem.

LIII. Ad BASSUM.

EFFUGERE non est, Bassè, basiatores :
 Instant, morantur, persequuntur, occurrunt ;
 Et hinc et illinc, usquequaque, quacunque.
 Non ulcus acre, pustulaeve lucentes ;
 Nec triste mentum, sordidique lichenes ;
 Nec labra pingui delibuta ceroto ;
 Nec congelati gutta proderit nasi.
 Et aestuantem basiant, et argentem ;
 Et nuptiale basium reservantem.
 Non te cucullis asseret caput tectum ;
 Lectica nec te, tuta pelle veloque ;
 Nec vindicabit fella saepius clusa :
 Rimas per omnes basiator intrabit.
 Non consulatus ipse, non tribunatus,
 Saevique fasces ; nec superba clamosi
 Licitoris abiget virga basiatorem.
 Sedeas in alto tu licet tribunali,
 Et è curuli jura gentibus reddas :
 Ascendet illa basiator, atque illa.
 Febricitantem basiabit, et flentem :
 Dabit oscitanti basium, natantique :
 Dabit et cacanti. Remedium mali solum est :
 Facias amicum, basiare quem nolis.

LIV. In BASIATORES.

TANTUM dat tibi Roma basiorum,
 Post annos modò quindecim reversò ;
 Quantum Lesbia non dedit Catullo :
 Te vicinia tota, te pilosus
 Hircofo premit osculo colonus.
 Hinc instat tibi textor, indè fullo ;

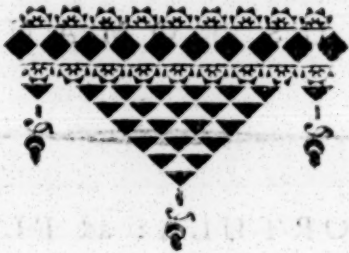
Hinc futor, modò pelle basiatâ :

Hinc menti dominus periculosi ;

Hinc defoculusque, et indè lippus :

Ructatorque, recensque cepicarpus.

Jam tanti tibi non fuit redire.

M. VAL.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM

LIBER V.

De variis, variâ fortunâ,
MORIBUS ROMANORUM.

I. De SPORTULA: ad FLACCUM.

DAT Baiana mihi quadrantes sportula centum:
Inter delicias, quid facit ista fames?
Redde Lupi nobis, tenebroseque balnea Grylli.
Tam malè cùm coenem; cur bene, Flacce, laveris?

II. Ad MATHONEM.

SI te sportula major ad beatos
Non corruperit, ut solet; licebit
De nostro, Matho, centies laveris.

III. De TUCCIO.

ROMAM petebat esuritor Tuccius,
Profectus ex Hispania.
Occurrit illi sportularum fabula:
A ponte rediit Milvio.

IV. In SPORTULAM.

CENTUM miselli jam valete quadrantes,
 Anteambulonis congiarium lassî ;
 Quos dividebat balneator elixus.
 Quid cogitatis, ô fames amicorum ?
 Regis superbi sportulae recesserunt.
 Nihil stropharum est : jam salarium dandum est.

V. In GARGILIANUM.

SPORTULA nulla datur : grâtis conviva recumbis.
 Dic mihi ; quid Romae, Gargiliane, facis ?
 Unde tibi togula est, et fuscae pensio cellae ?
 Unde datur quadrans ? unde vir es Chiones ?
 Cum ratione licet dicas te vivere summâ :
 Quòd vivis, nullâ cum ratione facis.

VI. In eundem.

LIS te bis decimae numerantem frigora brumae
 Conterit una tribus, Gargiliane, foris.
 Ah miser et demens ! viginti litigat annis
 Quisquam, cui vinci, Gargiliane, licet ?

VII. In FABIANUM.

QUOD novus, et nuper factus, tibi praestat amicus ;
 Hoc praestare jubes me, Fabiane, tibi.
 Horridus ut primo semper te mane salutem,
 Per mediumque trahat me tua fella lutum :
 Lassus ut in thermas decimâ, vel seriùs, horâ
 Te sequar Agrippae, cùm laver ipse Titi.
 Hoc per triginta merui, Fabiane, Decembres ;
 Ut sim tiro tuae semper amicitiae ?
 Hoc merui, Fabiane, togâ tritâque meâque,
 Ut nondum credas me meruisse rudem ?

VIII. In BASSUM.

DENARIS tribus invitas, et manè togatum
 Observare jubes atria, Basse, tua:
 Deinde haerere tuo lateri, praecedere sellam;
 Ad vetulas tecum plùs minùs ire decem,
 Trita quidem nobis togula est, vilisque putrisque:
 Denarìs tamen hanc non emo, Basse, tribus.

IX. Ad GALLUM.

EST tibi, sitque precor, multos crescatque per annos,
 Pulchra quidem, verùm Transiberina domus.
 At mea Vipšanas spectant coenacula laurus:
 Factus in hac ego sum jam regione senex.
 Migrandum est, ut manè domi te, Galle, salutem:
 Es tanti, vel si longiùs illa foret.
 Sed tibi non multum est, unum si praesto togatum:
 Multum est, hunc unum si mihi, Galle, nego.
 Ipse salutabo decimâ, vel feriùs, horâ:
 Manè tibi pro me dicat avere liber.

X. In eundem.

TOTIS, Galle, jubes tibi me fervire diebus;
 Et per Aventinum ter quater ire tuum.
 Eximit, aut reficit, dentem Cassellius aegrum:
 Infestos oculis uris, Hygine, pilos.
 Non fecat, et tollit stillantem Fannius uvam:
 Tristia fervorum stigmata delet Eros.
 Enterocelarum fertur Podalirius Hermes:
 Qui sanet ruptos, dic mihi, Galle, quis est?

XI. ———.

SI quid nostra tuis adicit vexatio rebus;
 Manè, vel à media nocte, togatus ero.

Stridentelque

Stridentefque feram flatus Aquilonis iniqui;
 Et patiar nimbos, excipiamque nives.
 Sed, si non fias quadrante beatior uno,
 Per gemitus nostros, ingenuasque cruces;
 Parce, precor, lasso; vanosque remitte labores,
 Qui tibi non profunt; et mihi, Galle, nocent.

XII. In PAULUM.

MANE domi nisi te volui meruique videre;
 Sint mihi, Paule, tuae longiùs Esquiliae.
 Sed Tiburtinae sum proximus accola pilae,
 Quà videt antiquum rustica Flora Jovem.
 Alta Suburani vincenda est femita clivi,
 Et nunquam sicco sordida faxa gradu.
 Vixque datur longas mulorum rumpere mandras,
 Quaeque trahi multo marmora fune vides.
 Illud adhuc gravius; quòd te, post mille labores,
 Paule, negat lasso janitor esse domi.
 Exitus hic operis vani, togulaeque madentis;
 Vix tanti Paulum manè videre fuit.
 Semper inhumanos habet officiosus amicos:
 Rex, nisi dormieris, non potes esse meus.

XIII. In eundem.

CUM tu, laurigeris annum qui fascibus intras,
 Manè salutator limina mille teras;
 Hic ego quid faciam? quid nobis, Paule, relinquis;
 Qui de plebe Numae, densaque turba sumus?
 Qui me respiciat, dominum regemque vocabo?
 Hoc tu (sed quanto blandiùs!) ipse facis.
 Lesticam fellamve sequar? nec ferre recusas,
 Per medium pugnas et prior ire lutum.
 Saepius assurgam recitanti carmina? tu stas,
 Et pariter geminas tendis in ora manus.

Quid faciet pauper, cui non licet esse clienti ?
Dimisit nostras purpura vestra togas.

XIV. In LAETORIUM.

SEXAGINTA teras cùm limina manè senator,
Esse tibi videor desidiosus eques ;
Quòd non à prima discurram luce per urbem,
Et referam lassus basia mille domum :
Sed tu, purpureis ut des nova nomina fastis ;
Aut Numidùm gentes, Cappadocumve petas.
At mihi, quem cogis medios abrumpere fomnos,
Et matutinum ferre patique lutum ;
Quid petitur ? Ruptâ cùm pes vagus exit alutâ,
Et subitus crassae decedit imber aquae ;
Nec venit allatis clamator verna lacernis :
Accedit gelidam servus ad auriculam,
Et, Rogat ut coenes secum Laetorius, inquit :
Viginti nummis. Non ego : malo famem ;
Cùm sit coena mihi, tibi sit provincia merces ;
Et faciamus idem, nec mereamur idem.

XV. In AFRUM.

CENTUM Coranus, et ducenta Mancinus ;
Trecenta debet Titius, hoc bis Albinus ;
Decies Sabinus, alterumque Serranus :
Ex insulis fundisque, tricies foldum ;
Ex pecore redeunt ter ducena Parmenii.
Totis diebus, Afer, hoc mihi narras :
Et teneo meliùs ista, quàm meum nomen.
Numeres oportet aliquid, ut pati possim :
Quotidianam refice nauseam nummis.
Audire gratis, Afer, ista non possum.

XVI. In eundem.

CONDITA cùm tibi sit jam sexagesima messis,
 Et facies multo splendeat alba pilo;
 Discurre totâ vagus urbe; nec ulla cathedra est,
 Cui non manè feras irrequietus AVE.
 Et sine te nulli fas est prodire tribuno,
 Nec caret officio consul uterque tuo:
 Et sacro decies repetis Pallatia clivo,
 Sigeriosque meros, Partheniosque sonas.
 Haec faciant sanè juvenes: deformius, Afer,
 Omnino nihil est ardelione fene.

XVII. ———.

DICERE de Libycis reduci tibi gentibus, Afer,
 Continuis volui quinque diebus, Ave.
Non vacat, aut Dormit; dictum bis terque reverso:
 Jam fatis est. Non vis, Afer, avere: VALE.

XVIII. Ad TITULLUM.

TITULLE, moneo, vive semper; hoc serum est:
 Sub paedagogo coeperis licet, serum est.
 At tu, miser Titulle, nec senex vivis:
 Sed omne limen conteris salutator,
 Et manè fudas urbis osculis udus;
 Foroque triplici sparsus ante equos omnes,
 AEdemque Martis, et Colossion Augusti,
 Curris per omnes tertiasque quintasque.
 Rape, congere, aufer, posside: relinquendum est.
 Superba densis arca palleat nummis,
 Centum explicentur paginae Calendarum;
 Jurabit haeres te nihil reliquisse.
 Supraque pluteum te jacente, vel faxum,
 Fartus papyro dum tibi torus crescit,

Flentes superbus bafiabit eunuchus :
 Tuâque triftis filius, velis nolis,
 Cum concubina nocte dormiet primâ.

XIX. In POSTUMUM.

QUOD te manè domi totò non vidimus anno ;
 Vis dicam quantum, Postume, perdiderim ?
 Tricenos, puto, bis ; videnos ter, puto, nummos.
 Ignofces : togulam, Postume, pluris emo.

XX. In eundem.

ATRIA Pifonum ftabant cum ftemma toto,
 Et docti Senecae ter numeranda domus ;
 Praetulimus tantis folum te, Postume, regnis :
 Pauper eras, et eques ; fed mihi confil eras.
 Tecum ter denas numeravi, Postume, brumas :
 Communis nobis lectus et unus erat.
 Jam donare potes, jam perdere ; plenus honorum,
 Largus opum : expecto, Postume, quid facias.
 Nil facis : et ferum eft alium mihi quaerere regem.
 Hoc, fortuna, placet ? Postumus impofuit.

XXI. ———.

QUAE mihi praefliteris memini, femperque tenebo.
 Cur igitur taceo ? Postume, tu loqueris.
 Incipio quoties alicui tua dona referre,
 Protinus exclamat : Dixerat ipfe mihi.
 Non bellè quaedam faciunt duo ; fufficit unus
 Huic operi : fi vis ut loquar, ipfe tace.
 Crede mihi : quamvis ingentia, Postume, dona
 Auctoris pereunt garrulitate fui.

XXII. In CANDIDUM.

SI det iniqua tibi tristem fortuna reatum ;
 Squalidus haerebo, pallidiorque reo.

Si jubeat patriâ damnatum excedere terrâ ;
 Per freta, per scopulos exulis ibo comes.
 Dat tibi divitias ? ecquid sunt ista duorum ?
 Das partem ? multum est : Candide, das aliquid ?
 Mecum eris ergo miser : quòd, si deus ore sereno
 Annuerit ; felix, Candide, solus eris.

XXIII. In eundem.

CAndide, κοινὰ φίλων, haec sunt tua, Candide, πάντα !
 Quae tu magniloquus nocte dieque sonas.
 Te Lacedaemonio velat toga lota Galeo,
 Vel quam seposito de grege Parma dedit.
 At me, quae passa est furias et cornua tauri ;
 Noluerit dici quam pila prima suam.
 Misit Agenoreas Cadmi tibi terra lacernas :
 Non vendes nummis coccina nostra tribus.
 Tu Libycos Indis suspendis dentibus orbes :
 Fulcitur testâ fagina mensa mihi.
 Immodici tibi flava tegunt chrysendeta muli :
 Concolor in nostra, cammare, lance rubes.
 Grex tuus Iliaco poterat certare ministro ;
 At mihi succurrit pro Ganymede manus.
 Ex opibus tantis, veteri fidoque sodali
 Das nihil ; et dicis, Candide, κοινὰ φίλων.

XXIV. ———.

EXIGIS à nobis operam sine fine togatam ?
 Non eo ; libertum sed tibi mitto meum.
 Non est, inquis, idem : multo plus esse probabo.
 Vix ego lecticam subsequor : ille feret.
 In turbam incideris ; cunctos umbone repellat :
 Invalidum est nobis, ingenuumque latus.
 Quidlibet in causis narraveris, ipse tacebo :
 At tibi tergeminum mugiet ille σοφῶς.

Flentes superbus bafiabit eunuchus :
 Tuâque triftis filius, velis nolis,
 Cum concubina nocte dormiet primâ.

XIX. In POSTUMUM.

QUOD te manè domi toto non vidimus anno;
 Vis dicam quantum, Postume, perdiderim?
 Tricenos, puto, bis; vicanos ter, puto, nummos.
 Ignofces: togulam, Postume, pluris emo.

XX. In eundem.

ATRIA Pifonum flabant cum ftemmate toto,
 Et docti Senecae ter numeranda domus;
 Praetulimus tantis folum te, Postume, regnis:
 Pauper eras, et eques; fed mihi confil eras.
 Tecum ter denas numeravi, Postume, brumas:
 Communis nobis lectus et unus erat.
 Jam donare potes, jam perdere; plenus honorum,
 Largus opum: expecto, Postume, quid facias.
 Nil facis: et ferum eft alium mihi quaerere regem.
 Hoc, fortuna, placet? Postumus impofuit.

XXI. ———.

QUAE mihi praefliteris memini, femperque tenebo.
 Cur igitur taceo? Postume, tu loqueris.
 Incipio quoties alicui tua dona referre,
 Protinus exclamat: Dixerat ipfe mihi.
 Non bellè quaedam faciunt duo; fufficit unus
 Huic operi: fi vis ut loquar, ipfe tace.
 Crede mihi: quamvis ingentia, Postume, dona
 Auctoris pereunt garrulitate fui.

XXII. In CANDIDUM.

SI det iniqua tibi tristem fortuna reatum;
 Squalidus haerebo, pallidiorque reo.

Si jubeat patriâ damnatum excedere terrâ ;
 Per freta, per scopulos exulis ibo comes.
 Dat tibi divitias ? ecquid sunt ista duorum ?
 Das partem ? multum est : Candide, das aliquid ?
 Mecum eris ergo miser : quòd, si deus ore sereno
 Annuerit ; felix, Candide, solus eris.

XXIII. In eundem.

Candide, κοινὰ φίλων, haec sunt tua, Candide, πάντα !
 Quae tu magniloquus nocte dieque sonas.
 Te Lacedaemonio velat toga lota Galeso,
 Vel quam seposito de grege Parma dedit.
 At me, quae passa est furias et cornua tauri ;
 Noluerit dici quam pila prima suam.
 Misit Agenoreas Cadmi tibi terra lacernas :
 Non vendes nummis coccina nostra tribus.
 Tu Libycos Indis suspendis dentibus orbes :
 Fulcitur testâ fagina mensa mihi.
 Immodici tibi flava tegunt chrysendeta nulli :
 Concolor in nostra, cammare, lance rubes.
 Grex tuus Iliaco poterat certare ministro ;
 At mihi succurrit pro Ganymede manus.
 Ex opibus tantis, veteri fidoque sodali
 Das nihil ; et dicis, Candide, κοινὰ φίλων.

XXIV. ———.

EXIGIS à nobis operam sine fine togatam ?
 Non eo ; libertum sed tibi mitto meum.
 Non est, inquis, idem : multo plus esse probabo.
 Vix ego leſticam subsequor : ille feret.
 In turbam incideris ; cunctos umbone repellet :
 Invalidum est nobis, ingenuumque latus.
 Quidlibet in caussis narraveris, ipse tacebo :
 At tibi tergeminum mugiet ille *sophôs*.

Lis erit; ingenti faciet convicia voce :

Esse pudor vetuit fortia verba mihi.

Ergo nihil nobis, inquis, praestabis amicus?

Quicquid libertus, Candide, non poterit.

XXV. In LABULLUM.

DUM te prosequor, et domum reduco ;
 Aurem dum tibi praesto garrienti ;
 Et quicquid loqueris facisque, laudo ;
 Quot versus poterant, Labulle, nasci ?
 Hoc damnum tibi non videtur esse,
 Si, quod Roma legit, requirit hospes ;
 Non deridet eques, tenet senator ;
 Laudat caussidicus, poëta carpit ;
 Propter te perit : hoc, Labulle, verum est ?
 Hoc quisquam ferat, ut tibi tuorum
 Sit major numerus togatulorum ;
 Librorum mihi sit minor meorum ?
 Triginta prope jam diebus una est
 Nobis pagina vix peracta : sic fit,
 Cum coenare domi poëta non vult.

XXVI. In eundem.

LIBRAS quattuor, aut duas, amico ;
 Argentemque togam, brevemque laenam ;
 Interdum aureolos manu crepanteis,
 Possint ducere qui duas Calendas ;
 Quod nemo, nisi tu, Labulle, donas ;
 Non es, crede mihi, bonus. Quid ergo ?
 Ut verum loquar, optimus malorum.
 Pisones, Senecasque, Memmiosque ;
 Et Crispos mihi redde, sed priores :
 Fies protinus ultimus bonorum.
 Vis cursu pedibusque gloriari ?

Tigrim vince, levemque Passerinum.
Nulla est gloria praeterire asellos.

XXVII. In MANCINUM.

DONASSE amicum tibi ducenta, Mancine,
Nuper superbo laetus ore jactasti.
Quartus dies est, in schola poetarum
Dum fabulamur, millibus decem dixti
Emptas lacernas munus esse Pompillae:
Sardonycha verum, lineisque ter cinctum;
Duasque, similes fluctibus maris, gemmas
Dedisse Bassam Caeliamque jurasti.
Here, de theatro, Pollione cantante,
Cum subito abires; dum fugis, loquebaris;
Haereditatis tibi trecenta venisse:
Et manè centum, et post meridiem centum.
Quid tibi sodales fecimus mali tantum?
Miserere jam crudelis, et file tandem.
Aut, si tacere lingua non potest ista;
Aliquando narra, quod velimus audire.

XXVIII. In RUFINUM.

SUNT tibi, confiteor, diffusi jugera campi;
Urbanique tenent praedia multa Lares;
Et servit dominae numerosus debitor arcae,
Sustentatque tuas aurea mensa dapes.
Fastidire tamen noli, Rufine, minores.
Plus habuit Didymus: plus Philomelus habet.

XXIX. De MAEVIO.

HOC, fortuna, tibi videtur aequum?
Civis non Syriaeve Parthiaeve;
Nec de Cappadocis eques catastis;
Sed de plebe Remi, Numaeque verna:

Jucundus,

Jucundus, probus, innocens, amicus;
 Linguâ doctus utrâque: cujus unum est,
 Sed magnum vitium, quod est poëta.
 Pullo Maevius alget in cucullo:
 Cocco mulio fulget Incitatus.

XXX. In ROMAM.

JAM parce lasso, Roma, gratulatori;
 Lasso clienti: quamdiu saluator,
 Anteambulones et togatulos inter,
 Centum merebor plumbeos die toto;
 Cùm Scorpis unâ quindecim graves horâ
 Ferventis auri victor auferat saccos?
 Non ego, meorum praemium libellorum,
 (Quid enim merentur?) Apulos velim campos.
 Non Hybla, non me spicifer capit Nilus;
 Nec quae paludes delicata Pontinas
 Ex arce clivi spectat uva Setini.
 Quid concupiscam, quaeris ergo? Dormire.

XXXI. In CAIUM.

MUTUA viginti sestertia fortè rogabam,
 Quae vel donanti non grave munus erat:
 Quippe rogabatur felixque vetusque sodalis,
 Et cujus laxas arca flagellat opes.
 Is mihi, Dives eris, si causas egeris; inquit.
 Quod peto da, Cai: non peto consilium.

XXXII. In eundem.

SI donare vocas promittere, nec dare, Cai;
 Vincam te donis muneribusque meis.
 Accipe Callaëis quicquid fodit Astur in arvis,
 Aurea quicquid habet divitis unda Tagi;

Quicquid

Quicquid Erythraeâ niger invenit Indus in algâ,
 Quicquid et in nidis unica servat avis;
 Quicquid Agenoreo Tyros improba cogit aëno:
 Quicquid habent omnes, accipe quomodo das.

XXXIII. In CRISPUM.

CEDERE de nostris nulli te dicis amicis:
 Sed, sit ut hoc verum; quid, rogo, Crispe, facis?
 Mutua cùm peterem festertia quinque, negâsti;
 Non caperet nummos dum gravis arca tuos.
 Quando fabae nobis modium, farrisve, dedisti,
 Cùm tua Niliacus rura colonus aret?
 Quando brevis gelidae missa est toga tempore brumae?
 Argenti venit quando selibra mihi?
 Nil aliud video, quo te credamus amicum;
 Quàm quòd me coram pedere, Crispe, soles.

XXXIV. In BACCARAM.

ET dolet, et queritur, sibi non contingere frigus,
 Propter sexcentas Baccara gaufapinas.
 Optat et obscuras luces, ventosque, nivesque:
 Odit et hibernos, si tepuere, dies.
 Quid fecere mali nostrae tibi, faeve, lacernae;
 Tollere de scapulis quas levis aura potest?
 Quanto simplicius, quanto est humanius istud;
 Mense vel Augusto fumere gaufapinas!

XXXV. In eundem.

SI quid opus fuerit, scis me non esse rogandum:
 Bis nobis dicis, Baccara, terque die.
 Appellat rigidâ tristis me voce Secundus:
 Audis, sed nescis, Baccara, quid sit opus.
 Pensio te coram petitur clarèque palamque:
 Audis, sed nescis, Baccara, quid sit opus.

Esse queror gelidasque mihi tritasque lacernas :
 Audis, sed nescis, Baccara, quid sit opus.
 Hoc opus est ; subito fias ut fidere mutus :
 Dicere ne possis, Baccara, quid sit opus.

XXXVI. In SEXTUM.

VIS te, Sexte, coli : volebam amare.
 Parendum est tibi : quod jubes, colêris.
 Sed, si te colo, Sexte ; non amabo.

XXXVII. In eundem.

EGI, Sexte, tuam, pactus duo millia, caussam.
 Misisti nummos quot mihi ? mille, quid est ?
 Narrâsti nihil, inquis ; et à te prodita causa est.
 Tanto plus debes, Sexte, quod erubui.

XXXVIII. ———.

EMI feu puerum, togamve pexam ;
 Seu tres, ut puto, quattuorve libras.
 Sextus protinus, ille foenerator,
 Quem nôstis veterem meum sodalem,
 Ne quid fortè petam, timet cavetque ;
 Et secum, sed ut audiam, fufurrat :
 Septem millia debeo Secundo ;
 Phoebus quattuor, undecim Phileto ;
 Et quadrans mihi nullus est in arca.
 O grande ingenium mei sodalis !
 Durum est, Sexte, negare, cùm rogaris :
 Quanto durius, antequam rogeris !

XXXIX. In GELLIUM.

GELLIUS aedificat semper ; modò limina ponit :
 Nunc foribus claves aptat, emitque feras.

Nunc

Nunc has, nunc illas, mutat; reficitque fenestras.

Dum tamen aedificet, quidlibet ille facit:

Oranti nummos ut dicere possit amico

Unum illud verbum Gellius, AEdifico.

XL. In PRAETOREM.

PRAETOREM pauper centum sestertia Gaurus
Orabat, canâ notus amicitia:

Dicebatque suis hoc tantum dēsse trecentis,

Ut posset domino plaudere justus eques.

Praetor ait: Scis me Scorpo Thalloque daturum,

Atque utinam centum millia sola darem.

Ah! pudet ingratae, pudet ah! malè divitis arcae.

Quod non das equiti, vis dare, Praetor, equo?

XLI. De CHAERESTRATO.

Quadringenta tibi non sunt, Chaerestrate; surge,
Lectius, ecce! venit: sta, fuge, curre, late.

Ecquis, Io! revocat, discedentemque reducit?

Ecquis, Io! largas pandit amicus opes?

Quem chartis famaeque damus, populisque loquendum?

Quis Stygios non vult totus adire lacus?

Hoc, rogo, non melius, quàm rubro pulpita nimbo

Spargere, et effuso permaduisse croco;

Quàm non sensuro dare quadringenta caballo,

Aureus ut Scorpi nasus ubique micet?

O frustra locuples, ô dissimulator amice!

Haec legis et laudas: quae tibi fama perit?

XLII. In CALLIODORUM: ad SEXTUM.

CAlliodorus habet censum (quis nescit?) equestrem,
Sexte; sed et fratrem Calliodorus habet.

Quadringenta fecat, qui dicit Σὺνα μέγιστε.

Uno credis equo posse sedere duos?

Quid

Quid cum fratre tibi, quid cum Polluce molesto?
 Non esset Pollux si tibi, Castor eras.
 Unus cùm fitis; duo, Calliodore, sedetis.
 Surge: soloecismum, Calliodore, facis.
 Aut imitare genus Ledaë, aut cum fratre federe
 Non potes: alternis, Calliodore, fede.

XLIII. In eundem.

NIL aliud loqueris, quàm Thesea Pirithoumque;
 Teque putas Pyladi, Calliodore, parem.
 Dispeream, si tu Pyladi praeftare matellam
 Dignus es, aut porcos pascere Pirithoi.
 Donavi tamen, inquis, amico millia quinque;
 Et lotam (ut multum) terque quaterque togam.
 Quid, quòd nil unquam Pyladi donavit Orestes?
 Qui donat, quamvis plurima; plura negat.

XLIV. In MARCUM.

QUOD non fit Pylades hoc tempore, non fit Orestes;
 Miraris? Pylades, Marce, bibebat idem.
 Nec melior panis, turdusve dabatur Oresti:
 Sed par, atque eadem coena duobus erat.
 Tu Lucrina voras, me pascit aquosa Peloris:
 Non minùs ingenua est et mihi, Marce, gula.
 Te Cadmea Tyros, me pinguis Gallia vestit:
 Vis, te purpureum, Marce, sagatus amem?
 Ut praeftem Pyladem, aliquis mihi praeftet Orestem:
 Hoc non fit verbis, Marce: ut ameris, ama.

XLV. De NOVIO.

VICINUS meus est, manuque tangi
 De nostris Novius potest fenestris.
 Quis non invidet mihi, putetque
 Horis omnibus esse me beatum,

Juncto cui liceat frui sodale?
 Tam longè est mihi, quàm Terentianus;
 Qui nunc Niliacam regit Syenen.
 Non convivere, nec videre saltèm,
 Non audire licet: nec urbe totâ
 Quisquam est tam prope, tam proculque nobis.
 Migrandum est mihi longiùs, vel illi.
 Vicinus Novio, vel inquilinus
 Sit, si quis Novium videre non vult.

XLVI. De THELESINO: ad BITHYNICUM.

CUM coleret puros pauper Thelesinus amicos,
 Errabat gelidâ fordidus in togulâ.
 Obscenos postquam coepit curare magistros;
 Argentum, menfas, praedia solus emit.
 Vis fieri dives, Bithynice? conscius esto.
 Nil tibi, vel minimum, basia pura dabunt.

XLVII. In THELESINUM.

MUTUA quòd nobis ter quinquagena dedisti;
 Ex opibus tantis, quas gravis arca premit:
 Esse tibi magnus, Thelesine, videris amicus.
 Tu magnus, quòd das? imò ego, quòd recipis.

XLVIII. In eundem.

CUM rogo te nummos, sine pignore; Non habeo, inquis;
 Idem, si pro me spondet agellus, habes.
 Quod mihi non credis veteri, Thelesine, sodali;
 Credis caulicolis, arboribusque meis.
 Ecce! reum Carus te detulit: adsit agellus.
 Exiliū comitem quaeris? agellus eat.

XLIX. In PHOEBUM.

MUTUA te centum festertia, Phoebe, rogavi;
 Cùm mihi dixisses, Exigis ergo nihil?

Inquiris,

Inquiris, dubitas, cunctaris; meque diebus
Teque decem crucias: jam, rogo, Phoebe, nega.

L. In eundem.

QUADRINGENTORUM reddis mihi, Phoebe, tabellas;
Centum da potiùs mutua, Phoebe, mihi.
Quaere alium, cui te tam vano munere jactes:
Quod tibi non possum solvere, Phoebe, meum est.

LI. In POLYCARMUM.

QUOD Cajetano reddis, Polycarme, tabellas;
Millia te centum num tribuisse putas?
Debit haec, inquis: tibi habe, Polycarme, tabellas;
Et Cajetano millia crede duo.

LII. In QUINTUM.

SOLVERE dodrantem nuper tibi, Quinte, volebat
Lippus Hylas: luscus vult dare dimidium.
Accipe quamprimùm: brevis est occasio lucri.
Si fuerit caecus, nil tibi solvet Hylas.

LIII. In CINNAM.

PRIMUM est, ut praestes; si quid te, Cinna, rogabo:
Illud deinde sequens; ut citò, Cinna, neges.
Diligo praestantem; non odi, Cinna, negantem;
Sed tu nec praestas, nec citò, Cinna, negas.

LIV. In eundem.

SORDIDIOR coeno cùm sit toga, calceus autem
Candidior primâ sit tibi, Cinna, nive;
Dejecto quid, inepte, pedes perfundis amictu?
Collige, Cinna, togam: calceus, ecce! perit.

LV. ———.

DIXERAT astrologus perituum te citò, Cinna:
Nec puto mentitus dixerat ille tibi.

Nam tu dum metuis, ne quid post fata relinquo;

Hausisti patrias luxuriosus opes:

Bisque tuum decies non toto tabuit anno.

Dic mihi; non hoc est, Cinna, perire citò?

LVI. IN PAETUM.

SEX sestertia si statim dedisses,
Cum dixisti mihi; Sume, tolle, dono:

Deberem tibi, Paete, pro ducentis.

At nunc, cum dederis diu moratus;

Post septem, puto, vel novem Calendas:

Vis dicam tibi veriora veris?

Sex sestertia, Paete, perdidisti.

LVII. In eundem.

SOLVERE, Paete, decem tibi me sestertia cogis;
Perdiderit quoniam Bucco ducenta tibi.

Ne noceant, oro, mihi non mea crimina: tu, qui

Bis centena potes perdere, perde decem.

LVIII. IN GAURUM.

QUID promittebas mihi mille, Gaure, ducenta;
Si dare non poteris millia, Gaure, decem?

An potes, et non vis? rogo, non est turpius istud?

I, tibi dispereas, Gaure: pusillus homo es.

LIX. IN TONGILIANUM.

EMPTA domus fuerat tibi, Tongiliane, ducenis:
Abstulit hanc nimium casus in urbe frequens.

Collatum est decies: rogo, non potes ipse videri

Incendisse tuam, Tongiliane, domum?

LX. In CAECILIANUM.

MANE salutavi verò te nomine casu ;
 Nec dixi dominum, Caeciliane, meum.
 Quanti libertas conset mihi tanta, requiris ?
 Centum quadrantes abstulit illa mihi.

LXI. In eundem.

MILLE tibi nummos hesternâ luce roganti,
 In sex aut septem, Caeciliane, dies ;
 Non habeo, dixi : sed tu causatus amici
 Adventum, lancem paucaque vasa rogas.
 Stultus es ; an stultum me credis, amice ? negavi
 Mille tibi nummos : millia quinque dabo ?

LXII. In eundem.

RUSTICA mercatus multis sum praedia nummis ;
 Mutua des centum, Caeciliane, rogo.
 Nil mihi respondes ; tacitum te dicere credo.
 Non reddes : ideo, Caeciliane, rogo.

LXIII. In eundem.

CUM tibi non essent sex millia, Caeciliane ;
 Ingenti latè vestus es hexaphoro.
 Postquam bis decies tribuit dea caeca, sinumque
 Ruperunt nummi ; factus es, ecce ! pedes.
 Quid tibi pro meritis, et tantis laudibus optem ?
 Dî reddant fellam, Caeciliane, tibi.

LXIV. In NAEVOLUM.

FLORIDA per varios ut pingitur Hybla colores,
 Cùm breve Sicaniæ ver populantur apes ;
 Sic tua suppositis pellucet praela lacernis :
 Sic micat innumeris arcula synthesis :

Atque

Atque unam vestire tribum tua candida possant,

Apula non uno quae grege terra tulit.

Tu spectas hyemem succincti lentus amici,

Proh scelus! et lateris frigora trita mei.

Quantum erat, infelix, pannis fraudare duobus!

Quid renuis? non te, Naevole, sed tineas.

LXV. In eundem.

SECURO nihil est te, Naevole, pejus: eodem

Sollicito nihil est, Naevole, te melius.

Securus nullum refalutas, despicias omnes;

Nec quisquam liber, nec tibi gratus homo est.

Sollicitus donas, dominum regemque salutas;

Invitas: esto, Naevole, sollicitus.

LXVI. In CALENUM.

NON plenum modò vicies habebas:

Sed tam prodigus atque liberalis,

Et tam lautus eras, Calene, ut omnes

Optarent tibi centies amici.

Audit vota deus, precesque nostras;

Atque intrà, puto, septimas Calendas,

Mortes hoc tibi quattuor dederunt.

At tu, sic quasi non foret relictum,

Sed raptum tibi centies, abisti

In tantam miser esuritionem;

Ut convivia sumptuosiora,

Toto quae semel apparas in anno,

Nigrae fordibus explices monetae;

Et, septem veteres tui sodales,

Constemus tibi plumbeâ selibrâ.

Quid dignum meritis precemur istis?

Optamus tibi millies, Calene :
Hoc si contigerit, fame peribis.

LXVII. In SCAEVOLAM.

SI dederint superi decies mihi millia centum ;
Dicebas, nondum, Scaevola, justus eques :
Qualiter ô vivam, quàm largè, quàmque beatè !
Riserunt faciles et tribuère dei.
Sordidior multo post hoc toga, penula pejor ;
Calceus est sartâ terque quaterque cute.
Deque decem plures semper servantur olivæ,
Explicat et coenas unîca mensa duas.
Et Vejentani bibitur faex crassa rubelli :
Assè cicer tepidum constat, et assè Venus.
In jus, ô fallax atque inficiator, eamus :
Aut vive, aut decies, Scaevola, redde deis.

LXVIII. In PATERNUM.

NUMMI cùm tibi sint, opesque tantæ,
Quantas civis habet, Paterne, rarus ;
Largiris nihil : incubasque gazæ,
Ut magnus draco, quem canunt poëtae
Custodem Scythici fuisse luci.
Sed causâ, ut memoras, et ipse jactas,
Diræ filius est rapacitatis.
Et quid tu fatuos rudesque quaeris ;
Illudas quibus, auferasque mentem ?
Huic semper vitio pater fuisti.

LXIX. In PHILOMUSUM.

CONSTITUIT, Philomuse, pater tibi millia binæ
Mensurae, perque omnes praestitit illa dies.
Luxuriam premeret cùm crastina semper egestas,
Et vitiis essent danda diurna tuis ;

Idem te moriens haeredem ex asse reliquit :
Exhaeredavit te, Philomuse, pater.

LXX. In PONTILIANUM.

MENTIRIS, credo : recitas mala carmina, laudo.
Cantas, canto ; bibis, Pontiliane, bibo.
Pedis, dissimulo : gemmâ vis ludere, vincor.
Una res est sine me, quam facis ; et taceo.
Nil tamen omnino praestas mihi. Mortuus, inquis,
Accipiam bene te. Nil volo : sed morere.

LXXI. De NUMA.

DUM levis arsurâ struitur Libitina papyro ;
Dum myrrham et casiam flebilis uxor emit :
Jam scrobe, jam lecto, jam pollinctore parato ;
Haeredem scripsit me Numa : convaluit.

LXXII. In POLYCARMUM.

AEGROTAS uno, decies aut saepius, anno :
Nec tibi, sed nobis, hoc, Polycarme, nocet.
Nam, quoties surgis, soteria poscis amicos.
Sit pudor : aegrota jam, Polycarme, semel.

LXXIII. In CARINUM.

SUPREMAS tibi, tricies in anno,
Signanti tabulas, Carine, misi
Hyblaeis madidas thymis placentas.
Defeci : miserere jam, Carine.
Signa rariùs, aut semel fac illud,
Mentitur tua quod subinde tussis.
Excussi loculosque sacculumque :
Croeso divitior licet fuisset,

Iro pauperior forem, Carine,
Si conchen toties meam comesses.

LXXIV. In BITHYNICUM.

NIL tibi legavit Fabius, Bithynice; cui tu
Annua, si memini, millia fena dabas.
Plus nulli dedit ille; queri, Bithynice, noli:
Annua legavit millia fena tibi.

LXXV. De MARIO.

NEC vocat ad coenam Marius, nec munera mittit,
Nec spondet, nec vult credere: sed nec habet.
Turba tamen non dēst, sterilem quae curet amicum.
Eheu, quàm fatuae sunt tibi, Roma, togae!

LXXVI. In MARIANUM.

SCIS te captari; scis hunc, qui captat, avarum:
Et scis qui captat, quid, Mariane, velit.
Tu tamen hunc tabulis haeredem, stulte, supremis
Scribis; et esse tuo vis, furiose, loco.
Munera magna tamen misit; sed misit in hamo:
Et piscatorem piscis amare potest?
Hiccine deslebit vero tua fata dolore?
Si cupis ut ploret; des, Mariane, nihil.

LXXVII. In senem orbem.

ORBUS es, et locuples, et Bruto consule natus:
Esse tibi veras credis amicitias?
Sunt verae; sed quas juvenis, quas pauper habebas:
Qui novus est, mortem diligit ille tuam.

LXXVIII. In OPPIANUM.

AMISIT pater unicum Silanus:
Cessas mittere munera, Oppiane?

Heu, crudele nefas, malaeque Parcae!
Cujus vulturis hoc erit cadaver?

LXXIX. In URBICUM.

HORTATUR fieri quod te Lupus, Urbice, patrem;
Ne credas: nihil est quod minùs ille velit.

Ars est captandi, quod nolis velle videri:

Ne facias optat, quod rogat ut facias.

Dicat praegnantem tua se Cosconia tantum:

Pallidior fiet jam pariente Lupus.

At tu consilio videaris ut usus amici;

Sic morere, ut factum te putet esse patrem.

LXXX. In GARGILIANUM.

MUNERA quod senibus viduisque ingentia mittis;
Vis te munificum, Gargiliane, vocem?

Sordidius nihil est, nihil est te spurcius uno,

Qui potes insidias dona vocare tuas.

Sic avidis fallax indulget piscibus hamus:

Callida sic stultas decipit esca feras.

Quid sit largiri, quid sit donare, docebo:

Si nescis; dona, Gargiliane, mihi.

LXXXI. In NASIDIENUM.

SEMPER manè mihi de me mera somnia narras,
Quae moveant animum sollicitentque meum.

Jam prior ad faecem, sed et haec vindemia venit;

Exorat noctes dum mihi saga tuas.

Consumpsi falsasque molas, et thuris acervos:

Decrevire greges, dum cadit agna frequens.

Non porcus, non cortis aves, non ova supersunt:

Aut vigila, aut dormi, Nasidiane, tibi.

LXXXII.

LXXXII. OPES STABILES.

CALLIDUS effractâ nummos fur auferet arcâ :
 Prosterne patrios impia flamma Lares.
 Debitor usuram pariter, fortemque negabit :
 Non reddet sterilis semina jacta seges.
 Dispensatorem fallax spoliabit amica :
 Mercibus extructas obruet unda rates.
 Extra fortunam est, quicquid donatur amicis :
 Quas dederis, solas semper habebis opes.

LXXXIII. In NESTOREM.

NEC toga, nec focus est, nec tritus cimice lectus ;
 Nec tibi de bibula sarta palude teges :
 Nec puer, aut senior ; nulla est ancilla, nec infans ;
 Nec fera, nec clavis ; nec canis, atque calix.
 Tu tamen affectas, Nestor, dici atque videri.
 Pauper ; et in populo quaeris habere locum.
 Mentiris, vanoque tibi blandiris honore :
 Non est paupertas, Nestor, habere nihil.

LXXXIV. Ad COSMUM.

HUNC, quem saepe vides inter penetralia nostrae
 Pallados, et templi limina, Cosme, novi ;
 Cum baculo perâque senem : cui cana putrisque
 Stat coma, et in pectus sordida barba cadit ;
 Cerea quem nudi tegit uxor abolla grabatj ;
 Cui dat latratos obvia turba cibos :
 Esse putas Cynicum, deceptus imagine falsâ,
 Non est hic Cynicus, Cosme : quid ergo ? Canis.

LXXXV. In CHAEREMONEM.

QUOD nimium laudas, Chaeremon Stoice, mortem ;
 Vis animum mirer suspiciamque tuum ?

Hanc

Hanc tibi virtutem fractâ facit urceus ansâ,

Et tristis nullo qui tepet igne focus ;

Et teges, et cimex, et nudi sponda grabati ;

Et brevis, atque eadem nocte dieque, toga.

O quàm magnus homo es, qui faece rubentis aceti,

Et stipulâ, et nigro pane carere potes !

Leuconicis, agetum, tumeat tibi culcita lanis ;

Constringatque tuos purpura texta toros :

Dormiat et tecum, modò quae, dum Caecuba *splendent*,

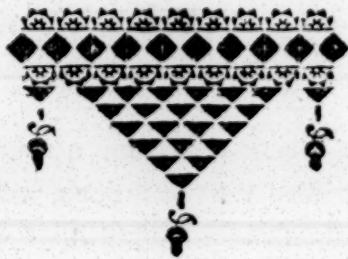
Convivas roseo torferat ore Venus.

O quàm tu cupies ter vivere Nestoris annos,

Et nihil ex ulla perdere luce voles !

Rebus in angustis facile est contemnere vitam :

Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM

LIBER VI.

De MORIBUS ROMANORUM.

P A R S I.

De L U X U R I A.

I. In P A R T H E N O P A E U M.

LENIAT ut fauces medicus, quas aspera vexat
 Affiduè tussis, Parthenopae, tibi :
 Mella dari, nucleosque jubet, dulcesque placentas ;
 Et quicquid pueros non finit esse truces.
 At tu non cessas totis tussire diebus.
 Non est haec tussis, Parthenopae : gula est.

II. In T O N G I L I U M.

URI Tongilius malè dicitur hemitritaeo.
 Novi hominis mores ; esurit atque sitit.
 Subdola tenduntur crassis modò retia turdis :
 Hamus et in mullum mittitur, atque lupum.

Caecuba

Caecuba faccentur, quaeque annus coxit Opimî :

Condantur parco fusca Falerna vitro.

Omnes Tongilium medici iussere lavari :

O stulti, febrem creditis esse ? gula est.

III. In LENTINUM.

QUARE, tam multis à te, Lentine, diebus,
Non abeat febris, quaeris, et usque gemis.
Gestatur tecum fellâ, pariterque lavatur :

Coenat boletos, ostrea, fumen, aprum.

Ebria Setino fit saepe, et saepe Falerno ;

Nec nisi per niveam Caecuba potat aquam.

Circumfusa rosis, et nigra recumbit amomo ;

Dormit et in pluma, purpureoque toro.

Cùm sic tam pulchrè, tam bellè vivat apud te ;

Ad Damam potiùs vis tua febris eat ?

IV. De CAELIO.

DISCURSUS varios, vagumque mane ;
Et fastus, et Ave, potentiorum ;

Cùm perferre patique jam negaret :

Coepit fingere Caelius podagram.

Quam dum vult nimis approbare veram,

Et fanas linit obligatque plantas ;

Inceditque gradu laborioso :

Quantum curâ pòtest, et ars doloris !

Desit fingere Caelius podagram.

V. De TUCCAE BALNEIS.

NON filice duro, struclilive caemento ;
Nec latere cocto, quo Semiramis longam

Babylona cinxit, Tucca balneum fecit :

Sed frage nemorum, pineâque compage ;

Ut navigare Tucca balneo possit.

Idem

Idem beatas lautus extruit thermas,
 De marmore omni, quod Carystos invenit;
 Quod Phrygia Synnas, Afra quod Nomas mittit;
 Et quod virenti fonte lavit Eurotas.
 Sed ligna defunt : subjice balneum thermis.

VI. In TUCCAM.

CUM cathedralitios portet tibi rheda ministros,
 Et Libys in longo pulvere fudet eques;
 Strataque non unas cingant triclinia Baias,
 Et Thetis unguento palleat uncta tuo;
 Candida Setini rumpant crySTALLA trientes,
 Dormiat in pluma nec meliore Venus:
 Ad nocturna jaces fastosae limina moechae,
 Et madet, heu! lacrymis janua furda tuis;
 Urere nec miserum cessant suspiria pectus.
 Vis dicam, malè sit cur tibi, Tucca? Bene est.

VII. In OLUM.

PERfucatur Eros, pallet Linus : Ole, quid ad te;
 De cute quid faciant, ille vel ille, suâ?
 Centenis ludit Matho millibus : Ole, quid ad te?
 Non tu propterea, sed Matho pauper erit.
 In lucem coenat Sertorius : Ole, quid ad te;
 Cùm liceat totâ stertere nocte tibi?
 Septingenta Tito debet Lupus : Ole, quid ad te?
 Assen ne dederis crediderisve Lupo.
 Illud dissimulas, ad te quod pertinet, Ole;
 Quodque magis curae convenit esse tuae.
 Pro togula debes : hoc ad te pertinet, Ole.
 Quadrantem nemo jam tibi credet : et hoc.
 Uxor moecha tibi est : hoc ad te pertinet, Ole.
 Poscit jam dotem filia grandis : et hoc.

Dicere

Dicere quindecies poteram quod pertinet ad te :
Sed, quid agas, ad me pertinet, Ole, nihil.

VIII. In eundem.

QUOD te nomine jam tuo saluto,
Quem regem et dominum priùs vocabam ;
Ne me dixeris esse contumacem :
Totis pilea farcinis redemi.
Reges et dominos habere debet,
Qui se non habet ; atque concupiscit,
Quod reges dominique concupiscunt.
Servum si potes, Ole, non habere ;
Et regem potes, Ole, non habere.

IX. In MAXIMUM.

VIS fieri liber ? Mentiris, Maxime : non vis.
Sed fieri si vis, hac ratione potes.
Liber eris, coenare foris si, Maxime, nolis ;
Vejentana tuam si domat uva sitim :
Si ridere potes miseri chrysendeta Cinnae ;
Contentus nostrâ si potes esse togâ :
Si plebeja Venus gemino tibi vincitur asse ;
Si tua non rectus testâ subire potes.
Haec tibi si vis est, si mentis tanta potestas ;
Liberior Partho vivere rege potes.

X. In eundem.

ESQUILIIS domus est, domus est tibi colle Dianae ;
Et tua patricius culmina vicus habet.
Hinc viduae Cybeles, illinc sacra Vestae ;
Indè novum, veterem prospicis indè Jovem.
Dic, ubi conveniam : dic qua te parte requiram ?
Quisquis ubique habitat, Maxime, nusquam habitat.

XI. In AMOENUM.

DAPHNONAS, platanonas, et aëreas cyparissos;
 Ac non unius balnea solus habes :
 Et tibi centenis stat porticus alta columnis,
 Calcatufque tuo sub pede lucet onyx :
 Pulvereamque fugax hippodromon ungula plaudit,
 Et pereuntis aquae fluctus ubique sonat.
 Atria longa patent; sed nec coenantibus usquam,
 Nec somno locus est : quam bene non habitas !

XII. In eundem.

BIS quinquagenis domus est tibi millibus empta,
 Vendere quam summâ vel brevior cupis.
 Arte sed emptorem vastrâ corrumpis, Amoene ;
 Et casa divitiis ambitiosa latet.
 Gemmantes primâ fulgent testudine lecti,
 Et Maurusiaci pondera rara citri.
 Argentum atque aurum non simplex Delphica portat :
 Stant pueri, dominos quos precer esse meos.
 Deinde ducenta sonas, et ais non esse minoris.
 Instructam vili vendis, Amoene, domum.

XIII. In PANNICUM.

JUGERA mercatus prope busta latentis agelli,
 Et malè compactae culmina fulta casae;
 Deferis urbanas, tua praedia, Pannice, lites;
 Parvaque, sed tritae praemia certa togae.
 Frumentum, milium, ptisanamque fabamque solebas
 Vendere pragmaticus : nunc emis agricola.

XIV. De APRO.

AEDES emit Aper ; sed quas nec noctua vellet
 Esse suas : adeò nigra vetusque casa est.

Vicinos

Vicinos illi nitidus Maro possidet hortos.

Coenabit bellè, non habitabit Aper.

XV. De eodem.

LINTEA ferret Apro vatius cùm vernula nuper,
Et supra togulam lusca federet anus;

Atque olei stillam daret enterocelicus unctor;

Udorum tetricus censor et asper erat:

Frangendos calices, effundendumque Falernum,

Clamabat, biberet si modò lotus eques.

A fene sed postquam patrno venère trecenta:

Sobrius à thermis nescit abire domum.

O quantum diatreta valent, et quinque comati!

Tunc, cùm pauper erat, non sitiebat Aper.

XVI. In CALLIODORUM.

ADDIXTI servum nummis herè, mille trecentis;
Ut bene coenares, Calliodore, semel.

Nec bene coenasti; nullus tibi quattuor emptus

Librarum, coenae pompa caputque fuit.

Exclamare libet; Non est hic, improbe, non est

Piscis; homo est: hominem, Calliodore, voras.

XVII. De OSTENTATORE.

HIC, quem videtis gressibus vagis lentum;

Amethystinatus media qui secat septa:

Quem non lacernis Publius meus vincit,

Non ipse Codrus, Alpha penulatorum:

Quem grex togatus sequitur, et capillatus:

Recensque sella linteisque lorisque:

Oppigneravit, Claudii modò ad mensam,

Vix octo nummis annulum unde coenaret.

XVIII.

XVIII. In CODRUM.

QUOD Alpha dixi, Codre, penulatorum
Te nuper, aliquâ cùm jocarer in chartâ:
Si fortè bilem movit hic tibi versus,
Dicas licebit Beta me togatorum.

XIX. In BASSUM.

HERBARUM fueras indutus, Basse, colores;
Jura theatralis dum fluere loci.
Quae postquam placidi censoris cura renasci
Jussit, et Oceanum certior audit eques;
Non, nisi vel cocco madidâ, vel murice tinctâ,
Veste nites; et te sic dare verba putas.
Quadringentorum nullae sunt, Basse, lacernae:
Aut meus ante omnes Codrus haberet equum.

XX. De eodem.

EMIT lacernas millibus decem Bassus
Tyrias coloris optimi: lucrificet.
Adeò bene emit? inquis. Imò, non solvit.

XXI. De CRISPINI ABOLLA.

NESCIT cui dederit Tyriam Crispinus abollam;
Dum mutat cultus, induiturque togam.
Quisquis habes, humeris sua munera redde, precamur:
Non hoc Crispinus, te sed abolla rogat.
Non quicumque capit saturatas murice vestes;
Nec nisi deliciis convenit iste color.
Si te praeda juvat, foedique infania lucri;
Qua possis meliùs fallere, sume togam.

XXII. De PHASIDE.

EDICTUM domini deique nostri,
 Quo subsellia certiora fiunt,
 Et puros eques ordines recepit;
 Dum laudat modò Phasis in theatro,
 Phasis purpureis rubens lacernis;
 Et jactat tumido superbus ore:
 Tandem commodiùs licet sedere,
 Nunc est reddita dignitas equestris:
 Turbâ non premimur, nec inquinamur.
 Haec, et talia, dum refert supinus;
 Illas purpureas, et arrogantes,
 Jussit Lectius surgere lacernas.

XXIII. De MANNEJO.

SEDERE primo solitus in gradu semper,
 Tunc, cùm liceret occupare, Mannejus;
 Bis excitatus terque, transtulit castra;
 Et, inter ipsas penè tertius fellas,
 Post Cajumque Luciumque confedit.
 Hinc cucullo prospicit caput tectus,
 Oculoque ludos spectat indecens uno.
 Et hinc miser dejectus, in viam transit;
 Subsellioque semifultus extremo,
 Et malè receptus altero genu, jactat
 Equiti, sedere; Lectioque, se stare.

XXIV. In EQUESTREM.

INGENIUM studiumque tibi, moresque gentisque
 Sunt equitis, fateor: caetera plebis habes.
 Bis septena tibi non sunt subsellia tanti,
 Ut sedeas viso pallidus Oceano.

XXV. De EUCLIDE: ad FABULLUM.

DUM sibi redire, de Patrensibus fundis,
 Ducena clamat coccinatus Euclides;
 Corinthioque plura de suburbano;
 Longumque pulchrâ stemma repetit à Ledâ,
 Et fuscitanti Lectio reluctatur:
 Equiti superbo, nobili, locupleti,
 Cecidit repentè magna de sinu clavis.
 Nunquam, Fabulle, nequior fuit clavis.

XXVI. De MAMURRA.

IN Septis Mamurra diù multumque vagatus,
 Hic ubi Roma suas aurea vexat opes;
 Inspexit molles pueros, oculisque comedit:
 Non hos, quos primæ prostituere casae;
 Sed quos arcanae servant tabulata catastae;
 Et quos non populus, nec mea turba videt.
 Indè satur menfas, et opertos exuit orbes;
 Expositumque altè pingue poposcit ebur,
 Et testudineum mensus quater hexaclinon,
 Ingemuit citro non satis esse suo.
 Consuluit nares, an olerent aera Corinthon:
 Culpavit statuas et, Polyclete, tuas.
 Et, turbata brevi questus crySTALLINA vitro,
 Myrrhina signavit seposuitque decem.
 Expendit veteres calathos, et, si qua fuerunt,
 Pocula Mentoreâ nobilitata manu:
 Et virides picto gemmas numeravit in auro,
 Quicquid et à nivea grandius aure sonat.
 Sardonychas veros mensâ quaesivit in omni,
 Et pretium magnis fecit iaspidibus.
 Undecimâ lassus cùm jam discederet horâ,
 Assè duos calices emit, et ipse tulit.

XXVII. In MILICHUM.

SOLA tibi fuerant festertia, Miliche, centum ;
 Quae tulit è Sacrà Leda redempta Viâ.
 Miliche, luxuria est, si tanti dives amares.
 Non amo, jam dices : hoc magè luxuria est.

XXVIII. In QUINTUM.

CENTENIS quòd emis pueros, et saepe ducenis ;
 Quòd sub rege Numa condita vina bibis ;
 Quòd constat decies tibi non speciosa supellex ;
 Libra quòd argenti millia quinque rapit ;
 Aurea quòd fundi pretio carruca paratur ;
 Quòd pluris mula est, quàm domus empta tibi :
 Haec animo credis magno te, Quinte, parare ?
 Falleris : haec animus, Quinte, pusillus emit.

XXIX. Ad puerum.

TOLLE, puer, calices, tepidique toreumata Nili ;
 Et mihi securâ pocula trade manu,
 Trita patrum labris, et tonso pura ministro :
 Antiquus mensis restituatur honor.
 Te potare decet gemmâ, qui Mentora frangis
 In scaphium moechae, Sardanapale, tuae ?

XXX. Ad FLACCUM.

CUM tibi Niliacus portet crystalla cataplus,
 Accipe de Circo pocula Flaminio.
 Hi magis audaces, an sunt, qui talia mittunt
 Munera ? sed geminus vilibus usus inest.
 Nullum sollicitant haec, Flacce, toreumata furem ;
 Et nimium calidis non vitiantur aquis.
 Quid, quòd securo potat conviva ministro,
 Et casum tremulae non timuere manus ?

Hoc quoque non nihil est, quodd propinabis in istis ;
Frangendus fuerit si tibi, Flacce, calix.

XXXI. De CALPETIANO.

PONUNTUR semper chrysendeta Calpetiano ;
Sive foris, seu cum coenat in urbe domi.
Sic etiam, in stabulo semper, sic coenat in agro.
Non habet ergo aliud ? Non habet imò suum.

XXXII. De CHARINO.

SENOS Charinus omnibus digitis gerit,
Nec nocte ponit annulos :
Nec cum lavatur. Causa quae sit, quaeritis ?
Dactyliothecam non habet.

XXXIII. De SPLENIATO: ad RUFUM.

RUFE, vides illum subsellia prima terentem ;
Cujus et hinc lucet sardonychata manus :
Quaeque Tyron toties epotavere lacernae,
Et toga non tactas vincere iussa nives :
Cujus olet toto pinguis coma Marceliano,
Et splendent vulso brachia trita pilo.
Non hesternæ sedet lunatâ lingula plantâ,
Coccina non laesum cingit aluta pedem ;
Et numerosa linunt stellantem splenia frontem.
Ignoras quis sit ? Splenia tolle : leges.

XXXIV. In ZOILUM.

ZOILE, quid totâ gemmam praecingere librâ
Te juvat, et miserum perdere fardonycha ?
Annulus iste tuus fuerat modò cruribus aptus :
Non eadem digitis pondera conveniunt.

XXXV. In eundem.

UNGUENTA, et casias, et olentem funera myrrham,
 Thuraque de medio semicremata rogo;
 Et quae de Stygio rapuisti cinnama lecto;
 Improbe, de turpi, Zoile, redde sinu.
 A pedibus didicere manus peccare protervae:
 Non miror furem, qui fugitivus erat.

XXXVI. ———.

ZOILUS aegrotat; faciunt hanc stragula febrem:
 Si fuerit sanus, coccina quid facient?
 Quid torus à Nilo, quid sindone cinctus olenti?
 Ostendit stultas quid nisi morbus opes?
 Quid tibi cum medicis? dimitte Machaonas omnes.
 Vis fieri sanus? stragula fume mea,

XXXVII. ———.

UNDECIES unâ surrexti, Zoile, coenâ;
 Et mutata tibi est synthesis undecies:
 Sudor inhaereret madidâ ne veste retentus,
 Et laxam tenuis laederet aura cutem.
 Quare ego non fudo, qui tecum, Zoile, coeno?
 Frigis enim magnum synthesis una facit,

XXXVIII. In AFRUM.

CUM sis tam pauper, quàm nec miserabilis Irus;
 Tam juvenis, quàm nec Parthenopaeus erat;
 Tam fortis, quàm nec, cùm vinceret, Artemidorus;
 Quid te Cappadocum sex onus esse juvat?
 Rideris, multoque magis traduceris, Afer;
 Quàm, nudus medio si spatiere foro,
 Non aliter monstratur Atlas, cum compare ginno;
 Quaeque vehit similem bellua nigra Libyn,

Invidiosa tibi quàm sit lestica, requiris ?
Non debes ferri mortuus hexaphoro.

XXXIX. In VACERRAM.

ET delator es, et calumniator :
Et fraudator es, et negotiator :
Et bellator es, et lanista : miror
Quare non habeas, Vacerra, nummos.

XL. In eundem.

IN omnibus Vacerra quòd conclavibus
Consumit horas, et die totâ sedet ;
Coenaturit Vacerra : non cacaturit,

XLI. ———.

O Juliarum dedecus Calendarum !
Vidi, Vacerra, farcinas tuas ; vidi :
Quas, non retentas pensione pro bima,
Portabat uxor rufa crinibus septem,
Et cum sorore cana mater ingenti,
Furias putavi nocte Ditis emerfas.
Has tu priores, frigore et fame siccus,
Et non recenti pallidus magis buxo,
Irus tuorum temporum, sequebaris.
Migrare clivum crederes Aricinum.
Ibat tripes grabatus, et bipes mensa ;
Et, cum lucerna, corneoque cratere,
Matella curto rupta latere mejebat.
Focum ferentis suberat amphorae cervix ;
Fuisse gerres, aut inutiles maenas,
Odor impudicus urcei fatebatur ;
Qualem marinae misit aura piscinae,
Nec quadra dêrat casei Tholosatis :

Quadrìma nigri nec corona pulei,
 Calvaeque restes alioque tepisque:
 Nec plena turpi matris olla refina,
 Summoenianae qua pilantur uxores.
 Quid quaeris aedes, villicosque derides;
 Habitare gratis, ô Vacerra, cùm possis?
 Haec sarcinarum pompa convenit ponti.

XLII. De LAURO.

NEMO novâ caluit sic inflammatus amicâ,
 Flagravit quanto Laurus amore pilae.
 Sed, qui primus erat lusor, dum floruit aetas;
 Nunc, postquam desit ludere, prima pila est.

XLIII. In LINUM.

EGISTI vitam semper, Line, municipalem:
 Qua nihil omnino dulcius esse potest.
 Idibus, et raris togula est excussa Calendis;
 Duxit et aestates synthesis una decem.
 Saltus aprum, campus leporem tibi misit inemptum:
 Silva graves turdos exagitata dedit.
 Raptus flumineo venit de gurgite piscis:
 Vina rubens fudit non peregrina cadus.
 Nec tener Argolicâ missus de gente minister;
 Sed stetit inculti rustica turba foci.
 Villica vel duri compressa est nupta coloni,
 Incaluit quoties faucia vena mero.
 Nec nocuit testis ignis, nec Sirius agris:
 Nec merfa est pelago, nec fluit ulla ratis.
 Supposita est blando nunquam tibi tessera talo:
 Alea sed parcae sola fuere nuces.
 Dic, ubi sit decies; mater quod avara reliquit?
 Nusquam est: fecisti rem, Line, difficilem.

XLIV. De CILICE: ad FABULLUM.

FUR, notae nimium rapacitatis,
 Compilare Cilix volebat hortum.
 Ingenti sed erat, Fabulle, in horto
 Praeter marmoreum nihil Priapum.
 Dum non vult vacuâ manu redire,
 Ipsum furripuit Cilix Priapum.

XLV. De LUSCO.

ASPICIS hunc uno contentum lumine, cujus
 Lipa sub attritâ fronte lacuna patet.
 Ne contemne caput; nihil est furacius illo:
 Non fuit Autolyçi tam piperata manus.
 Hunc tu convivam cautus servare memento:
 Tunc furit, atque oculo luscus utroque videt.
 Pocula solliciti perdunt ligulasque ministri,
 Et latet in tepido plurima mappa sinu.
 Lapsa nec à cubito subducere pallia nescit,
 Et tectus laenis saepe duabus abit.
 Nec, dormitantem vernam fraudare lucernâ
 Erubuit fallax; ardeat illa licet.
 Si nihil invasit, puerum tunc arte dolosâ
 Circuit; et soleas furripit ipse suas.

XLVI. De HERMOGENE: ad PONTICUM.

Hermogenes tantus mapparum, Pontice, fur est;
 Quantus nummorum vix, puto, Massa fuit.
 Tu licet observes dextram, teneasque sinistram:
 Inveniet, mappam qua ratione trahat.
 Cervinus gelidum forbet sic halitus anguem:
 Casuras altè sic rapit Iris aquas.
 Nuper, cum Myrino peteretur missio laeso;
 Subduxit mappas quattuor Hermogenes.

Cretatam praetor cùm vellet mittere mappam;
 Praetori mappam furripit Hermogenes.
 Attulerat mappam nemo, dum furta timentur:
 Mantile è mensa furpuit Hermogenes.
 Hoc quoque si deerit; medios discingere lectos,
 Mensarumque pedes non timet Hermogenes.
 Quamvis non modico caleant spectacula sole;
 Vela reducuntur, cùm venit Hermogenes.
 Festinant trepidi substringere carbasa nautae,
 Ad portum quoties paruit Hermogenes.
 Linigeri fugiunt calvi, sistrataque turba;
 Inter adorantes cùm stetit Hermogenes.
 Ad coenam Hermogenes mappam non attulit unquam:
 A coena semper rettulit Hermogenes.

LIBRI VI. PARS II.

De MORIBUS ROMANORUM.

I. In CAECILIANUM.

DIXERAT, Ô MORES! Ô TEMPORA! Tullius olim,
 Sacrilegum strueret cùm Catilina nefas:
 Cùm gener, atque focer, diris concurreret armis;
 Moeftaque civili caede maderet humus.
 Cur nunc, Ô MORES! cur nunc, Ô TEMPORA! dicis?
 Quod tibi non placeat, Caeciliane, quid est?
 Nulla ducum feritas, nulla est insania ferri:
 Pace frui certâ, laetitiâque licet.
 Non nostri faciunt, tua quòd tibi tempora sordent:
 Sed faciunt mores, Caeciliane, tui.

II.

II. In EFFRONTEM.

OS atavi, patrui nasum, duo lumina patris;
 Et matris gestus dicis habere tuæ.
 Cùm referas priscos, nullamque in corpore partem
 Mentiris; frontem, dic mihi, cujus habes?

III. In GAURUM.

QUOD nimio gaudes noctem producere vino;
 Ignosco: vitium, Gaure, Catonis habes.
 Carmina quòd scribis, Musis et Apolline nullo;
 Laudari debes: hoc Ciceronis habes.
 Quòd vomis, Antonî; quòd luxuriaris, Apicî:
 Quòd foetes; vitium, dic mihi, cujus habes?

IV. In CORACINUM.

QUOD semper casiâque cinnamoque,
 Et, nido niger alitis superbae,
 Fragras plumbea Nicerotiana;
 Rides nos, Coracine, nil olentes:
 Malo, quàm bene olere, nil olere.

V. In POSTUMUM.

ESSE quid hoc dicam, quòd olent tua basia myrrham;
 Quòdque tibi est nunquam non alienus odor?
 Hoc mihi suspectum est; quòd oles bene, Postume, semper
 Postume, non bene olet, qui bene semper olet.

VI. In eundem.

BASIA dimidio quòd das mihi, Postume, labro;
 Laudo: licet demas hoc quoque dimidium.
 Vis dare majus adhuc, et inenarrabile, munus?
 Hoc tibi habe totum, Postume, dimidium.

VII. De eodem.

QUID mihi vobiscum est, ô Phoebe, novemque sorores?
 Ecce, nocet vati Musa jocosa suo.
 Dimidio nobis dare Postumus antè solebat
 Basia ; nunc labro coepit utroque dare.

VIII. ———.

NON dicam, licet usque me rogetis ;
 Quis sit Postumus in meo libello.
 Non dicam : quid enim mihi necesse est
 Has offendere basiationes,
 Quae se tam bene vindicare possunt ?

IX. In eundem.

HESTERNA factum narratur, Postume, coenâ,
 Quod nollem : quis enim talia facta probet ?
 Os tibi percisum, quanto non ipse Latinus
 Vilia Panniculi percutit ora sono.
 Quodque magis mirum est, auctorem criminis hujus
 Caecilium totâ rumor in urbe sonat.
 Esse negas factum : vis hoc me credere ? credo.
 Quid, quòd habet testes, Postume, Caecilius ?

X. ———.

OCCURRIS quocunque loco mihi, Postume, clamas
 Protinus ; et prima est haec tua vox : Quid agis ?
 Hoc, si me decies unâ conveneris horâ,
 Dicis : habes, puto, tu, Postume, nil quod agas.

XI. ———.

CRAS te victurum, cras dicis, Postume, semper :
 Dic mihi, cras istud, Postume, quando venit ?
 Quàm

Quàm longè cras istud, ubi est, aut unde petendum?
 Nunquid apud Parthos Armeniosque latet?
 Jam cras istud habet Priami vel Nestoris annos:
 Cras istud quanti, dic mihi, possit emi?
 Cras vives: hodie jam vivere, Postume, serum est.
 Ille sapit, quisquis, Postume, vixit heri.

XII. De CHARINO.

PULCHRE valet Charinus, et tamen pallet;
 Parcè bibit Charinus, et tamen pallet;
 Bene concoquit Charinus, et tamen pallet;
 Sole utitur Charinus, et tamen pallet;
 Tingit cutem Charinus, et tamen pallet;
 Musam Charinus odit, et tamen pallet.

XIII. In CHARINUM.

ARGENTI genus omne comparâsti;
 Et solus veteres Myronis artes,
 Solus Praxitelis manus Scopaeque,
 Solus Phidiaci toreuma caeli,
 Solus Mentoreos habes labores.
 Nec desunt tibi vera Glaniana,
 Nec quae Callaico linuntur auro,
 Nec mensis anaglypta de paternis.
 Argentum tamen inter omne, miror,
 Quare non habeas, Charine, purum.

XIV. De CHARINI thermis: ad SEVERUM.

QUO possit fieri modo, Severe,
 Ut, vir pessimus omnium, Charinus
 Unam rem bene fecerit, requiris.
 Dicam, sed citò: quid Nerone pejus?
 Quid thermis melius Neronianis?
 Non dêst protinus, ecce, de malignis,

XV.

E

Nu

Ne

No

Flu

No

Nu

Lu

Nu

Illi

Et

Qu

Sic

Et

Rit

Co

Cr

Qu

Ut

Et

No

Jan

Illo

V

Q

Qui sic rancidulo loquatur ore :
 Quid ? tu tot domini deique nostri
 Praefers muneribus Neronianas ?
 Thermas praefero balneis cinaedi.

XV. De ETRUSCI thermis : in OPPIANUM.

ETRUSCI nisi thermulis lavêris,
 Illotus morieris, Oppiane.
 Nullae sic tibi blandientur undae ;
 Nec fontes Aponi, rudes puellis ;
 Non mollis Sinuessâ, fervidique
 Fluctus Passeris, aut superbus Anxur ;
 Non Phoebi vada, principesque Baiae :
 Nusquam tam nitidum micat serenum :
 Lux ipsa est ibi longior, diesque
 Nullo tardiùs à loco recedit.
 Illic Taygeti virent metalla,
 Et certant vario decore saxa,
 Quae Phryx, et Libys altiùs cecidit.
 Siccus pinguis onyx anhelat aestus,
 Et flammâ tenui calent ophitae.
 Ritus si placeant tibi Laconum,
 Contentus potes arido vapore,
 Crudâ virgine Martiâve mergi ;
 Quae tam candida, tam serena lucet,
 Ut nullas ibi suspiceris undas,
 Et credas vacuum nitere Lygdon.
 Non attendis ; et aure me supinâ
 Jamdudum, quasi negligenter, audis.
 Illotus morieris, Oppiane.

XVI. In LABIENUM.

VIDISSEM modò fortè cùm sedentem
 Solum te, Labiene ; tres putavi.

Calvae me numerus tuae fefellit.
 Sunt illinc tibi, sunt et hinc capilli;
 Quales nec puerum decere possint.
 Nudum est in medio caput, nec ullus
 In longâ pilus areâ notatur.
 Hic error tibi profuit Decembri;
 Tunc, cùm prandia misit imperator:
 Cum panariolis tribus redisti.
 Talem Geryonem fuisse credo.
 Vites, censeo, porticum Philippi:
 Si te viderit Hercules, peristi.

XVII. In MARINUM.

RAROS colligis hinc et hinc capillos;
 Et latum nitidae, Marinè, calvae
 Campum temporibus tegis comatis.
 Sed moti redeunt, jubente vento;
 Reddunturque sibi, caputque nudum
 Cirris grandibus hinc et indè cingunt.
 Inter Spendophorum Telesphorumque,
 Sic adstare putabis Halmyroten.
 Vis tu simpliciùs senem fateri?
 Ut tandem videaris unus esse,
 Tonfor jam reliquos metat capillos.
 Calvo turpius est nihil comato.

XVIII. In PHOEBUM.

MENTIRIS fìctos unguento, Phoebe, capillos;
 Et tegitur pictis sordida calva comis.
 Tonforem capiti non est adhibere necessum:
 Radere te meliùs spongia, Phoebe, potest.

XIX. In eundem.

HOEDINA tibi pelle contegenti
Nudae tempora verticemque calvae ;
Festivè tibi, Phoebe, dixit ille,
Qui dixit caput esse calceatum.

XX. Ad ESCULANUM.

MEDIO recumbit imus ille qui lecto,
Calvam trifilem femitatus unguento ;
Foditque tonsis ora laxa lentiscis ;
Mentitur, Esculane : non habet dentes.

XXI. In LENTINUM.

MENTIRIS juvenem tinctis, Lentine, capillis :
Tam subito corvus, qui modò cyncus eras !
Non omnes fallis ; scit te Proserpina canum :
Personam capiti detrahet illa tuo.

XXII. In GARGILIANUM.

PSILOTHRO faciem laevas, et dropace calvam.
Nunquid tonforem, Gargiliane, times ?
Quid facient ungues ? nam certè non potes illos
Refinâ, Veneto nec refecare luto.
Define, si pudor est, miseram traducere calvam :
Hoc alibi fieri, Gargiliane, solet.

XXIII. In CARMENIONEM.

CUM te municipem Corinthiorum
Jactes, Carmenion, negante nullo ;
Cur frater tibi dicor, ex Iberis
Et Celtis genitus, Tagique civis ?
An vultu similes videmur esse ?
Tu flexâ nitidus comâ vagaris ;

Hispanis

Hispanis ego contumax capillis :
 Laevis dropace tu quotidiano ;
 Hirsutis ego cruribus genisque.
 Os blaesum tibi, debilisque lingua est :
 Nobis filia fortiùs loquetur.
 Tam dispar aquilae columba non est,
 Nec dorcas rigido fugax leoni.
 Quare desine me vocare fratrem ;
 Ne te, Carmenion, vocem sororem.

XXIV. In COTILUM.

COTILE, bellus homo es : dicunt hoc, Cotile, multi.
 Audio : sed quid sit, dic mihi, bellus homo ?
 Bellus homo est, flexos qui digerit ordine crines ;
 Balsama qui semper, cinnama semper olet :
 Cantica qui Nili, qui Gaditana fufurrat ;
 Qui movet in varios brachia volfa modos ;
 Inter femineas totâ qui luce cathedras
 Desidet, atque aliquâ semper in aure sonat :
 Qui legit hinc illinc missas, scribitque tabellas ;
 Pallia vicini qui refugit cubiti :
 Qui scit quam quis amet, qui per convivia currit :
 Hirpini veteres qui bene novit avos.
 Quid narras ? hoc est, hoc est homo, Cotile, bellus ?
 Res pertricrosa est, Cotile, bellus homo.

XXV. In CANDIDUM.

HUNC, qui femineis noctesque diesque cathedris
 Infedit, totâ notus in urbe nimis ;
 Crine nitens, niger unguento, perlucidus ostro ;
 Ore tener, latus pectore, crure glaber ;
 Uxori qui saepe tuae comes improbus haeret ;
 Non est quod timeas, Candide : nil minitat.

XXVI. In MARIANUM.

CRISPULUS iste quis est, uxori semper adhaeret
 Qui, Mariane, tuae? crispulus iste quis est?
 Nescio quid dominae teneram qui garrit in aurem,
 Et fellam cubito dexteriore premit;
 Per cujus digitos currit levis annulus omnes,
 Crura gerit nullo qui violata pilo?
 Nil mihi respondes? Uxoris res agit, inquis,
 Iste meae. Sanè certus et asper homo est;
 Procuratorem vultu qui praeferat ipso:
 Acrior hoc Chius non erat Aufidius.
 O quàm dignus eras alapis, Mariane, Latini!
 Te successurum credo ego Panniculo.
 Res uxoris agit! res nullas Crispulus iste:
 Res non uxoris, res agit iste tuas.

XXVII. In DIDYMU M.

SPADONE cùm sis eviratio fluxo,
 Et concubino mollior Celaenaeo,
 Quem sectus ululat matris enthae Gallus;
 Theatra loqueris, et gradus, et edicta;
 Trabeasque et Idus, fibulasque censusque;
 Et pumicatâ pauperes manu monstras.
 Sedere in equitum liceat an tibi scamnis.
 Videbo, Didyme: non licet maritorum.

XXVIII. In PANNICUM.

PLECTERE te nolim, sed nec turbare capillos:
 Splendida sit nolo, fordida nolo cutis.
 Nec tibi mitrarum, nec sit tibi barba reorum:
 Nolo virum nimium, Pannice; nolo parum.
 Nunc tibi crura pilis, et sunt tibi pectora setis.
 Horrida: sed mens est, Pannice, vulsa tibi.

XXIX. In HEDYLUM.

NIL est tritius Hedyli lacernis :
 Non ansae veterum Corinthiorum,
 Nec crus compede lubricum decenni ;
 Non ruptae recutita colla mulae,
 Nec, quae Flaminiam secant, salebrae ;
 Nec, qui littoribus nitent, lapilli ;
 Nec Tuscâ ligo vineâ politus ;
 Nec pallens toga mortui tribulis,
 Nec pigri rota quassa mulionis ;
 Nec rasum caveâ latus bisontis,
 Nec dens jam senior ferocis apri.
 Res una est tamen ; ipse non negabit :
 Virtus, tritior Hedyli lacernis.

XXX. In CALLISTRATUM.

TANQUAM simpliciter mecum, Callistrate, vivas ;
 Dicere percisum te mihi saepe soles.
 Non es tam simplex, quàm vis, Callistrate, credi :
 Nam quisquis narrat talia, plura tacet.

XXXI. De CALLISTRATO et AFRO : in ROMAM.

BARBATUS rigido nupsit Callistratus Afro,
 Hac qua lege viro nubere virgo solet.
 Praeluxere faces, velârunt flammea vultus ;
 Nec tua defuerunt verba, Thalasse, tibi.
 Dos etiam dicta est : nondum tibi, Roma, videtur
 Hoc satis ? expectas nunquid ut et pariat ?

XXXII. Ad DECIANUM.

ASPICIS incomptis illum, Deciane, capillis ;
 Cujus et ipse times triste supercilium :

Qui loquitur Curios, assertoresque Camillos.
Nolito fronti credere: nupfit heri.

XXXIII. Ad SCAZONTEM.

SI non molestum est, teque non piget, Scazon;
Nostro, rogamus, pauca verba Materno
Dicas in aurem; sic, ut audiat solus.
Amator ille tristium lacernarum,
Et baeticatus, atque leucophaeatus;
Qui coccinatos non putat viros esse,
Amethystinasque mulierum vocat vestes;
Nativa laudet: habeat et licet semper
Fuscos colores, Galbanes habet mores.
Quaeris, quis hic sit: excidit mihi nomen.

XXXIV. In MARITUM SAEVIENTEM.

FOEDASTI miserum, marite, moechum:
Et se, qui fuerant prius, requirunt
Trunci, naribus auribusque, vultus.
Credis te satis esse vindicatum?
Erras: iste potest et integrare.

XXXV. In alium.

QUIS tibi persuasit nares abscindere moecho?
Non hac peccatum est parte, marite, tibi.
Stulte, quid egisti? nihil hinc tua perdidit uxor,
Cum sit salva sui spinula Deiphobi.

XXXVI. In HYLLEUM.

UXOREM armati tentas, puer Hylle, tribuni;
Supplicium tantum dum puerile times.
Vae tibi: dum ludis, castrabere. Jam mihi dices,
Non licet hoc. Quid, tu quod facis, Hylle, licet?

XXXVII. In eundem.

CUR, herè quod dederas ; hodie, puer Hylle, negasti ?
 Durus tam subitò, qui modò mitis eras !
 Sed jam caussaris barbamque, annosque pilosque :
 O nox, quàm longa es, quae facis una senem !
 Quid nos derides ? herè qui puer, Hylle, fuisti,
 Dic nobis, hodie qua ratione vir es ?

XXXVIII. De PUELLA LUGENTE : ad AULUM.

ACCIDIT infandum nostrae scelus, Aule, puellae ;
 Amisit lusus deliciasque suas :
 Non quales teneri ploravit amica Catulli
 Lesbia, nequitiis passeris orba sui ;
 Vel Stellae cantata meo, quas flevit Ianthis,
 Cujus in Elysio nigra columba volat.
 Lux mea non capitur nugis, nec amoribus istis ;
 Nec dominae pectus talia damna movent.
 Bis denos puerum numerantem perdidit annos,
 Barbula cui nondum, tonsave caefaries.

XXXIX. De ARTEMIDORO et CALLIODORO :
ad AUCTUM.

ARtemidorus habet dominam ; sed vendidit agrum :
 Glebam pro domina Calliodorus habet.
 Dic, uter ex istis meliùs rem gesserit, Aucte ?
 Artemidorus amat, Calliodorus arat.

XL. In QUINTUM.

SI tua nec Thais, nec lusca est, Quinte, puella ;
 Cur in te factum distichon esse putas ?
 Sed simile est aliquid : pro Laide Thaida dixi.
 Dic mihi, quid simile est, Thais et Hermione ?

Tu tamen es Quintus; mutemus nomen amantis:
Si non vult Quintus, Thaida Sextus amet.

XLII. De QUIRINALI.

UXOREM habendam non putat Quirinalis,
Cum vult habere filios; et invenit
Quo possit istud more: retinet ancillas.
Domumque, et agros, implet equitibus vernis.
Paterfamilias verus est Quirinalis.

XLII. In DENTONEM.

NESCIO quid de te non bellè, Dento, fateris;
Conjuge qui ductâ jura paterna petis.
Sed jam supplicibus dominum lassare libellis
Desine, et in patriam ferus ab urbe redi.
Nam, dum tu longè, desertâ uxore, diuque,
Tres quaeris natos, quattuor invenies.

XLIII. In FABULLUM.

UXOR cum tibi sit formosa, pudica, puella;
Quò tibi natorum jura, Fabulle, trium?
Quod petis à nostro supplex dominoque deoque,
Tu dabis ipse tibi, si potes arrigere.

XLIV. In SCAEVINUM.

MOECHUS es Aufidia; qui vir, Scaevine, fuisti:
Rivalis fuerat qui tuus, ille vir est.
Cur aliena placet tibi, quae tua non placet uxor?
Nunquid securus non potes arripere?

XLV. In CAECILIANUM.

NULLUS in urbe tota fuit, qui tangere vellet
Uxorem gratis, Caeciliane, tuam,

Dum licuit; sed nunc, positis custodibus, ingens
Turba salutantum est: ingeniosus homo es.

XLVI. In PAR PARILE.

CUM fitis similes paresque vitâ,
Uxor pessima, pessimus maritus;
Miror non bene convenire vobis.

XLVII. In FABIUM et CHRESTILLAM.

EFFERT uxores Fabius, Chrestilla maritos;
Funereamque toris quassat uterque facem.
Victores committe, Venus; quos iste manebit
Exitus, una duos ut Libitina ferat.

XLVIII. In GALLUM,

PRIVIGNUM non esse tuæ te, Galle, novercae,
Rumor erat, conjux dum fuit illa patris.
Non tamen hoc poterat, vivo genitore, probari.
Jam nusquam pater est, Galle: noverca domi est.
Magnus ab infernis revocetur Tullius umbris,
Et te defendat Regulus ipse licet;
Non potes absolvi: nam, quæ non desinit esse
Post patrem, nunquam, Galle, noverca fuit.

XLIX. In AMMIANUM.

O Quàm blandus es, Ammiane, matri!
Quàm blanda est tibi mater, Ammiane!
Fratrem te vocat, et soror vocatur.
Cur vos nomina nequiora tangunt?
Quare non juvat hoc, quod estis, esse?
Lusum creditis hoc jocumque? Non est
Mater, quæ cupit esse se sororem:
Neq̃ matrem juvat esse, nec sororem.

L. In eundem.

TONSTRIX Suburae faucibus sedet primis,
Cruenta pendent qua flagella tortorum,
Argique letum multus obsidet futor.
Sed ista tonsrix, Ammiane, non tondet.
Non tondet, inquis! ergo quid facit? Radit.

LI. De AMMIANO: ad MARONILLUM.

NIHIL Ammiano, praeter aridam restem,
Moriens reliquit ultimis pater ceris.
Fieri putaret posse quis, Maronille,
Ut Ammianus mortuum patrem nollet?

LII. Ad FLACCUM.

QUALEM, Flacce, velim quaeris, nolimve puellam?
Nolo nimis facilem, difficilemque nimis.
Illud quod medium est, atque inter utrumque, probamus:
Nec volo, quod cruciet; nec volo, quod satiet.

LIII. Ad eundem.

HABERE amicam nolo, Flacce, subtilem;
Cujus lacertos annuli mei cingant;
Quae clune nudo radat, et genu pungat:
Cui ferra lumbis, cuspis eminet culo.
Sed idem amicam nolo mille librarum.
Carnarius sum: pinguarius non sum.

LIV. ———.

INGENUAM malo: sed, si tamen illa negetur;
Libertina mihi proxima conditio est.
Extremo est ancilla loco: sed vincet utramque,
Si facie nobis haec erit ingenua.

LV. ———.

FERREUS es, si plena manet tibi venula, Flacce;
 Cùm te sex cyathos orat amica gari;
 Vel duo frustra rogat cybii, tenuemve lacertum;
 Nec dignam toto se betryone putat:
 Cui portat gaudens ancilla paropside rubrâ
 Halecem, sed quam protinus illa voret:
 Aut, cùm perfricuit frontem, posuitque pudorem;
 Succida palliolo vellera quinque petit.
 At mea me libram foliati poscat amica;
 Aut virides gemmas, sardonychasve pares:
 Nec nisi prima velit de Tusco serica vico;
 Aut centum aureolos, sic velut aera, roget.
 Nunc tu velle putas haec me dare dona puellae?
 Nolo: sed his ut sit digna puella, volo.

LVI. In SALETANUM.

CUR tristiore cernimus Saletanum?
 An caussa levis est? extuli, inquis, uxorem,
 O grande fati crimen! ô gravem casum!
 Illa, illa dives, mortua est, Secundilla;
 Centena decies quae tibi dedit dotis?
 Nollem accidisset hoc tibi, Saletane.

LVII. Ad PRISCUM.

UXOREM quare locupletem ducere nolim,
 Quaeritis? uxori nubere nolo meae.
 Inferior matrona suo sit, Prisce, marito:
 Non aliter fuerint femina virque pares.

LVIII. In SILAM.

NUBERE Sila mihi nullâ non lege parata est:
 Sed Silam nullâ ducere lege volo.

Cùm tamen instaret ; decies mihi dotis in auro
 Sponsa dabis, dixi : quid minus esse potest ?
 Non ego conveniam primâ te nocte maritus :
 Communis tecum nec mihi lectus erit.
 Complectarque meam, nec tu prohibebis, amicam :
 Ancillam mittes et mihi iussâ tuam.
 Te spectante, dabit nobis lasciva minister
 Basia ; sive meus, sive erit ille tuus.
 Ad coenam venies : sed sic divisa recumbes,
 Ut non tangantur pallia nostra tuis.
 Oscula rara dabis nobis ; sed non dabis ultro :
 Nec quasi nupta dabis, sed quasi mater anus.
 Si potes ista pati, si nil perferre recusas ;
 Invenies, qui te ducere, Sila, velit.

LIBRI VI. PARS III.

De MORIBUS ROMANARUM.

I. De GELLIA.

AMISSUM non flet, cùm sola est Gellia, patrem :
 Si quis adest, iussae profiliunt lacrymae.
 Non dolet hic, quisquis laudari, Gellia, quaerit :
 Ille dolet verè, qui sine teste dolet.

II. In GELLIAM.

QUOD quacunque venis, Cosmum migrare putamus ;
 Et fluere excussio cinnama fusa vitro :
 Nolo peregrinis placeas tibi, Gellia, nugis.
 Scis, puto, posse meum sic bene olere canem.

III. In eandem.

DUM proavos atavosque refers, et nomina magna;
 Dum tibi nosser eques sordida conditio est:
 Dum te posse negas nisi lato, Gellia, clavo
 Nubere: nupisti, Gellia, cistifero.

IV. ———.

SI quando leporem mittis mihi, Gellia, dicis:
 Formosus septem, Marce, diebus eris.
 Si non derides; si verum, lux mea, narras;
 Edisti nunquam, Gellia, tu leporem.

V. De eadem: ad PAPYRIANUM.

NON per mystica sacra Dindymenes,
 Nec per Niliacae bovem juvencae;
 Nullos denique per deos deasve,
 Jurat Gellia: sed per uniones.
 Hos amplectitur, hos deosculatur;
 Hos fratres vocat, et vocat sorores:
 Hos natis amat acrius duobus.
 His si quo careat misella casu,
 Victuram negat esse se nec horam.
 Eheu, quàm bene nunc, Papyriane,
 Annaei faceret manus Sereni!

VI. Ad LINUM.

CRINITAE, Line, paedagoge turbae,
 Rerum quem dominum vocat suarum,
 Et credit cui Postumilla dives
 Gemmas, aurea, vina, concubinos;
 Sic te, perpetuâ fide probatum,
 Nulli non tua praeferat patrona;
 Succurras misero, precor, furori;

Et serves aliquando negligenter
 Illos, qui malè cor meum perurunt;
 Quos et noctibus et diebus opto
 In nostro cupidus sine videre:
 Formosos, niveos, pares, gemellos;
 Grandes, non pueros, sed aniones.

VII. De CAERELIA et GELLIA: ad COLINUM.

DICIT se vetulam, cùm sit Caerelia puppa:
 Puppam se dicit Gellia, cùm sit anus.
 Ferre nec hanc possis; possis, Coline, nec illam:
 Altera ridicula est, altera putidula.

VIII. In MAXIMINAM.

RIDE, si sapis, ô puella, ride;
 Pelignus, puto, dixerat poëta:
 Sed non dixerat omnibus puellis.
 Veràm, ut dixerit omnibus puellis,
 Non dixit tibi: tu puella non es;
 Et tres sunt tibi, Maximina, dentes;
 Sed planè piceique buxeique.
 Quare, si speculo mihique credis,
 Debes non aliter timere risum,
 Quàm ventum Spanius, manumque Priscus;
 Quàm cretata timet Fabulla nimbum,
 Cerussata timet Sabella solem.
 Vultus induito magis severos,
 Quàm conjux Priami, nurusque major.
 Mimos ridiculi Philistionis,
 Et convivia nequiora vita;
 Et quicquid lepidâ procacitate
 Laxat perspicuo labella risu.
 Te moestae decet assidere matri,

Lugentique

III. In eandem.

DUM proavos atavosque refers, et nomina magna;
 Dum tibi noster eques sordida conditio est:
 Dum te posse negas nisi lato, Gellia, clavo
 Nubere: nupisti, Gellia, cistifero.

IV. ———.

SI quando leporem mittis mihi, Gellia, dicis:
 Formosus septem, Marce, diebus eris.
 Si non derides; si verum, lux mea, narras;
 Edisti nunquam, Gellia, tu leporem.

V. De eadem: ad PAPYRIANUM.

NON per mystica sacra Dindymenes,
 Nec per Niliacae bovem juvencae;
 Nullos denique per deos deasve,
 Jurat Gellia: sed per uniones.
 Hos amplectitur, hos deosculatur;
 Hos fratres vocat, et vocat sorores:
 Hos natis amat acrius duobus.
 His si quo careat misella casu,
 Victuram negat esse se nec horam.
 Eheu, quàm bene nunc, Papyriane,
 Annaei faceret manus Sereni!

VI. Ad LINUM.

CRINITAE, Line, paedagoge turbae,
 Rerum quem dominum vocat suarum,
 Et credit cui Postumilla dives
 Gemmas, aurea, vina, concubinos;
 Sic te, perpetuâ fide probatum,
 Nulli non tua praeferat patrona;
 Succurras misero, precor, furori;

Et serves aliquando negligenter
 Illos, qui malè cor meum perurunt;
 Quos et noctibus et diebus opto
 In nostro cupidus sine videre:
 Formosos, niveos, pares, gemellos;
 Grandes, non pueros, sed uniones.

VII. De CAERELIA et GELLIA: ad COLINUM.

DICIT se vetulam, cùm sit Caerelia puppa:
 Puppam se dicit Gellia, cùm sit anus.
 Ferre nec hanc possis; possis, Coline, nec illam:
 Altera ridicula est, altera putidula.

VIII. In MAXIMINAM.

RIDE, si sapis, ô puella, ride;
 Pelignus, puto, dixerat poeta:
 Sed non dixerat omnibus puellis.
 Veràm, ut dixerit omnibus puellis,
 Non dixit tibi: tu puella non es;
 Et tres sunt tibi, Maximina, dentes;
 Sed planè piceique buxeique.
 Quare, si speculo mihi que credis,
 Debes non aliter timere risum,
 Quàm ventum Spanius, manumque Priscus;
 Quàm cretata timet Fabulla nimbum,
 Ceruffata timet Sabella solem.
 Vultus induito magis severos,
 Quàm conjux Priami, nurusque major.
 Mimos ridiculi Philistionis,
 Et convivia nequiora vita;
 Et quicquid lepidâ procacitate
 Laxat perspicuo labella risu.
 Te moestae decet assidere matri,

Lugentique

Lugentique virum, piumque fratrem ;
 Et tantum tragicis vacare Musis.
 At tu, iudicium secuta nostrum ;
 Plora, si sapias, ô puella, plora.

IX. In LESBIAM.

CONSULE te Bruto quid juras, Lesbia, natam ?
 Mentiris : nata es, Lesbia, rege Numa.
 Sic quoque mentiris : namque, ut tua secula narrant,
 Ficta Prometheo diceris esse luto.

X. In MATRINIAM.

NUM possim vetulam, quaeris, Matrinia ? possum
 Et vetulam : sed tu mortua, non vetula, es.
 Possum Hecubam, possum Nioben, Matrinia : sed si
 Nondum erit illa canis, nondum erit illa lapis.

XI. In AELIAM.

SI memini, fuerant tibi quattuor, Aelia, dentes.
 Expulit una duos tussis, et una duos,
 Jam secura potes totis tussire diebus :
 Nil istic, quod agat, tertia tussis habet.

XII. De GEMELLO et MARONILLA.

PETIT Gemellus nuptias Maronillae :
 Et cupit, et instat, et precatur, et donat.
 Adeone pulchra est ? Imò foedius nil est.
 Quid ergo in illa petitur et placet ? Tussit.

XIII. De NAEVIA : ad BITHYNICUM.

QUOD querulum spirat, quod acerbum Naevia tussit ;
 Inque suos mittit sputa subinde sinus :
 Jam te rem factam, Bithynice, credis habere.
 Erras : blanditur Naevia, non moritur.

EPIGRAMMATA.

XIV. De PHILAENI.

TINCTIS murice vestibus quodd omni
Et nocte utitur, et die Philaenis ;
Non est ambitiosa, nec superba :
Delectatur odore, non colore.

XV. De eadem: ad FABULLUM.

QUAM sit lusca Philaenis indecenter,
Vis dicam breviter tibi, Fabulle ?
Effet caeca decentior Philaenis.

XVI. In PHILAENIM.

CUR non basio te, Philaeni ? calva es.
Cur non basio te, Philaeni ? rufa es.
Cur non basio te, Philaeni ? lusca es.
Te qui basiat, est, Philaeni, fortis.

XVII. In eandem.

CUR spleniato saepe prodeam mento,
Albâve pictus sana labra cerussâ ;
Philaeni, quaeris ? Basiare te nolo.

XVIII. In LYCORIM.

FEMINA praeferrî potuit tibi nulla, Lycori :
Praeferrî Glycerae femina nulla potest.
Haec erit hoc, quod tu : tu non potes esse, quod haec
Tempora quid faciunt ! hanc volo, te volui.

XIX. De eadem.

DUM Tiburtinis albescere solibus audit
Antiqui dentis fusca Lycoris ebur ;
Venit in Herculeos colles : quid Tiburis alti
Aura valet ? parvo tempore nigra redit.

XX.

XX. IN POLLAM.

LOMENTO rugas uteri quid condere tentas,
 Polla? tibi ventrem, non mihi labra linis.
 Simpliciter pateat vitium fortasse pusillum:
 Quod tegitur, majus creditur esse malum.

XXI. IN VELATAM LAVANTEM.

FORMOSAM faciem nigro velamine celas:
 Sed non formoso corpore laedis aquas.
 Ipsam crede deam verbis tibi dicere nostris;
 Aut aperi faciem, vel tunicata lava.

XXII. IN LYDIAM.

NON est mentitus, qui te mihi dixit habere
 Formosam carnem, Lydia; non faciem.
 Est ita; si taceas, et si tam muta recumbas,
 Quàm filet in cera vultus, et in tabula.
 Sed, quoties loqueris, carnem quoque, Lydia, perdis;
 Et sua plus nulli, quàm tibi, lingua nocet.
 Audiat aedilis ne te, videatque caveto:
 Portentum est, quoties coepit imago loqui.

XXIII. IN LALAGEN.

UNUS de toto peccaverat orbe comarum
 Annulus, incertâ non bene fixus acu.
 Hoc facinus Lalage speculo, quo viderat, ulta est;
 Et cecidit sectis ista Plecusa comis.
 Desine jam, Lalage, tristes ornare capillos;
 Tangat et insanum nulla puella caput.
 Hoc salamandra notet, vel saeva novacula nudet;
 Ut digna speculo fiat imago tuo.

XXIV. In FESCENNIAM.

NE gravis hesterno fragres, Fescennia, vino;
Pastillos Cosmi luxuriosa voras.

Ista linunt dentes jentacula: sed nihil obstat,

Extremo ructus cùm venit à barathro.

Quid, quòd olet graviùs mistum diapasmate virus;

Atque duplex animae longiùs exit odor?

Notas ergo nimis fraudes, deprensaeque furta,

Jam tollas; et sis ebria simpliciter.

XXV. De MYRTALE: ad PAULUM.

FOETERE multo Myrtale solet vino.

Sed, fallat ut nos, folia devorat lauri;

Merumque cauta fronde, non aquâ, miscet.

Hanc tu, rubentem prominentibus venis,

Quoties venire, Paule, videris contrà;

Dicas licebit: Myrtale bibit laurum.

XXVI. De BASSA: ad FABULLUM.

INFANTEM secum semper tua Bassa, Fabulle,
Collocat; et lusus deliciasque vocat:

Et, quod mireris magis, infantaria non est.

Ergo quid in causa est? pedere Bassa solet.

XXVII. In BASSAM.

QUOD ficcae redolet palus lacunae,
Crudarum nebulae quod Albularum,

Piscinae vetus aura quod marinae,

Quod pressâ piger hircus in capella,

Lassi bardaicus quod evocati,

Quod bis murice vellus inquinatum,

Quod jejunia sabbatariorum,

Moestorum quod anhelitus reorum,

Quod

Quod spurcae moriens lucerna Ledae,
 Quod ceromata faece de Sabina,
 Quod vulpis fuga, viperae cubile;
 Mallem, quàm quod oles, olere, Bassa.

XXVIII. De THAIDE.

TAM malè Thais olet, quàm non fullonis avari
 Testa vetus mediâ, sed modò, fracta viâ;
 Non ab amore recens hircus, non ora leonis,
 Non detracta cani Transiberina cutis:
 Pullus abortivo nec cùm putrescit in ovo,
 Amphora corrupto nec vitiata garo.
 Virus ut hoc alio fallax permutet odore,
 Depositâ quoties balnea veste petit;
 Psilothro nitet, aut acidâ latet oblita cretâ:
 Aut tegitur pingui terque quaterque fabâ.
 Cùm bene se tutam per fraudes mille putavit,
 Omnia cùm fecit, Thaida Thais olet.

XXIX. In DIADUMENAM.

QUOD spirat, tenerâ malum mordente puellâ;
 Quod de Corycio quae venit aura croco;
 Vineae quod primis floret cùm cana racemis;
 Gramina quod redolent, quae modò carpsit ovis:
 Quod myrtus, quod messor Arabs, quod succina trita;
 Pallidus Eoo thure quod ignis olet:
 Gleba quod, aestivo leviter cùm spargitur imbre;
 Quod madidas nardo sparsa corona comas:
 Hoc tua, faeva mihi Diadumena, basia fragrant.
 Quid, si tota dares illa sine invidia?

XXX. In eandem.

BASIA da nobis, Diadumena, pressa: quot? inquis.
 Oceani fluctus me numerare jubes:

Et

Et maris AEGaei sparsas per littora conchas ;
 Et, quae Cecropio monte vagantur, apes :
 Quaeque sonant pleno vocesque manusque theatro,
 Cùm populus subiti Caesaris ora videt.
 Nolo quot arguto dedit exorata Catullo
 Lesbica : pauca cupit, qui numerare potest.

XXXI. ———.

BASIA dum nolo, nisi quae luctantia carpsi ;
 Et placet ira mihi plus tua, quàm facies :
 Ut te saepe rogem, cedo, Diadumena, saepe.
 Consequor hoc, ut me nec timeas, nec ames.

XXXII. ——— : in SABINUM.

LAPSA quod externis spirant opobalsama truncis,
 Ultima quod curvo quae cadit aura croco ;
 Poma quod hibernâ maturescentia capsâ ;
 Arbore quod vernâ luxuriosus ager :
 De Pallatinis dominae quod serica prelis,
 Succina virgineâ quod regelata manu :
 Amphora quod nigri, sed longè, fracta Falerni ;
 Quod qui Sicanias detinet hortus apes :
 Quod Cosmi redolent alabastra, focique deorum ;
 Quod modò divitibus lapsa corona comis :
 Singula quid dicam ? non sunt satis : omnia misce :
 Hoc fragrant dominae basia manè meae.
 Scire cupis nomen ? nil praeter basia dicam.
 Jurâsti ? nimium scire, Sabine, cupis.

XXXIII. In PHYLLIDA.

NULLA est hora tibi, qua non me, Phylli, furentem
 Despolies : tantâ calliditate rapis.
 Nunc plorat speculo fallax ancilla relicto :
 Gemma vel à digito, vel cadit aure lapis.

Q

Nunc

Nunc furtiva lucri fieri bombycina possunt :
 Profertur Cosmi nunc mihi ficcus onyx.
 Amphora nunc petitur nigri cariota Falerni,
 Expiet ut fomnos garrula faga tuos.
 Nunc, ut emam grandemve lupum, mullumve bilibrem;
 Indixit coenam dives amica tibi.
 Sit pudor ; et tandem veri respectus, et aequi.
 Nil tibi, Phylli, nego : nil mihi, Phylli, nega.

XXXIV. In ATTICILLAM.

DONAVI tibi multa, quae rogâsti ;
 Donavi tibi plura, quàm rogâsti :
 Non cessas tamen usque me rogare.
 Quisquis nil negat, Atticilla, peccat.

XXXV. In CHLOEN.

ET vultu poteram tuo carere,
 Et collo, manibusque cruribusque ;
 Et mammis, natibusque clunibusque :
 Et, ne singula persequi laborem,
 Totâ te poteram, Chloë, carere.

XXXVI. In eandem.

DONASTI tenero, Chloë, Luperco,
 Hispanas, Tyriasque coccinasque ;
 Et lotam tepido togam Galeo :
 Indos fardonychas, Scythas smaragdos ;
 Et centum dominos novae monetae :
 Et, quicquid petit, usque et usque donas.
 Vae, glabraria ; vae tibi, misella !
 Nudam te statuet tuus Luperco.

XXXVII. In PONTIAM.

CUM mittis turdumve mihi, quadramve placentae ;
 Sive femur leporis, sive quid his simile :

Buccellas

Buccellas misisse tuas te, Pontia, dicis.

Has ego nec mittam, Pontia; sed nec edam.

XXXVIII. In GALLAM.

CUM faciem laudo, cùm miror crura manusque;
Dicere, Galla, soles; nuda placebo magis:
Et semper vitas communia balnea nobis.

Nunquid, Galla, times, ne tibi non placeam?

XXXIX. In eandem.

CUM sis ipsa domi, mediâque ornere Suburâ;
Fiant absentes et tibi, Galla, comae:
Nec dentes aliter quàm Serica, nocte reponis;
Et jaceas centum condita pyxidibus;
Nec tecum facies tua dormiat: innuis illo,
Quod tibi prolatum est manè, supercilio.
Et te nulla movet cani reverentia nati,
Quem potes inter avos jam numerare tuos.
Promittis sexcenta tamen: sed Eraclia furda est;
Et, fit lusca licet, te tamen illa videt.

XL. ———.

CUM placeat Phileros, totâ tibi dote redemptus;
Tres pateris natos, Galla, perire fame.
Praestatur canae tanta indulgentia calvae,
Quam nec casta potest jam decuisse Venus.
Perpetuam dî te faciant Philerotis amicam,
O mater, qua nec Pontia deterior!

XLI. In LAELIAM.

CUM tibi non Ephesos, nec sit Rhodos, aut Mitylene;
Sed domus in vico, Laelia, patricio:

Q 2

Deque

Deque coloratis nunquam lita mater Etruscis,
 Durus Aricinâ de regione pater :
 Ζῶν καὶ ψυχὴ lascivum congeris usque.
 Proh pudor ! Herfiliae civis et Egeriae !
 Lectulus has voces, nec lectulus audiat omnis ;
 Sed quem lascivo stravit amica viro.
 Scire cupis quo casta modo matrona loquaris ?
 Nunquid, cùm pruris, blandior esse potes ?
 Tu licet ediscas totam referasque Corinthon ;
 Non tamen omnino, Laelia, Lais eris.

XLII. In LYDIAM.

LYDIA tam laxa est, equitis quàm culus aëni ;
 Quàm celer arguto qui sonat aere trochus ;
 Quàm rota transmissio toties intacta petauro ;
 Quàm vetus à crassa calceus udus aqua :
 Quàm quae rara vagos expectant retia turdos,
 Quàm Pompeiano vela negata Noto :
 Quàm quae de phthisico lapsa est armilla cinaedo,
 Culcita Leuconio quàm viduata suo :
 Quàm veteres brachae Britonis pauperis, et quàm
 Turpe Ravennatis guttur onocrotali.
 Hanc in piscina dicor captâsse marina :
 Nescio : piscinam me tenuisse puto.

XLIII. In LESBIAM.

INCUSTODITIS et apertis, Lesbia, semper
 Liminibus peccas, nec tua furta tegis ;
 Et plus spectator, quàm te delectat adulter :
 Nec sunt grata tibi gaudia, si qua latent.
 At meretrix abigit testem veloque ferâque :
 Raraque Summoenî fornice rima patet.
 A Chione saltèm, vel ab Helide disce pudorem :
 Abscondunt spurcas haec monumenta lupas.

Nunquid dura tibi nimiùm censura videtur?
Deprendi veto te, Lesbia; non perimi.

XLIV. In BASSAM.

QUòd junctam maribus nunquam te, Bassa, videbam;
Quòdque tibi moechum fabula nulla dabat:
Omne sed officium circa te semper obibat
Turba tui sexûs, non adeunte viro:
Esse videbaris, fateor, Lucretia nobis.
At tu, proh facinus! verus adulter eras.
Inter se geminos audes committere montes,
Mentiturque virum prodigiosa Venus.
Commenta es dignum Thebano aenigmate monstrum:
Hic, ubi vir non est, ut sit adulterium.

XLV. In CATULLAM.

FORMOSISSIMA, quae fuere vel sunt;
Sed vilissima, quae fuere vel sunt:
O quàm te fieri, Catulla, vellem
Formosam minùs, aut magis pudicam!

XLVI. Ad SOPHRONIUM RUFUM.

QUAERO diù totam, Sophroni Rufe, per urbem;
Si qua puella neget: nulla puella negat.
Tanquam fas non sit, tanquam sit turpe negare;
Tanquam non liceat: nulla puella negat.
Casta igitur nulla est? Castae sunt mille. Quid ergo
Casta facit? Non dat: non tamen illa negat.

XLVII. In FABULLAM.

EPIGRAMMA nostrum cùm Fabulla legisset,
Negare nullam quo queror puellarum;
Semel rogata bisque terque neglexit

Preces amantis. Jam, Fabulla, promitte :
Negare jussi, pernegare non jussi.

XLVIII. In eandem.

BELLA es, novimus ; et puella, verum est ;
Et dives : quis enim potest negare ?
Sed dum te nimiùm, Fabulla, laudas ;
Nec dives, neque bella, nec puella es.

XLIX. ———.

OMNES aut vetulas habes amicas,
Aut turpes, vetulisque foediores.
Has ducis comites, trahisque tecum,
Per convivia, porticus, theatra.
Sic formosa, Fabulla ; sic puella es.

L. ———.

SOTAE filia clinici, Fabulla ;
Deserto, sequeris Clytum, marito.
Et donas, et amas : ἔχεις ἀσώτως.

LI. De eadem.

QUA moechum ratione basiaret,
Coram conjuge repperit Fabulla :
Parvum basiat usque morionem.
Hunc multis rapit osculis madentem
Moechus protinus, et suis repletum
Ridenti dominae statim remittit.
Quanto morio major est maritus !

LII. De LAEVINA.

CASTA, nec antiquis cedens Laevina Sabinis,
Et quamvis tetrico tristior ipsa viro ;

Dum modò Lucrino, modò se permittit Averno;
 Et dum Baianis saepe fovetur aquis;
 Incidit in flammās, juvenemque secuta, relicto
 Conjuge: Penelope venit, abìt Helene.

LIII. De CLEOPATRA.

PRIMOS passa toros, et adhuc placanda marito,
 Merferat in nitidos se Cleopatra lacus;
 Dum fugit amplexus: sed prodidit unda latentem.
 Lucebat, totis cùm tegetetur aquis.
 Condita sic puro numerantur lilia vitro:
 Sic prohibet tenuis gemma latere rosas.
 Infilui, merfususque vadis luctantia carpsi
 Basia: perspicuae plus vetuistis aquae.

LIV. In PROCULEIAM.

MENSE novo Jani, veterem, Proculeia, maritum
 Deferis; atque jubes res sibi habere suas.
 Quid, rogo, quid factum est? subiti quae causa doloris?
 Nil mihi respondes; dicam ego: Praetor erat.
 Constatura fuit Megalensis purpura centum
 Millibus, ut nimium munera parca dares:
 Et populare sacrum bis millia dena tulisset.
 Discidium non est hoc, Proculeia: lucrum est.

LV. In PROCULINAM.

QUOD nubis, Proculina, concubino;
 Et, moechum modò, nunc facis maritum;
 Ne lex Julia te notare possit:
 Non nubis, Proculina; sed fateris.

LVI. De THELESINA.

EDERE lascivos ad Baetica crismata gestus,
 Et Gaditanis ludere docta modis;

Tendere quae tremulum Pelian, Hecubaeque maritum
 Possit ad Hecoreos sollicitare rogos :
 Urit et excruciat dominum Thelesina priorem.
 Vendidit ancillam : nunc redimit dominam.

LVII. De eadem : ad FAUSTINUM.

JULIA lex populis ex quo, Faustine, renata est ;
 Atque intrare domos iussa Pudicitia ;
 Aut minus, aut certè non plus, tricesima lux est :
 Et nubit decimo jam Thelesina viro.
 Quae nubit toties, non nubit : adultera lege est.
 Offendor moechâ simpliciore minùs,

LVIII. In PAULAM.

JAM certè stupido non dices, Paula, marito ;
 Ad moechum quoties longiùs ire voles ;
 Caesar in Albanum iussit me manè venire,
 Caesar Circeios : jam stropa talis abìt.
 Penelope licet esse tibi sub p̄ncipe Nerva :
 Sed prohibet scabies, ingeniumque vetus.
 Infelix ! quid ages ? aegram simulabis amicam ?
 Haerebit dominae vir comes ipse suae :
 Ibit et ad fratrem tecum, matremque patremque.
 Quas igitur fraudes ingeniosa paras ?
 Dicet et hystericam se forsitan altera moecha
 In Sinuessano velle sedere lacu.
 Quanto tu meliùs, quoties placet ire lavatum,
 Quae verum mavis dicere, Paula, viro !

LIX. In CANDIDUM.

PRAEDIA solus habes, et solus, Candide, nummos ;
 Aurea solus habes, myrrhina solus habes :
 Massica solus habes, et Opimî Caecuba solus :
 Et cor solus habes, solus et ingenium,

Omnia solus habes ; hoc me puto velle negare :
Uxorem sed habes, Candide, cum populo.

LX. In GALLUM.

GENTIBUS in Libycis uxor tua, Galle, notatur
Immodicae foedo crimine avaritiae.
Sed mera narrantur mendacia : non solet illa
Accipere omnino. Quid solet ergo ? Dare.

LXI. De PHILAENO : ad AVITUM.

QUA factus ratione sit, requiris,
Qui nunquam meruit, pater Philaenus ?
Gaditanus, Avite, dicat istud ;
Qui scribit nihil, et tamen poëta est.

LXII. De MILONE.

MILO domi non est : peregrè Milone profecto,
Arva vacant : uxor non minùs indè parit.
Cur sit ager sterilis, cur uxor lactitet, edam.
Quo fodiat, ager non habet ; uxor habet.

LXIII. In MILONEM.

THURA, piper, vestes, argentum, pallia, gemmas,
Vendere, Milo, soles ; cum quibus emptor abit.
Conjugis utilior merx est : quae, vendita saepe,
Vendentem nunquam deferit, aut minuit.

LXIV. In CINNAM.

PATER ex Marulla, Cinna, factus es septem ;
Non liberorum : namque nec tuus quisquam,
Nec est amici, filiusve vicini :
Sed, in grabatis tegetibusque concepti,
Materna produnt capitibus suis furta,

Hic,

Hic, qui retorto crine Maurus incedit,
 Sobolem fatetur esse se coci Santrae.
 At ille, simâ nare, turgidis labris,
 Ipsa est imago Pannici palaeſtritae.
 Piſtoris eſſe tertium, quis ignorat,
 Quicumque lippum novit et videt Damam ?
 Quartus, cinaedâ fronte, candido vultu,
 Ex concubino natus eſt tibi Lygdo :
 Percides, ſi vis, filium : nefas non eſt.
 Hunc verò, acuto capite, et auribus longis ;
 Quae ſic moventur, ut ſolent aſellorum ;
 Quis morionis filium neget Cyrrhae ?
 Duae ſorores ; illa nigra, et haec ruſa ;
 Croti choraulae, villicique ſunt Carpi.
 Jamque hybridarum grex tibi foret plenus,
 Si ſpado Coreſus, Dindymuſque non eſſet.

LXV. In VETUSTILLAM.

CUM tibi trecenti conſules, Vetuſtilla ;
 Et tres capilli, quattuorque ſint dentes ;
 Peſtus cicadae, cruſculumque formicae :
 Rugoſiorem cùm geras ſtolâ frontem,
 Et aranearum caſſibus pares mammas :
 Cùm, comparata riſtibus tuis, ora
 Niliacus habeat crocodilus anguſta ;
 Meliùſque ranae garriant Ravennates,
 Et Adrianus dulciùs culex cantet ;
 Videasque, quantum noctuae vident manè ;
 Et illud oleas, quod viri capellarum ;
 Et anatis habeas uropygium macrae,
 Senemque Cynicum vincat oſſeus callis :
 Cùm te lucernâ balneator extinctâ
 Admittat inter buſtuarias moechas ;

Cùm bruma mensem sit tibi per Augustum,
 Regolare nec te pestilentia possit :
 Gaudes ducentas nupturire post mortes,
 Virumque demens cineribus tuis quaeris
 Prurire. Quid ! sarrire si velit saxum ;
 Quis conjugem, quis te vocabit uxorem,
 Philomelus aviam quam vocaverat nuper ?
 Quòd, si cadaver exigis tuum scalpi ;
 Sternatur à Coricle clinico lectus,
 Thalassionem qui tuum decet solus ;
 Ustorque taedas praeferat novae nuptae :
 Intrare in istum sola fax potest callem.

LXVI. In MATRONAM.

HUC est usque tibi scriptus, matrona, libellus.
 Cui sint scripta rogas inferiora ? Mihi.
 Gymnasium, thermae, stadium est hac parte : recede.
 Exuimur : nudos parce videre viros.
 Hic, jam deposito post vina rosasque pudore ;
 Quid dicat, nescit saucia Terpsichore :
 Schemate nec dubio, sed apertè, nominat illum,
 Quem recipit sexto mense superba Venus ;
 Custodem medio statuit quem villicus horto ;
 Oppositâ spectat quem proba virgo manu.
 Si bene te novi, longum jam lassâ libellum
 Ponebas : totum nunc studiosa leges.

LXVII. In eandem.

NE legeres partem lascivi, casta, libelli ;
 Praedixi et monui : tu tamen, ecce, legis.
 Sed, si Panniculum, si spectas casta Latinum ;
 Non sunt haec mimis improbiora : lege.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM

LIBER VII.

De MORIBUS ROMANORUM CONVIVALIBUS.

I. De CAPITOLINO.

ELYSIO redeat si fortè remissus ab agro
 Ille suo felix Caesare Galba vetus ;
 Qui Capitolinum pariter Galbamque jocantes
 Audierit, dicet : rustice Galba, tace.

II. In CAECILIUM.

URBANUS tibi, Caecili, videris :
 Non es, crede mihi. Quid ergo? verna es :
 Hoc, quod Transiberinus ambulator,
 Qui pallentia sulphurata fractis
 Permutat vitreis : quod otiosae
 Vendit qui madidum cicer coronae :
 Quod custos dominusque viperarum,
 Quod viles pueri salariorum ;
 Quod fumantia qui tomacla raucus
 Circumfert tepidis cocus popinis :
 Quod non optimus Urbicus poëta,
 Quod de Gadibus improbus magister ;
 Quod bucca est vetuli loquax cinaedi.

Quare

Quare desine jam tibi videri,
 Quod soli tibi, Caecili, videris ;
 Qui Galbam salibus tuis, et ipsum
 Possis vincere Sextium Caballum.
 Non cuicunque datum est habere nasum.
 Ludit qui stolidâ procacitate,
 Non est Sextius ille, sed Caballus.

III. In CALLIODORUM.

FESTIVE credis te, Calliodore, jocari ;
 Te solum multo permaduiffe sale.
 Omnibus arrides ; dicteria dicis in omnes :
 Sic te convivam posse placere putas.
 At, si ego non bellè, sed verè, dixero quiddam ;
 Nemo propinabit, Calliodore, tibi.

IV. In PHILOMUSUM.

QUOD te diripiunt potentiores,
 Per convivia, porticus, theatra ;
 Et tecum, quoties ita incidisti,
 Gestari juvat, et juvat lavari :
 Nolito nimiùm tibi placere.
 Delectas, Philomuse : non amaris.

V. In eundem.

ARTIBUS his semper coenam, Philomuse, mereris ;
 Plurima dum fingis, sed quasi vera refers.
 Scis, quid in Arfacia Pacorus deliberet aula :
 Rhenanam numeras, Sarmaticamque, manum.
 Verba ducis Daci, Cattis mandata, resignas :
 Victricem laurum, quàm venit, antè vides.
 Scis quoties Phario madeat Jove fusca Syene ;
 Scis quota de Libyco littore puppis eat :

Cujus

Cujus Iuleae capiti nascantur olivae,
 Destinet aethereus cui sua ferta pater.
 Tolle tuas artes ; hodie coenabis apud me :
 Hac lege, ut narres nil, Philomuse, novi.

VI. In COENIPETAM.

HUnc, quem coena tibi, quem mensa, paravit amicum ;
 Esse putas fidae pectus amicitiae ?
 Aprum amat, et mullos, et sumen, et ostrea ; non te,
 Tam bene si coenem, noster amicus erit.

VII. In SABELLUM.

LAUDAS balnea versibus trecentis
 Coenantis bene Pontici, Sabelle.
 Vis coenare, Sabelle ; non lavari.

VIII. In CANTHARUM.

COENES, Canthare, cùm foris libenter ;
 Clamas, et maledicis, et minaris.
 Deponas animos truces, monemus :
 Liber non potes, et gulosus, esse.

IX. De SELIO: ad RUFUM.

QUOD fronte Selium nubilâ vides, Rufe ;
 Quòd ambulator porticum terit solus,
 Lugubre quiddam quòd tacet piger vultus,
 Quòd penè terram tangit indecens nasus ;
 Quòd dextra pectus pulsât, et comam vellit ;
 Non ille amici fata luget, aut fratris.
 Uterque natus vivit, et precor vivat.
 Salva est et uxor, sarcinaeque, servique :
 Nihil colonus, villicusve, decoxit.
 Moeroris igitur caussa quae ? Domi coenat.

X. De eodem.

NIL intentatum Selius, nil linquit inaufum;
 Coenandum quoties jam videt esse domi.
 Currit ad Europen: et te, Pauline, tuosque
 Laudat Achillêos, sed fine fine, pedes.
 Si nihil Europe fecit, tum Septa petuntur;
 Si quid Phillyrides praestet, et AEsônides.
 Hic quoque deceptus, Memphitica templa frequentat;
 Affidet et cathedris, moesta Juvenca, tuis.
 Indè petit centum pendentia tecta columnis;
 Illinc Pompeii dona, nemusque duplex.
 Nec Fortunati spernit, nec balnea Fauſti;
 Nec Grylli tenebras, AEoliamque Lupi.
 Nam thermis iterum cunctis, iterumque lavatur;
 Omnia cùm fecit, sed renuente deo.
 Lotus ad Europes tepidae buxeta recurrit,
 Si quis ibi serum carpat amicus iter.
 Per te, perque tuam, vector lascive, puellam;
 Ad coenam Selium tu, rogo, Taure, voca.

XI. ———.

LAUDANTEM Selium, coenae cùm retia tendit,
 Accipe; sive legas, sive patronus agas:
 Effectè! graviter! citò! nequiter! euge! beatè!
 Hoc volui; facta est jam tibi coena: tace.

XII. ———.

NULLOS esse deos, inane coelum,
 Affirmat Selius, probatque; quòd se
 Factum, dum negat hoc, videt beatum.

XIII.

XIII. IN CLASSICUM.

INVITUM coenare foris te, Classicè, dicis :
 Si non mentiris, Classicè, dispeream.
 Ipse quoque ad coenam gaudebat Apicius ire :
 Cùm coenaret, erat tristior ille domi.
 Si tamen invitus vadis ; cur, Classicè, vadis ?
 Cogor, ais ; verum est : cogitur et Selius.
 En ! rogat ad coenam Melior te, Classicè, rectam :
 Grandia verba ubi sunt ? si vir es, ecce ! nega.

XIV. De MENOGENE.

EFFUGERE in thermis, et circa balnea, non est
 Menogenen ; omni tu licet arte velis.
 Captabit tepidum dextrâ laevâque trigonem,
 Imputet exceptas ut tibi saepe pilas.
 Colliget, et referet, lapsum de pulvere follem ;
 Et si jam lotus, jam soleatus erit.
 Lintea si fumas, nive candidiora loquetur ;
 Sint licet infantis fordidiora sinu.
 Exiguos secto comentem dente capillos,
 Dicet Achillêas disposuisse comas.
 Fumosae feret ipse tropin de faece lagenae,
 Frontis et humorem colliget usque tuae.
 Omnia laudabit, mirabitur omnia ; donec
 Perpeffus dicas taedia mille : Veni.

XV. IN CHAROPINUM.

COENO domi quoties, nisi te, Charopine, vocavi ;
 Protinus ingentes sunt inimicitiae :
 Meque petis stricto medium transfigere ferro,
 Si nostrum sine te scis caluisse focum.
 Nec semel ergo mihi furtum fecisse licebit ?
 Improbius nihil est hac, Charopine, gulâ.

Define jam nostram, precor, observare culinam;
Atque aliquando meus det tibi verba coquus.

XVI. In DENTONEM.

QUID factum est, rogo; quid repenti factum?
Ad coenam mihi, Dento, quod vocanti
(Quis credat?) quater ausus es negare.
Sed nec respicis, et fugis sequentem;
Quem thermis modò quaerere, et theatris,
Et conclavibus omnibus solebas.
Sic est: captus es unctiore coenâ,
Et major rapuit canem culina.
Jam te sed citò, cognitum et relictum,
Cum fastidierit popina dives,
Antiquae venies ad ossa coenae.

XVII. In PROCILLUM.

HESTERNA tibi nocte dixeramus,
Quincunces, puto, post decem peractos;
Coenares hodie, Procille, mecum.
Tu factam tibi rem statim putasti,
Et non sobria verba subnotasti;
Exemplo nimiùm periculoso.
Μισῶ μνάμονα συμπόταν, Πρόκιλλε.

XVIII. In SEXTUM.

AD natalitias dapes vocabar,
Essem cum tibi, Sexte, non amicus.
Quid factum est, rogo; quid repenti factum est,
Post tot pignora nostra, post tot annos,
Quod sum praeteritus vetus sodalis?
Sed caussam scio: nulla venit à me
Hispani tibi libra pustulati;
Nec laevis toga, nec rudes lacernae.

Non est sportula, quae negotiatur.
 Poscis munera, Sexte ; non amicos.
 Jam dices mihi : Vapulet vocator.

XIX. In GALLUM.

NUnquam me revocas, venias cùm saepe vocatus.
 Ignosco, nullum si modò, Galle, voces.
 Invitas alios : vitium est utriusque. Quod ? inquis.
 Et mihi cor non est ; nec tibi, Galle, pudor.

XX. In LUPERCUM.

QUOD convivaris sine me tam saepe, Luperce ;
 Inveni, noceam qua ratione tibi.
 Irascar : licet usque voces, mittasque, rogesque.
 Quid facies ? inquis. Quid faciam ? Veniam.

XXI. In FABULLUM.

IGNOTOS mihi cùm voces trecentos ;
 Quare non veniam, vocatus à te,
 Miraris, quererisque, litigasque.
 Solus coeno, Fabulle, non libenter.

XXII. In ZOILUM.

FELICEM fieri credis me, Zoile, coenâ ;
 Felicem coenâ, Zoile, deinde tuâ ?
 Debet Aricino conviva recumbere clivo,
 Quem tua felicem, Zoile, coena facit.

XXIII. In MAXIMUM.

CApto tuam, pudet heu ! sed capto, Maxime, coenâ
 Tu captas aliam. Jam sumus ergo pares.
 Manè salutatum venio : tu diceris îsse
 Antè salutatum. Jam sumus ergo pares.

Sum comes ipse tuus, tumidique anteambulo regis :

Tu comes alterius. Jam sumus ergo pares.

Esse sat est servum : jam nolo vicarius esse.

Qui rex est, regem, Maxime, non habeat.

XXIV. De AETHONTE.

MULTIS dum precibus Jovem salutat,
Stans summos resupinus usque in ungueis,
Aethon in Capitolio pepedit.

Riserunt comites : sed ipse divum

Offensus genitor, trinoctiali

Affecit domicoenio clientem.

Post hoc flagitium misellus Aethon,

Cum vult in Capitolium venire ;

Cellas antè petit Patroclianas,

Et pedit deciesque viciesque.

Sed, quamvis sibi caverit crepando,

Compressis natibus Jovem salutat.

XXV. In LIGURINUM.

OCCURRIT tibi nemo quod libenter,
Quod, quacunque venis, fuga est, et ingens
Circa te, Ligurine, solitudo :

Quid sit, scire cupis ? Nimis poeta es :

Hoc valde vitium periculosum est.

Non tigris catulis citata raptis,

Non dipsas medio perusta sole,

Non sic scorpius improbus timetur.

Nam tantos, rogo, quis ferat labores ?

Et stanti legis, et legis sedenti :

Currenti legis, et legis cacanti.

In thermas fugio, sonas ad aurem :

Piscinam peto, non licet natare.

Ad coenam propero, tenes euntem ;
 Ad coenam venio, fugas sedentem :
 Lassus dormio, fuscitas jacentem.
 Vis, quantum facias mali, videre ?
 Vir justus, probus, innocens, timeris.

XXVI. In eundem.

FUGERIT an mensas Phoebus coenamque Thyestae
 Ignoro : fugimus nos, Ligurine, tuam.
 Illa quidem lauta est, dapibusque instructa superbis ;
 Sed nihil omnino, te recitante, placet.
 Nolo mihi ponas rhombum, mullumve bilibrem ;
 Nec volo boletos ; ostrea nolo : tace.

XXVII. ———.

HAEC tibi, non alia, est ad coenam causa vocata
 Versiculos recites ut, Ligurine, tuos.
 Deposui soleas : affertur protinus ingens
 Inter lactucas oxygarumque liber.
 Alter perlegitur, dum fercula prima morantur :
 Tertius est ; nec adhuc mensa secunda venit.
 Et quartum recitas, et quintum denique librum :
 Putidus est, toties si mihi ponis aprum.
 Quod, si non scombris scelerata poemata dones ;
 Coenabis solus jam, Ligurine, domi.

XXVIII. In PRISCUM.

QUOD optimum sit disputat convivium
 Facunda Prisci pagina :
 Et multa dulci, multa sublimi refert ;
 Sed cuncta docto pectore.
 Quod optimum sit, quaeritis convivium ?
 In quod choraules non venit.

XXIX. In LIBERUM.

LIBER, amicorum dulcissima cura tuorum ;
 Liber, in aeternâ vivere digne rosâ !
 Si sapis, Assyrio semper tibi crinis amomo
 Splendeat ; et cingant florea ferta caput.
 Candida nigrescant vetulo crystalla Falerno,
 Et caleat blando mollis amore torus.
 Qui sic, vel medio finitus vixit in aevo ;
 Longior huic facta est, quàm data vita fuit.

XXX. In eundem.

LIBER, Amyclaeâ frontem redimite coronâ,
 Qui quatis Ausoniâ verbera Graia manu !
 Clausa mihi texto cùm prandia vimine mittas ;
 Cur comitata dapes nulla lagena venit ?
 Atqui, digna tuo si nomine munera ferres ;
 Scis, puto, debuerint quae mihi dona dari.

XXXI. In APRUM missum.

TUSCAE glandis aper populator, et ilice multâ
 Jam piger ; AEtolae fama secunda ferae !
 Quem meus intravit splendenti cuspide Dexter :
 Praeda jaces nostris invidiosa focis.
 Pinguescant madidi laeto nidore Penates,
 Flagret et exciso festa culina iugo.
 Sed coquus ingentem piperis consumet acervum,
 Addet et arcano mista Falerna garo.
 Ad dominum redeas ; noster te non capit ignis,
 Conturbator aper : vilius esurio.

XXXII. In GALLICUM.

HAEREDem cùm me partis tibi, Gallice, quartae
 Per tua jurares sacra, caputque tuum ;

Credidimus, (quis enim damnet sua vota libenter ?)
 Et spem muneribus fovimus usque datis.
 Inter quae, rari Laurentem ponderis aprum
 Misimus : AEtolâ de Calydone putes.
 At tu continuò populumque patresque vocâsti :
 Ruât adhuc aprum callida Roma meum.
 Ipse ego (quis credat ?) conviva nec ultimus haesi :
 Sed nec costa data est, caudave missa mihi.
 De quadrante tuo quid sperem, Gallice ? nulla
 De nostro nobis uncia venit apro.

XXXIII. In INVITATOREM.

BOLETOS et aprum si, tanquam vilia, ponis ;
 Et non esse putas haec mea vota ; volo.
 Si fortunatum fieri me credis, et haeres
 Vis scribi propter quinque Lucrina ; vale.
 Lautâ tamen coena est ; fateor, lautissima : sed cras
 Nil erit, imò hodie ; protinus imò nihil :
 Quod sciat infelix damnatae spongia virgae ;
 Vel quicumque canis, junctave testa viae.
 Mullorum leporumque, et fuminis, exitus hic est.
 Sulphureusque color, carnificesque pedes.
 Non Albana mihi sit commissatio tanti ;
 Nec Capitolinae, Pontificumque, dapes.
 Imputet ipse deus nectar mihi ; fiet acetum,
 Et Vaticani perfida vappa cadit.
 Convivas alios, coenarum, quaere, magister ;
 Quos capiant mensae regna superba tuae.
 Me meus ad subitas invitet amicus ofellas :
 Haec mihi, quam possim reddere, coena placet.

XXXIV. In MANCINUM.

BIS tibi triceni fuimus, Mancine, vocati ;
 Et positum est nobis nil herè praeter aprum :

Non, quae de tardis servantur vitibus, uvae ;
 Dulcibus aut certant quae melimela favis :
 Non pyra, quae lentâ pendent religata genistâ ;
 Aut imitata breves Punica mala rofas.
 Rustica lactantes nec misit fiscina metas ;
 Nec de Picenis venit oliva cadis.
 Nudus aper ; sed et hic minimus ; qualisque necari
 A non armato pumilione potest.
 Et nihil indè datum est : tantùm spectavimus omnes.
 Ponere aprum nobis sic et arena solet.
 Ponatur tibi nullus aper, post talia facta :
 Sed tu ponaris, cui Charidemus, apro.

XXXV. In FABULLUM.

UNGUENTUM, fateor, bonum dedisti
 Convivis herè : sed nihil scidisti.
 Res falsa est bene olere, et esurire !
 Qui non coenat, et ungitur, Fabulle ;
 Hic verè mihi mortuus videtur.

XXXVI. In VARUM.

AD coenam nuper Varus me fortè vocavit :
 Ornatus dives, parvula coena fuit.
 Auro, non dapibus, oneratur mensa : ministri
 Apponunt oculis plurima, pauca gulae.
 Tunc ego : Non oculos, sed ventrem, pascere veni :
 Aut appone dapes, Vare ; vel aufer opes.

XXXVII. De ANNIO.

CUM mensas habeat ferè ducentas,
 Pro mensis habet Annius ministros :
 Transcurrunt gabatae, volantque lances.

Has vobis epulas habete, lauti :
Nos offendimur ambulante coenâ.

XXXVIII. De COTTA.

BIS Cotta soleas perdidisse se questus,
Dum negligentem ducit ad pedes vernam ;
Qui solus inopi praeſtat, et facit turbam ;
Excogitavit homo ſagax et aſtutus,
Ne facere poſſet tale ſaepiùs damnum :
Excalceatus ire coepit ad coenam.

XXXIX. In GERMANUM.

MArtia, non Rhenus, ſalit hîc : Germane, quid ob-
ſtat, et puerum prohibes divitis imbre lacûs ?
Barbare, non debet, ſummoto cive miniſtro,
Captivam victrix unda levare ſitim.

XL. In ROMANUM.

PALLIDA ne Cilicum timeant pomaria brumam,
Mordeat et tenerum fortior aura nemus ;
Hibernis objecta Notis ſpecularia pueros
Admittunt ſoles, et ſine faece diem.
At mihi cella datur, non totâ clauſa fenestrâ ;
In qua nec Boreas ipſe manere velit.
Sic habitare jubes veterem crudelis amicum ?
Arboris ergo tuae tutior hoſpes ero.

XLI. Ad ENTELLUM.

QUI Corcyraei vidit pomaria regis ;
Rus, Entelle, tuae praeferat ille domûs.
Invida purpureos urat ne bruma racemos,
Et gelidum Bacchi munera frigus edat ;

Condita perspicuâ vivit vindemia gemmâ :

Et tegitur felix, nec tamen uva latet.

Femineum lucet sic per bombycina corpus :

Calculus in nitida sic numeratur aqua.

Quid non ingenio voluit fortuna licere ?

Autumnus sterilis ferre jubetur hiems.

XLII. In ATILIUM et PAULUM.

LANGUIDIOR noster si quando est Paulus, Atili;
Non se convivis abstinet ille suis.

Tu languore quidem subito fictoque laboras ;

Sed mea porrexit sportula, Paule, pedes.

XLIII. In PONTICUM.

CUM vocor ad coenam, non jam venalis, ut antè ;
Cur mihi non eadem, quae tibi, coena datur ?

Ostrea tu fumis, stagno saturata Lucrino ;

Sugitur inciso mytilus ore mihi.

Sunt tibi boleti ; fungos ego fumo suillos :

Res tibi cum rhombo est, at mihi cum sparulo.

Aureus immodicis turtur te clunibus implet :

Ponitur in caveâ mortua pica mihi.

Cur sine te coeno, cum tecum, Pontice, coenem ?

Sportula quod non est, profit : edamus idem.

XLIV. In CAECILIANUM.

DIC mihi, quis furor est ? turbâ spectante vocatâ.
Solutus boletos, Caeciliane, voras.

Quid dignum tanto tibi ventre, gulâque, precabor ?

Boletum, qualem Claudius edit, edas.

XLV. In eundem.

HORAS quinque puer nondum tibi nunciat ; et tu
Jam conviva mihi, Caeciliane, venis :

Cum

Cùm modò distulerint raucae vadimonia quartae,
 Et Floralitias lasset arena feras.
 Curre, age, et illotos revoca, Calliste, ministros;
 Sternantur lecti: Caeciliane, sede.
 Caldam poscis aquam; sed nondum frigida venit:
 Alget adhuc nudo clausa culina foco.
 Manè veni potiùs: nam cur te quinta moretur?
 Ut jentes, serò, Caeciliane, venis.

XLVI. ———.

QUICQUID ponitur, hinc et indè verris:
 Mammas fuminis, imbricemque porci;
 Communemque duobus attagenam:
 Mullum dimidium, lupumque totum;
 Muraenaeque latus, femurque pulli;
 Stillantemque alicâ suâ palumbum.
 Haec cùm condita sunt madente mappâ,
 Traduntur puero domum ferenda.
 Nos accumbimus otiosa turba.
 Ullus si pudor est, repone coenam:
 Cras te, Caeciliane, non vocavi.

XLVII. In S A N C T R A M.

NIHIL est miserius, nec gulosius Sanctrâ.
 Rectam vocatus cùm cucurrit ad coenam,
 Quam tot diebus noctibusque captavit;
 Ter poscit apri glandulas, quater lumbum;
 Et utramque coxam leporis, et duos armos:
 Nec erubescit pejerare de turdo,
 Et ostreorum rapere lividos cirros.
 Buccis placentaë fordidam linit mappam.
 Illic et uvae collocantur ollares,
 Et Punicorum pauca grana malorum;

Et excavatae pellis indecens vulvae ;
 Et lippa ficus, debilisque boletus.
 Sed mappa, cùm jam mille rumpitur furtis,
 Rosos tepenti spondylos finu condit ;
 Et, devorato capite, turturem truncum,
 Colligere longâ turpe nec putat dextrâ
 Analesta, quicquid et canes reliquerunt.
 Nec esculenta sufficit gulae praeda :
 Misto lagenam replet ad pedes vino.
 Haec per ducentas cùm domum tulit scalas,
 Seque obseratâ clusit anxius cellâ ;
 Gulosus ille postero die vendit,

XLVIII. In SABIDIUM.

CIRCUMLATA diù mensis scriblita secundis,
 Urebat nimio faeva calore manus.
 Sed magis ardebat Sabidî gula : protinus ergo
 Sufflavit buccis terque quaterque suis.
 Illa quidem tepuit, digitosque admittere visa est ;
 Sed nemo potuit tangere : merda fuit,

XLIX. In BAETICUM.

NON mullus, non te delectat, Baetice, turdus ;
 Nec lepus est unquam, nec tibi gratus aper.
 Non te liba juvant, non sectae quadra placentae ;
 Nec Libye mittit, nec tibi Phasis aves.
 Capparin, et putri cepas alece natantes ;
 Et pulpam dubio de petasone voras.
 Teque juvant gerres, et pelle melandrya canâ :
 Refinata bibis vina, Falerna fugis.
 Nescio quod stomachi vitium secretius esse
 Suspicio : ut quid enim, Baetice, σαπροφαγής ;

L. In PAPILUM.

CUM Saxetani ponatur cauda lacerti ;
 Et, bene si coenas, conchis inuncta tibi est :
 Sumen, aprum, leporem, boletos, ostrea, mullos,
 Mittis : habes nec cor, Papile, nec genium.

LI. In CINNAM.

PROFECIT poto Mithridates saepe veneno,
 Toxica ne possent saeva nocere sibi.
 Tu quoque cavisti, coenando tam malè semper ;
 Ne posses unquam, Cinna, perire fame.

LII. In NAEVIAM.

DUM non vis leporem, dum non vis carpere mullum ;
 Et, plus quàm patri, Naevia, parcis apro :
 Accusas rumpisque coquum, tanquam omnia cruda
 Attulerit. Nunquam sic ego crudus ero.

LIII. In RUSTICUM.

ESSE tibi videor saevus, nimiùmque gulosus ;
 Qui propter coenam, Rustice, caedo cocum ?
 Si levis ista tibi flagrorum caussa videtur,
 Ex qua vis caussa vapulet ergo cocus ?

LIV. In THEOPOMPUM.

QUIS, rogo, tam durus ; quis tam fuit ille superbus ;
 Qui jussit fieri te, Theopompe, cocum ?
 Hanc aliquis faciem nigrâ violare culinâ
 Sustinet ; has uncto polluit igne comas ?
 Quis potiùs cyathos, aut quis crystalla tenebit ?
 Qua sapient meliùs mixta Falerna manu ?
 Si tam fidereos manet exitus iste ministròs,
 Jupiter utatur jam Ganymede coco.

LV. In PUBLIUM.

ADDAT cùm mihi Caecubum minister,
 Idaeo resolutior puello;
 Quo nec filia cultior, nec uxor,
 Nec mater tua, nec soror recumbit:
 Vis spectem potiùs tuas lacernas,
 Aut citrum vetus, Indicosque dentes?
 Suspectus tibi ne tamen recumbam;
 Praesta, de grege fordidâque villâ,
 Tonfos, horridulos, rudes, pufillos,
 Hircosi mihi filios subulci.
 Perdet te pudor hic: habere, Publî,
 Mores non potes hos, et hos ministros.

LVI. In AFRUM.

DANTEM vina tuum quoties aspeximus Hyllum,
 Lumine nos, Afer, turbidiore notas.
 Quid, rogo? quod scelus est, mollem spectare ministrum?
 Aspicimus solem, sidera, templa, deos.
 Avertam vultus, tanquam mihi pocula Gorgon
 Porrigat; atque oculos, oraque nostra, tegam.
 Trux erat Alcides; sed Hylam spectare licebat:
 Ludere Mercurio cum Ganymede licet.
 Si non vis teneros spectet conviva ministros;
 Phineas invites, Afer, et OEdipodas.

LVII. Ad Q. OVIDIUM.

IN Nomentanis, Ovidi, quod nascitur agris,
 Accepit quoties tempora longa merum;
 Exuit annosâ mores nomenque senectâ:
 Et, quicquid voluit, testa vocatur anus.

LVIII.

LVIII. Ad SEVERUM.

POTAVI modò consulare vinum.
 Quaeris quàm vetus atque liberale?
 Ipso consule conditum : sed ipse,
 Qui ponebat, erat, Severe, consul.

LIX. In AMMIANUM.

CAELATUS tibi cùm sit, Ammiane,
 Serpens in patera Myronis arte;
 Vaticana bibis : bibis venenum.

LX. In TUCCAM.

QUID te, Tucca, juvat vetulo miscere Falerno,
 In Vaticanis condita musta cadis?
 Quid tantum fecere boni tibi pessima vina?
 Aut quid fecerunt optima vina mali?
 De nobis facile est : scelus est jugulare Falernum,
 Et dare Campano toxica saeva mero.
 Convivae meruere tui fortasse perire :
 Amphora non meruit tam pretiosa mori.

LXI. In PAMPHILUM.

TU Setina quidem semper, vel Massica ponis,
 Pamphile : sed rumor tam bona vina negat.
 Diceris hac factus coelebs quater esse lagenâ.
 Nec puto, nec credo, Pamphile ; nec sitio.

LXII. In MUNNAM.

IMPROBA Massiliae quicquid fumaria cogunt,
 Accipit aetatem quisquis ab igne cadus ;
 A te, Munna, venit : miseris tu mittis amicis,
 Per freta, per longas toxica saeva vias :

Nec

Nec facili pretio; sed quo contenta Falerni
 Testa fit, aut cellis Setia cara suis.
 Non venias quare tam longo tempore Romam,
 Haec, puto, caussa tibi est; ne tua vina bibas.

LXIII. AEGRI VOTUM.

SETINUM, dominaeque nives, densique trientes;
 Quando ego vos, medico non prohibente, bibam?
 Stultus et ingratus, nec tanto munere dignus;
 Qui mavult haeres divitis esse Midae!
 Possideat Libycas messes, Hermumque Tagumque;
 Et potet calidam, qui mihi livet, aquam.

LXIV. In LUPERCUM.

SEPTEM post calices Opimiani,
 Denso cum jaceam triente blaesus;
 Affers nescio quas mihi tabellas,
 Et dicis; Modò liberum esse jussi
 Zenam: servulus est mihi paternus.
 Signa. Cras melius, Luperce, fiet:
 Nunc signat meus annulus lagenam.

LXV. In SEXTILIANUM.

CUM data sint equiti bis quina numismata; quare
 Bis decies, solus, Sextiliane, bibis?
 Jam defecisset portantes calda ministros,
 Si non potares, Sextiliane, merum.

LXVI. In eundem.

SEXTILIANE, bibis, quantum subfellia quinque,
 Solus: aqua toties ebrius esse potes.
 Nec confessorum vicina numismata tantum,
 Aera sed à cuneis ulteriora petis.

Non

Non haec Pelignis agitur vindemia prelis,
 Uva nec in Tuscis nascitur ista jugis.
 Testa sed antiqui felix siccat Opimî,
 Egerit et nigros Massica cella cados.
 A caupone tibi faex Laetana petatur ;
 Si plus quàm decies, Sextiliane, bibis.

LXVII. De SYRISCO: ad MAXIMUM.

INFUSUM tibi nuper à patrono,
 Plenum, Maxime, centies Syrisus,
 In fellariolis vagus popinis,
 Circa balnea quattuor, peregit:
 O quanta est gula, centies comesse!
 Quanto major adhuc nec accubare!

LXVIII. De POTORE LUSCO: ad AULUM.

POTOR nobilis, Aule, lumine uno
 Luscus Phryx erat, alteroque lippus.
 Huic Heras medicus: Bibas caveto.
 Vinum si biberis, nihil videbis.
 Ridens Phryx oculo, Valebis, inquit.
 Misceri tibi protinus deunces,
 Sed crebros, jubet: exitum requiris?
 Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

LXIX. De PANARETO: ad RUFUM.

CUM peteret feram, mediâ jam nocte, matellam
 Arguto madidus pollice Panaretus,
 Spoletina data est; sed quam siccaverat ipse:
 Nec fuerat soli tanta lagena fatis.
 Ille fide summâ testae sua vina remensus,
 Reddidit oenophori pondera plena sui.
 Miraris, quantum biberat, cepisse lagenam?
 Desine mirari, Rufe: merum biberat.

LXX. In COTTAM.

CUM potes amethystinos trientes,
 Et nigro madeas Opimiano;
 Propinas modò conditum Sabinum:
 Et dicis mihi, Cotta: Vis in auro?
 Quisquam plumbea vina vult in auro?

LXXI. In EUCTUM.

ARCHETYPIS vetuli nihil est odiosius Eucli;
 Ficta Saguntino cymbia malo luto:
 Argenti fumosa sui cùm stemmata narrat
 Garrulus, et verbis mucida vina facit.
 Laomedontae fuerant haec pocula mensae:
 Ferret ut haec, muros struxit Apollo lyrâ.
 Hoc cratere ferox commisit praelia Rhoecus
 Cum Lapithis: pugnâ debile cernis opus.
 Hi duo longaevo censentur Nestore fundi:
 Pollice de Pyllo trita columba nitet.
 Hic scyphus est, in quo misceri iussit amicis
 Largius AEacides vividiusque merum.
 Hac propinavit Bytiae pulcherrima Dido
 In patera, Phrygio cùm data coena viro est.
 Miratus fueris cùm prisca toreumata multùm,
 In Priami calathis Astryanaëta bibes.

LXXII. MICA.

MICA vocor, quòd sim (cernis) coenatio parva.
 Ex me Caesareum prospicis, ecce! tholum.
 Frange toros, pete vina, rosas cape, tingere nardo:
 Ipse jubet mortis te meminisse deus.

LXXIII. Ad CALLISTUM et ALCIMUM.

SEXTANTES, Calliste, duos infunde Falerni:
 Tu super aestivas, Alcime, solve nives.
 S Pinguescat

Pinguescat nimio madidus mihi crinis amomo,
 Lassenturque rosis tempora sutilibus.
 Jam vicina jūbent nos vivere Mausolea :
 Cūm doceant, ipsos posse perire deos !

LXXIV. Ad CALATHISSUM.

ADDERE quid cessas, puer, immortale Falernum ?
 Quadrantem duplica de seniore cado.
 Nunc mihi dic, quis erit, cui te, Calathisse, deorum,
 Sex jubeo cyathos fundere ? CAESAR erit.
 Sutilis aptetur decies rosa crinibus, ut sit
 Qui posuit sacrae nobile gentis opus.
 Nunc bis quina mihi da basia : fiat ut illud
 Nomen, ab Odryfio quod deus orbe tulit.

LXXV. De C. JULIO PROCULO: ad HYPNUM.

CAIUS hanc lucem gemmā mihi Julius albā
 Signat : Io ! votis redditus, ecce, meis.
 Desperāsse juvat, veluti jam rupta Sororum
 Fila : minū8 gaudent, qui timuere nihil.
 Hypne, quid expectas piger ? immortale Falernum
 Funde : senem poscunt talia vota cadum.
 Quincunces, et sex cyathos, bessēque bibamus ;
 CAIUS ut fiat, JULIUS, et PROCULUS.

LXXVI. De P. TERENTIO: ad FLACCUM.

PRISCUS ab Aetnaeis mihi, Flacce, Terentius oris
 Redditur : hanc lucem lactea gemma notet.
 Defluat, et lento splendescat turbida limo
 Amphora, centeno consule facta minor.
 Continget nox quando meis tam candida mensis ?
 Tam iusto dabitur quando calere mero ?

Cūm

Cùm te, Flacce, mihi reddet Cythereia Cypros ;
Luxuriae fiet tum bona caussa meae.

LXXVII. In PAULUM.

FACERE in Lyciscam, Paule, me jubes versus ;
Quibus illa lectis rubeat, et sit irata.
O Paule, malus es : occupare vis solus.

LXXVIII. De RUFO et NAEVIA.

QUICQUID agit Rufus, nihil est nisi Naevia Rufe.
Si gaudet, si flet, si tacet, hanc loquitur.
Coenat, propinat, poscit, negat, innuit ? una est
Naevia : si non sit Naevia, mutus erit.
Scriberet hesternâ patri cùm luce salutem ;
Naevia lux, inquit ; Naevia numen, ave !
Haec legit et ridet : demisso Naevia vultu,
Naevia non una est ; quid, vir inepte, furis ?

LXXIX. In RUFUM.

INTERPONIS aquam subinde, Rufe ;
Et, si cogeris à sodale, raram
Diluti bibis unciam Falerni.
Nunquid pollicita est tibi beatam
Noctem Naevia, sobriasque mavis
Certae nequitias amationis ?
Suspiras, retices, gemis : negavit !
Crebros ergo bibas licet trientes,
Et durum jugules mero pudorem.
Quid parcis tibi, Rufe ? dormiendum est.

LXXX. De CYATHIS : ad SOMNUM.

NAEVIA sex cyathis, septem Justina bibatur ;
Quinque Lycas, Lyde quattuor, Ida tribus.

Omnis ab infuso numeretur amica Falerno :
Et, quia nulla venit ; tu mihi, Somne, veni.

LXXXI. Ad TURANIUM.

SI tristi domicoenio laboras,
Turani ; potes esurire mecum.
Non dêrunt tibi, si soles *προπίνειν*,
Viles Cappadocae, gravesque porri.
Divisis cybium latebit ovis :
Ponetur, digitis tenendus unctis,
Nigrâ cauliculus virens patellâ,
Argentem modò qui reliquit hortum ;
Et pultem niveam premens botellus,
Et pallens faba cum rubente lardo.
Mensae munera si voles secundae,
Marcentes tibi porrigentur uvae,
Et nomen pyra quae ferunt Syrorum ;
Et, quas docta Neapolis creavit,
Lento castaneae vapore tostae.
Vinum tu facies bonum bibendo.
Post haec omnia, fortè si movebit
Bacchus, quam solet, esuritionem ;
Succurrent tibi nobiles olivae,
Piceni modò quas tulere rami ;
Et fervens cicer, et tepens lupinus.
Parva est coenula : quis potest negare ?
Sed finges nihil, audiesve fictum ;
Et vultu placidus tuo recumbes :
Nec crassum dominus leget volumen ;
Nec de Gadibus improbis puellae
Vibrabunt, sine fine prurientes,
Lascivos docili tremore lumbos :
Sed, quod non grave sit, nec inficetum ;

Parvi tibia Condylī sonabit.

Haec est coenula : Claudiam sequēris,
Quam nobis cupis esse tu priorem.

LXXXII. De CONVIVIO.

NUNCIAT octavam Phariae sua turba juvencae ;
Atque pilata redit jam subiitque cohors.

Temperat haec thermas ; nimios prior hora vapores
Halat, et immodico sexta Nerone calet.

Stella, Nepos, Cani, Cerealis, Flacce, venitis.

Septem Sigma capit : sex fumus ; adde Lupum.

Exoneraturas ventrem mihi villica malvas

Attulit ; et varias, quas habet hortus, opes.

In quibus est lactuca sedens, et sectile porrum :

Nec dēst ructatrix mentha, nec herba falax.

Secta coronabunt rutatos ova lacertos,

Et madidum thynni de fale fumen erit.

Gustus in his : unā ponetur coenula mensā,

Hoedus inhumani raptus ab ore lupi :

Et, quae non egeant ferro structoris, ofellae ;

Et faba fabrorum, prototomique rudes.

Pullus ad haec, coenisque tribus jam perna superstes,

Addetur : faturis mitia poma dabo.

De Nomentana vinum sine faece lagena,

Quae bis Frontino consule plena fuit.

Accedent sine felle joci ; nec manē timenda

Libertas, et nil quod tacuisse velis.

De Prasino conviva meus, Venetoque, loquatur :

Nec facient quenquam pocula nostra reum.

LXXXIII. Ad JULIUM CEREALEM.

COENABIS bellē, Juli Cerealis, apud me :
Conditio est melior si tibi nulla, veni.

Octavam poteris servare : lavabimur unâ.
 Scis quàm sint Stephani balnea junctâ mihi.
 Prima tibi dabitur ventri lactuca movendo
 Utilis, et porris fila resecta suis.
 Mox vetus, et tenui major cordylla lacerto ;
 Sed quam cum rutae frondibus ova tegant.
 Altera non deerunt, tenui versata favillâ ;
 Et Velabrensi massa recocta foco :
 Et, quae Picenum senserunt frigus olivae.
 Haec fatis in gustu : caetera nôsse cupis ?
 Mentiar, ut venias ; pisces, conchylia, fumen ;
 Et cortis saturas, atque paludis aves :
 Quae nec Stella solet rarâ nisi ponere coenâ.
 Plus ego polliceor : nil recitabo tibi.
 Ipse tuos nobis relegas licet usque Gigantas,
 Rura vel aeterno proxima Virgilio.

LXXXIV. In CAECILIUM.

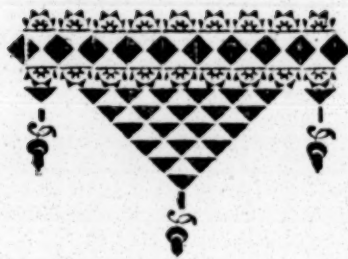
ATREUS Caecilius cucurbitarum,
 Sic illas, quasi filios Thyestae,
 In partes lacerat secatque mille.
 Gustu protinus has edes in ipso ;
 Has primâ feret, alterâve coenâ :
 Has coenâ tibi tertiâ reponet.
 Hinc feras epidipnidas parabit :
 Hinc pistor fatuas facit placentas,
 Hinc et multiplices struit tabellas ;
 Et notas caryotidas theatri.
 Hinc exit varium coco minutal,
 Ut lentem positam fabamque credas.
 Boletos imitatur, et botellos ;
 Et caudam cybii, brevesque maenas.
 Hinc cellarius experitur artes ;
 Ut condat vario vaser sapore,

In rutae folium capellianae.
 Sic implet gabatas paropsidasque ;
 Et laeves scutulas, cavaeque lances.
 Hoc lautum putat, hoc putat venustum :
 Unum ponere ferculis tot assem !

LXXXV. In ZOILUM.

CONVIVA quisquis Zoili potest esse,
 Summoenianas coenet inter uxores,
 Curtâque Ledaë sobrius bibat testâ :
 Hoc esse levius, puriusque, contendo.
 Jacet occupato galbanatus in lecto :
 Cubitisque trudit, hinc et indè, convivas ;
 Effultus ostro, sericisque pulvinis.
 Stat exoletus, suggeritque ructanti
 Pinnas rubentes, cuspidisque lentisci :
 Et aestuanti tenue ventilat frigus
 Supina prasino concubina flabello ;
 Fugatque muscas myrtæ puer virgâ.
 Percurrit agili corpus arte tractatrix,
 Manumque doctam spargit omnibus membris.
 Digni crepantis signa novit eunuchus ;
 Et, delicatæ fuscitator urinae,
 Domini bibentis ebrium regit penem.
 At ille, retro flexus ad pedum turbam,
 Inter catellas anserum exta lambentes,
 Partitur apri glandulas palæfritis.
 Et concubino turturum nates donat :
 Ligurumque nobis saxa cum ministrentur,
 Vel cocta fumis musta Massilitanis ;
 Opimianum morionibus nectar
 Crystallinisque myrrhinisque propinat.
 Et, Cosmianis ipse fusus ampullis,

Non erubescit murice aureo nobis
Dividere moechae pauperis capillare.
Septunce multo deinde perditus, stertit.
Nos accubamus; et, silentium rhonchis
Praestare jussi, nutibus propinamus.
Hos Malchionis patimur improbi fastus;
Nec vindicare, Rufe, possumus: foetet,

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM

LIBER VIII.

De SOLENNIBUS ROMANORUM.

PARS I.

De SATURNALIBUS.

I. Ad ROMAM.

UNCTIS falciferi fenis diebus,
Regnator quibus imperat fritillus,
Versu ludere non laborioso
Permittis, puto, pileata Roma.
Risisti: licet ergo, nec vetamur.
Pallentes procul hinc abite curae:
Quicquid venerit obvium, loquamur;
Morosâ sine cogitatione.
Misce dimidios, puer, trientes,
Quales Pythagoras dabat Neroni:
Misce, Dindyme, sed frequentiores.
Possum nil ego sobrius: bibenti
Succurrent mihi quindecim poëtae.

II. Ad VARRONEM.

VARRO, Sophocleo non inficiande cothurno,
 Nec minùs in Calabrâ suspiciende lyrâ !
 Differ opus : nec te facundi scena Catulli
 Detineat, cultis aut Elegia comis.
 Sed lege, fumoso non aspernanda Decembri,
 Carmina ; mittuntur quae tibi mense suo :
 Commodius nisi fortè tibi, potiusque videtur,
 Saturnalitiis perdere, Varro, nûces.

III. Ad ATTICUM.

ATTICE, facundae renovas qui nomina gentis ;
 Nec finis ingentem conticuisse domum !
 Te pia Cecropiae comitatur turba Minervae :
 Te secreta quies, te sophos omnis amat.
 At juvenes alios fractâ colit aure magister,
 Et rapit immeritas sordidus unctor opes.
 Non pila, non follis, non te pagànica thermis
 Praeparat ; aut nudi stipitis ietus hebes.
 Vara nec injecto ceromate brachia tendis ;
 Non harpasta vagus pulverulenta rapis :
 Sed curris niveas tantùm prope virginis undas,
 Aut ubi Sidonio taurus amore calet.
 Per varias arteis, omnis quibus area servit,
 Ludere, cùm liceat currere, pigritia est.

IV. De HORATIO.

SPECTABAT modò, solus inter omneis,
 Nigris munus Horatius lacernis ;
 Cùm plebs, et minor ordo, maximusque
 Sancto cum duce candidus federet.
 Toto nix cecidit repentè coelo :
 Albis spectat Horatius lacernis.

V. Ad AMICUM.

VIMINE clausa levi niveae custodia coctae,
Hoc tibi Saturni tempore munus erit.
Dona quòd aestatis misi tibi mense Decembri,
Si quereris, rasam tu mihi mitte togam.

VI. De ENDROMIDE.

HANC tibi Sequanicae pinguem textricis alumnam,
Quae Lacedaemonium barbara nomen habet;
Sordida, sed gelido non aspernanda Decembri,
Dona; peregrinam mittimus Endromida.
Seu lentum ceroma teris, tepidumve trigona;
Sive harpasta manu pulverulenta rapis;
Plumea seu laxi partiris pondera follis;
Sive levem cursu vincere quaeris Atham:
Ne madidos intret penetrabile frigus in artus,
Neve gravis subitâ te premat Iris aquâ;
Ridebis ventos, hoc munere tectus, et imbrès:
Non sic in Tyriâ sindone tutus eris.

VII. In RUFUM.

DUM me captares, mittebas munera nobis:
Postquam cepisti; das mihi, Rufe, nihil.
Ut captum teneas, capto quoque munera mitte;
De cavea fugiat ne malè pastus aper.

VIII. De ATHENAGORA: ad FAUSTINUM.

TRISTIS Athenagoras non misit munera nobis,
Quae medio brumae mittere mense solet.
An sit Athenagoras tristis, Faustine, videbo:
Me certè tristem fecit Athenagoras,

IX.

IX. Ad JUVENALEM.

DE nostro facunde tibi, Juvenalis, agello,
 Saturnalitias mittimus, ecce, nuces.
 Caetera lascivis donavit poma puellis
 Sportula custodis luxuriosa dei.

X. Ad AMICUM.

NON mea Massylus servat pomaria serpens,
 Regius Alcinoi nec mihi servit ager.
 Sed Nomentanâ securus germinat hortus
 Arbore, nec furem plumbea mala timent.
 Haec igitur, mediâ quae sunt modò nata Suburâ,
 Mittimus autumnî cerea poma mei.

XI. In SEXTILIANUM.

QUAM mihi mittebas Saturni tempore lancem,
 Misisti dominae, Sextiliane, tuae :
 Et, quam donabas dictis à Marte Calendis,
 De nostrâ prafina est synthesis emptâ togâ.
 Jam constare tibi gratis coepêre puellae :
 Muneribus redimis, Sextiliane, meis.

XII. In UMBRUM.

OMNIA misisti mihi Saturnalibus, UMBER,
 Munera, contulerant quae tibi quinque dies :
 Bis fenos triplices, et dentiscalpia septem.
 His comes accessit spongia, mappa, calix ;
 Semodiusque fabae, cum vimine Picenarum ;
 Et Laletanae nigra lagena sapae :
 Parvaeque cum canis venerunt coctana prunis,
 Et Libycae fici pondere testa gravis.
 Vix puto triginta nummorum tota fuisse
 Munera, quae grandes octo tulere Syri.

Quanto

Quanto commodiùs nullo mihi ferre labore
Argenti potuit pondera quinque puer !

XIII. In POSTUMIANUM.

QUATTUOR argenti libras mihi tempore brumae,
Misiſti ante annos, Postumiane, decem.
Speranti plures (nam stare aut crescere debent
Munera) venerunt, plùſve minùſve, duae.
Tertius et quartus multo inferiora tulerunt :
Libra fuit quinto Septitiana quidem.
Beſſalem ad ſcutulam ſexto pervenimus anno :
Poſt hunc in cotylâ rafa ſelibra data eſt.
Oſtavus ligulam miſit ſextante minorem :
Nonus acu levius vix cochleare tulit.
Quod mittat nobis, decimus jam non habet annus :
Quattuor ad libras, Poſtumiane, redi.

XIV. In PAULUM.

DE praetoritia folium mihi, Paule, corona,
Mittis ; et hoc phialae nomen habere jubes.
Hac fuerat nuper nebulâ tibi pegma perunctum,
Pallida quam rubri diluit unda croci.
An magis aſtuti deraſa eſt ungue miniſtri
Braſtea, de fulcro (quod reor eſſe) tuo ?
Illa poteſt culicem longè ſentire volantem,
Et minimi pennâ papilionis agi.
Exiguæ volitat ſuſpenſa vapore lucernae,
Et leviter fuſo rumpitur iſta mero.
Hoc linitur ſputo Jani caryota Calendis,
Quam fert cum parvo fordidus aſſe cliens.
Lenta minùs gracili creſcunt colocafia filo :
Plena magis nimio lilia ſole cadunt.
Nec vaga tam tenui diſcurſat aranea telâ :
Tam leve nec bombyx pendulus urget opus.

Cratior

Crassior in facie vetulae stat creta Fabullae :
 Crassior offensae bulla tumescit aquae.
 Fortior intortos servat vesica capillos,
 Et mutat Latias spuma Batava comas.
 Hac cute Ledaëo vestitur pullus in ovo :
 Talia lunatâ splenia fronte sedent.
 Quid tibi cum phiala, ligulam cùm mittere posses ;
 Mittere cùm posses vel cochleare mihi ?
 Magna nimis loquimur ; cochleam cùm mittere posses :
 Denique, cùm posses mittere, Paule, nihil.

XV. AD INSTANTEM RUFUM.

QUIS labor in phiala ! docti Myos, anne Myronis ?
 Mentoris haec manus est, an, Polyclete, tua ?
 Livescit nullâ caligine fusca, nec odit
 Exploratores nubila massa focos.
 Vera minùs flavo radiant electra metallo ;
 Et niveum felix pustula vincit ebur.
 Materiae non cedit opus : sic alligat orbem,
 Plurima cùm totâ lampade Luna nitet.
 Stat caper AEolio Thebani vellere Phrixi
 Cultus : ab hoc mallet vecta fuisse soror.
 Hunc nec Cinyphius tonfor violaverit ; et tu,
 Ipse tuâ pasci vite, Lyace, velis.
 Terga premit pecoris geminis Amor aureus alis :
 Palladius tenero lotos ab ore sonat.
 Sic, Methymnaeo gavifus Arione, delphin
 Languida non tacitum per freta vexit onus.
 Imbuat egregium digno mihi nectare munus,
 Non grege de domini ; sed tua, Ceste, manus.
 Ceste, decus mensae ! misce Setina : videtur
 Ipse puer nobis, ipse sitire caper.
 Det numerum cyathis INSTANTIS littera RUFUS :
 Auctor enim tanti muneris ille mihi.

Si Telethusa venit, promissaque gaudia portat,
 Servabor dominae, RUFÉ, triente tuo.
 Si dubia est, septunce trahar: si fallit amantem,
 Ut jugulem curas, nomen utrumque bibam.

XVI. In LUPUM.

DONASTI, Lupe, rus sub urbe nobis:
 Sed rus est mihi majus in fenestra.

Rus hoc dicere, rus potes vocare?
 In quo ruta facit nemus Dianae;
 Argutae tegit ala quod cicadae;
 Quod formica die comedit uno;
 Clausae cui folium rosae corona est:
 In quo non magis invenitur herba,
 Quàm costi folium, piperve crudum:
 In quo nec cucumis jacere rectus,
 Nec serpens habitare tuta possit.
 Erucam malè pascit hortus unam;
 Consumpto moritur culex salicto:
 Et talpa est mihi fossor, atque arator.
 Non boletus hiare, non mariscae
 Ridere, aut violae patere possunt.
 Fines mus populatur; et colono,
 Tanquam sus Calydonius, timetur.
 Et, sublata volantis ungue Procnes,
 In nido seges est hirundinino.
 Et, cùm stet sine falce pinnulâque,
 Non est dimidio locus Priapo.
 Vix implet cochleam peracta messis,
 Et mustum nuce condimus picatâ.
 Errâsti, Lupe, litterâ sed unâ:
 Nam, quo tempore PRAEDIUM dedisti,
 Mallem tu mihi PRANDIUM dedisses.

XVII. In DISSIMULATOREM.

NULLA remisisti parvo pro munere dona ;
 Et jam Saturni quinque fuere dies.
 Ergo nec argenti sex scriptula Septitiani,
 Missa ; nec à querulo mappa cliente fuit :
 Antipolitani nec quae de sanguine thynni
 Testa rubet, nec quae coctana parva gerit :
 Nec rugosarum vimen breve Picenarum :
 Dicere te posses ut meminisse mei.
 Decipies alios verbis, vultuque benigno :
 Nam mihi jam notus dissimulator eris.

XVIII. Ad QUINTIANUM.

QUOD tibi Decembri mense, quo volant mappae ;
 Gracilesque ligulae, cereique, chartaeque ;
 Et acuta fenibus testa cum Damascenis ;
 Praeter libellos vernulas nihil misi :
 Fortasse avarus videar, aut inhumanus.
 Odi dolosas munerum et malas arteis.
 Imitantur hamos dona : namque quis nescit
 Avidum voratâ decipi scarum muscâ ?
 Quoties amico diviti nihil donat,
 O Quintiane, liberalis est pauper.

XIX. De SABELLO.

SATURNALIA divitem Sabellum
 Fecerunt. Meritò tumet Sabellus :
 Nec quenquam putat esse, praedicatque,
 Inter caussidicos beatiorem.
 Hos fastus animosque dat Sabello
 Farris femodius, fabaeque fressae ;
 Et thuris, piperisve, tres selibrae ;
 Et Lucanica, ventre cum Falisco ;

Et nigri Syra defruti lagena,
 Et ficus Libycâ gelata testâ :
 Cum bulbis, cochleisque, caseoque.
 Piceno quoque venit à cliente
 Parcae cistula non capax olivae :
 Et, crasso figuli polita caelo,
 Septenaria synthesis Sagunti ;
 Hispanae luteum rotae toreuma :
 Et lato variata mappa clavo.
 Saturnalia fructuosiora,
 Annis non habuit decem Sabellus.

XX. In GALLAM.

JAM tristis nucibus puer relictis,
 Clamose revocatur à magistro :
 Et, blando malè proditus fritillo,
 Arcanâ modò raptus è popinâ,
 AEdilem rogat udus aleator.
 Saturnalia transiere tota ;
 Nec munuscula parva, nec minora,
 Misisti mihi, Galla, quae solebas.
 Sanè sic abeat meus December :
 Scis certè, puto, vestra jam venire
 Saturnalia ; Martias Calendas :
 Tunc, reddam tibi, Galla, quod dedisti.

XXI. Ad COGNATUM.

SI mihi Picenâ turdus palleret olivâ,
 Tenderet aut nostras silva Sabina plagas ;
 Aut crescente levis traheretur arundine praeda,
 Pinguis et implicitas virga teneret aves :
 Cara daret solenne tibi cognatio munus :
 Nec frater nobis, nec prior esset avus.

T

Nunc

XVII. In DISSIMULATOREM.

NULLA remisisti parvo pro munere dona ;
 Et jam Saturni quinque fuere dies.
 Ergo nec argenti sex scriptula Septitiani,
 Missa ; nec à querulo mappa cliente fuit :
 Antipolitani nec quae de sanguine thynni
 Testa rubet, nec quae coctana parva gerit :
 Nec rugosarum vimen breve Picenarum :
 Dicere te posses ut meminisse mei.
 Decipies alios verbis, vultuque benigno :
 Nam mihi jam notus dissimulator eris.

XVIII. Ad QUINTIANUM.

QUOD tibi Decembri mense, quo volant mappae ;
 Gracilesque ligulae, cereique, chartaeque ;
 Et acuta senibus testa cum Damascenis ;
 Praeter libellos vernulas nihil misi :
 Fortasse avarus videar, aut inhumanus.
 Odi dolosas munerum et malas arteis.
 Imitantur hamos dona : namque quis nescit
 Avidum voratâ decipi scarum muscâ ?
 Quoties amico diviti nihil donat,
 O Quintiane, liberalis est pauper.

XIX. De SABELLO.

SATURNALIA divitem Sabellum
 Fecerunt. Meritò tumet Sabellus :
 Nec quenquam putat esse, praedicatque,
 Inter caussidicos beatiorum.
 Hos fastus animosque dat Sabello
 Farris femodius, fabaeque fressae ;
 Et thuris, piperisve, tres selibrae ;
 Et Lucanica, ventre cum Falisco ;

Et nigri Syra defruti lagena,
 Et ficus Libycâ gelata testâ:
 Cum bulbis, cochleisque, caseoque.
 Piceno quoque venit à cliente
 Parcae cistula non capax olivae:
 Et, crasso figuli polita caelo,
 Septenaria synthesis Sagunti;
 Hispanae luteum rotae toreuma:
 Et lato variata mappa clavo.
 Saturnalia fructuosiora,
 Annis non habuit decem Sabellus.

XX. In GALLAM.

JAM tristis nucibus puer relictis,
 Clamose revocatur à magistro:
 Et, blando malè proditus fritillo,
 Arcanâ modò raptus è popinâ,
 AEdilem rogat udus aleator.
 Saturnalia transiere tota;
 Nec munuscula parva, nec minora,
 Misisti mihi, Galla, quae solebas.
 Sanè sic abeat meus December:
 Scis certè, puto, vestra jam venire
 Saturnalia; Martias Calendas:
 Tunc, reddam tibi, Galla, quod dedisti.

XXI. Ad COGNATUM.

SI mihi Picenâ turdus palleret olivâ,
 Tenderet aut nostras silva Sabina plagas;
 Aut crescente levis traheretur arundine praeda,
 Pinguis et implicitas virga teneret aves:
 Cara daret solenne tibi cognatio munus:
 Nec frater nobis, nec prior esset avus.

T

Nunc

Nunc sturnos inopes, fringuillarumque querelas
 Audit, et arguto passere vernat ager.
 Indè salutatus, picae respondet arator :
 Hinc prope summa rapax milvus in astra volat.
 Mittimus ergo tibi parvae munuscula cortis :
 Qualia si recipis, saepe propinquus eris.

XXII. Ad FLACCUM.

LUCE propinquorum, qua plurima mittitur ales ;
 Dum Stellae turdos, dum tibi, Flacce, paro :
 Succurrit nobis ingens onerosaque turba,
 In qua se primum quisque meumque putat.
 Demeruisse duos, votum est ; offendere plures,
 Vix tutum : multis mittere dona, grave est.
 Qua possim solâ veniam ratione merebor :
 Nec Stellae turdos ; nec tibi, Flacce, dabo.

LIBRI VIII. PARS II.

De ROMANORUM NATALITIIS
 et HYMENAEIS.

I. In DIODORUM.

NATALI, Diodore, tuo conviva fenatus
 Accubat ; et rarus non adhibetur eques.
 Et tua tricenos largitur sportula nummos :
 Nemo tamen natum te, Diodore, putat.

II. In JUSTINUM.

SEXCENTI coenant à te, Justine, vocati
 Lucis ad officium, quae tibi prima fuit.

Inter

Inter quos, memini, non ultimus esse solebam :

Nec locus hic nobis invidiosus erat.

Postera sed festae reddis solennia mensae :

Sexcentis hodie, cras mihi natus eris.

III. In CLYTUM.

UT poscas, Clyte, munus, exigasque ;
Uno nasceris octies in anno :

Et solas, puto, tresve quattuorve

Non natalitias habes Calendas.

Sit vultus tibi laevior, licebit,

Tritis littoris aridi lapillis ;

Sit moro coma nigrior caduco ;

Vincas, mollitie tremante, plumas ;

Aut massam modò lactis alligati ;

Et talis tumor excitet papillas,

Quales cruda viro puella servat :

Tu nobis, Clyte, jam senex videris.

Tam multos quis enim fuisse credat

Natales Priamive Nestorisve ?

Sit tandem pudor, et modus rapinis.

Quòd, si ludis adhuc, semelque nasci

Uno jam tibi non sat est in anno ;

Natum te, Clyte, nec semel putabo.

IV. In CALENDAS OCTOBRES : ad RESTITUTUM.

OCTOBRES age sentiat Calendas
Facundi pia Roma Restituti.

Linguis omnibus et favete votis.

Natalem colimus : tacete lites.

Ab sit cereus aridi clientis :

Et vani triplices, brevesque mappae

Expectent gelidi jocos Decembris.
 Certent muneribus beatiores.
 Agrippae tumidus negotiator
 Cadmi municipes ferat lacernas.
 Pugnorum reus, ebriaque noctis,
 Coenatoria mittat advocato.
 Infamata virum puella vicit :
 Veros sardonychas, sed ipsa, tradat.
 Mirator veterum senex avorum
 Donet Phidiaci toreuma caeli.
 Venator leporem, colonus hoedum ;
 Piscator ferat aequorum rapinas.
 Si mittit sua quisque, quid poëtam
 Missurum tibi, Restitute, credis ?

V. IN IDUS OCTOBRES.

MAIAE, Mercurium creâstis, Idus ;
 Augustis redit Idibus Diana :
 Octobres Maro consecravit Idus.
 Idus saepe colas et has et illas,
 Qui magni celebras Maronis Idus.

VI. IN CALENDAS APRILES : ad Q. OVIDIUM.

SI credis mihi, Quinte, quod mereris ;
 Natales, Ovidi, tuos Apriles,
 Ut nostras amo Martias Calendas.
 Felix utraque lux, diesque nobis
 Signandi melioribus lapillis.
 Hic vitam tribuit, sed hic amicum :
 Plus dant, Quinte, mihi tuae Calendae.

VII. Ad eundem.

NATALI tibi, Quinte, tuo dare parva volebam
 Munera ; tu prohibes : imperiosus homo es.

Parendum

Parendum est monitis ; fiat quod uterque jubemus :
Et, quod utrumque juvat ; tu mihi, Quinte, dato.

VIII. In CALENDAS MARTIAS.

NATALES mihi Martiae Calendae ;
Lux formosior omnibus Calendis,
Qua mittunt mihi munus et puellae !
Quinquagesima liba, septimanque
Vestris addimus hanc focus acerram.
His vos, si tamen expedit roganti ;
Annos addite bis, precor, novenos :
Ut, nondum nimîa piger senectâ,
Sed vitae tribus areis peractis,
Lucos Elysiae petam puellae.
Post hunc Nestora, nec diem rogabo.

IX. In easdem.

MARTIS alumne dies, roseam quo lampada primùm,
Magnaue siderei vidimus ora dei !
Si te rure coli, viridesque pigebit ad aras,
Qui fueras Latiâ cultus in urbe mihi :
Da veniam, servire meis quòd nolo Calendis ;
Et, qua sim genitus, vivere luce volo,
Natali pallere suo, ne calda Sabello
Desit ; et ut liquidum potet Alauda merum :
Turbida sollicito transmittere Caecuba sacco ;
Atque inter mensas ire, redire, suas :
Excipere hos, illos ; et totâ surgere coenâ,
Marmora calcantem frigidiora gelu :
Quae ratio est, haec sponte tuâ perferre patique,
Quae te si jubeat rex dominusve, neges ?

X. In 9 CAL. NOV.

CAESARIS alma dies, et luce sacratior illâ,
Conscia Dictaeum qua tulit Ida Jovem !

Longa, precor; Pylioque veni numerosior aevo:
 Semper et hoc vultu, vel meliore, nite.
 Hic colat Albano Tritonida multus in auro;
 Perque manus tantas plurima quercus eat.
 Hic colat ingenti redeuntia secula lustro,
 Et quae Romuleus sacra Terentus habet.
 Magna quidem, Superi, petimus; sed debita terris.
 Pro tanto quae sunt improba vota deo?

XI. ———.

PRIMA Palatino lux est haec orta Tonanti,
 Optâsset Cybele qua peperisse Jovem.
 Hac et sancta mei genita est Caesonia Rufi:
 Plus debet matri nulla puella suae.
 Laetatur geminâ votorum sorte maritus,
 Contigit hunc illi quodd bis amare diem.

XII. In 15 CAL. JUNIAS: ad MARCELLINUM.

LUX tibi post Idus numeratur tertia Maias,
 Marcelline; tuis bis celebranda sacris.
 Imputat aethereos ortus haec prima parenti:
 Libat florentes haec tibi prima genas.
 Magna licet dederit jucundae munera vitae,
 Plus nunquam patri praestitit ulla dies.

XIII. De CANIO.

DIC, Musa, quid agat Canius meus Rufus?
 Utrumne chartis tradit ille victuris
 Legenda temporum acta Claudianorum?
 An quae Neroni falsus astruit scriptor?
 An aemulatur improbi jocos Phaedri?
 Lascivus elegis, an severus herois?
 An in cothurnis horridus Sophocleis?

An, otiosus in schola poëtarum,
 Lepore tinctos Attico sales narrat ?
 Hinc si recessit, porticum terit templi ;
 An spatia carpit lentus Argonautarum ?
 An delicatae sole rursus Europae
 Inter tepentes post meridiem buxos
 Sedet, ambulatve, liber acribus curis ?
 Titine thermis, an lavatur Agrippae ?
 An impudici balneo Tigillini ?
 An rure Tulli fruitur, atque Lucani ?
 An Pollionis dulce currit ad quartum ?
 An, aestuantes jam profectus ad Baias,
 Piger Lucrino nauculatur in stagno ?
 Vis scire quid agat Canius tuus ? Ridet.

XIV. ——— : ad CASSIANUM.

SIRENAS, hilarem navigantium poenam ;
 Blandasque mortes, gaudiumque crudele ;
 Quas nemo quondam deserebat auditas,
 Fallax Ulysses dicitur reliquisse.
 Non miror : illud, Cassiane, mirarer,
 Si fabulantem Canium reliquisset.

XV. De THEOPHILA : ad CANIUM.

HAEC est illa tibi promissa Theophila, Cani ;
 Cujus Cecropiâ pectora dote madent.
 Hanc sibi jure petat magni senis Atticus hortus,
 Nec minùs esse suam Stoica turba velit.
 Vivet opus quodcunque per has emiseris aures :
 Tam non femineum, nec populare sapit.
 Non tua Pantaenis nimiùm se praeferat illi,
 Quamvis Pierio sit bene nota choro.
 Carmina fingentem Sappho laudârit amatrix :
 Castior haec, et non doctior illa fuit.

XVI. In PUDENTEM et CLAUDIAM:
ad RUFUM.

CLAUDIA, Rufe, meo nubit Peregrina Pudenti:
Maeste esto tedis, ô Hymenaeae, tuis!
Tam bene rara suo miscentur cinnama nardo,
Massica Theseis tam bene vina favis.
Nec meliùs teneris junguntur vitibus ulmi;
Nec plus lotos aquas, littora myrtus amat.
Candida perpetuo reside, Concordia, lecto;
Tamque pari semper sit Venus aequa jugo.
Diligat illa senem quondam: sed et ipsa marito,
Tunc quoque cùm fuerit, non videatur anus.

XVII. De CLAUDIA RUFINA.

CLAUDIA coeruleis cùm sit Rufina Britannis
Edita, quàm Latiae pectora gentis habet!
Quale decus formae! Romanam credere matres
Italides possent, Atthides esse suam.
Dì bene, quòd sancto peperit foecunda marito!
Quot sperat generos, quotque puella nurus!
Sic placeat superis, ut conjuge gaudeat uno;
Et semper natis gaudeat illa tribus.

XVIII. In CARUM et NORBANAM:
ad MERCURIUM.

CYLLENES coelique decus, facunde minister;
Aurea cui torto virga dracone viret!
Sic tibi lascivi non desit copia furti,
Sive cupis Paphien, seu tibi nympa placet:
Maternaeque sacris ormentur frondibus Idus,
Et senior parcâ mole prematur avus:
Hunc semper Norbana diem cum conjuge Caro,
Laeta colat, primis quo coiere toris.

Hic pius antistes Sophiae sua dona ministrat :

Hic te thure vocat, fidus et ipse Jovi.

XIX. De SULPITIA.

OMNES Sulpitiam legant puellae,
Uni quae cupiunt viro placere :
Omnes Sulpitiam legant mariti,
Uni qui cupiunt placere nuptae.
Non haec Colchidos asserit furorem,
Diri prandia nec refert Thyestae ;
Scyllam, Byblida nec fuisse credit.
Sed castos docet, et pios, amores ;
Lusus, delicias, facetiasque :
Cujus carmina qui bene aestimârit,
Nullam dixerit esse nequiores,
Nullam dixerit esse sanctiores.
Tales Egeriae jocos fuisse
Udo, crediderim, Numae sub antro.
Hac condiscipulâ, vel hac magistrâ,
Esses doctior, et pudica, Sappho.
Sed, tecum pariter simulque visam,
Durus Sulpitiam Phaon amaret.
Frustra : namque ea nec Tonantis uxor,
Nec Bacchi, nec Apollinis puella,
Erepto sibi viveret Caleno.

XX. Ad CALENUM.

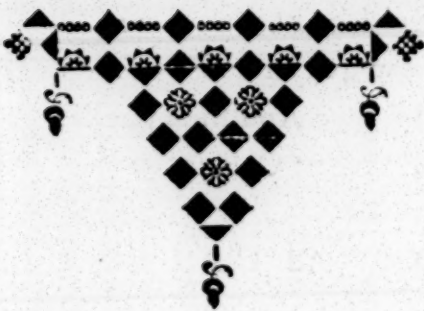
OMolles tibi quindecim, Calene,
Quos cum Sulpitia tua jugales
Indulsit deus, et peregit annos !
O nox omnis et hora, quae notata est
Caris littoris Indici lapillis !
O quae praelia, quas utrinque pugnâs,

Felix

Felix lectulus, et lucerna vidit
 Nimbis ebria Nicerotianis !
 Vixisti tribus, ô Calene, lustris :
 Aetas haec tibi tota computatur,
 Et solos numeras dies mariti.
 Ex illis tibi si, diù rogatam,
 Lucem redderet Atropos vel unam ;
 Malles quàm Pyliam quater senectam.

XXI. Ad NIGRINAM.

O Felix animo, felix Nigrina marito ;
 Atque inter Latias gloria prima nurus !
 Te patrios miscere juvat cum conjuge census ;
 Gaudentem socio, participique viro.
 Arserit Evadne flammis injecta mariti,
 Nec minor Alcesten fama sub astra ferat.
 Tu meliùs certo meruisti pignore vitae,
 Ut tibi non esset morte probandus amor.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER IX.

De JUSTIS ROMANORUM FUNEBRIBUS.

I. De ANTISTIO et NIGRINA.

CAPPADOCUM faevis Antistius occidit oris
Rusticus: ô tristi crimine terra nocens!
Rettulit ossa sinu cari Nigrina mariti,
Et quæta est longas non fatis esse vias.
Cùmque daret sanctam tumulis, quibus invidet, urnam;
Visa sibi est raptò bis viduata viro.

II. In RUFUM: ad SEMPRONIAM.

TEMPORA Pieriâ solitus redimire coronâ,
Nec minùs attonitis vox celebrata reis;
Hic situs est, hic ille tuus, Sempronia, Rufus:
Cujus et ipse tui flagrat amore cinis.
Dulcis in Elysiò narraris fabula campo,
Et stupet ad raptus Tyndaris ipsa tuos.
Tu melior, quæ deserto raptore redisti:
Illa virum voluit nec repetita sequi.
Ridet, et Iliacos audit Menelaus amores:
Absolvit Phrygium vestra rapina Parim.

Accipient

Accipient olim cùm te loca laeta piorum,

~~Non erit in Stygiâ notior umbra domo.~~

Non aliena videt, sed amat Proserpina raptas :

Iste tibi dominam conciliavit amor.

III. In VARUM.

VARE, Paraetonias Latiâ modò vite per urbes
Nobilis, et centum dux memorande viris !

At nunc Aufonio frustra promissè Quirino,

Hospita Lagaëi littoris umbra jaces.

Spargere non licuit frigentia fletibus ora,

Pingua nec moestis addere thura rogis.

Sed datur aeterno victurum carmine nomen.

Nunquid et hoc, fallax Nile, negare potes ?

IV. In FUSCUM.

ILLE sacri lateris custos, Martisque togati ;
Credita cui summi castra fuere ducis !

Hic situs est Fuscus. Licet hoc, fortuna, fateri :

Non timet hostiles jam lapis iste minas.

Grande jugum domitâ Dacus cervice recepit,

Et famulum victrix possidet umbra nemus.

V. In SALONINUM; ad PRISCUM.

SANCTA Salonini terris requiescit Iberis,
Qua melior Stygias non videt umbra domos,

Sed lugere nefas : nam, qui te, Prisce, reliquit,

Vivit, qua voluit vivere parte magis.

VI. In LUCANUM et TULLUM.

SI, Lucane, tibi ; vel si tibi, Tulle, darentur,
Qualia Ledaëi fata Lacones habent ;

Nobilis haec esset pietatis rixa duobus,

Quòd pro fratre mori vellet uterque prior :

Diceret,

Diceret, infernas et qui prior ïffet ad umbras ;
Vive tuo, frater, tempore ; vive meo.

VII. In eisdem.

QUOD semper superos, invito fratre, rogâsti ;
Hoc, Lucane, tibi contigit : antè mori.
Invidet ille tibi : Stygias nam Tullus ad undas
Optabat, quamvis sit minor, ire prior.
Tu colis Elyfios ; nemorisque habitator amoeni,
Esse tuo primùm nunc sine fratre cupis.
Et, si jam nitidis alternus venit ab astris ;
Pro Polluce mones Castora, ne redeat.

VIII. De AQUINO et FABRICIO.

FABRICIO junctus fido requiescit Aquinus,
Qui prior Elyfias gaudet adisse domos.
Ara duplex primi testatur munera pili ;
Plus tamen est titulo quod brevioris legis :
Functus uterque sacro laudatae foedere vitae ;
Famaque quod rarò novit, amicus erat.

IX. De VESTINO.

CUM gravis extremas Vestinus duceret horas,
Et jam per Stygias esset iturus aquas ;
Ultima volventes orabat pensa sorores,
Ut traherent parvâ stamina pulla morâ.
Jam sibi defunctus, caris dum vivit amicis ;
Moverunt tetricas tam pia vota deas.
Tum largas partitus opes, à luce recessit :
Seque mori post hoc credidit ille fenem.

X. De CURIATIO.

ARDEA solstitio, Paestanaque rura petantur ;
Quique Cleonaco fidere fervet ager :

Cùm

Cùm Tiburtinas damnet Curiatius auras,
Inter laudatas ad Styga missus aquas.
Nullo fata loco possis excludere : cùm mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia est.

XI. De PICENTE.

TREIS habuit dentes, pariter quos expuit omnes ;
Ad tumulum Picens dum sedet ipse suum.
Collegitque sinu fragmenta novissima laxi
Oris, et aggestâ contumulavit humo.
Ossa licet quondam defuncti non legat haeres :
Hoc sibi jam Picens praestitit officium.

XII. In ETRUSCOS.

HIC jacet ille senex, Augustâ notus in aulâ ;
Pectore non humili passus utrumque deum :
Natorum pietas sanctis quem conjugis umbris
Miscuit : Elysium possidet ambo nemus.
Occidit illa prior, viridi fraudata juventâ :
Hic prope ter senas vixit Olympiadas.
Sed festinatis raptum tibi credidit annis,
Aspexit lacrymas quisquis, Etrusce, tuas.

XIII. De RABIRIO.

QUISQUIS laeta tuis, et sera parentibus optas
Fata ; brevem titulum marmoris hujus ama.
Condidit hac caras tellure Rabirius umbras :
Nulli forte jacent candidiore senes.
Bis sex lustra tori nox mitis et ultima clusit :
Arserunt uno funera bina rogo.
Hos tamen, ut primis raptos sibi quaerit in annis :
Improbius nihil his fletibus esse potest.

XIV. In SILII SEVERUM.

FESTINATA fui gemeret cùm fata Severi
 Silius, Aufonio non semel ore potens ;
 Cum grege Pierio moestus, Pheboque querebar :
 Ipse meum flevi, dixit Apollo, Linon.
 Respexitque suam, quae stabat proxima fratri,
 Calliopen ; et ait : Tu quoque vulnus habes.
 Aspice Tarpeium, Pallatinumque, Tonantem :
 Aufa nefas, Lachesis laesit utrumque Jovem.
 Numina cùm videas duris obnoxia fatis,
 Invidiâ possis exonerare deos.

XV. De effigie CAMONII.

EFFIGIEM tantùm pueri pictura Camonî
 Servat ; et infantis prima figura manet.
 Florentes nullâ signavit imagine vultus,
 Dum timet ora pius muta videre pater.

XVI. De eadem.

HAEC sunt illa mei, quae cernitis, ora Camonî :
 Haec pueri facies, primaque forma fuit.
 Creverat hic vultus bis denis fortior annis ;
 Gaudebatque suas pingere barba genas ;
 Et libata semel summos modò purpura cultros
 Sparserat : invidit de tribus una foror.
 Et festinatis incîdit stamina pensis ;
 Absentemque patri rettulit urna rogum.
 Sed ne sola tamen puerum pictura loquatur,
 Haec erit in chartis major imago meis.

XVII. In RUFUM CAMONIUM.

EDITUS est alter sine te mihi, Rufe Camonî :
 Nec te lectorem sperat, amice, liber.

Impia Cappadocum tellus, et numine laevo
 Visa tibi, cineres reddit et ossa patri.
 Funde tuo lacrymas, orbata Bónonia, Rufo :
 Et resonet totâ planctus in AEmiliâ.
 Heu qualis pietas, heu quàm brevis occidit aetas !
 Viderat Alphei praemia quinque modò.
 Pectore tu memori nostros evolvere lusus ;
 Tu solitus nostros, Rufe, tenere jocos.
 Accipe cum fletu moesti breve carmen amici ;
 Atque haec absentis thura fuisse puta.

XVIII. De EROTIO.

HANC tibi, Fronto pater, genitrix Flaccilla, puellam ;
 Oscula commendo, deliciasque meas.
 Pallida nec nigras horrescat Erotion umbras,
 Oraque Tartarei prodigiosa canis.
 Impletura fuit sextae modò frigora brumae,
 Vixisset totidem ni minùs illa dies.
 Inter tam veteres ludat lasciva patronos,
 Et nomen blaeso garriat ore meum.
 Mollia nec rigidus cespes tegat ossa ; nec illi,
 Terra, gravis fueris : non fuit illa tibi.

XIX. De eadem.

PUELLA senibus dulcior mihi cynis,
 Agnâ Galefi mollior Phalanthini ;
 Conchâ Lucrini delicatior stagni :
 Cui nec lapillos praeferas Erythraeos,
 Nec modò politum pecudis Indicae dentem ;
 Nivesque primas, liliumque non tactum :
 Quae crine vicit Baetici gregis vellus,
 Rhénique nodos, aureamque nitelam :
 Fragravit ore, quod rosarium Paesti ;

Quod

Quod Atticarum prima mella cerarum ;
 Quod succinorum rapta de manu gleba :
 Cui comparatus indecens erat pavo,
 Inamabilis sciurus, et frequens phoenix.
 Adhuc recenti tepet Erotion busto ;
 Quam pessimorum lex avara factorum
 Sextâ peregit hieme, nec tamen totâ :
 Nostros amores, gaudiumque, lususque !
 Et esse tristem me meus vetat Paetus :
 Pectusque pulsans pariter, et comam vellens ;
 Deslere non te vernulae pudet mortem ?
 Ego conjugem, inquit, extuli ; et tamen vivo :
 Notam, superbam, nobilem, locupletem !
 Quid esse nostro fortius potest Paeto ?
 Ducenties accepit, et tamen vivit.

XX. In eandem.

HIC festinatâ requiescit Erotion umbrâ,
 Crimine quam fati sexta peremit hiems.
 Quisquis eris nostri post me regnator agelli,
 Manibus exiguis annua iusta dato.
 Sic, Lare perpetuo ; sic, turbâ sospite, solus
 Flebilis in terra sit lapis iste tua.

XXI. In CANACEN.

AEOLIDON Canace jâcet hoc tumulata sepulcro ;
 Ultima cui parvae septima venit hiems.
 Ah scelus ! ah facinus ! properas quid flere, viator ?
 Non licet hîc vitae de brevitate queri.
 Tristius est letho lethi genus : horrida vultus
 Abstulit, et tenero sedit in ore lues :
 Ipsaque crudeles ederunt oscula morbi,
 Nec data sunt nigris tota labella rogis.

Si tam praecipiti fuerant ventura volatu,
 Debuerant aliâ fata venire viâ.
 Sed mors vocis iter properavit cludere blandae,
 Ne posset duras flectere lingua deas.

XXII. De DEMETRIO.

ILLA manus quondam studiorum fida meorum !
 Et felix domino, notaque Caesaribus ;
 Destituit primos virides Demetrius annos :
 Quarta tribus lustris addita messis erat.
 Ne tamen ad Stygias famulus descenderet umbras,
 Ureret implicitum cùm scelerata lues,
 Cavimus ; et domini jus omne remisimus aegro :
 Munere dignus erat convaluisse meo.
 Sensit deficiens sua praemia ; meque patronum
 Dixit, ad infernas liber iturus aquas.

XXIII. In PANTAGATHUM.

HOC jacet in tumulo, raptus puerilibus annis,
 Pantagathus ; domini cura dolorque fui !
 Vix tangente vagos ferro refecare capillos
 Doctus, et hirsutas excoluisse genas.
 Sis licet, ut debes, Tellus, placata levisque ;
 Artificis levior non potes esse manu.

XXIV. In ALCIMUM.

ALCIME ! quem, raptum domino crescentibus annis,
 Labicana levi cespite velat humus ;
 Accipe, non Phario nutantia pondera saxo ;
 Quae cineri vanus dat ruitura labor :
 Sed fragiles buxos, et opacas palmitis umbras ;
 Quaeque virent lacrymis roscida prata meis.
 Accipe, care puer, nostri monumenta laboris :
 Hic tibi perpetuo tempore vivet honor.

Cùm mihi supremos Lachesis perneverit annos,
Non aliter cineres mando jacere meos.

XXV. In GLAUCIAM.

LIBERTUS Melioris ille notus,
Totâ qui cecidit dolente Româ;
Cari deliciae breves patroni,
Hoc sub marmore Glaucias humatus,
Juncto Flaminiae jacet sepulcro.
Castus moribus, integer pudore;
Velox ingenio, decore felix:
Bis senis modò messibus peractis
Vix unum puer applicabat annum.
Qui fles talia, nil fleas, viator.

XXVI. De eodem.

NON de plebe domûs, nec avarae verna catastae;
Sed domini sancto dignus amore puer!
Munera cùm posset nondum sentire patroni,
Glaucia libertus jam Melioris erat.
Moribus hoc formaeque datum: quis blandior illo,
Aut quis Apollineo pulchrior ore fuit?
Immodicis brevis est aetas, et rara senectus:
Quicquid ames, cupias non placuisse nimis.

XXVII. In URBICUM.

CONditus hîc ego sum, Baffi dolor! Urbicus infans:
Cui genus, et nomen, maxima Roma dedit.
Sex mihi de prima deerant trieteride menses,
Ruperunt tetricae cùm mala pensa deae.
Quid species, quid lingua mihi, quid profuit aetas?
Da lacrymas tumulo, qui legis ista, meo.
Sic ad Lethaeas, nisi Nestore serior, undas
Non eat, optâris quem superesse tibi.

XXVIII. In EUTYCHUM: ad CASTRICUM.

FLETE nefas vestrum, sed toto flete Lucrino,
 Naides; et luctus sentiat ipsa Thetis.
 Inter Bajanus raptus puer occidit undas
 Eutychus; ille tuum, Castrice, dulce latus.
 Hic tibi curarum socius, blandumque levamen;
 Hic amor, hic nostri vatis Alexis erat.
 Nunquid te vitreis nudum lasciva sub undis
 Vidit, et Alcidae nympha remisit Hylam?
 An dea femineum jam negligit Hermaphroditum,
 Amplexu teneri sollicitata viri?
 Quicquid id est, subitae quaecunque est causa rapinae,
 Sit, precor, et tellus mitis, et unda tibi.

XXIX. De ANTULLA: ad FAUSTINUM.

HOS tibi vicinos, Faustine, Telesphorus hortos
 Foenius; et breve rus, udaeque prata tenet.
 Condidit hinc natae cineres, nomenque sacrauit,
 Quod legis, Antullae; dignior ipse legi.
 Et Stygias aequum fuerat patrem esse sub umbras:
 Sed, quia non licuit; vivit, ut ossa colat.

XXX. De eadem.

HOC nemus aeterno cinerum sacrauit honore
 Foenius; et culti jugera pauca soli.
 Hoc tegitur citò rapta suis Antulla sepulcro:
 Hoc erit Antullae mistus uterque parens.
 Si cupit hunc aliquis, moneo ne speret agellum:
 Perpetuò dominis serviet iste suis.

XXXI. In MATRONAM.

MArmora parva quidem; sed non cessura, viator,
 Mausoli faxis, Pyramidumque legis.

Bis mea Romano spectata est vita Terento,
 Et nihil extremos perdidit ante rogos.
 Quinque dedit pueros, totidem mihi Juno puellas :
 Clauserunt omnes lumina nostra manus.
 Contigit et thalami mihi gloria rara, fuitque
 Una pudicitiae victima caesa meae.

XXXII. In PLOTIAM.

PYRRHAE filia, Nestoris noverca ;
 Quam vidit Niobe puella canam,
 Laertes aviam senex vocavit,
 Nutricem Priamus, socrum Thyestes ;
 Jam cornicibus omnibus superstes,
 Hoc tandem sita prurit in sepulcro
 Calvo Plotia cum Melanthione.

XXXIII. In PHILAENIDA.

SECULA Nestoreae permensa, Philaeni, senectae ;
 Rapta es ad infernas tam citò Ditis aquas ?
 Euboicae nondum numerabas longa Sibyllae
 Tempora : major erat mensibus illa tribus.
 Heu, quae lingua filet ! non illam mille catastae
 Vincebant, nec quae turba Serapin amat :
 Nec matutini cirrata caterva magistri,
 Nec quae Strymonio de grege ripa sonat :
 Quae nunc Thessalico lunam deducere rhombo ;
 Quae sciet hos, illos, vendere lena toros ?
 Sit tibi terra levis, mollique tegaris arenâ !
 Ne tua non possint eruere ossa canes.

XXXIV. In PARIDEM.

QUISQUIS Flaminiam teris, viator ;
 Noli nobile praeterire marmor.
 Urbis deliciae, falesque Nili ;

Ars et gratia, lusus et voluptas ;
 Romani decus, et dolor, theatri ;
 Atque omnes Veneres Cupidinesque ;
 Hoc sunt condita, quo Paris, sepulcro.

XXXV. In LATINUM.

DULCE decus scenae, ludorum fama, Latinus
 Ille ego sum ; plausus deliciaeue tuae :
 Qui spectatorem potui fecisse Catonem,
 Solvere qui Curios Fabriciosque graves.
 Sed nihil à nostro sumpsit mea vita theatro,
 Et mirâ tantùm scenicus arte feror.
 Nec poteram gratus domino sine moribus esse :
 Interiùs mentes inspicit ille deus.
 Vos me laurigeri parasitum dicite Phoebi,
 Roma fui famulum dum sciat esse Jovis.

XXXVI. De SCORPO.

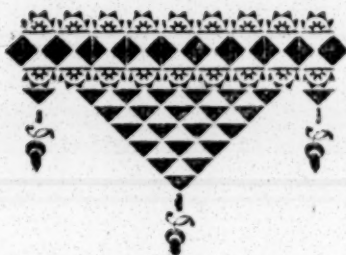
FRANGAT Idumaeas tristis Victoria palmas :
 Plange, Favor, faevâ pectora nuda manu.
 Mutet Honor cultus ; et iniquis munera flammis
 Mitte coronatas, Gloria moesta, comas.
 Heu, facinus ! primâ fraudatus, Scorpe, juventâ,
 Occidis, et nigros tam citò jungis equos ?
 Curribus illa tuis semper properata brevisque,
 Cur fuit et vitae tam prope meta tuae ?

XXXVII. In eundem.

ILLE ego sum Scorpis, clamosi gloria Circi ;
 Plausus, Roma, tui ; deliciaeue breves :
 Invida quem Lachesis raptum trieteride nonâ,
 Dum numerat palmas, credidit esse senem.

XXXVIII. In LYDIAM.

AMPHITHEATRALES inter nutrita magistros
Venatrix, filvis aspera, blanda domi;
Lydia dicebar, domino fidissima Dextro;
Qui non Erigones mallet habere canem:
Nec qui, Dictaeâ Cephalum de gente secutus,
Luciferae pariter venit ad astra deae.
Non me longa dies, nec inutilis abstulit aetas;
Qualia Dulichio fata fuere cani.
Fulmineo spumantis apri sum dente perempta;
Quantus erat, Calydon, aut Erymanthe, tuus.
Nec queror, infernas quamvis citò rapta sub umbras:
Non potui fato nobiliore mori.

Ars et gratia, lusus et voluptas ;
 Romani decus, et dolor, theatri ;
 Atque omnes Veneres Cupidinesque ;
 Hoc sunt condita, quo Paris, sepulcro.

XXXV. In LATINUM.

DULCE decus scenae, ludorum fama, Latinus
 Ille ego sum ; plausus deliciaeque tuae :
 Qui spectatorem potui fecisse Catonem,
 Solvere qui Curios Fabriciosque graves.
 Sed nihil à nostro sumpsit mea vita theatro,
 Et mirâ tantum scenicus arte feror.
 Nec poteram gratus domino sine moribus esse :
 Interiùs mentes inspicit ille deus.
 Vos me laurigeri parasitum dicite Phoebi,
 Roma sui famulum dum sciat esse Jovis.

XXXVI. De SCORPO.

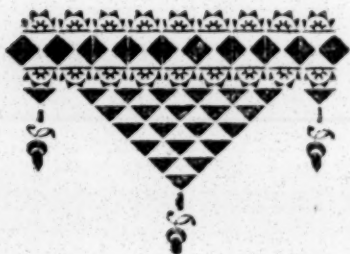
FRANGAT Idumaeas tristis Victoria palmas :
 Plange, Favor, faevâ pectora nuda manu.
 Mutet Honor cultus ; et iniquis munera flammis
 Mitte coronatas, Gloria moesta, comas.
 Heu, facinus ! primâ fraudatus, Scorpe, juventâ,
 Occidis, et nigros tam citò jungis equos ?
 Curribus illa tuis semper properata brevisque,
 Cur fuit et vitae tam prope meta tuae ?

XXXVII. In eundem.

ILLE ego sum Scorpis, clamosi gloria Circi ;
 Plausus, Roma, tui ; deliciaeque breves :
 Invida quem Lachesis raptum trieteride nonâ,
 Dum numerat palmas, credidit esse senem.

XXXVIII. In LYDIAM.

AMPHITHEATRALES inter nutrita magistros
 Venatrix, filvis aspera, blanda domi;
 Lydia dicebar, domino fidissima Dextro;
 Qui non Erigones mallet habere canem:
 Nec qui, Dictaeâ Cephalum de gente secutus,
 Luciferae pariter venit ad astra deae.
 Non me longa dies, nec inutilis abstulit aetas;
 Qualia Dulichio fata fuere cani.
 Fulmineo spumantis apri sum dente perempta;
 Quantus erat, Calydon, aut Erymanthe, tuus.
 Nec queror, infernas quamvis citò rapta sub umbras:
 Non potui fato nobiliore mori.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM

LIBER X.

XENIA COMPLECTENS.

I. Ad MUSAS.

NE toga cordyllis, ne paenula defit olivis ;
 Aut inopem metuat sordida blatta famem ;
 Perдите Niliacas, Musae, mea damna ! papyros :
 Postulat, ecce, novos ebria bruma sales.
 Non mea magnanimo depugnat tessera talo,
 Senio nec nostrum cum cane quassat ebur.
 Haec mihi charta nuces, haec est mihi charta fritillus :
 Alea nec damnum, nec facit ista lucrum.

II. In NASUTUM.

NASUTUS sis usque licet ; sis denique nasus,
 Quantum noluerit ferre rogatus Atlas ;
 Et possis ipsum tu deridere Latinum ;
 Non potes in nugas dicere plura meas,
 Ipse ego quàm dixi. Quid dentem dente juvabit
 Rodere ? carne opus est, si satur esse velis.
 Ne perdas operam. Qui se mirantur, in illos
 Virus habe : nos haec novimus esse nihil.

Non tamen hoc nimium nihil est ; si candidus aure,
Nec matutinâ si mihi fronte venis.

III. Ad E M P T U R I E N T E M.

OMNIS in hoc gracili XENIORUM turba libello
Constabit nummis quattuor empta tibi.
Quattuor est nimium : poterit constare duobus,
Et faciet lucrum bibliopola Tryphon.
Haec licet hospitibus pro munere disticha mittas ;
Si tibi tam rarus, quàm mihi, nummus erit.
Addita per titulos sua nomina rebus habebis :
Praetereas, si quid non facit ad stomachum.

IV. T H U S.

SERUS ut aethereâ Germanicus imperet aulâ,
Utque diù terris ; da pia thura Jovi.

V. L I G N A acapna.

SI vicina tibi Nomento rura coluntur,
Ad villam moneo, rustice, ligna feras.

VI. F R U M E N T U M triticeum.

TERCENTUM Libyci modios de messe coloni
Sume, suburbanus ne moriatur ager.

VII. H O R D E U M.

MULIO quod non det tacituris, accipe, mulis :
Haec ego cauponi, non tibi dona dedi.

VIII. C O N C H I S.

SI spumet rubrâ conchis tibi pallida testâ,
Lautorum coenis saepe negare potes.

IX.

IX. COLOCASIA.

NILIACUM ridebis olus, lanaeque sequaces ;
Improba cùm morfu fila manūque trahes.

X. LENS.

ACCIPE Niliacam, Pelusia munera, lentem :
Vilior est alicâ, carior illa fabâ.

XI. CAULICULI.

NE tibi pallentes moveant fastidia caules,
Nitratâ viridis brassica fiat aquâ.

XII. LACTUCA.

CLAUDERE quae coenas lactuca solebat avorum,
Dic mihi, cur nostras inchoet illa dapes ?

XIII. BETAE.

UT sapiant fatuae, fabrorum prandia, betae ;
O quàm saepe petet vina piperque cocus !

XIV. ASPARAGI.

MOLLIS in aequoreâ quae crevit spina Ravennâ,
Non erit incultis gratior asparagis.

XV. PORRI sectivi.

FILA Tarentini, graviter redolentia, porri,
Edisti quoties ; oscula clausa dato.

XVI. PORRI capitati.

MITTIT praecipuos nemoralis Aricia porros :
In niveo virides stipite cerne comas.

XVII. BULBI.

CUM fit anus conjux, et sint tibi mortua membra;
Nil aliud bulbis quàm fatur esse potes.

XVIII. RAPA.

HÆC tibi brumali gäudentia frigore rapa,
Quae damus; in coelo Romulus esse solet.

XIX. NAPI.

NOS Amiternus ager felicibus educat hortis:
Nurfinas poteris parciùs esse pilas.

XX. BOLETI.

ARGENTUM atque aurum, facile est, laenamque
togamque
Mittere: boletos mittere difficile est.

XXI. TUBERA.

RUMPIMUS altricem tenero quae vertice terram,
Tubera, boletis poma secunda fumus.

XXII. UVA duracina.

NON habilis cyathis, et inutilis uva Lyaeo:
Sed, non potanti me, tibi nectar ero.

XXIII. OLIVAE.

HÆC, quae Picenis venit subducta trapetis,
Inchoat; atque eadem finit, oliva dapes.

XXIV. SPATHALION caryotarum.

AUREA porrigitur Jani caryota Calendis:
Sed tamen hoc munus pauperis esse solet.

XXV.

XXV. COCTANA.

HAEC, tibi quae tortâ venerunt condita metâ,
Si majora forent coctana, ficus erant.

XXVI. CHIA ficus.

CHIA feni similis Baccho, quem Setia misit;
Ipsa merum secum portat, et ipsa falem.

XXVII. CYDONIA.

SI tibi Cecropio faturata Cydonia melle
Ponentur; dicas haec melimela, licet,

XXVIII. PERSICA.

VILIA maternis fueramus praecoqua ramis;
Nunc in adoptivis Persica cara fumus.

XXIX. MALA citrea.

AUT Corcyraei sunt haec de frondibus horti,
Aut haec Massyli poma draconis erant.

XXX. NUCES pineae.

POMA fumus Cybeles: procul hinc absiste, viator;
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

XXXI. PRUNA Damascena.

PRUNA peregrinae carie rugosa senectae
Sume: solent duri solvere ventris onus.

XXXII. SORBA.

SORBA fumus, molles nimiùm durantia ventres:
Aptiùs haec puero, quàm tibi, poma dabis.

XXXIII,

XXXIII. TUBERES et APYRINA.

NON tibi de Libycis tuberes et apyrina ramis;
De Nomentanis fed damus arboribus.

XXXIV. APYRINA et TUBERES.

LECTA suburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et vernae tuberes : quid tibi cum Libycis ?

XXXV. LEPU S.

INTER aves turdus, si quis me iudice certet :
Inter quadrupedes, mattya prima lepus.

XXXVI. CUNICULUS.

GAUDET in effossis habitare cuniculus antris :
Monstravit tacitas hostibus ille vias.

XXXVII. APER.

QUI Diomedaeis metuendus setiger agris
Aetolâ cecidit cuspide, talis erat.

XXXVIII. PORCELLUS lactens.

LACTE mero pastum pigrae mihi matris alumnum
Ponat, et Aetolo de sue dives edat.

XXXIX. CERVUS.

HIC erat ille tuo domitus, Cyparisse, capistro :
An magis iste tuus, Silvia, cervus erat ?

XL. DAMAE.

DENTE timetur aper, defendunt cornua cervum :
Imbelles damae quid, nisi praeda, fumus ?

XLI.

XLI. DORCAS.

DELICIUM parvo donabis dorcada nato :
Jactatis solet hanc mittere turba togis.

XLII. CAPREA.

PENDENTEM summâ capream de rupe videbis.
Casuram speres : despicit illa canes.

XLIII. ORYX.

MATUTINARUM non ultima praeda ferarum,
Saevus oryx ! constat quot mihi morte canum ?

XLIV. HOEDI.

LASCIVUM pecus, et viridi non utile Baccho,
Det poenas : nocuit jam tener ille deo.

XLV. LALISIO.

CUM tener est onager, solâque lalisio matre
Pascitur ; hoc infans, sed breve, nomen habet.

XLVI. ONAGER.

PULCHER adest onager ; mitti venatio debet
Dentis Erythraei : jam removete sinus.

XLVII. GLIS.

TOTA mihi dormitur hiems : sed pinguior illo
Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

XLVIII. CATTA.

PANNONICAS nobis nunquam dedit Umbria cattas ;
Mavult haec domino mittere dona Pudens.

XLIX.

XLIX. CORONA.

TEXTA rosis fortasse tibi, vel divite nardo ;
At mihi de turdis facta corona placet.

L. ATTAGENA.

INTER saporis fertur alitum primus
Ionicarum gustus attagenarum.

LI. GALBULA.

GALBULA decipitur calamis et retibus ales,
Turget adhuc viridi cum rudis uva mero.

LII. FICEDULA.

CUM me ficus alat, cum pascas dulcibus uvis ;
Cur potius nomen non dedit uva mihi ?

LIII. ——— piperata.

CEREA quae patulo lucet ficedula lumbo,
Cum tibi forte datur ; si sapis, adde piper.

LIV. PORPHYRION.

NOMEN habet magni volucris tam parva gigantis,
Et nomen Prasini Porphyronis habet.

LV. PHOENICOPTERUS.

DAT mihi penna rubens nomen ; sed lingua gulosis
Nostra sapit : quid, si garrula lingua foret ?

LVI. PHASIANUS.

ARGIVA primum sum transportata carina :
Ante mihi notum nil nisi Phasis erat.

LVII.

LVII. PERDIX.

PONITUR Aufoniis avis haec rarissima mensis :
Hanc in lautorum mandere saepe soles.

LVIII. RUSTICULA.

RUSTICULA, an perdix ; quid refert, si sapor idem est ?
Carior at perdix : sic sapit illa magis.

LIX. TURTUR.

DUM pinguis mihi turtur erit ; lactuca, valebis ;
Et cochleas tibi habe : perdere nolo famem.

LX. COLUMBINI.

NE violes teneras praeduro dente columbas ;
Tradita si Cnidiae sint tibi sacra deae.

LXI. PALUMBUS torquatus.

INGUINA torquati tardant hebetantque palumbi :
Non edat hanc volucrem, qui cupit esse falax.

LXII. GRUES.

TURBABIS versus, nec littera tota volabit ;
Unam perdideris si Palamedis avem.

LXIII. PAVO.

MIRARIS, quoties gemmantes explicat alas ;
Et potes hunc faevo tradere, dure, coco ?

LXIV. CYCNUS.

DULCIA defectâ modulatur carmina linguâ,
Cantator Cynus funeris ipse sui.

LXV. NUMIDICAE.

ANSERE Romano quamvis satur Annibal esset ;
Ipse suas nunquam barbarus edit aves.

LXVI. ANSER.

HAEC fervavit avis Tarpeji templa Tonantis.
Miraris ? nondum fecerat illa deus.

LXVII. ANAS.

TOTA quidem ponatur anas ; sed pectore tantum,
Et cervice sapit : caetera redde coco.

LXVIII. GALLINA altilis.

PASCITUR et dulci facilis gallina farinâ ;
Pascitur et tenebris : ingeniosa gula est.

LXIX. CAPO.

NE nimis exhausto macresceret inguine gallus,
Amisit testes : nunc mihi Gallus erit.

LXX. Idem.

SUCCUMBIT sterili frustra gallina marito :
Hanc matris Cybeles esse decebat avem.

LXXI. PULLI gallinacei.

SI Libycae nobis volucres, et phasides essent ;
Acciperes : at nunc accipe cortis aves.

LXXII. MULLUS.

SPIRAT in adveſto, ſed jam piger, aequore mullus.
Languescit ? vivum da mare, fortis erit.

LXXIII. MURAENA.

QUAE natat in Siculo grandis muraena profundo,
Non valet exustam mergere sole cutem.

LXXIV. RHOMBUS.

QUAMVIS lata ferat patella rhombum,
Rhombus latior est tamen patellâ.

LXXV. ACIPENSIS.

AD Pallatinas acipensem mittite menfas:
Ambrosias ornent munera rara dapes.

LXXVI. CORACINUS.

PRINCEPS Niliaci raperis, Coracine, macelli:
Pellaeae prior est gloria nulla gulae.

LXXVII. ECHINUS.

ISTE licet digitos testudine pungat acutâ;
Cortice deposito, mollis echinus erit.

LXXVIII. MURICES.

SANGUINE de nostro tinctas, ingrate, lacernas
Induis; et non est hoc fatis: esca sumus.

LXXIX. GOBIUS.

IN Venetis sint lauta, licet convivia terris,
Principium coenae gobijs esse solet.

LXXX. SCARUS.

HIC scarus, aequoreis qui venit obesus ab undis,
Visceribus bonus est: caetera vile sapit.

LXXXI. LUPUS.

LANEUS Euganei lupus excipit ora Timavi,
AEquoreo dulces cum fale pastus aquas.

LXXXII. AURATA.

NON omnis laudem pretiumque Aurata meretur :
Sed cui solus erit concha Lucrina cibus.

LXXXIII. OSTREA.

EBRIA Bajano veni modò concha Lucrino :
Nobile nunc fitio luxuriosa garum.

LXXXIV. SQUILLAE.

COERULEUS nos Liris amat, quem silva Maricae
Protegit : hinc squillae maxima turba fumus.

LXXXV. SUMEN.

ESSE putes nondum fumen : sic ubere largo
Effluit, et vivo lacte papilla tumet.

LXXXVI. VULVA.

TE fortasse magis capiet de virgine porcâ :
Me materna gravi de sue vulva capit.

LXXXVII. LUCANICA.

FILIA Picenae venio Lucanica porcae :
Pultibus hinc niveis grata corona datur.

LXXXVIII. PETASO.

MUSTEUS est : propera, caros nec differ amicos :
Nam mihi cum vetulo fit petasone nihil.

LXXXIX. PERN A.

CERRETANA mihi fies, vel missa licebit
De Menapis: lauti de petasone vorent.

XC. JECUR anferis.

ASPICE quàm tumeat magno jecur anferis majus,
Miratus dices: hoc, rogo, crevit ubi?

XCI. SIMILA è tritico.

NEC poteris similiae dotes numerare, nec usus;
Pistori toties cùm sit et apta coco.

XCII. PANES Picentini.

PICENTINA Ceres niveo sic nectare crescit,
Ut levis accepta spongia turget aqua.

XCIII. CASEUS Lunensis.

CASEUS, Etruscae signatus imagine Lunae,
Praestabit pueris prandia mille tuis.

XCIV. ——— Vestinus.

SI sine carne voles jentacula fumere frugi;
Haec tibi Vestino de grege massa venit.

XCV. ——— Velabrensis.

NON quemcunque focum, nec fumum caseus omnem;
Sed, Velabrensem qui bibit, ille sapit.

XCVI. CASEI Trebulani.

TREBULA nos genuit: commendat gratia duplex;
Sive levi flammâ, sive domemur aqua.

XCVII. COLOSTRUM.

SURRIPUIT pastor quae nondum stantibus hoedis,
De primo matrum lacte colostrum damus.

. XCVIII. OVA.

CANDIDA si croceos circumfluit unda vitellos,
Hesperius scombri temperet ova liquor.

XCIX. GARUM fociorum.

EXPIRANTIS adhuc scombri de sanguine primo,
Accipe fastosum, munera cara ! garum.

C. MURIA.

ANTIPOLITANI, fateor, sum filia thynni:
Essem si scombri, non tibi missa forem.

CI. MEL Atticum.

HOC tibi Thesei populatrix misit Hymetti,
Pallados à silvis, nobile nectar opus.

CII. FAVI Siculi.

CUM dederis Siculos mediis de collibus Hyblae;
Cecropios dicas tu licet esse favos.

CIII. OLEUM Venafranum.

HOC tibi Campani sudavit bacca Venafri
Unguentum : quoties sumis, et istud olet.

CIV. FAR.

IMBUE plebejas Clusinis pultibus ollas,
Ut satur in vacuis dulcia musta bibas.

CV. ALICA.

NOS alicam, mulsum poterit tibi mittere dives :
Si tibi noluerit mittere dives, eme.

CVI. VINUM passum.

CNOSSIA Minoae genuit vindemia Cretae
Hoc tibi : quod mulsum pauperis esse solet.

CVII. ——— picatum.

HAEC de vitiferâ venisse picata Viennâ,
Ne dubites : misit Romulus ipse mihi.

CVIII. ——— mulsum.

ATTICA nectareum turbatis mella Falernum :
Misceri decet hoc à Ganymede merum.

CIX. ——— Albanum.

HOC de Caesareis mitis vindemia cellis
Misit ; Iuleo quae sibi monte placet.

CX. ——— Surrentinum.

SURRENTINA bibis ? nec myrrhina picta, nec aurum
Sume : dabunt calices haec tibi vina suos.

CXI. ——— Falernum.

DE Sinuessanis venerunt Massica prelis.
Condita quo quaeris consule ? Nullus erat.

CXII. ——— Setinum.

PENDULA Pontinos quae spectat Setia campos,
Exiguâ vetulos misit ab urbe cados.

CXIII.

CXIII. ——— Fundanum.

HAEC Fundana tulit felix autumnus Opimī.
Expresfit mustum consul, et ipse bibit.

CXIV. ——— Trifolinum.

NON sum de primo, fateor, Trifolina Lyaeo:
Inter vina tamen septima vitis ero.

CXV. ——— Caecubum.

CAECUBA Fundanis generosa coquuntur Amyclis:
Vitis et in mediâ nata palude viret.

CXVI. ——— Tarentinum.

NOBILIS et lanis, et felix vitibus, Aulon
Det pretiosa tibi vellera, vina mihi.

CXVII. ——— Mamertinum.

AMPHORA Nestoreâ tibi Mamertina senectâ
Si detur, quodvis nomen habere potest.

CXVIII. ——— Nomentanum.

NOMENTANA meum tibi dat vindemia Bacchum:
Si te Quintus amet, commodiora bibes.

CXIX. ——— Caeretanum.

CAERETANA Nepos ponat, Setina putabis.
Non ponit turbae: cum tribus illa bibit.

CXX. ——— Tarraconense.

TARRACO, Campano tantum cessura Lyaeo,
Haec genuit, Tuscis aemula vina cadis.

CXXI. ——— Spoletinum.

DE Spoletinis quae sunt cariosa lagenis,
Malueris, quàm si musta Falerna bibas.

CXXII. ——— Pelignum.

MARSICA Peligni mittunt turbata coloni:
Non tu, libertus sed bibat illa tuus.

CXXIII. ——— Massilitanum.

CUM tua centenos expugnet sportula cives,
Fumea Massiliae ponere vina potes.

CXXIV. ——— Signinum.

POTABIS liquidum Signina morantia ventrem:
Ne nimum fistant, sit tibi parca sitis.

CXXV. A C E T U M Niliacum.

AMPHORA Niliaci non sit tibi vilis aceti:
Effet cum vinum, vilior illa fuit.

CXXVI. U N G U E N T U M.

Unguentum haeredi nunquam, nec vina relinques.
Ille habeat nummos: haec tibi tota dato.

CXXVII. C O R O N A rosea: ad CAESAREM.

DAT festinatas, Caesar, tibi bruma coronas:
Quondam veris erat, nunc tua facta rosa est.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM

LIBER XI.

APOPHORETA EXHIBENS.

I. Ad FERIATUM.

Synthesibus dum gaudet eques, dominusque fenatus ;
Dumque decent nostrum pilea sumpta Jovem :

Nec timet aedilem moto spectare fritillo,

Cùm videat gelidos tam prope verna lacus :

Divitis alternas et pauperis accipe sortes.

Praemia convivae det sua quisque suo.

Sunt apinae tricaeque, et, si quid vilius istis :

Quis nescit? vel quis tam manifesta negat?

Sed quid agam potius madidis, Saturne, diebus ;

Quos tibi pro coelo filius ipse dedit?

Vis scribam Thebas, Trojamque, malasque Mycenae?

Lude, inquis, nucibus : perdere nolo nuces.

Quo vis cunque loco, potes hunc finire libellum :

Versibus explicitum est omne duobus opus.

II. APOPHORETA.

LEMMATA si quaeris cur sint ascripta, docebo :
Ut, si malueris, lemmata sola legas.

III.

III. PUGILLARES citrei.

SECTA nisi in tenues essemus ligna tabellas;
Essemus Libyci nobile dentis onus.

IV. ————— eborei.

LANGUIDA ne tristes obscurent lumina cerae,
Nigra tibi niveum littera pingat ebur.

V. QUINCUPLES.

CAEDE juvenorum domini calet area felix,
Quincuplici cerâ cùm datur auctus honor.

VI. TRIPLICES.

TUNC triplices nostros non vilia dona putabis,
Cùm se venturam scribet amica tibi.

VII. VITELLIANI.

NONDUM legerit hos licet puella,
Novit quid cupiant Vitelliani.

VIII. Iidem.

QUOD minimos cernis, mitti nos credis amicae;
Falleris: et nummos ista tabella rogat.

IX. PUGILLARES membranei.

ESSE puta ceras, licet haec membrana vocetur:
Delebis, quoties scripta novare voles.

X. CHARTAE majores.

NON est, munera quod putes pusilla;
Cùm donat vacuas poëta chartas.

XI. ——— epistolares.

SEU leviter noto, seu caro missa fodali;
Omnes ista solet charta vocare suos.

XII. SCRINIUM.

CONSTRICHTOS nisi des mihi libellos;
Admittam tineas, trucesque blattas.

XIII. MANUALE.

NE toga barbatus faciat, vel paenula libros;
Haec abies chartis tempora longa dabit.

XIV. THECA calamaria.

SORTITUS thecam, calamis armare memento:
Caetera nos dedimus, tu leviora para.

XV. CALAMI.

DAT chartis habiles calamos Memphitica tellus:
Texantur reliquâ tecta palude tibi.

XVI. GRAPHIARIUM.

HAEC tibi erunt armata suo graphiaria ferro:
Si puero dones, non leve munus erit.

XVII. LUCERNA cubicularia.

DULCIS conscia lectuli lucerna,
Quicquid vis facias licet, tacebo.

XVIII. CANDELA.

ANCILLAM tibi fors dedit lucernae,
Tutas quae vigil exigit tenebras.

XIX.

XIX. LUCERNA polymyxos.

ILLUSTREM cùm tota meis convivia flammis,
Totque geram myxas, una lucerna vocor.

XX. CEREUS.

HIC tibi nocturnos praeſtabit cereus ignes :
Subducta eſt puero namque lucerna tuo.

XXI. CANDELABRUM Corinthium.

NOMINA candelae nobis antiqua dederunt :
Non nôrat parcos uncta lucerna patres.

XXII. ——— ligneum.

ESSE vides lignum : ſerves niſi lumina, fiet
De candelabro magna lucerna tibi.

XXIII. LATERNA cornea.

DUX laterna viae, clauſis feror aurea flammis ;
Et tuta eſt gremio parva lucerna meo.

XXIV. ——— è veſica.

CORNEA ſi non ſim, nunquid ſum fuſcior ? aut me
Veſicam, contrà qui venit, eſſe putat ?

XXV. LOCULI eburnei.

HOS niſi de flavâ loculos implere monetâ
Non decet : argentum vilia ligna ferant.

XXVI. ——— lignei.

SI quid adhuc ſupereſt in noſtri faece locelli,
Munus erit : nihil eſt, ipſe locellus erit.

XXVII.

XXVII. TALI eborei.

CUM steterit nullus vultu tibi talus eodem,
Munera me dices magna dedisse tibi.

XXVIII. TESSERA.

NON fim talorum numero par tessera, dum fit
Major, quàm talis, alea saepe mihi.

XXIX. TURRICULA.

QUAE scit compositos manus improba mittere talos,
Si per me misit, nil nisi vota facit.

XXX. TABULA lusoria.

HIC mihi bis feno numeratur tessera puncto :
Calculus hic gemino discolor hoste perit.

XXXI. CALCULI.

INSIDIOSORUM si ludis bella latronum ;
Gemmeus iste tibi miles, et hostis, eris.

XXXII. NUCE S.

ALEA parva nuces, et non damnoſa videntur :
Saepe tamen pueris abstulit illa nates.

XXXIII. DISCUS.

SPLENDIDA cùm volitent Spartani pondera disci,
Este procul, pueri : fit semel ille nocens.

XXXIV. TROCHUS.

INDUCENDA rota est : das nobis utile munus.
Iste trochus pueris, at mihi canthus erit.

XXXV.

XIX. LUCERNA polymyxos.

ILLUSTREM cùm tota meis convivia flammis,
Totque geram myxas, una lucerna vocor.

XX. CEREUS.

HIC tibi nocturnos praestabit cereus ignes :
Subducta est puero namque lucerna tuo.

XXI. CANDELABRUM Corinthium.

NOMINA candelae nobis antiqua dederunt :
Non nôrat parcos uncta lucerna patres.

XXII. ——— ligneum.

ESSE vides lignum : serves nisi lumina, fiet
De candelabro magna lucerna tibi.

XXIII. LATERNA cornea.

DUX laterna viae, clausis feror aurea flammis ;
Et tuta est gremio parva lucerna meo.

XXIV. ——— è vesica.

CORNEA si non sim, nunquid sum fuscior ? aut me
Vesicam, contrà qui venit, esse putat ?

XXV. LOCULI eburnei.

HOS nisi de flavâ loculos implere monetâ
Non decet : argentum vilia ligna ferant.

XXVI. ——— lignei.

SI quid adhuc superest in nostri faece locelli,
Munus erit : nihil est, ipse locellus erit.

XXVII.

XXVII. TALI eborei.

CUM steterit nullus vultu tibi talus eodem,
Munera me dices magna dedisse tibi.

XXVIII. TESSERA.

NON sim talorum numero par tessera, dum fit
Major, quàm talis, alea saepe mihi.

XXIX. TURRICULA.

QUAE scit compositos manus improba mittere talos,
Si per me misit, nil nisi vota facit.

XXX. TABULA lusoria.

HIC mihi bis feno numeratur tessera puncto :
Calculus hic gemino discolor hoste perit.

XXXI. CALCULI.

INSIDIOSORUM si ludis bella latronum ;
Gemmeus iste tibi miles, et hostis, erit.

XXXII. NUCE S.

ALEA parva nuces, et non damnosa videntur :
Saepe tamen pueris abstulit illa nates.

XXXIII. DISCUS.

SPLENDIDA cùm volitent Spartani pondera disci,
Este procul, pueri : fit semel ille nocens.

XXXIV. TROCHUS.

INDUCENDA rota est : das nobis utile munus.
Iste trochus pueris, at mihi canthus erit.

XXXV.

XXXV. Idem.

GARRULUS in laxo cur annulus orbe vagatur?
Cedat ut argutis obvia turba trochis.

XXXVI. PILA trigonalis.

SI me nobilibus scis expulsare finistris,
Sum tua : si nescis, rustice, redde pilam.

XXXVII. HARPASTA.

HAEC rapit Antaei velox in pulvere draucus,
Grandia qui vano colla labore facit.

XXXVIII. FOLLIS.

ITE procul, juvenes : mitis mihi convenit aetas.
Folle decet pueros ludere, folle senes.

XXXIX. PILA paganica.

HAEC, quae difficilis turgēt paganica plumā;
Folle minūſ laxa eſt, et minūſ arcta pilā.

XL. TINTINNABULUM.

Redde pilam : ſonat aes thermarum. Ludere pergis?
Virgine viſ ſolā lotus abire domum?

XLI. HALTERES.

QUID pereunt ſtulto fortes haltere lacerti?
Exercet meliūſ vinea ſoſſa viros.

XLII. GUTTUS corneus.

GESTAVIT modò fronte me juveneus :
Verum rhinocerotā me putabiſ.

XLIII. RHINOCEROS.

NUPER in Aufonia domini spectatus arena,
Hic erit ille tibi, cui pila taurus erat.

XLIV. GALERICULUM.

NE lutet immundum nitidos ceroma capillos,
Hac poteris madidas condere pelle comas.

XLV. STRIGILES.

PERGAMUS has misit. Curvo distringere ferro:
Non tam saepe teret linthea fullo tibi.

XLVI. UMBELLA.

ACCIPE quae nimios vincant umbracula soles:
Sit licet et ventus, te tua vela tegent.

XLVII. CAUSIA.

IN Pompejano tectus spectabo theatro:
Nam ventus populo vela negare solet.

XLVIII. VENABULA.

EXCIPIENT apros, expectabuntque leones:
Intrabunt ursos, sit modò firma manus.

XLIX. CULTER venatorius.

SI dejecta gemes longo venabula rostro,
Hic brevis in grandem cominus ibit aprum.

L. PARAZONIUM.

MILITIAE decus hoc, et grati nomen honoris:
Arma tribunitium cingere digna latus.

LI. PUGIO.

PUGIO, quem curvis signat brevis orbita venis :
Stridentem gelidis hunc Salo tinxit aquis.

LII. Ex ense FALX.

PAX me certa ducis placidos curvavit in usus :
Agricolae nunc sum, militis antè fui.

LIII. SECURICULA.

CUM fieret tristis solvendis auctio nummis,
Haec quadringentis millibus empta fuit.

LIV. FERRAMENTA tonforia.

TONDENDIS haec arma tibi sunt apta capillis :
Unguibus haec longis, utilis illa genis.

LV. DENTISCALPIUM.

LENTISCUM melius : sed, si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna levare potest.

LVI. AURISCALPIUM.

SI tibi morosâ prurigine verminat auris,
Arma damus tantis apta libidinibus.

LVII. SCALPTORIUM.

DEfendet manus haec, scapulas mordente molesto
Pulice ; vel, si quid pulice fordidius.

LVIII. ACUS aurea.

TENUIA ne madidi violent bombycina crines;
Figat acus sparsas, sustineatque comas.

LIX. PECTEN ad calvam.

QUID faciet, nullos hîc inventura capillos,
Multifido buxus quae tibi dente datur?

LX. SAPO.

CAUSTICA Teutonicos accendit spuma capillos:
Captivis poteris cultior esse comis.

LXI. PILAE Mattiacae.

SI mutare paras longaevos cana capillos;
Accipe Mattiacas (quò tibi calva?) pilas.

LXII. DENTIFRICIUM.

QUID mecum est tibi? me puella fumat.
Emptos non soleo polire dentes.

LXIII. MYROBALANUM.

QUOD nec Virgilius, nec carmine dixit Homerus;
Hoc ex unguento constat, et è balano.

LXIV. APHRONITRUM.

RUSTICUS es? nescis quid Graeco nomine dicar.
Spuma vocor nitri. Graecus es? Ἀφρόνιτρον.

LXV. OPOBALSAMA.

Balsama me capiunt; haec sunt unguenta virorum:
Delicias Nini vos redolet, nurus.

LXVI. LOMENTUM.

GRATUM munus erit, scisso nec inutile ventri;
Si clara Stephani balnea luce petes.

LXVII. MAMILLARE.

TAURINO poteras pectus constringere tergo :
Nam pellis mammas non capit ista tuas.

LXVIII. FASCIA pectoralis.

FASCIA, crescentes dominae compeſce papillas ;
Ut ſit quod capiat noſtra, tegatque, manus.

LXIX. AMICTORIUM.

MAMMOSAS metuo : tenerae me trade puellae ;
Ut poſſint niveo pectore lina frui.

LXX. ZONA.

LONGA fatis nunc ſum : dolci ſed pondere venter
Si tumeat, ſiam tunc tibi zona brevis.

LXXI. SEMICINCTIUM.

DET tunicam dives : ego te praecingere poſſum.
Eſſem ſi locuples, munus utrumque darem.

LXXII. PILEUS.

SI poſſem, totas cuperem miſſiſſe lacernas :
Nunc tantum capiti munera mitto tuo.

LXXIII. FOCAL E.

SI recitaturus dederò tibi fortè libellum,
Hoc focale tuas aſſerat auriculas.

LXXIV. UDONES Cilicii.

NON hos lana dedit, ſed olentis barba mariti :
Cinyphio poterit planta latere ſinu.

LXXV.

LXXV. SOLEAE lanatae.

DEFUERIT si fortè puer, soleasque libebit
Sumere; pro puero pes erit ipse tibi.

LXXVI. ANNULI.

ANTE frequens, sed nunc rarus nos donat amicus:
Felix, cui comes est non alienus eques!

LXXVII. DACTYLIOTHECA.

SAEPE gravis digitis elabitur annulus unctis:
Tuta meâ fiet sed tua gemma fide.

LXXVIII. TOGA.

ROMANOS rerum dominos, gentemque togatam
Ille facit, magno qui dedit astra patri.

LXXIX. Eadem.

SI matutinos facile est tibi rumpere somnos,
A tritâ veniet sportula saepe togâ.

LXXX. ENDROMIS.

PAUPERIS est munus; sed non est pauperis usus:
Hanc tibi pro togulâ mittimus endromida.

LXXXI. TUNICAE Patavinae.

VELLERA cùm fumant Patavinae multa trilices;
Et pingues tunicas ferra secare potest.

LXXXII. COENATORIA.

NEC fora sunt nobis, nec sunt vadimonia nota:
Hic opus est pictis accubuisse toris.

LXXXIII. SYNTHESIS.

DUM toga per quinas gaudet requiescere luces,
Hos poteris cultus fumere jure tuo.

LXXXIV. BARDOCUCULLUS.

GALLIA Santonico vestit te bardocucullo :
Cercopithecorum paenula nuper erat.

LXXXV. CUCULLI Liburnici.

JUNGERE nescisti nobis, ô stulte, lacernas :
Indueras albas, exue Callaicas.

LXXXVI. PAENULA gauſapina.

IS mihi candor inest, villorum gratia tanta est,
Ut me vel mediâ fumere messe velis.

LXXXVII. PAENULA scortea.

INGREDIARE viam coelo licet usque sereno ;
Ad subitas nunquam scortea desit aquas.

LXXXVIII. LAENA.

TEMPORE brumali non multum laevia profunt :
Calfaciunt villi pallia vestra mei.

LXXXIX. LACERNAE albae.

AMPHITHEATRALES nos commendamur ad usus
Cum tegit argentes nostra lacerna togas.

XC. ——— coccineae.

SI Veneto Praefinove faves, quid coccina fumis ?
Ne fias istâ transfuga forte, vide.

XCI. ——— Baeticae.

NON est lana mihi mendax, nec mutor aëno :
Sic placeant Tyriae : me mea tinxit ovis.

XCII. LANA E amethystinae.

EBRIA Sidoniae cùm sim de sanguine conchae,
Non video quare sobria lana vocer.

XCIII. ——— albae.

VELLERIBUS primis Apulia, Parma secundis,
Nobilis : Altinum tertia laudat ovis.

XCIV. ——— Tyriae.

NOS Lacedaemoniae pastor donavit amicae :
Deterior Ladae purpura matris erat.

XCV. ——— Pollentinae.

NON tantùm pullo lugentes vellere lanas,
Sed solet et calices haec dare terra fuos.

XCVI. Eaedem.

LANA quidem tristis, sed tonsis apta ministris ;
Quales non primo de grege mensa vocat.

XCVII. CANUSINAE fuscae.

HAEC tibi turbato Canufina simillima mulso
Munus erit. Gaude : non citò fiet anus.

XCVIII. ——— rufae.

ROMA magis fuscis vestitur, Gallia rufis :
Et placet hic pueris militibusque color.

XCIX. LECTUS pavoninus.

NOMINA dat spondae pictis pulcherrima pennis
Nunc Juponis avis; sed prius Argus erat.

C. STIBADIUM.

ACCIPE lunatâ scriptum testudine Sigma.
Octo capit: veniat, quisquis amicus erit.

CI. TOMENTUM Leuconicum.

OPPRESSAE nimum vicina est fascia plumae?
Vellera Lingonicis accipe rasa sagis.

CII. ——— Circense.

TOMENTUM concisa palus Circense vocatur:
Haec pro Leuconico stramina pauper emit.

CIII. PLUMA.

LASSUS Amyclaeâ poteris requiescere plumâ,
Interior cycni quam tibi lana dedit.

CIV. FOENUM.

FRAUDATA tumeat facilis tibi culcita plumâ:
Non venit ad duros pallida cura toros.

CV. CERVICAL.

TINGE caput nardi folio, cervical olebit:
Perdidit unguentum cum coma, pluma tenet.

CVI. GAUSAPINA cubicularia.

STRAGULA purpureis lucent villosa tapetis:
Quid prodest, si te congelat uxor anus?

CVII. LODICES.

NUDO stragula ne toro paterent,
Junctae nos tibi venimus sorores.

CVIII. GAUSAPE quadratum.

LODICES mittet docti tibi terra Catulli:
Nos Helicaoniâ de regione fumus.

CIX. CUBICULARIA polymita.

HAEC tibi Memphitis tellus dat munera: victa est
Pectine Niliaco jam Babylonis acus.

CX. GUSTATORIA.

FEMINEAM nobis cherson si credis inesse,
Deciperis: pelagi mascula praeda fumus.

CXI. MENSA citrea.

ACCIPE felices, Atlantica munera, silvas:
Aurea qui dederit dona, minora dabit.

CXII. ——— acerna.

NON sum crispa quidem, nec silvae filia Maurae:
Sed nôrunt lautas et mea ligna dapes.

CXIII. DENTES eborei.

GRANDIA taurorum portant qui corpora, quaeris
An Libycas possint sustinuisse trabes?

CXIV. GAUSAPA VILLOSA, vel MANTILE.

NOBILIUS villosa tegant tibi lintea citrum:
Orbibus in nostris circulus esse potest.

CXV. SPONGIA.

HAEC tibi forte datur tergendis spongia mensis
 Utilis, expressio cum levis imbre tumet.

CXVI. LANCES chrysendetae.

GRANDIA ne viola parvo chrysendeta mullo:
 Ut minimum, libras debet habere duas.

CXVII. BOLETARIA.

CUM mihi boleti dederint tam nobile nomen;
 Prototomis, pudet heu! servio cauliculis.

CXVIII. PATELLA Cumana.

HANC tibi Cumano rubicundam pulvere testam,
 Municipem misit casta Sibylla suam,

CXIX. VASA Aretina.

ARETINA nimis ne spernas vasa, monemus:
 Lautus erat Tuscis Porfena fictilibus.

CXX. BASCAUDA.

BARBARA de pictis veni Bascauda Britannis;
 Sed me jam mavult dicere Roma suam.

CXXI. PANACA.

SI non ignota est docti tibi terra Catulli,
 Potâsti testâ Rhaetica vina meâ.

CXXII. COLUM nivarium.

SETINOS, moneo, nostrâ nive frange trientes:
 Pauperiore mero tingere lina potes,

CXXIII.

CXXIII. SACCUS nivarius.

ATENUARE nives nôrunt et lintea nostra :
Frigidior colo non salit unda tuo.

CXXIV. LAGENA nivaria.

SPOLETINA bibis, vel Marfis condita cellis :
Quò tibi decoctae nobile frigus aquae ?

CXXV. NIVES.

NON potare nivem, sed aquam potare rigentem
De nive, commenta est ingeniosa fitis.

CXXVI. Eaedem.

MASSILIAE fumos miscere nivalibus undis
Parce, puer; constet ne tibi pluris aqua.

CXXVII. URCEOLI ministratorii.

FRIGIDA non desit, non dêrit calda petenti :
Sed tu morosâ ludere parce fiti.

CXXVIII. URCEUS fœtilis.

HIC tibi donatur pandâ ruber urceus ansâ :
Stoicus hoc gelidam Fronto petebat aquam.

CXXIX. CALATHI.

NOS Satyri, nos Bacchus amat; nos ebria tigris,
Perfusus domini lambere docta pedes.

CXXX. CALICES Vatinii.

VILIA futoris calicem monumenta Vatinî
Accipe; sed nasus longior ille fuit.

CXXXI.

CXXXI. ——— Saguntini.

QUAE non sollicitus teneat, servetque minister;
Sume Saguntino pocula ficta luto.

CXXXII. ——— Surrentini.

ACCIPE non vili calices de pulvere natos;
Sed Surrentinae laeve toreuma rotæ.

CXXXIII. ——— gemmati.

GEMMATUM Scythicis ut luceat ignibus aurum,
Aspice: quot digitos exuit iste calix!

CXXXIV. POCULA archetypa.

NON est ista recens, nec nostri gloria cæli:
Primus in his Mentor, dum facit illa, bibit.

CXXXV. PHIALA aurea caelata.

QUAMVIS Callaico rubeam generosa metallo,
Glorior arte magis: nam Myos iste labor.

CXXXVI. AMPULLA pоторia.

HAC licet in gemmâ, quæ servat nomina Cosmî;
Luxuriose, bibas: si foliata fitis.

CXXXVII. NIMBUS vitreus.

AJove qui veniet, miscenda ad pocula, largas
Fundet nimbus aquas: hic tibi vina dabit.

CXXXVIII. CALICES vitrei.

ASPICIS ingenium Nili: quibus addere plura
Dum cupit, ah, quoties perdidit auctor opus!

CXXXIX.

CXXXIX. ——— audaces.

NOS fumus audacis plebeja toreumata vitri :
 Nostra nec ardenti gemma feritur aquâ.

CXL. CRYSTALLINA.

FRangere dum metuis, frangis crystallina : peccant
 Securæ nimum, sollicitæque manus.

CXLI. MYRRHINA.

SI calidum potas, ardenti myrrha Falerno
 Convenit ; et melior fit fapor indè mero.

CXLII. MATELLA fœtilis.

DUM poscor crepitu digitorum, et verna moratur ;
 O quoties pellex culcita facta mea est !

CXLIII. LIGULA argentea.

QUamvis me LIGULAM dicant equitesque patresque ;
 Dicor ab indoctis LINGULA grammaticis.

CXLIV. COCHLEAR.

SUM cochleis habilis, sed nec minùs utilis ovis :
 Nunquid scis, potiùs cur cochleare vocer ?

CXLV. NARTHECIUM.

ARTIS ebur medicae narthecia cernis habere
 Munera, quae cuperet Pactius esse sua.

CXLVI. QUINCUPEDAL.

PUNCTA notus ilex, et acutâ cuspide clausa,
 Saepe redemptoris prodere furta solet.

CXLVII.

CXLVII. FLA G R A.

LUDITE lascivi, sed tantùm ludite, servi :
Haec signata mihi quinque diebus erunt.

CXLVIII. F E R U L A.

INVISAE nimiùm pueris, grataeque magistris ;
Clara Prometheo munere ligna fumus.

CXLIX. F L A G E L L U M.

PROFICIES nihil, hoc caedas licet usque flagello ;
Si tibi purpureo de grege currit equus.

CL. M U S C A R I U M bubulum.

SORDIDA si flavo fuerit tibi pulvere vestis,
Colligat hunc tenui verbere cauda levis.

CLI. M U S C A R I A pavonina.

LAMBERE quae turpes prohibet tua prandia muscas,
Alitis eximiae cauda superba fuit.

CLII. S C O P A E.

IN pretio scopas testatur palma fuisse :
Sed pretium scopis nunc analecta dabunt.

CLIII. P E R A.

NE mendica ferat barbati prandia nudi,
Dormiat et tetrico cum cane, pera rogat.

CLIV. C R E P I T A C I L L U M.

Si quis plorator collo tibi vernula pendet,
Haec quatiat tenerâ garrula sinistra manu.

CLV.

CLV. CYMBALA.

AERA, Celaenaeos lugentia matris amores,
Esuriens Gallus vendere saepe solet.

CLVI. FISTULA.

QUID me compactam ceris, et arundine rides?
Quae primùm structa est fistula, talis erat.

CLVII. TIBIAE.

EBRIA nos madidis rumpit tibicina buccis:
Saepe duas pariter, saepe monaulon habet.

CLVIII. CITHARA.

REDDIDIT Eurydicen vati; sed perdidit ipse,
Dum sibi non credit, nec patienter amat.

CLIX. Eadem.

DE Pompejano saepe est ejecta theatro,
Quae duxit filvas, detinuitque feras.

CLX. PLECTRUM.

FERVIDA ne trito tibi pollice pustula surgat,
Exornent docilem garrula plectra lyram.

CLXI. BATRACHOMYOMACHIA.

PERLEGE Maeonio cantatas carmine ranas,
Et frontem nugis solvere disce meis.

CLXII. HOMERUS, in membranis.

ILIAS, et Priami regnis inimicus Ulysses,
Multiplici pariter condita pelle latent.

CLXIII.

CLXIII. CULEX.

ACCIPE facundi culicem, studiose, Maronis :
Ne, nugis positis, ARMA VIRUMQUE canas.

CLXIV. VIRGILIUS, in membrana.

QUAM brevis immensum cepit membrana Maronem !
Ipsius vultus prima tabella gerit.

CLXV. OVIDII METAMORPHOSES, in membranis.

HAEC tibi multiplici quae structa est massa tabellâ,
Carmina Nasonis quinque decemque gerit.

CLXVI. PROPERTIUS.

CYNTHIA, facundi carmen juvenile Propertî,
Accepit famam ; nec minùs ipsa dedit.

CLXVII. TIBULLUS.

USSIT amatorem Nemesis lasciva Tibullum :
In totâ juvit quem nihil esse domo.

CLXVIII. CATULLUS.

TANTUM magna suo debet Verona Catullo,
Quantum parva suo Mantua Virgilio.

CLXIX. LUCANUS.

SUNT quidam, qui me dicunt non esse poëtam :
Sed, qui me vendit, bibliopola putat.

CLXX. MENANDRI THAIS.

HAEC primùm juvenum lascivos lufit amorés :
Nec Glycere, verè Thais amica fuit.

CLXXI.

CLXXI. CICERO, in membranis.

SI comes ista tibi fuerit membrana, putato
Carpere te longas cum Cicerone vias.

CLXXII. LIVIUS, in membranis.

PELLIBUS exiguis arctatur Livius ingens :
Quem mea non totum bibliotheca capit.

CLXXIII. SALLUSTIUS.

HIC erit, ut perhibent doctorum corda virorum,
Primus Romanâ Crispus in historiâ.

CLXXIV. De aquis caldis et frigidis, VERSICULI.

HAEC, tibi quae fontes et aquarum nomina dicit,
Ipse suas meliùs charta natabit aquas.

CLXXV. VICTORIAE Signum.

HAEC illi sine sorte datur, cui nomina Rhenus
Vera dedit : decies adde Falerna, puer.

CLXXVI. MINERVA argentea.

DIC mihi, virgo ferox, cum sit tibi cassis et hasta ;
Quare non habeas AEgida ? Caesar habet.

CLXXVII. HERCULES Corinthius.

ELIDIT geminos infans, nec respicit, angues :
Jam poterat teneras hydra timere manus.

CLXXVIII. HERCULES scutis.

SUM fragilis : sed tu (moneo) ne sperne sigillum.
Non pudet Alciden nomen habere meum.

CLXXIX.

CLXXIX. SAUROCTONOS Corinthius.

AD te reptanti, puer infidiose, lacertae
Parce : cupit digitis illa perire tuis!

CLXXX. BRUTI PUSIO.

GLORIA tam parvi non est obscura figilli :
Istius pueri Brutus amator erat.

CLXXXI. HYACINTHUS in tabula pictus.

FLECTIT ab inviso morientia lumina disco
Oebalius, Phoebi culpa dolorque, puer.

CLXXXII. DANAË picta.

CUR à te pretium Danaë, regnator Olympi,
Accepit, gràtis si tibi Leda dedit?

CLXXXIII. EUROPA picta.

MUTARI meliùs tauro, pater optime divùm!
Tunc poteras, Io cùm tibi vacca fuit.

CLXXXIV. LEANDER marmoreus.

CLAMABAT tumidis audax Leander in undis :
Mergite me, fluctus ; cùm rediturus ero!

CLXXXV. HERMAPHRODITUS marmoreus.

MASCULUS intravit fontes : emerfit utrumque.
Pars est una patris : caetera matris habet.

CLXXXVI. PERSONA Germanica.

SUM figuli lusus, rufi persona Batavi :
Quae tu derides, haec timet ora puer.

CLXXXVII.

CLXXXVII. GIBBER fœtilis.

EBRIUS hæc fecit terris, puto, monstra Prometheus:
Saturnalitio lusit et ipse luto.

CLXXXVIII. PUMILIO.

SI solum spectes hominis caput, Hæctora credas:
Si stantem videas, Astyanacta putes.

CLXXXIX. PARMULA.

HAEC, quae saepe solet vinci, quae vincere rarò,
Parma tibi, scutum pumilionis erat.

CXC. MORIO.

NON mendax stupor est, nec fingitur arte dolosa:
Quisquis plus iusto non sapit, ille sapit.

CXCI. CESTOS.

COLLO necte, puer, meros amores;
Ceston de Veneris sinu calentem.

CXCII. Idem.

SUME Cytheriaco medicatum nectare Ceston:
Ussit amatorem balteus iste Jovem.

CXCIII. PUERI comoedi.

NON erit in turbâ quisquam *μισέμενος* istâ:
Sed poterit quivis esse *διτεζάπρωτος*.

CXCIV. CONCHA.

LAEVIS ab aequoreâ cortex Mareotica conchâ
Fiat: inoffensâ curret arundo viâ.

CXC. NOTARIUS.

CURRENT verba licet, manus est velocior illis:
Nondum lingua suum, dextra peregit opus.

CXCVI. PALAESTRITA.

NON amo, qui vincit; sed qui succumbere novit,
Et dicit melius τὴν ἀνακλινοπάλην.

CXCVII. SIMIUS.

CALLIDUS emissas eludere simius hastas,
Si mihi cauda foret, cercopithecus eram.

CXCVIII. ASTURCO.

HIC brevis, ad numerum rapidos qui colligit ungues,
Venit ab auriferis gentibus, Astur equus.

CXCIX. EPHIPIUM.

STRAGULA fuccincti venator fume veredi:
Nam solet à nudo surgere ficus equo.

CC. MULAE pumilae.

HIS tibi de mulis non est metuenda ruina:
Altiùs in terra penè sedere soles.

CCI. CATELLA Gallicana.

DELICIAS parvae si vis audire catellae,
Narranti brevis est pagina tota mihi.

CCII. CANIS vertagus.

NON sibi, sed domino, venatur vertagus acer;
Illacsum leporem qui tibi dente feret.

CCIII.

CCIII. ACCIPITER.

PRædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis: idem
Decipit, et captas non sibi moeret aves.

CCIV. PSITTACUS.

PSYTTACUS à vobis aliorum nomina discam;
Hoc didici per me dicere: CAESAR, AVE!

CCV. PICA.

PICA loquax certâ dominum te voce saluto:
Si me non videas, esse negabis avem.

CCVI. CORVUS.

CORVE salutator, quare rostrator habetis?
In caput intravit lingula nulla tuum.

CCVII. LUSCINIA.

FLET Philomela nefas incesti Tereos; et, quas
Muta puella fuit, garrula fertur anus.

CCVIII. CAVEA.

SI tibi talis erit, qualem dilecta Catullo
Lesbia plorabat, hic habitare potest.

CCIX. OBSONATOR.

DIC quotus, et quanti cupias coenare; nec unum
Addideris verbum: coena parata tibi est.

CCX. CALAMI aucupatorii.

NON tantum calamis, sed cantu fallitur ales;
Callida dum tacita crescit arundo manu.

CCXI. COPTA Rhodia.

PECCANTIS famuli pugno ne percutite dentes :
Clara Rhodos coptam quam tibi misit, edat.

CCXII. PRIAPUS filigineus.

SI vis esse satur, nostrum potes esse Priapum :
Ipsa licet rodas inguina, purus eris.

CCXIII. PORCUS.

ISTE tibi faciet bona Saturnalia porcus,
Inter spumantes ilice pastus apros.

CCXIV. BOTULUS.

QUI venit botulus medio tibi tempore brumae,
Saturni septem venerat ante dies.

CCXV. CAPUT arietinum.

MOLLIA Phrixei secuisti colla mariti.
Hoc meruit, tunicam qui tibi saepe dedit?

CCXVI. COR bubulum.

PAUPER caussidicus, nullos referentia nummos,
Carmina cùm scribas; accipe cor, quod habes.

CCXVII. COCUS.

NON fatis est ars sola coco, servire palato :
Namque cocus domini debet habere gulam.

CCXVIII. CRATICULA cum VERU.

PARVA tibi curvâ craticula fudet ofellâ :
Spumeus in longâ cuspide fumet aper.

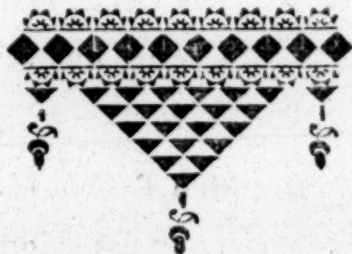
CCXIX.

CCXIX. PISTOR dulciarius.

MILLE tibi dulces operum manus ista figuras
Extruit : huic uni parca laborat apis.

CCXX. JENTACULA.

SURGITE : jam vendit pueris jentacula pistor,
Cristataeque sonant undique lucis aves.

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM

LIBER XII.

SUBITA REDIGENS.

I. Ad CAESAREM.

DI tibi dent, et tu, Caesar, quaecunque mereris:
Dî mihi dent, et tu, quae volo; si merui.

II. Ad MARCUM.

DO tibi naumachiam: tu das epigrammata nobis.
Vis, puto, cum libro, Marce, natare tuo:

III. Ad CAESAREM.

DA veniam subitis: non displicuisse meretur,
Festinat, Caesar, qui placuisse tibi.

IV. In STELLAM.

LEGE nimis durâ convivam scribere versus
Cogis, Stella: licet scribere nempe malos.

V. Ad SABINUM.

NON omnis nostri nocturna est pagina libri:
Invenies et quod manè, Sabine, legas.

VI. Ad AVITUM.

SUNT bona, sunt quaedam mediocria, sunt mala plura,
Quae legis hîc: aliter non fit, Avite, liber.

VII. In LAUSUM.

TRIGINTA toto mala sunt epigrammata libro?
Si totidem bona sunt; Lause, liber bonus est.

VIII. De DISTICHIS.

DISTICHA qui scribit, puto, vult brevitate placere.
Quid prodest brevis, dic mihi, si liber est?

IX. Ad LIBELLUM.

QUAE modò littoreos ibatis carmina Pyrgos,
Ite Sacrà: jam non pulverulenta via est.

X. In PONTILIANUM.

CUR non mitto meos tibi, Pontiliane, libellos?
Ne mihi tu mittas, Pontiliane, tuos.

XI. In TUCCAM.

EXIGIS ut nostros donem tibi, Tucca, libellos.
Non faciam: nam vis vendere, non legere.

XII. In CLASSICUM.

VENDUNT carmina Gallus et Lupercus.
Sanos, Classe, nunc nega poëtas.

XIII. De PAULO.

CARMINA Paulus emit: recitat sua carmina Paulus.
Nam, quod emas, possis dicere jure tuum.

XIV. In FIDENTINUM.

QUEM recitas, meus est, ô Fidentine, libellus:
Sed, malè cùm recitas, incipit esse tuus.

XV. In CELEREM.

UT recitem tibi nostra, rogas, epigrammata: noli
Non audire, Celer; sed recitare cupis.

XVI. In VELOCEM.

SCRIBERE me quereris, Velox, epigrammata longa
Ipse nihil scribis: tu breviora facis.

XVII. In VARUM.

CUM facias versus nullâ non luce ducentos;
Vare, nihil recitas; non sapis, atque sapis.

XVIII. In MAMERCUM.

NIL recitas; et vis, Mamerce, poëta videri.
Quicquid vis, esto; dummodo nil recites.

XIX. De PICENTE.

SCRIBIT in averfâ Picens epigrammata chartâ;
Et dolet, averfo quòd facit illa deo.

XX. In LAELIUM.

CUM tua non edas, carpis mea carmina, Laeli
Carpere vel noli nostra, vel ede tua.

XXI. In CAUSSIDICUM.

CARPERE caussidicus fertur mea carmina; qui
Nescio: si sciero, vae tibi, caussidice!

XXII. In BITHYNICUM.

NIL in te scripsi, Bithynice; credere non vis,
Et jurare jubes: malo satisfacere.

XXIII. In CINNAM.

VERSICULOS in me narratur scribere Cinna.
Non scribit, cujus carmina nemo legit.

XXIV. In NASUTUM.

NASUTUS nimium cupis videri.
Nasutum volo: nolo polyposum.

XXV. De TONGILIANO.

Tongilianus habet nasum, scio; non nego: sed jam
Nil praeter nasum Tongilianus habet.

XXVI. In CANIUM: ad MAXIMUM.

COEPIIT, Maxime, Pana quae solebat,
Nunc ostendere Canium, Terentos.

XXVII. In LIVIDUM.

QUI ducis vultus, et non legis ista libenter;
Omnibus invideas, Livide: nemo tibi.

XXVIII. In TETRICOS.

LECTORES tetrici, salebrosum ediscite Sanctram.
Nil mihi vobiscum est: iste liber meus est.

XXIX. De VILITATE.

AMPHORA viceffis, modius datur aere quaterno:
Ebrius et crudus nil habet agricola,

XXX. IN CAUPONEM.

CONTINUIS vexata madet vindemia nimbis.
Non potes, ut cupias, vendere, caupo, merum.

XXXI. De AQUA RAVENNATE.

SIT cisterna mihi, quàm vinea, malo Ravennae :
Cum possim multo vendere pluris aquam.

XXXII. De CAUPONE RAVENNATE.

CALLIDUS imposuit nuper mihi caupo Ravennae :
Cum peterem mixtum, vendidit ille merum.

XXXIII. De CERDONE et FULLONE.

SUTOR cerdo dedit tibi, culta Bononia, munus ;
Fallo dedit Mutinae : nunc ubi, caupo, dabis ?

XXXIV. De EUTRAPELO.

EUTRAPELUS tonsor dum circuit ora Luperci,
Expingitque genas ; altera barba subit.

XXXV. In VARIUM.

PARS maxillarum tonsa est tibi, pars tibi rasa est ;
Pars vulsa est : unum quis putet esse caput ?

XXXVI. In OLUM.

CANA est barba tibi, nigra est coma : tingere barba
Non potes, haec causa est ; sed potes, Ole, coma

XXXVII. De DIAULO.

CHIRURGUS fuerat, nunc est vespillo Diaulus :
Coepit, quo poterat, clinicus esse modo.

XXXVIII. De eodem.

NUPER erat medicus, nunc est vespillo Dialus.
Quod vespillo facit, fecerat et medicus.

XXXIX. In HOPLOMACHUM.

Hoplomachus nunc es, fueras ophthalmicus antè :
Fecisti medicus, quod facis hoplomachus.

XL. De HERODE.

CLINICUS Herodes trullam subduxerat aegro.
Deprensus dixit : stulte, quid ergo bibis ?

XLI. In COTTAM.

OMNES persequeris praetorum, Cotta, locellos ;
Accipis et ceras : officiosus homo es.

XLII. In eundem.

BELLUS homo et magnus vis idem, Cotta, videri :
Sed, qui bellus homo est, Cotta, pusillus homo est.

XLIII. In MATHONEM.

OMNIA vis bellè, Matho, dicere : dic aliquando
Et bene. Dic neutrum : dic aliquando malè.

XLIV. In HELIUM.

QUOD clamas semper, quòd agentibus obstrepis, Heli ;
Non facis hoc gratis : accipis, ut taceas.

XLV. In MAXIMUM.

PERFRIXISSE tuas quæsta est præfatio fauces.
Cum te excusaris, Maxime ; quid recitas ?

XLVI.

XLVI. In LANOSUM.

QUI recitat, lanâ fauces et colla revinctus ;
Hic se posse loqui, posse tacere negat.

XLVII. In eundem.

QUID recitaturus circumdas vellera collo ?
Conveniunt nostris auribus ista magis.

XLVIII. De APOLLODOTO.

EXTEMPORALIS factus est meus Rhetor :
Calpurnium non scripsit, et salutavit.

XLIX. In PONTILIANUM.

SAEPE salutatus, nunquam prior ipse salutas.
Sic erit : AETernum, Pontiliane, Vale.

L. In PRISCUM.

CUM te non nôssem, dominum regemque vocabam
Cum bene te novi, jam mihi Priscus eris.

LI. In SOSIBIANUM.

EServo scis te genitum, blandèque fateris ;
Cum dicis dominum, Sosibiane, patrem.

LII. In CINNAM.

CUM voco te dominum, noli tibi, Cinna, placere
Saepe etiam servum sic resaluto meum.

LIII. In CHOERILUM.

Liber homo es nimium ; dicis mihi, Choerile, semper
In te qui dicit, Choerile, liber homo est.

LIV. In MATTUM.

QUI negat esse domi se tunc, cùm limina pulsas;
Quid dicat, nescis? Dormio, Matte, tibi.

LV. In PONTICUM.

ABSCISSA servum quid fingis, Pontice, linguâ?
Nescis tu populum, quod tacet ille, loqui?

LVI. In PROSCRIPTUM.

PROSCRIPTUM dominum servavit fronte notatus.
Non fuit haec domini vita, sed invidia.

LVII. De MORIONE: in GARGILIANUM.

MORIO dictus erat: viginti millibus emi.
Redde mihi nummos, Gargiliane: sapit.

LVIII. De MULIONE: ad AULUM.

MULIO viginti venit modò millibus, Aule.
Miraris pretium tam grave? Surdus erat.

LIX. De VENETO: ad CATIANUM.

VAPULAT affiduo Veneti quadriga flagello,
Nec currit: magnam rem, Catiane, facit.

LX. In LAEVINUM.

IN Pompejano dormis, Laevine, theatro;
Et quereris, si te suscitât Oceanus!

LXI. In DAEDALUM.

DAEDALE, Lucano cùm sic lacereris ab urso;
Quàm cuperes pennas nunc habuisse tuas!

LXII.

LXII. De pare impari.

CEDERE majori, virtutis famā secunda est :
Illa gravis palma est, quam minor hostis habet.

LXIII. De colono brevi.

HAEREDES, nolite brevem sepelire colonum :
Nam terra est illi quantulacunque gravis.

LXIV. De FANNIO elapso.

HOSTEM cūm fugeret, se Fannius ipse peremit.
Hic, rogo, non furor est, ne moriari, mori ?

LXV. De AFRICANO.

HABET Africanus millies, tamen captat :
Fortuna multis dat nimis, satis nulli.

LXVI. Ad AEMILIANUM.

SEMPER eris pauper, si pauper es, AEmiliane :
Dantur opes nulli nunc, nisi divitibus.

LXVII. In irascentes amicos.

IRASCI tantūm felices nōstis amici.
Non bellè facitis : sed juvat hoc facere.

LXVIII. In eosdem : ad AUCTUM.

GENUS, Aucte, lucri divites habent iram.
Odisse, quān donare, vilius constat.

LXIX. In PAULUM.

SIC, tanquam tabulas scyphosque, Paule ;
Omnes archetypos habes amicos.

LXX. In CAECILIANUM.

AESTIVO serves ubi piscem tempore, quaeris?
In thermis ferva, Caeciliane, tuis.

LXXI. In GARRICUM.

MITTEBAS libram: quadrantem, Garrice, mittis.
Saltē femissem, Garrice, solve mihi.

LXXII. In SEXTUM.

ARGENTI libram mittebas; facta selibra est:
Sed piperis. Tanti non emo, Sexte, piper.

LXXIII. De DIODORO: ad FLACCUM.

LITIGAT, et podagrā Diodorus, Flacce, laborat;
Sed nil patrono porrigit: haec chiragra est.

LXXIV. In SEXTUM.

ET iudex petit, et petit patronus.
Solvas censeo, Sexte, creditori.

LXXV. In eundem.

SEXTE, nihil debes; nil debes, Sexte, fatemur:
Debet enim, si quisolvere, Sexte, potest.

LXXVI. In CINNAM.

ESSE nihil dicis, quicquid petis, improbe Cinna.
Si nil, Cinna, petis; nil tibi, Cinna, nego.

LXXVII. De eodem.

PAUPER videri Cinna vult; et est pauper.

LXXVIII.

LXXVIII. In CASTOREM.

OMNIA, Castor, emis : sic fiet, ut omnia vendas.

LXXIX. De OLLO.

PAUPERIS extruxit cellam ; sed vendidit Ollus
Praedia : nunc cellam pauperis Ollus habet.

LXXX. De LINO.

DIMIDIUM donare Lino, quàm credere totum,
Qui mavult ; mavult perdere dimidium.

LXXXI. In AMICUM parcum.

MILLIA misisti mihi sex, bis sena petenti.
Ut bis sena feram, bis duodena petam.

LXXXII. In MATHONEM.

PARVA rogas magnos : sed non dant haec quoque ma-
Ut pudeat leuius te, Matho ; magna roga.

LXXXIII. In eundem.

HOSPES eras nostri semper, Matho, Tiburtini.
Hoc emis ; imposui : rus tibi vendo tuum.

LXXXIV. In LINUM.

QUID mihi reddat ager, quaeris, Line, Nomentanus.
Hoc mihi reddit ager : te, Line, non video.

LXXXV. Ad SEVERUM.

PARVA suburbani munuscula mittimus horti :
Faucibus ova tuis ; poma, Severe, gulae.

LXXXVI. Ad FAUSTINUM.

LAUDATUS nostro quidam, Faustine, libello,
Diffimulat, quasi nil debeat: imposuit.

LXXXVII. Ad REGULUM.

AERA domi non sunt; superest hoc, Regule, solùm,
Ut tua vendamus munera: nunquid emis?

LXXXVIII. In LUPUM.

TRISTIS es et felix: sciat hoc fortuna, caveto.
Ingratum dicet te, Lupe, si scierit.

LXXXIX. In MARONEM.

NIL mihi das vivus: dicis post fata daturum.
Si non es stultus; scis, Maro, quid cupiam.

XC. In GAURUM.

MUNERA qui tibi dat locupleti, Gaure, senique;
Si sapias et sentis, hic tibi ait: Morere.

XCI. In SOSIBIANUM.

NEMO habitat gratis, nisi dives et orbis apud te:
Nemo domum pluris, Sosibiane, locat.

XCII. In CATULLUM.

HAEREDem tibi me, Catulle, dicis:
Non credam, nisi legero, Catulle.

XCIII. De LABIENO.

HAEREDem Fabius Labienum ex asse reliquit:
Plus meruisse tamen se Labienus ait.

LXXVIII. In CASTOREM.

OMNIA, Castor, emis : sic fiet, ut omnia vendas.

LXXIX. De OLLO.

PAUPERIS extruxit cellam ; fed vendidit Ollus
Praedia : nunc cellam pauperis Ollus habet.

LXXX. De LINO.

DIMIDIUM donare Lino, quàm credere totum,
Qui mavult ; mavult perdere dimidium.

LXXXI. In AMICUM parcum.

MILLIA misisti mihi sex, bis fena petenti.
Ut bis fena feram, bis duodena petam.

LXXXII. In MATHONEM.

PARVA rogas magnos : fed non dant haec quoque ma
Ut pudeat leuius te, Matho ; magna roga.

LXXXIII. In eundem.

HOSPES eras nostri semper, Matho, Tiburtini.
Hoc emis ; imposui : rus tibi vendo tuum.

LXXXIV. In LINUM.

QUID mihi reddat ager, quaeris, Line, Nomentanum
Hoc mihi reddit ager : te, Line, non video.

LXXXV. Ad SEVERUM.

PARVA suburbani munuscula mittimus horti :
Faucibus ova tuis ; poma, Severe, gulae.

LXXXVI. Ad FAUSTINUM.

LAUDATUS nostro quidam, Faustine, libello,
Diffimulat, quasi nil debeat: imposuit.

LXXXVII. Ad REGULUM.

AERA domi non sunt; superest hoc, Regule, solùm,
Ut tua vendamus munera: nunquid emis?

LXXXVIII. In LUPUM.

TRISTIS es et felix: sciat hoc fortuna, caveto.
Ingratum dicet te, Lupe, si scierit.

LXXXIX. In MARONEM.

NIL mihi das vivus: dicis post fata daturum.
Si non es stultus; scis, Maro, quid cupiam.

XC. In GAURUM.

MUNERA qui tibi dat locupleti, Gaure, senique;
Si sapias et sentis, hic tibi ait: Morere.

XCI. In SOSIBIANUM.

NEMO habitat gratis, nisi dives et orbis apud te:
Nemo domum pluris, Sosibiane, locat.

XCII. In CATULLUM.

HAEREDem tibi me, Catulle, dicis:
Non credam, nisi legero, Catulle.

XCIII. De LABIENO.

HAEREDem Fabius Labienum ex asse reliquit:
Plus meruisse tamen se Labienus ait.

LXXCIV. De MARIO.

ARGENTI libras Marius tibi quinque reliquit.
Cui nihil ipse dabas, is tibi verba dedit.

LXXCV. De CRISPO: ad FAUSTINUM.

Quadrantem Crispus tabulis, Faustine, supremis
Non dedit uxori. Cui dedit ergo? Sibi.

LXXCVI. De AEMILIO.

IN thermis sumit lactucas, ova, lacertum;
Et coenare foris se negat AEmilius.

LXXCVII. De PHILONE.

NUnquam se coenâsse domi Philo jurat; et hoc est:
Non coenat, quoties nemo vocavit eum.

LXXCVIII. In NASICAM.

INVITAS tunc me, cùm scis, Nasica, vocâsse.
Excusatum habeas me, rogo: coeno domi.

LXXXCIX. In SEXTUM.

INVITAS centum quadrantibus, et bene coenas.
Ut coenem invitor, Sexte, an ut invideam?

LXXX. In GALLICUM.

INVITAS ad aprum; ponis mihi, Gallice, porcum.
Hybrida sum, si das, Gallice, verba mihi.

LXXXI. In OLUM.

MENSAS, Ole, bonas ponis; sed ponis opertas.
Ridiculum est: possum sic ego habere bonas.

CII. In INVITATOREM.

OMNIA cùm retro pueris obsonia tradas,
Cur non mensa tibi ponitur à pedibus?

CIII. In RUFUM.

ESSE negas coctum leporem; poscisque flagella.
Mavis, Rufe, coquum scindere, quàm leporem.

CIV. De AP R O.

SICCUS, sobrius est Aper: quid ad me?
Servum sic ego laudo, non amicum.

CV. De CARISIANO.

NIL lascivius est Carisiano:
Saturnalibus ambulat togatus.

CVI. De CINNA.

VINCENTEM roseos facieque comâque ministros,
Cinna cocum fecit: Cinna gulosus homo est.

CVII. In TUCCAM.

NON est, Tucca, satis, quòd es gulosus:
Et dici cupis, et cupis videri.

CVIII. In CANUM.

SPORTULA, Cane, tibi supremâ nocte petita est.
Occidit, puto, te, Cane; quòd una fuit.

CIX. De AETHONTE.

ANTE Jovis statuam crepuit satur histrio: poenam
Jupiter indixit, vivere de proprio.

CX. De CAECILIANO: ad TITUM:

NON coenat sine apro noster, Tite, Caecilianus:
Bellum convivam Caecilianus habet.

CXI. In MARULLUM.

NARRATUR bellè quidam dixisse, Marulle;
Qui te ferre oleum dixit in auriculam.

CXII. In POMPONIUM.

QUOD tam grande *sophós* clamat tibi turba togata
Non tu, Pomponi; coena diserta tua est.

CXIII. De CALLISTRATO.

NE laudet dignos, laudat Callistratus omnes:
Cui malus est nemo, quis bonus esse potest?

CXIV. In CONVIVATOREM.

VEJENTANA mihi misces, tu Massica potas,
Olfacere haec malo pocula, quàm bibere.

CXV. In PONTICUM.

NOS bibimus vitro, tu myrrhâ, Pontice; quare
Prodat perspicuus ne duo vina calix.

CXVI. In CINNAM.

POTO ego sextantes; tu potas, Cinna, deunces:
Et quereris quòd non, Cinna, bibamus idem.

CXVII. De ACERRA.

HESTERNO foetere mero, qui credit Acerram,
Fallitur: in lucem semper Acerra bibit.

CXVIII. In POSTUMUM.

OMNIA promittis, cùm totâ nocte bibisti.
Manè nihil praestas : Postume, manè bibe.

CXIX. De FABULLO: ad AULUM.

TAM saepe nostrum decipi Fabullum, quid
Miraris, Aule? Semper bonus homo tiro est.

CXX. De CASCELIO.

CUM sexaginta numeret Cascelius annos,
Ingeniosus homo est: quando disertus erit?

CXXI. De MUNNA.

JURA trium petiit à Caesare discipulorum,
Assuetus semper Munna docere duos.

CXXII. Ad SOPHRONIUM.

TANTA tibi est animi probitas, orisque, Sophroni;
Ut mirer fieri te potuisse patrem.

CXXIII. De CODRO.

PLUS credit nemo quàm totâ Codrus in urbe.
Cùm sit tam pauper! quomodo? Caecus amat.

CXXIV. De ASPRO.

FORMOSAM planè, sed caecus diligit Asper.
Plus ergo, ut res est, quàm videt, Asper amat.

CXXV. Ad DINDYUM.

INsequeris, fugio; fugis, insequor; haec mihi mens est:
Velle tuum nolo, Dindyme; nolle volo.

CX. De CAECILIANO: ad TITUM:

NON coenat sine apro noster, Tite, Caecilianus:
Bellum convivam Caecilianus habet.

CXI. In MARULLUM.

NARRATUR bellè quidam dixisse, Marulle;
Qui te ferre oleum dixit in auriculam.

CXII. In POMPONIUM.

QUOD tam grande *sephôs* clamat tibi turba togata:
Non tu, Pomponi; coena diferta tua est.

CXIII. De CALLISTRATO.

NE laudet dignos, laudat Callistratus omnes:
Cui malus est nemo, quis bonus esse potest?

CXIV. In CONVIVATOREM.

VEJENTANA mihi misces, tu Massica potas.
Olfacere haec malo pocula, quàm bibere.

CXV. In PONTICUM.

NOS bibimus vitro, tu myrrhâ, Pontice; quare?
Prodat perspicuus ne duo vina calix.

CXVI. In CINNAM.

POTO ego sextantes; tu potas, Cinna, deunces:
Et quereris quòd non, Cinna, bibamus idem.

CXVII. De ACERRA.

HESTERNO foetere mero, qui credit Acerram,
Fallitur: in lucem semper Acerra bibit.

CXVIII.

CXVIII. In POSTUMUM.

OMNIA promittis, cùm totâ nocte bibisti.
Manè nihil praestas : Postume, manè bibe.

CXIX. De FABULLO: ad AULUM.

TAM saepe nostrum decipi Fabullum, quid
Miraris, Aule? Semper bonus homo tiro est.

CXX. De CASCELIO.

CUM sexaginta numeret Cascelius annos,
Ingeniosus homo est: quando disertus erit?

CXXI. De MUNNA.

JURA trium petiit à Caesare discipulorum,
Assuetus semper Munna docere duos.

CXXII. Ad SOPHRONIUM.

TANTA tibi est animi probitas, orisque, Sophroni;
Ut mirer fieri te potuisse patrem.

CXXIII. De CODRO.

PPLUS credit nemo quàm totâ Codrus in urbe.
Cùm sit tam pauper! quomodo? Caecus amat.

CXXIV. De ASPRO.

FORMOSAM planè, sed caecus diligit Asper.
Plus ergo, ut res est, quàm videt, Asper amat.

CXXV. Ad DINDYUM.

INsequeris, fugio; fugis, insequor; haec mihi mens est:
Velle tuum nolo, Dindyme; nolle volo.

CXXVI. In VARIUM.

DIFFICILIS, facilis; jucundus, acerbus es, idem.
Nec tecum possum vivere, nec sine te.

CXXVII. In PHOEBUM.

CUM sint crura tibi, simulent quae cornua lunae;
In rhytio poteras, Phoebe, lavare pedes.

CXXVIII. In eundem.

DICIS amore tui bellas ardere puellas;
Qui faciem sub aqua, Phoebe, natantis habes.

CXXIX. —.

UTERE lactucis, et mollibus utere malvis:
Nam faciem, durum, Phoebe, cacantis habes.

CXXX. De PHILIPPO: ad AVITUM.

OCTAPHORO fanus portatur, Avite, Philippus.
Hunc tu si fanum credis, Avite; furis.

CXXXI. De OPPIANO: ad CASTRICUM.

ESSET, Castrice, cùm mali coloris;
Versus scribere coepit Oppianus.

CXXXII. In OPPIANUM.

VIDISTI semel, Oppiane, tantùm
AEgrum me malè: saepe te videbo.

CXXXIII. In CHARINUM.

QUOD lanâ caput alligas, Charine;
Non aures tibi, sed dolent capilli.

CXXXIV.

CXXXIV. De PAPILO.

Unguentum fuerat, quod onyx modò parva gerebat :
Olfecit postquam Papilus, ecce ! garum est.

CXXXV. In SEMPRONIUM TUCCAM.

COSMICOS esse tibi, Semproni Tucca, videris.
Cosmica, Semproni, tam mala quàm bona sunt.

CXXXVI. In NESTOREM.

AURICULAM Mario graviter miraris olere !
Tu facis hoc : garris, Nestor, in auriculam.

CXXXVII. In SABIDIUM.

NON amo te, Sabidi ; nec possum dicere quare.
Hoc tantum possum dicere : non amo te.

CXXXVIII. In POSTUMUM.

BASIA das aliis ; aliis das, Postume, dextram.
Dicis : Utrum mavis, elige. Malo manum.

CXXXIX. In HERMUM.

QUOD nulli calicem tuum propinas ;
Humanè facis, Hermè : non superbè.

CXL. In MACRUM.

DUM donas, Macer, annulos puellis ;
Desisti, Macer, annulos habere.

CXLI. In ZOILUM.

CRINE ruber, niger ore, brevis pede, lumine laesus ;
Rem magnam praestas, Zoile, si bonus es.

CXLII. In eundem.

MENTITUR qui te vitiosum, Zoile, dixit.
Non vitiosus homo es, Zoile; sed vitium.

CXLIII. ———.

SANCTA ducis summi prohibet censura, vetatque
Moechari. Gaude, Zoile: nil metues.

CXLIV. ———.

OS malè caussidicis, et dicis olere poëtis:
Sed pollutori, Zoile, pejus olet.

CXLV. ———.

ZOILE, quid folium subluto podice perdis?
Spurcius ut fiat, Zoile, merge caput.

CXLVI. ———.

PEXATUS pulchrè, rides mea, Zoile, trita.
Sunt haec trita quidem, Zoile; sed mea sunt.

CXLVII. ———.

LAXIOR hexaphoris tua sit lectica, licebit:
Cùm tamen haec tua sit, Zoile, sandapila est.

CXLVIII. ———.

JUS tibi natorum vel septem, Zoile, detur;
Dum matrem nemo det tibi, nemo patrem.

CXLIX. ———.

HAS, cum geminâ compede, dedicat catenas,
Saturne, tibi Zoilus; annulos priores.

CL. Ad FLACCUM.

INCIDERIS quoties in basia pollutorum;
In folio puto te mergere, Flacce, caput.

CLI. In SENIAM.

A Latronibus esse te ligatam
Dicis, Senia: sed negant latrones.

CLII. De NAEVIA.

SCRIPSI, rescripsit nil Naevia: non dabit ergo.
Sed, puto, quod scripsi, legerat: ergo dabit.

CLIII. FAUSTUM.

NESCIO tam multis quid scribas, Fauste, puellis.
Hoc scio: quòd scribat nulla puella tibi.

CLIV. In CLAUDIAM.

SUMMA Palatini poteras aequare Colossi;
Si fieres brevior, Claudia, sesquipede.

CLV. De DASIO et SPATALE.

NOVIT loturas Dasius numerare; poposcit
Mammofam Spatalen pro tribus: illa dedit.

CLVI. De THAIDE: in FLACCUM.

THAIDA tam tenuem potuisti, Flacce, videre?
Tu, puto, quod non est, Flacce, videre potes.

CLVII. De THAIDE: in QUINTUM.

THaida Quintus amat: quam Thaida? Thaida luscum.
Unum oculum Thais non habet, ille duos.

CLVIII.

CLVIII. In THAIDEM.

NULLI, Thai, negas; sed, si te non pudet istud,
Hoc saltèm pudeat, Thai: negare nihil.

CLIX. In eandem.

QUID me, Thai, senem subinde dicis?
Nemo est, Thai, senex ad expiandum.

CLX. De THAIDE et LEUCANIA.

THAIS habet nigros, niveos Leucania dentes.
Quae ratio est? Emptos haec habet, illa suos.

CLXI. In LAELIAM.

DEntibus atque comis (nec te pudet!) uteris emptis.
Quid facies oculo, Laelia? non emitur.

CLXII. In LESBIAM.

ARCTOA de gente comam tibi, Lesbia, misi:
Ut scires quanto sit tua flava magis.

CLXIII. De FABULLA: ad PAULUM.

JURAT capillos esse, quos emit, suos
Fabulla: nunquid illa, Paule, pejerat?

CLXIV. De LYCORI: ad FAUSTINUM.

ILIACO similem puerum, Faustine, magistro
Lusca Lycoris amat: quàm bene lusca videt!

CLXV. De eadem: ad FABIANUM.

OMNEIS, quas habuit, Fabiane, Lycoris amicas
Extulit: uxori fiat amica meae!

CLXVI.

CLXVI. ———.

TIBUR in Herculeum migravit nigra Lycoris,
Omnia dum fieri candida credit ibi.

CLXVII. De PHILÆENI.

OCULO Philaenis semper altero plorat.
Quo fiat istud quaeritis modo? lufca est.

CLXVIII. De LIGIA.

TOTO vertice quot gerit capillos,
Annos si tot habet Ligia, trima est.

CLXIX. De AFRO.

MAMMAS atque tatas habet Afra: sed ipsa tatarum
Dici, et mammarum, maxima mamma potest.

CLXX. In aliam.

TACTA places, audita places; si non videare,
Tota places: neutro, si videare, places.

CLXXI. In MANNEJAM.

OS et labra tibi lingit, Manneja, catellus.
Non miror, merdas si libet esse cani.

CLXXII. In BASSAM.

DICIS formosam; dicis te, Bassa, puellam.
Istud, quod non est, dicere Bassa solet.

CLXXIII. De BASSA: in CATULLUM.

NON miror, quod potat aquam tua Bassa, Catulle:
Miror, quod Bassi filia potet aquam.

CLXXIV.

CLXXIV. In BASSAM.

VENTRIS onus misero, nec te pudet, excipis auro,
Bassa ; bibis vitro : cariùs ergo cacas.

CLXXV. De moecha munerata.

COCCINA famosae donas, et ianthina moechae.
Vis dare, quae meruit, munera ? mitte togam.

CLXXVI. De spadone togato.

THETIN viderat in toga spadonem :
Damnata Numa dixit esse moecham.

CLXXVII. De THEMISONE: ad FABULLUM.

QUARE non habeat, Fabulle, quaeris
Uxorem Themison ? Habet sororem.

CLXXVIII. In POLLAM.

INTACTAS quare mittis mihi, Polla, coronas ?
A te vexatas malo tenere rofas.

CLXXIX. In eandem.

CUSTODES das, Polla, viro ; nec accipis ipsa.
Hoc est uxorem ducere, Polla, virum.

CLXXX. In PAULAM.

NUBERE vis Prisco, non miror, Paula : sapisti.
Ducere te non vult Priscus : et ille sapit.

CLXXXI. De eadem.

NUBERE Paula cupit nobis ; ego ducere Paulam
Nolo ; anus est : vellem, si magis esset anus.

CLXXXII.

CLXXXII. ——— : ad LUPERCUM.

COMOEDI tres sunt ; sed amat tua Paula, Luperce,
Quattuor : et κωφὸν Paula πρόσωπόν amat.

CLXXXIII. In eandem.

MOECHUS erat : poteras tamen hoc tu, Paula, negare.
Ecce ! vir est : nunquid, Paula, negare potes ?

CLXXXIV. De LAELIA : in QUINTUM.

QUAE legis causâ nupsit tibi Laelia, Quinte ;
Uxorem potes hanc dicere legitimam.

CLXXXV. De GELLIA : in PANNICUM.

CUR tantùm eunuchos habeat tua Gellia, quaeris,
Pannice ? Ludere vult Gellia, non parere.

CLXXXVI. ———.

MOECHUM Gellia non habet, nisi unum.
Turpe est hoc magis : uxor est duorum.

CLXXXVII. In GALLUM.

UT patiar moechum rogat uxor, Galle ; sed unum.
Huic ego non oculos eruo, Galle, duos.

CLXXXVIII. De GELLIO.

DUXERAT esuriens locupletem pauper anumque
Uxorem : pascit Gellius, et meruit.

CLXXXIX. De AFRO : in CAEDITIANUM.

MIRARIS, quare dormitum non eat Afer ?
Accumbat cum qua, Caeditiane, vides.

CXC. In ALAUDAM.

ANCILLARIOLUM tua te vocat uxor; et ipsa
Lesticariola est: estis, Alauda, pares.

CXCI. De APRO.

DOTATAE uxori cor arundine fixit acutâ:
Sed, dum ludit Aper, ludere novit Aper.

CXCII. In GALLAM.

DAS nunquam; semper promittis, Galla, roganti.
Si semper fallis; jam, rogo, Galla, nega.

CXCIII. De eadem.

VULT, non vult, dare Galla mihi; nec dicere possum,
Quòd vult, et non vult; quid sibi Galla velit.

CXCIV. In eandem.

CUM dare non possim quod poscis, Galla, rogantem;
Multo simpliciùs, Galla, negare potes.

CXCIV. ———.

GALLA, nega: fatiatur amor, nisi gaudia torquent.
Sed noli nimium, Galla, negare diù.

CXCVI. ———.

INFANTEM tibi vir; tibi, Galla, remisit adulter.
Hi, puto, non dubiè se meruisse negant.

CXCVII. ———.

IN tenebris luges amissum, Galla, maritum.
Nam plorare pudet te, puto, Galla, virum.

CXCVIII.

CXCVIII. In PICENTINUM.

FUNERA post septem nupsit tibi Galla virorum,
Picentine : sequi vult, puto, Galla viros.

CXCIX. In PHILEROTEM.

SEPTIMA jam, Phileros, tibi conditur uxor in agro.
Plus nulli, Phileros, quàm tibi, reddit ager.

CC. De CHLOE.

INSCRIPSIT tumulo septem celebrata virorum,
SE FECISSE, Chloë : quid pote simplicius ?

CCI. In LYCORIM.

QUI pinxit Venerem tuam, Lycori ;
Blanditus, puto, pictor est Minervae.

CCII. In ARTEMIDORUM.

PINXISTI Venerem ; colis, Artemidore, Minervam :
Et miraris opus displicuisse tuum ?

CCIII. De MEMORIS imagine.

CLARUS fronde Jovis, Romani fama cothurni ;
Spirat Apelleâ redditus arte Memor.

CCIV. De TURNO.

CONTULIT ad fatyras ingentia pectora Turnus.
Cur non ad Memoris carmina ? Frater erat.

CCV. De figura SOCRATIS.

SI Romana forent haec Socratis ora, fuissent
Julius in Satyris qualia Rufus habet.

CCVI.

CXC. In ALAUDAM.

ANCILLARIOLUM tua te vocat uxor; et ipsa
Lecticariola est: estis, Alauda, pares.

CXCI. De APRO.

DOTATAE uxori cor arundine fixit acutâ:
Sed, dum ludit Aper, ludere novit Aper.

CXCH. In GALLAM.

DAS nunquam; semper promittis, Galla, roganti.
Si semper fallis; jam, rogo, Galla, nega.

CXCH. De eadem.

VULT, non vult, dare Galla mihi; nec dicere possum,
Quod vult, et non vult; quid sibi Galla velit.

CXCIV. In eandem.

CUM dare non possim quod poscis, Galla, rogantem;
Multo simpliciùs, Galla, negare potes.

CXC. ———.

GALLA, nega: satiatur amor, nisi gaudia torquent.
Sed noli nimiùm, Galla, negare diù.

CXCVI. ———.

INFANTEM tibi vir; tibi, Galla, remisit adulter.
Hi, puto, non dubiè se meruisse negant.

CXCVII. ———.

IN tenebris luges amissum, Galla, maritum.
Nam plorare pudet te, puto, Galla, virum.

CXCVIII.

CXCVIII. In PICENTINUM.

FUNERA post septem nupsit tibi Galla virorum,
Picentine : sequi vult, puto, Galla viros.

CXCIX. In PHILEROTEM.

SEPTIMA jam, Phileros, tibi conditur uxor in agro.
Plus nulli, Phileros, quàm tibi, reddit ager.

CC. De CHLOE.

INSCRIPSIT tumulo septem celebrata virorum,
SE FECISSE, Chloë : quid pote simplicius ?

CCI. In LYCORIM.

QUI pinxit Venerem tuam, Lycori ;
Blanditus, puto, pictor est Minervae.

CCII. In ARTEMIDORUM.

PINXISTI Venerem ; colis, Artemidore, Minervam :
Et miraris opus displicuisse tuum ?

CCIII. De MEMORIS imagine.

CLARUS fronde Jovis, Romani fama cothurni ;
Spirat Apelleâ redditus arte Memor.

CCIV. De TURNO.

CONTULIT ad satyras ingentia pectora Turnus.
Cur non ad Memoris carmina ? Frater erat.

CCV. De figura SOCRATIS.

SI Romana forent haec Socratis ora, fuissent
Julius in Satyris qualia Rufus habet.

CCVI.

CCVI. De PHAETHONTE encausto.

ENCAUSTUS Phaëthon tabulâ depictus in hac est.
Quid tibi vis, dipylon qui Phaëthonta facis?

CCVII. De PISCIBUS sculptis.

ARTIS Phidiacae toreuma clarum,
Pisces aspicias: adde aquam, natabunt.

-CCVIII. In LACERTAM caelatam.

INSERTA phialae, Mentoris manu ducta,
Lacerta vivit; et timetur argentum.

CCIX. In JACTATOREM.

ARCHETYPUM Myos argentum te dicis habere.
Quòd sine te factum est, hoc magis archetypum est.

CCX. In CHIONEN.

DIGNA tuo cur sis, indignaque nomine, dicam.
Frigida es, et nigra es: non es, et es, Chione.

CCXI. De eadem: ad RUFUM.

NE legat hunc Chione, mando tibi, Rufe, libellum.
Carminè laesa meo est; laedere et illa potest.

CCXII. In PAULINUM.

MINXISTI corrente semel, Pauline, carinâ.
Mejere vis iterum? jam Palinurus eris.

CCXIII. De ortu BACCHI: ad RUFUM.

QUI potuit Bacchi matrem dixisse Tonantem,
Ille potest Semelen dicere, Rufe, patrem.

CCXIV.

CCXIV. De ACHILLA.

CASTORA de Polluce Gabinia fecit Achillam.
Pythagathos fuerat : nunc erit Hippodamus.

CCXV. In AEMILIANUM.

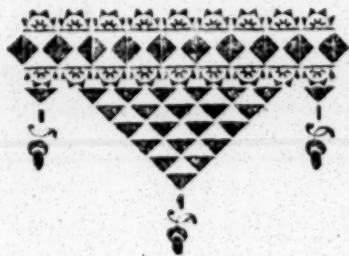
SI tibi Misyllus cocus, AEmiliane, vocatur;
Dicetur quare non Taratalla mihi ?

CCXVI. De SUBITIS.

EDITA ne brevibus pereat mihi charta libellis;
Dicatur potius Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος.

CCXVII. Ad LECTOREM avidum.

CUI legisse satis non est epigrammata mille;
Illi nil satis est, lector amice, mali.

EPIGRAMMATA NOVEN;

Quae, v oculis ipsis sonisve ludentia Latinis, alias in linguas lusum transfundere nequeunt.

I. De ficosa familia.

FICOSA est uxor, ficosus et ipse maritus :
 Filia ficosa est, et gener atque nepos.
 Nec dispensator, nec villicus ulcere turpi ;
 Nec rigidus fossor, sed nec arator eget.
 Cùm sint ficosi pariter juvenesque senesque ;
 Res mira est, ficos non habet unus ager.

II. In CAECILIANUM.

CUM dixi ficus, rides quasi barbara verba ;
 Et dici ficos, Caeciliane, jubes.
 Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci :
 Dicemus ficos, Caeciliane, tuos.

III. In HEDYLUM.

GESTARI junc̃tis nisi desinis, Hedyle, capris ;
 Qui modò ficus eras, jam caprificus eris.

IV. De ATHENAGORA.

ALFIGUS ante fuit ; coepit nunc Olficus esse,
 Uxorem postquam duxit Athenagoras.
 Nomen Athenagorae credis, Callistrate, verum ?
 Si scio, dispeream, quis sit Athenagoras.

Sed

Sed puto me verum, Callistrate, dicere nomen :
Non ego, sed vester peccat Athenagoras.

V. In SABELLUM.

ODI te, quia bellus es, Sabelle :
Res est putida bellus, et Sabellus.
Bellum denique malo, quàm Sabellum.
Tabescas utinam, Sabelle, bellè !

VI. In CINNAMUM.

CINNAM, Cinname, te jubes vocari.
Non est hic, rogo, Cinna, barbarismus ?
Tu, si Furius antè dictus esses,
Fur istâ ratione dicereris.

VII. In ARTEMIDORUM.

CUM tibi tam crassae sint, Artemidore, lacernae ;
Possim te Sagarim jure vocare meo.

VIII. De UMBRO.

BRUMAE diebus, feriisque Saturni,
Mittebat Umber aliculam mihi pauper.
Nunc misit alicam : factus est enim dives.

IX. In ATTALUM.

SEMPER agis causas ; et res agis, Attale, semper.
Est, non est, quod agas ? Attale, semper agis.
Si res, et causae defunt ; agis, Attale, mulas.
Attale, ne quod agas, desit ; agas animam.

